

OCTAVIAN OCT. ILIESCU

**MONETELE
LUI
MIRCEA CEL BĂTRÂN**

COLECȚIA RESTITUIRI 4

MUZEUL BRĂILEI

EDITURA ISTROS

BRĂILA, 2008

OCTAVIAN OCT. ILIESCU

MONETELE LUI MIRCEA CEL BĂTRÂN

OCTAVIAN OCT. ILIESCU

[CORPUS NUMMORUM ROMANIAE 1945]

THE COINAGE OF MIRCEA THE ELDER

Edited, notes and bibliographical apendix by:

Ernest Oberländer-Târnoveanu and Ionel Cândeia

**MUZEUL BRĂILEI EDITURA ISTROS
BRĂILA, 2008**

OCTAVIAN OCT. ILIESCU

[CORPUS NUMMORUM ROMANIAE 1945]

MONETELE LUI MIRCEA CEL BĂTRÂN

Ediție îngrijită, note și anexa bibliografică de:

Ernest Oberländer-Târnoveanu și Ionel Căndea

**MUZEUL BRĂILEI EDITURA ISTROS
BRĂILA, 2008**

Coperta: Ionel Căndea

Tehnoredactare: Rozalia Pirlitu

Fotografii: dr. Csaba Tóth, ing. Marius Amariei, Mihai Florea

Procesare imagini: Andrei Catrina, Joița Cristina Elena

Selectare material fotografic: Katiușa Pârvan

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ILIESCU, OCTAVIAN

Monetele lui Mircea cel Bătrân / Octavian Oct.

Iliescu; ed. îngrijită: Ernest Oberländer Târnoveanu, Ionel Căndea. -
Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2008

Bibliogr.

ISBN 978-973-1871-14-1

I. Oberländer-Târnoveanu, Ernest (ed.)

II. Căndea, Ionel (ed.)

737.1(498.1)"14" Mircea cel Bătrân

**© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate Muzeului Brăilei,
Editura Istros**

ISBN: 978-973-1871-14-1

OCTAVIAN ILIESCU – CERCETĂTOR AL MONETĂRIEI MEDIEVALE ROMÂNEȘTI

Prin oera sa, Octavian Iliescu este, alături de Dimitrie Alexandru Sturdza, Constantin Moisil și Nicolae Docan, unul dintre cei mai de seamă numismați români și europeni și, fără îndoială, cel mai important reprezentant al domeniului, în decursul celei de a doua jumătăți a secolului al XX-lea și la începutul acestui veac.

S-a născut în ziua de 22 august 1919, la Craiova, în familia unui magistrat. Studiile primare, secundare și liceale le-a urmat la Balș și Craiova, unde a absolvit prestigiosul Colegiu Național „Carol I”. În 1938, s-a înscris la Facultatea de Drept a Universității din București, pe care a absolvit-o în 1942, în plin război. O dată terminată facultatea, a fost mobilizat vreme de doi ani, până în toamna anului 1944.

După lăsarea la vatră, Octavian Iliescu a avut o scurtă carieră de jurist în Baroul de Ilfov și București, căreia i-a pus capăt politica de cadre a Partidului Comunist Român. Conform practicilor vremii, a fost trimis la “munca de jos”. Pentru o vreme a fost chiar funcționar (tehnician) la Întreprinderea Canal-Apă-Salubritate – București. Privită în perspectivă istorică, „la rece”, (adică făcând abstracție de suferințele concrete și grele ale omului și familiei sale în acei ani tulburi), nu putem să nu ne gândim că decizia organelor P.C.R. de a-l „epura” pe Octavian Iliescu din Barou a avut drept consecință faptul că România a rămas cu un jurist în minus, dar a câștigat un mare numismat profesionist, un mare istoric. De altfel, rigoarea pregătirii de jurist, buna cunoaștere a mecanismelor economice

și sociale, ca și a limbii latine i-au fost mereu de mare folos în noua carieră și acest lucru s-a văzut în claritatea și profunzimea textelor sale istorice, în argumentația sa precisă. Nu mai puțin importantă este eleganța limbii române, ca și a celei franceze, folosite în lucrările sale, fără îndoială moștenire nu numai a educației temeinice primite în familie și în școală, dar și consecință a pregătirii și practicării meseriei de jurist.

Anul 1951 va reprezenta un moment de cotitură în viața personală și profesională a lui Octavian Iliescu, el devenind, rând pe rând, colaborator extern, apoi asistent II și ulterior, cercetător la Institutul de Istorie al Academiei R. P. R. din București. Alegerea lui ca membru al colectivului prestigiosului institut nu era rodul doar a unei întâmplări fericite. Ea se datora faptului că tânărul Octavian Iliescu era deja cunoscut și recunoscut, ca urmare a articolelor publicate în diverse periodice, ca un bun cunoscător al monetăriei medievale românești, având temeinice cunoștințe de istorie. La Institutul de Istorie el va începe o carieră științifică de excepție, care îi va permite valorificarea vastelor sale cunoștințe nu numai de numismatică, dar și de istorie economică, politică și a ideilor, propulsându-l în fruntea domeniului numismaticii și făcându-l cunoscut și apreciat atât în țară, cât și în străinătate. Pașii îl vor purta apoi la Muzeul Băncii Naționale (1953-1954), Cabinetul Numismatic al Bibliotecii Academiei Române (1954-1978), unde va colabora până în 1958 cu prof. Constantin Moisil și, în fine, la Muzeul Național de Istorie a României (1978-1982).

Timp de 20 de ani, 1958-1978, a fost șeful Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române, contribuind la îmbogățirea colecțiilor și la valorificarea științifică și expozițională a excepționalului tezaur numismatic al instituției. Una din cele mai grele lovituri ale soartei a reprezentat-o momentul când, în 1978, a fost îndepărtat, împreună cu

colecția de la Biblioteca Academiei Române, datorită manevrelor unor politrucii, „tovarăși de nădejde”, puși în fruntea instituției ca să aplice politica ceaușistă de distrugere a elitelor. Prin ținuta lui profesională și morală impecabilă, prin recunoașterea internă și internațională a activității sale, Octavian Iliescu devenise un obiectiv care trebuia eliminat din cadrul Bibliotecii Academiei, chiar cu prețul cedării, cu această ocazie și a unei colecții inestimabile, cum era cea a Cabinetului Numismatic.

Ultimii ani ai carierei sale “instituționale” i-a petrecut la Muzeul Național de Istorie a României, instituție la crearea căreia contribuise în anii 1968-1971. Din păcate, și de aici a trebuit să plece prea devreme, fiind pensionat “din oficiu”, în 1982, deși era încă în plină putere creatoare. Și în acest caz, obtuzitatea și micimea de caracter a vremelnichilor conducători ai instituției se ciocneau de savantul și omul Octavian Iliescu, care-i eclipsa, chiar și prin simpla lui prezență.

Deși pensionar și în pofida problemelor de sănătate ale sale și soției sale, nu puține și nu ușoare, Octavian Iliescu a continuat o bogată activitate de cercetare, încununată de apariția a numeroase publicații de mare valoare, care au văzut lumina tiparului între anii 1983 și 2002. După 1990, a fost reangajat ca cercetător științific la Institutul de Istorie “Nicolae Iorga” al Academiei Române, în același loc în care își începuse cariera în urmă cu aproape 40 de ani ... Pentru el, munca la Institutul de Istorie a fost nu numai o mare bucurie, dar și o binemeritată reparație morală.

Contactul lui Octavian Iliescu cu numismatica a început de timpuriu, de la vârsta de 11 ani, când a pus bazele unei colecții de monede pe care o va îmbogăți apoi vreme de aproape șapte decenii. Interesul pentru monedele vechi îl va aduce în contact cu numismații craioveni cei mai de seamă din acei ani: dr. Aurel Metzulescu, Constantin S.

Nicolescu-Ploșor, Luigi Gattorno, dar și cu cei mai importanți numismați profesioniști și amatori ai vremii: prof. Constantin Moisil, dr. George Severeanu, Corneliu Secășeanu, dr. Heinrich Bursztyn, doamna Mina Paucker, ing. Octavian Luchian. Dintre aceștia, Aurel Metzulescu, Constantin S. Nicolaescu-Ploșor i-au fost primii mentori, iar apoi, Constantin Moisil, căruia, de altfel, îi va succeda la șefia Cabinetului Numismatic, în 1958.

Din 1938, Octavian Iliescu devine membru al Societății Numismatice Române, în a cărei conducere a și activat vreme de 48 de ani, până în 1998. El este, în prezent, nu numai cel mai vârstnic membru al Societății, dar și singurul care i-a fost membru timp de șapte decenii! Și în acest caz, Octavian Iliescu a asigurat continuitatea între generațiile formate în perioada antebelică, cele ridicate în anii de după război și membrii cei mai tineri ai comunității numismatice din România.

După cum mi-a mărturisit-o, fiind elev al școlii secundare, a intenționat să scrie ... un dicționar numismatic (idee care va vedea, totuși, lumina tiparului după aproape 70 de ani). Primul mic studiu de numismatică l-a publicat în 1941, când avea 22 ani. De atunci a publicat aproape 900 de studii, articole, note și recenzii, alături de câteva volume.

Interesul științific al lui Octavian Iliescu a acoperit întregul domeniu al numismaticei, de la cea greacă, dacică, celtică, romană, bizantină, medievală balcanică și vest-europeană, islamică, până la cea modernă și contemporană, ca și arta medaliei, dar și al unor domenii surori, cum ar fi heraldica și sigilografia. Deși are contribuții esențiale privind numismatica antică, el poate fi considerat ca adevăratul întemeietor al cercetărilor privind numismatica bizantină și islamică în România, multe dintre studiile sale în acest domeniu fiind fundamentale

pentru cercetarea modernă a acestor subiecte și sunt citate în marile sinteze occidentale.

Fără îndoială, domeniul său favorit a fost cel al numismaticii medievale românești (muntenești, moldovenești și dobrogene). În acest câmp vast al cercetării, Octavian Iliescu a continuat, a extins și mai ales a modernizat studiile începute de Sturdza, Docan, Severeanu și Moșil, aducându-le la nivelul atins de investigațiile savanților europeni ai secolului al XX-lea. O simplă privire pe lista bibliografică alăturată este suficientă pentru a înțelege cât de multe noutăți a adus Octavian Iliescu în domeniul cercetării producției și circulației monetare în spațiul românesc.

Lui îi datorăm identificarea a numeroase noi emisiuni și tipuri monetare ale principilor Țării Românești, cum ar fi: ducații lui Basarab al II-lea, tipuri și variante noi de ducați și bani ai lui Vladislav I, Radu I, Mircea cel Bătrân, Vlad I, Dan al II-lea și Vlad Dracul. A propus atribuirea unor emisiuni monetare lui Vlad al III-lea Țepeș, Radu al III-lea și Laiotă Basarab. Octavian Iliescu a realizat cea mai completă schemă de clasificare și datare a emisiunilor monetare ale Țării Românești și a definit pentru prima oară conținutul marilor reforme monetare ale lui Mircea cel Bătrân și Vladislav al II-lea. Lui Vlad I, rivalul lui Mircea cel Bătrân i-a dedicat o micro-monografie numismatică și istorică.

Și în cazul monetăriei medievale moldovenești contribuțiile lui Octavian Iliescu au fost remarcabile. A publicat un nou tip de emisiuni databile la mijlocul secolului al XV-lea, precum și asprii contramarcați de către Cetatea Albă. Tot lui îi datorăm elaborarea unor scheme de clasificare și datare viabile a emisiunilor monetare ale lui Alexandru cel Bun, Iliș, Ștefan al II-lea, Petru al III-lea și Ștefan cel Mare. În cazul acestui ultim principe, Octavian Iliescu a realizat o importantă micro-

monografie numismatică. De asemenea, a definit primul sensul reformelor monetare a lui Petru al III-lea Aaron și Ștefan cel Mare.

Tot Octavian Iliescu a conceput cea mai modernă și completă istorie monetară a spațiului românesc în cursul secolelor XIV-XVI.

Studiul lui de tinerețe despre emisiunile monetare ale domnilor asociați din Țara Românească și Moldova constituie și azi una dintre cele mai valoroase contribuții numismatice la istoria Evului Mediu românesc.

Octavian Iliescu studiat capacitatea economică și financiară a principilor Țării Românești și Moldovei (Basarab I, Nicolae Alexandru, Vlaicu Vodă și Petru I), ca parte a explicației dezvoltării politico-militare rapide a acestor state „noi” în cursul secolului al XIV-lea, evoluția prețurilor proprietăților funciare, ca și donațiile făcute de voievozii noștri așezămintelor religioase ortodoxe până în secolul al XVI-lea.

În cazul emisiunilor medievale dobrogene, Octavian Iliescu a publicat primele monede atribuite lui Noghay, precum și emisiuni de bronz având pe avers tamghaua Ğiucizilor, Noghaizilor sau ale unor seniori locali, a studiat emisiunile menționate în documentele genoveze de la Chilia sau Licostomo.

A editat numeroase descoperiri monetare de monede feudale românești sau străine (bizantine, venețiene, genoveze, ale Hoardei de Aur și Hanatului Crimeei, otomane, bulgărești etc).

În mod obiectiv, orice investigații viitoare ale acestor fenomene vor trebui să pornească de la stadiul la care le-a lăsat el, iar cei 50 de ani în care a dominat domeniul numismaticii medievale românești (1951-2001) merită, pe drept, să fie numite „epoca” lui.

Foarte importante sunt și studiile sale de istorie economică și politică a bazinului Mării Negre și a zonei Gurilor Dunării în secolele XIII-XV, Octavian Iliescu remarcându-se și aici ca un foarte bun

cunoscător al prezenței genovezilor și altor occidentali în regiune, al evoluției schimburilor dintre Est și Vest la sfârșitul Evului Mediu.

Pe lângă sutele de publicații de numismatică, medalistică, sigilografie și heraldică, de istorie economică, sau geografie istorică semnate, Octavian Iliescu a susținut peste 300 de comunicări la manifestări științifice din țară și străinătate.

Nu mai puțin interesat s-a dovedit a fi Octavian Iliescu de deschiderea accesului marelui public către comorile de cultură, civilizație și istorie adunate și păstrate în colecțiile numismatice. A participat la organizarea expozițiilor numismatice permanente a două muzee importante: Muzeul Național de Istorie a României și Muzeul Băncii Naționale, a fost consultat pentru organizarea celor ale unor numeroase muzee provinciale, a participat la organizarea unor expoziții memorabile, cum ar fi cea a tezaurului cultural românesc restituit de URSS, în 1956-7, sau a expoziției de arheologie și artă bizantină deschise cu ocazia celui de al XIV-lea Congres Internațional de Studii Bizantine din 1971.

Într-o “lume”, adesea, minată de conflicte absurde și uri viscereale, de invidii și meschinării, cum este cea a numismaților, arheologilor sau istoricilor, în genere, Octavian Iliescu a fost mereu un om deschis și generos. Cercetători sau doar simpli amatori, tineri sau mai maturi, cu toții au beneficiat de sfaturile și ajutorul său. Cabinetul Numismatic al Bibliotecii Academiei Române a fost mereu o oază unde puteai avea acces atât la literatura de specialitate cât și la piesele colecției, ceea ce constituia o excepție la noi, unde instituțiile, colecțiile sau bibliotecile, chiar cele publice, erau adesea considerate ca adevărate feude al vremelnicilor “jupâni” care le conduceau. Prin scrierile sale, prin comunicări, prin discuții directe cu atâția cercetători tineri (și mai puțin tineri), Octavian Iliescu a făcut o adevărată școală în numismatica

românească, în ciuda faptului că nu a predat niciodată, deși are un mare talent pedagogic. Ambii editori ai volumului lui Octavian Iliescu *Monetele lui Mircea cel Bătrân* am beneficiat timp de mai multe decenii de permanent sprijin și încurajare din partea autorului, de accesul la biblioteca sa personală și nu ne sfiim să afirmăm că suntem și elevii săi.

În semn de recunoaștere a activității sale științifice bogate, Octavian Iliescu a fost ales membru în Comitetul Federației Internaționale a Medaliei (1968-1977) și membru consilier al Biroului Comisiei Internaționale de Numismatică (1973-1986, iar din 1991 este membru de onoare al aceleiași Comisii), fiind, până în prezent, singurul român care s-a bucurat de această cinste. El este membru de onoare al Societății regale de Numismatică din Londra (1977) și membru corespondent al Societății Numismatice Americane din New York (1989). Octavian Iliescu este, de asemenea, membru al Societății de Studii Orientale (1960), membru fondator al Societății de Studii Bizantine (1984), membru al Societății de Studii Clasice (1970) și membru al Asociației Oamenilor de Știință (1989). În 2003 a devenit ofițer al Ordinului Meritul Cultural.

Deși Octavian Iliescu a publicat mult, cei care-l cunosc mai bine știu că a scris și mai mult. O parte, nu puțin importantă, din opera lui nu a văzut lumina tiparului, deși ar merita-o cu prisosință. Între acestea se afla și manuscrisul volumului *Monetele lui Mircea cel Bătrân*, terminat în 1945. În primăvara lui 2007, cu ocazia documentării asupra unui tip aparte al emisiunilor monetare ale lui Mircea cel Bătrân, pe care principele este reprezentat purtând în mâna dreaptă o spadă cu vârful în sus, iar în cea stângă, globul cruciger (știam despre câteva monede de acest tip, din tezaurul de la Constanța/1938, care se aflaseră în colecția sa personală și erau descrise în manuscris), l-am rugat pe domnul Octavian

Iliescu să mi-l împrumute pentru câteva zile. Citind lucrarea am fost fascinat de bogăția informațiilor și de modernitatea viziunii autorului și m-am decis să-i propun editarea acesteia, considerând că, deși ar putea apărea atât de târziu de la redactarea sa, un asemenea volum ar fi nu numai util, dar și binevenit. A fost o mare bucurie pentru mine atunci când domnul Octavian Iliescu a acceptat oferta și condițiile în care să se facă editarea, iar bucuria noastră a fost și mai mare când am reușit să asociem la această întreprindere, nu ușoară, și pe prietenul meu, dr. Ionel Cândea, directorul Muzeului Brăilei și distins editor al unor cărți de istorie esențiale.

Sunt sigur că lucrarea se va bucura de un binemeritat succes, căci acoperă un gol important în literatura numismatică românească și sud-est și central-europeană.

Sperăm ca editarea acestui volum să nu reprezinte decât primul pas dintr-un proiect mai vast de publicare a aceluia *opus magnum* al lui Octavian Iliescu, *Corpus Nummorum Romaniae*, la care autorul a trudit mai multe decenii.

Dr. Ernest Oberländer-Târnoveanu

București 2008

**LISTA CONTRIBUȚIILOR ȘTIINȚIFICE ALE LUI OCTAVIAN
ILIESCU PRIVIND ACTIVITATEA MONETARĂ ȘI CIRCULAȚIA
MONETARĂ ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC
(Sec. XI-XVI)**

A) ȚARA ROMÂNEASCĂ

1. *Monede românești*, în *Oltenia – Documente – Cercetări – Culegeri*, 2, 1941, 5, pp. 122-124
2. *Siglele de pe monedele Țării Românești*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 16, 1942, 121-122, pp. 10-16
3. *O mărturie numismatică din îndepărtatul Ev Mediu românesc*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 37, 1943, 91, pp. 39-62
4. *Monete de aramă de la Mircea cel Bătrân ?*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 18, 1944, 131-132, pp. 25-27
5. *Cu privire la monetele lui Mircea cel Bătrân*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 19, 1945, 133-134, pp. 278-281
6. *Monete vechi românești. Câteva probleme din numismatica Țării Românești (secolul al XIV-lea)*, în *Studii și Cercetări de Istorie Medie*, 1, 1950, pp. 120-130
7. *Domni asociați în Țările Române în secolul al XIV-lea și al XV-lea*, în *Studii și Cercetări de Istorie Medie*, 2, 1951, pp. 39-60 (Privește și Moldova)

8. *Despre tezaurele monetare și viața economică în secolele III-XIV pe teritoriul țării noastre*, în *Studii*, 6, 1952, 3, pp. 178-186 (Privește și Moldova și Dobrogea)
9. *Cu privire la problema realizării unui Corpus al monedelor feudale românești*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, 1, 1956, pp. 287-323
10. *Îndreptări și întregiri mărunte cu privire la unele emisiuni monetare feudale ale Țările Române*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 1, 1957, pp. 217-240 (Privește și Moldova)
11. *Despre manuscrisul unui vechi Corpus al monedelor Moldovei și Țării Românești*, în *Studii și Cercetări de Bibliologie*, 2, 1957, pp. 302-314 (Privește și Moldova)
12. *Numismatica medievală și modernă a țării noastre, oglindită în colecțiile restituite de la Moscova*, în *Studii asupra tezaurului restituit de U. R. S. S, București*, 1958, pp. 15-32 (Privește și Moldova)
13. *Emisiuni monetare ale Țării Românești din secolele al XIV-lea și al XV-lea*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 2, 1958, pp. 303-344
14. *Însemnări privitoare la descoperiri monetare*, în *Studii și Cercetări de Numismatică* 2, 1958, pp. 447-463 (Privește și Moldova)
15. *Monede medievale și moderne: sigilii românești. Medalii moderne, în Expoziția tezaurului restituit de Uniunea Sovietică București 1956-1957 /Muzeul de Artă al Republicii Populare Române/, București*, 1959, pp. 13-19 (Privește și Moldova)
16. *Un tezaur de aspri turcești de la începutul secolului al XVI-lea, găsit în București*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 3, 1960, pp. 287-309
17. *O nouă contribuție privitoare la numismatica Țării Românești*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 3, 1960, pp. 311-322
18. *Un tezaur de monede bizantine din vremea Comnenilor, găsit în București*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 3, 1960, pp. 493-495

19. *Cabinetul Numismatic*, în *Studii și Cercetări de Bibliologie*, 3, 1960, pp. 504-506 (Privește și Moldova)
20. *Despre natura juridică și importanța despăgubirilor oferite de Basarab Voievod regelui Carol Robert (1330)*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, 5, 1962, pp. 133-150
21. *Creația de artă în colecțiile Cabinetului Numismatic. Nouă decenii de la întemeierea colecțiilor 1871-1961 24 februarie – 24 martie 1962 /Biblioteca Academiei Republicii Populare Române. Cabinetul Numismatic/*, București, 1962 (Privește și Moldova)
22. *Cabinetul Numismatic*, în *Călăuza bibliotecarului*, 15, 1962, pp. 36-38 și 41 (Privește și Moldova)
23. *Monede bizantine*, în *Caiet Selectiv de Informare asupra Creșterii Colecțiilor Bibliotecii Academiei R. P. R.*, 4. iulie-decembrie 1962, pp. 359-372
24. *Cabinetul Numismatic al Bibliotecii Academiei R. P. Române în pragul celui de-al X-lea deceniu de la întemeierea colecțiilor sale*, în *Studii și Cercetări de Bibliologie*, 5, 1963, pp. 179-197 (Privește și Moldova)
25. *Monedele în circulație în perioada de trecere la feudalism și în feudalism*, în C. C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I, București, 1964, pp. 59-110; 346-396 (Anexele nr. I-III) (Privește și Moldova și Dobrogea)
26. *Le dernier hyperpère de l'Empire byzantin de Nicée*, în *Byzantinoslavița*, 26, 1965, pp. 94-99
27. *Nouvelles acquisitions du Cabinet Numismatique de l'Académie de la République Populaire Roumaine*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 4, 1965, 3, pp. 341-344 (Privește și Moldova)

28. *Cel dintâi simpozion de numismatică feudală românească*, în Studii, 18, 1965, 5, pp. 1154-1155
29. *Le symposion de numismatique médiévale roumaine*, Bucarest, 13 mai 1965, în Revue Roumaine d'Histoire, 4, 1965, 5, pp. 1062-1063
30. *Colecțiile Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România*, în Studii și Cercetări de Bibliologie, 9, 1967, pp. 329-331 (Privește și Moldova)
31. *Notes de numismatique orientale*, în Studia et Acta Orientalia, 7, 1968, pp. 259-261 (Privește și Moldova)
32. *Cabinetul Numismatic*, în *Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România. 1867-1967. Cartea Centenarului*, București, 1968, pp. 211-223 (Privește și Moldova)
33. *Constantin Moisil*, în *Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România. 1867-1967. Cartea Centenarului*, București, 1968, pp. 292-296 (Privește și Moldova)
34. *Le Cabinet Numismatique*, în *La Bibliothèque de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie*, București, 1968, pp. 45-47 și 136-142 (Privește și Moldova)
35. *L'hyperpère byzantin au Bas-Danube du XIe au XVe siècles*, în Revue des Études Sud-Est Européennes, 7. 1, 1969, pp. 109-119 (Privește și Moldova și Dobrogea)
36. *Moneda în România 491-1864*, București, 1970 (Privește și Moldova)
37. *A fost monetărie în București în Evul Mediu ?*, în București, 8, 1971, pp. 103-110
38. *L'héritage de l'idée impériale byzantine dans la numismatique et la sigillographie roumaines au Moyen Âge*, în Byzantina, 3, 1971, pp. 253-263 (Privește și Moldova)

39. *1365-1965: Șase veacuri de la emiterea celei dintâi monede românești*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 42-56, 1948-1972, 96-120, pp. 83-89
40. *Bibliografia numismaticii românești*, în *Studii și Cercetări de Bibliologie*, 12, 1972, pp. 239-252 (Privește și Moldova și Dobrogea)
41. *Monede bizantine*, în *Creșterea Colecțiilor Caiet Selectiv de Informare*, 39-40, ianuarie-iunie, 1972, pp. 27-38 (Privește și Moldova și Dobrogea)
42. *Monede medievale și moderne (emise până la 1800)*, în *Creșterea Colecțiilor Caiet Selectiv de Informare*, 39-40, ianuarie-iunie, 1972, pp. 37-40 (Privește și Moldova și Dobrogea)
43. *O prezentare muzeografică a istoriei monedei în România*, în *Revista Muzeelor*, 9, 1972, pp. 396-399 (Privește și Moldova și Dobrogea)
44. *Les Pays Sud-Est Européenes*, în *A survey of Numismatic Research 1966 – 1971*, vol. III, *Medieval și Modern Numismatics*, New York, 1973, pp. 278-303 (Privește și Moldova și Dobrogea)
45. *Les monnaies*, în *Bulletin. Association Internationale d'Études du Sud-Est Européen*, 12, 1974, 2, pp. 111-120 (Privește și Moldova și Dobrogea)
46. *Ducații Țării Românești cu numele lui Basarab voievod*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 6, 1975, pp. 139-152
47. *Tezaurul de monede schifate găsit la București-Ciurel*, în *Creșterea Colecțiilor Caiet Selectiv de Informare*, 51, 1975, pp. 34-48
48. *Însemnătatea operei științifice a profesorului Constantin Moisil*, în *Memoriile Secției de Științe Istorice*, seria a IV-a, 1, 1975-1976, pp. 171-177 (Privește și Moldova și Dobrogea)
49. *Sur les monnaies byzantines coupées découvertes en Roumanie*, în *Actes du XIVe Congrès International des Études Byzantines Bucarest, 3-*

- 6 *Septembre 1973*, vol. III, ed. M. Berza și E. Stănescu, București, 1976, pp. 191-196 (Privește și Moldova și Dobrogea)
50. *Un prețios instrument de lucru pentru studierea Evului Mediu românesc*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 70-74, 1976-1980, 120-124, pp. 521-550 (Privește și Moldova)
51. *Monede medievale și moderne descoperite la Păcuiul lui Soare în anii 1956-1974*, în P. Diaconu și S. Baraschi, *Păcuiul lui Soare*, vol. II, *Așezarea medievală (secolele XIII – XV)*, București, 1977, pp. 148-163 (Privește și Dobrogea)
52. *La monnaie vénitienne dans les Pays roumains de 1202 à 1500*, în *Revue des Études Sud-Est Européennes*, 15, 1977, 3, pp. 355-361 (Privește și Moldova)
53. *Monede bizantine din secolele XII-XIII găsite la Dunărea de Jos*, în *Ilfov - File de Istorie*, 1, 1978, pp. 143-155 (Privește și Moldova și Dobrogea)
54. *Un tezaur de monede de la Mircea cel Bătrân găsit în R. S. F. Iugoslavia*, în *Cercetări Numismatice*, 1, 1978, pp. 29-31
55. *Vlad l'Empaleur et le droit monétaire*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 18, 1979, 1, pp. 107-129
56. *Premières apparitions au Bas-Danube de la monnaie réformée d'Alexis Ier Comnène*, *Études Byzantines et Post-byzantines*, 1, București, 1979, pp. 9-17 (Privește și Dobrogea)
57. *Ducatul de argint emis de Basarab al II-lea*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 7, 1980, pp. 109-116
58. *Les plus anciennes préoccupations de numismatique chez les Roumains*, în *Revue des Études Sud-Est Européennes*, 18, 1980, 1, pp. 3-12 (Privește și Moldova)

59. *Începuturile Societății Numismatice Române*, în *Revista de Istorie*, 34, 1981, 11, pp. 2143-2144 (Privește și Moldova)
60. *Acad. Emil Condurachi – 70 de ani*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 75-76, 1981-1982, 129-130, pp. 9-11 (Privește și Moldova)
61. *Acad. Emil Condurachi – Opera numismatică*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 75-76, 1981-1982, 129-130, pp. 13-17 (Privește și Moldova)
62. *Ducați necunoscuți emiși de voievozi ai Țării Românești în secolul al XV-lea*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 77-78, 1983-1985, 131-134, pp. 257-289
63. *Un ducat rar emis de Mircea cel Bătrân*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 8, 1984, pp. 85-87
64. *Les hyperpères de Vlaïcou Voda*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 24, 1985, 2, pp. 209-216
65. *Le droit monétaire dans les pays roumains aux XIVe-XVe siècles*, în *Nummus et historia*, Varșovia, 1985, pp. 195-203 (Privește și Moldova)
66. *Ducații de cruciadă ai lui Mircea cel Bătrân*, în *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos*, 5-8, 1985-1989, pp. 179-188
67. *La naissance d'une idée politique: Byzance après Byzance*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 25, 1986, 1-2, pp. 35-44
68. *Societatea Numismatică Română în primul an de activitate (28 dec. 1903 – 31 dec. 1904)*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 80-85, 1986-1991, 134-139, pp. 11-25
69. *Cu privire la tezaurul de la Văcăreni (jud. Tulcea)*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 80-85, 1986-1991, 134-139, pp. 117-123 (Privește și Dobrogea)

70. *Vlad Ier, voievode de Valachie: le règne, le sceau et les monnaies*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 37, 1988, 1-2, pp. 73-105
71. *Monedele Țării Românești și ale Moldovei la Marea Neagră (secolele XIV-XV)*, în *Revista istorică*, S. N. 1, 1990, 6, pp. 649-656 (Privește și Moldova și Dobrogea)
72. *Aspecte pecuniare ale relațiilor dintre Nicolae Alexandru Voievod și Ludovic I de Anjou*, în *Revista istorică*, 3, 1992, pp. 929-935
73. *Despre renta în bani constituită în Țara Românească în beneficiul unor așezăminte monastice (de la Vlaicu Vodă la Neagoe Basarab)*, în *Revista istorică*, S. N. , 3, 1992, pp. 453-476
74. *Dimitrie Alexandru Sturdza și numismatica românească*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 77-78, 1992-1993, 140-141, pp. 17-58
75. *Pe marginea unui act emis de Radu cel Mare în 1507*, în *Revista istorică*, S. N. , 5, 1994, pp. 17-25
76. *Evoluția valorii bunurilor funciare în Țările române. A. Țara Românească (1454-1521)*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, 12, 1994, pp. 121-150
77. *Probleme de numismatică medievală românească*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 88-89, 1994-1995, 142-143, pp. 108-109
78. *Evoluția valorii bunurilor funciare în Țările române. A. Țara Românească (1454-1521)*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, 13, 1995, pp. 7-30
79. *Monedele în circulație în secolul al XIV-lea. Apariția primelor monede proprii ale statelor române*, în C. C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I, București, 1997, pp. 63-79 (Privește și Moldova și Dobrogea)

79. *Ultimele emisiuni monetare proprii în Țara Românească. Modificări aduse sistemului monetar în Moldova*, în C. C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I, București, 1997, pp. 80-93 (Privește și Moldova)

89. *Monetary systems used on Romania's territory during Antiquity and Middle Ages*, în *130 Years Since the Establishment of the Modern Romanian Monetary System*, ed. M. Isărescu, București, 1997, pp. 45-57 (Privește și Moldova)

90. *False probleme de numismatică medievală românească*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 92-97, 1998-2003, 146-151, pp. 195-206

91. *În legătură cu începuturile heraldicii Țării Românești*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 92-97, 1998-2003, 146-151, pp. 207-209

92. *Istoria monetei în România. Glosar numismatic*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, 19, 2001, pp. 299-314 (Privește și Moldova și Dobrogea)

93. *Istoria monetei în România (c. 1500 î. e. n. – 2000) Cronologie – Bibliografie – Glosar*, București, 2002 (Privește și Moldova și Dobrogea)

94. I. Mititelu și O. Iliescu, *Monede de la Vlaicu Vodă și Radu I găsite în Dobrogea*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 1, 1957, pp. 439-440.

B) MOLDOVA

95. *Un vechi tezaur de monete moldovenești rămas necunoscut*, în *Studii și Cercetări de Bibliologie*, 1, 1955, pp. 309-314

96. *Cabinet Numismatique*, în *La Bibliothèque de l'Académie de la République Populaire Roumaine*, București, 1955, pp. 53-57 (Privește și Țara Românească)

97. *Însemnări privitoare la descoperiri monetare*, în *Studii și Cercetări*

- de Numismatică, 1, 1957, pp. 461-466 (Privește și Țara Românească)
98. *Colecția numismatică a Băncii de Stat a R. P. R.*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 1, 1957, p. 485 (Privește și Țara Românească)
99. *Bibliografia numismaticii românești (text prescurtat)*, în *Prima Sesiune științifică de bibliologie și documentare București, 15-16 decembrie 1955 / Biblioteca Academiei Republicii Populare Române /*, București, 1957, pp. 97-99 (Privește și Țara Românească)
100. *Monede tătărești din secolele XIII-XV, găsite pe teritoriul Republicii Populare Române (Notă preliminară)*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 3, 1960, pp. 263-277 (Privește și Țara Românească și Dobrogea)
101. *Une monnaie indienne du Moyen Âge découverte en Moldavie*, în *Studia et Acta Orientalia*, 4, 1962, pp. 249-252
102. *Emisiuni monetare ale Moldovei în timpul domniei lui Ștefan cel Mare*, în *Cultura moldovenească în timpul lui Ștefan cel Mare Culegere de studii*, ed. M. Berza, București, 1964, pp. 181-234
103. *Legendele celor mai vechi monede moldovenești*, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie "A. D. Xenopol" - Iași*, 3, 1966, pp. 201-212
104. *Un trésor d'aspres turcs du XVe siècle trouvé probablement en Moldavie*, în *Studia et Acta Orientalia*, 5-6, 1967, pp. 267-285
105. *Monede moldovenești inedite*, în *Memoria Antiquitatis*, 2, 1970, pp. 417-422
106. *Le prêt accordé en 1388 par Pierre Mușat à Ladislas Jagellon*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 12, 1973, 1, pp. 123-138
107. *Monede medievale*, în *Creșterea Colecțiilor Caiet selectiv de informare*, 43-44. ianuarie-iunie, 1973, pp. 15-18

108. *Falsificări medievale ale monedelor moldovenești*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 68-69, 1973-1975, 121-123, pp. 135-142
109. *Un dinar fals de la Despot Vodă*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 68-69, 1973-1975, 121-123, pp. 167-170
110. *La monnaie génoise dans les Pays Roumaines aux XIIIe-XVe siècles*, în Colocviul româno-italian "Genovezii la Marea Neagră în secolele XIII-XIV", București, 27-28 martie 1975, ed. Șt. Pascu, București, 1977, pp. 156-161
111. *Moneda divizionară emisă de Petru Mușat*, în Cercetări Numismatice, 3, 1980, pp. 87-92
112. *Preocupări de numismatică în activitatea lui V. A. Urechia*, în Cercetări Numismatice, 3, 1980, pp. 173-179
113. *Pinegi: nume de monedă în izvoare istorice slavo-române (secolele XVI-XVII)*, în Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie "A. D. Xenopol" - Iași, 24, 1987, 2, pp. 363-367
114. *Les armoiries de la ville d'Asprokastron et leur origine byzantine*, în Études Byzantines et Post-byzantines, 2, 1991, pp. 151-164
115. *De nouveau sur Kilia et Licostomo*, în Revue Roumaine d'Histoire, 33, 1994, 1, pp. 159-167 (Privește și Dobrogea)
116. *Aspecte ale economiei monetare în Moldova sub domnia lui Alexandru cel Bun*, în Revista Istorică, S. N., 11, 2000, 1-2, pp. 59-95
117. *Émissions monétaires moldaves pour Kilia en 1426-1428*, în Études Byzantines et Post-byzantines, 4, 2001, pp. 153-166
118. O. Iliescu și M. Dinu, *Tezaurul monetar din secolul al XV-lea de la Cârpîți (raionul Iași)*, în Studii și Comunicări Științifice, Filiala Academiei R. P. R. Iași, Seria Istorie, 8, 1957, 2, pp. 342-345 (Privește și Țara Românească)
119. *Monede din tezaurul descoperit la Oțeleni (rai. Huși, reg. Iași)*, în

Arheologia Moldovei, 2 - 3, 1964, pp. 363-407 (Privește și Țara Românească și Dobrogea)

120. O. Iliescu și G. Foit, *Un tezaur de monede moldovenești din prima jumătate a secolului al XV-lea, descoperit la Suceava*, în Arheologia Moldovei, 5, 1967, pp. 145-167

121. O. Iliescu și P. Țarălună, *Un tezaur monetar de la sfârșitul secolului al XIII-lea descoperit la Prăjești (jud. Bacău)*, în Carpica, 23, 1992, pp. 247-254

C) DOBROGEA

122. *Emisiuni monetare ale orașelor medievale de la Dunărea de Jos*, în Peuce, 2, 1971, pp. 261-266

123. *Localizarea vechiului Licostomo*, în Studii, 25, 1972, 4, pp. 435-462

124. *Asperi de Licostomo la 1383*, în Revista de Istorie, 27, 1974, 4, pp. 451-456

125. *Tezaurul de perperi bizantini de la Isaccea*, în Studii și Cercetări de Numismatică, 6, 1975, pp. 211-217

126. *Tezaurul de monede anonime de la Limanu*, Creșterea Colecțiilor Caiet selectiv de informare, 51, 1975, pp. 32-33

127. *Din nou despre asperi de Licostomo*, în Revista de Istorie, 31, 1978, pp. 279-280

128. *Contributions à l'histoire des colonies génoises en Roumanie aux XIIIe – XVe siècles*, în Revue Roumaine d'Histoire, 38, 1989, 1-2, pp. 25-52

129. *Génois et Tatars en Dobroudja au XIVe siècle: L'apport de la numismatique*, în Études Byzantines et Post-byzantines, 3, 1997, pp. 161-169

NOTA EDITORILOR

Lucrarea domnului Octavian Iliescu, *Monetele lui Mircea cel Bătrân*, pe care o facem acum accesibilă atât specialiștilor, cât și publicului mai larg, este una de tinerețe. Manuscrisul ei a fost finalizat în 1945, când autorul avea doar 26 de ani. În ciuda vârstei, autorul a realizat o operă de excepție. Aceasta este nu numai singura monografie numismatică de care dispunem până în prezent care analizează sistematic totalitatea emisiunilor vreunui principe al Țării Românești, dar și privitoare la monetăria statelor medievale românești.

Alegerea epocii lui Mircea cel Bătrân ca subiect al unui volum se justifică nu numai prin intensitatea și complexitatea activității monetare care a avut loc în Țara Românească în cursul anilor 1386-1418, dar și pentru numeroasele schimbări care au fost introduse în monetăria munteană în vremea domniei acestui principe, inovații care vor marca apoi întreaga evoluție a emisiunilor acestui stat în prima jumătate a secolului al XV-lea. Poate, mai mult decât în cazul oricărei alte perioade anterioare sau posterioare, cercetarea monetăriei lui Mircea cel Bătrân aduce informații esențiale pentru reconstituirea cadrului politic, economic și cultural al vremii, într-o epocă crucială din istoria Țării Românești.

Lucrarea *Monetele lui Mircea cel Bătrân* nu constituie numai o valoroasă și armonioasă sinteză a cunoștințelor științifice acumulate în

domeniu până în momentul întocmirii ei, datorită strădaniilor a trei generații de numismați: Leopold Welzl von Wellenheim, Alexei Uvarov, Dimitrie A. Sturdza, Lajos Réthy, Nicolae Docan, Constantin Moisil și George Severeanu, dar ea conține și numeroase abordări originale ale întregului fenomen monetar din Țara Românească, într-un context geografic și istoric mult mai larg, care acoperă spațiul balcanic și central-european.

Monografia numismatică *Monetele lui Mircea cel Bătrân* este inovatoare prin viziune și metodologie. Între marile ei calități, am putea menționa:

- clasificarea emisiunilor pe baza mărcilor „secrete”, altfel zis, a „siglelor”,
- discuția privitoare la tehnica monetară în Țara Românească,
- studiul metrologiei monetare pentru fiecare tip și variantă în parte,
- analiza difuziunii descoperirilor monetare izolate și a tezaurelor conținând emisiuni de la Mircea cel Bătrân,
- permanenta conectare a datelor istorice oferite de cercetarea fenomenului monetar, cu tot ceea ce era cunoscut, în acei ani, din alte categorii de izvoare privitoare la istoria economică, politică, socială, culturală sau ideologică a Țării Românești în deceniile de la hotarul secolelor XIV-XV.

Credem că nu greșim deloc dacă socotim lucrarea ca un model în ceea ce privește utilizarea datelor complexe oferite de studierea emisiunilor monetare muntenești din anii 1386-1418 ca „sursă a marii istorii”, pentru a parafraza titlul unei teme majore a Congresului Mondial al Istoricilor, desfășurat în 1980 la București.

Demn de remarcat este și faptul că lucrarea este însoțită de un catalog amănunțit și aproape exhaustiv al monedelor lui Mircea cel Bătrân accesibile studiului, în acel moment, adică dintr-o vreme când vechea colecție a Cabinetului Numismatic a Bibliotecii Academiei Române, numărând în 1916 peste 2000 de piese de la acest principe, era ținută „ostatecă” la Moscova. Catalogul constituie, în sine, o adevărată sursă istorică, deoarece cuprinde date despre unele monede păstrate în anii 1940 în colecții private sau publice care, din păcate, nu mai există astăzi, fiind dispersate prin vitregia vremurilor și ignoranța sau cupiditatea oamenilor. În alte cazuri, chiar dacă monedele din acele colecții mai există fizic și în zilele noastre, ele au intrat în componența altor colecții și nu mai pot fi identificate cu precizie, în mod individual, deoarece nu dispunem de suficiente date tehnice despre ele sau de imagini ale acestora.

Lucrarea *Monetele lui Mircea cel Bătrân* a fost concepută și finalizată extrem de rapid, mai ales dacă ținem seama și de faptul că a fost scrisă în vremuri de război, autorul fiind o vreme mobilizat. Practic, ea a fost realizată la numai câțiva ani după ce Octavian Iliescu începuse deja să publice o serie de contribuții foarte solide despre emisiunile monetare ale lui Mircea cel Bătrân, contribuții care își păstrează și astăzi importanța, în ciuda trecerii atâtor ani de la apariția lor¹. Peste decenii,

¹ O. O. Iliescu, *Siglele de pe monedele Țării Românești*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 16, 1942, 121-122, pp. 10-16; Idem, *Monete de aramă de la Mircea cel Bătrân?*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 18, 1944, 131-132, pp. 25-27; Idem, *Cu privire la monetele lui Mircea cel Bătrân*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 19, 1945, 133-134, pp. 278-281.

lucrarea pe care o edităm acum ne prezintă un cercetător matur, în ciuda tinereții sale biologice, care stăpânea deja perfect, atât în detaliu, cât și pe ansamblu, complicata evoluție a monetăriei Țării Românești în cursul celei de a doua jumătăți a secolului al XIV-lea și primele două decenii ale secolului al XV-lea, precum și literatura ce fusese dedicată acestui subiect, până în 1945. Cunoștințele sale teoretice erau dublate de experiența cercetării directe a numeroase fonduri de monede de la Mircea cel Bătrân păstrate în colecția Cabinetului Numismatic a Bibliotecii Academiei Române, la Muzeul Fundațiilor Regale “Saint-Georges”, la Muzeul Regional al Olteniei sau în colecții școlare și private (inclusiv în propria colecție numismatică, pe care începuse să o constituie încă din copilărie și o îmbogățise în vremea studenției). Bazat pe aceste atuuri, tânărul Octavian Iliescu nu a ezitat să amendeze unele judecăți eronate emise de mari specialiști ai domeniului cum ar fi, de exemplu, Constantin Moisil sau Petre P. Panaitescu și să lanseze un proiect științific foarte ambițios: realizarea unui mare repertoriu al emisiunilor monetare medievale românești, pe care l-a intitulat *Corpus Nummorum Romaniae*. Autorul cărții va lucra la acest *Corpus* mai multe decenii în șir, până la începutul anilor 1970. De altfel, lucrarea *Monetele lui Mircea cel Bătrân* a fost concepută să reprezinte tocmai volumul inaugural al acestei serii.

Din varii motive, lucrarea *Monetele lui Mircea cel Bătrân* nu a putut vedea lumina tiparului până în prezent, dar ea a fost cunoscută și utilizată din plin de diverși autori români (Petre P. Panaitescu, Octavian Luchian, Constanța Știrbu și Paraschiva Stancu).

În primăvara anului 2007, în urma unor discuții cu domnul Octavian Iliescu, i-am propus publicarea ei, considerând că în ciuda

perioadei lungi scurse de la redactarea lucrării, aceasta poate aduce încă date și idei utile cercetării monetăriei medievale a Țării Românești. În plus, punerea în circuit științific a lucrării chiar și la peste 60 de ani de la conceperea ei ne ajută să înțelegem cum s-a cristalizat viziunea autorului despre monetăria Țării Românești în vremea lui Mircea cel Bătrân, subiect căruia ulterior i-a dedicat numeroase pagini.

Descifrarea și transcrierea manuscrisului ce ne-a fost încredințat spre publicare a fost o operațiune migăloasă și îndelungată deoarece textul original nu era dactilografiat și conținea numeroase interpolări. De asemenea, nu existau ilustrații, acestea fiind realizate integral cu ocazia pregătirii prezentului volum, pe baza monedelor păstrate în colecțiile Muzeului Național de Istorie a României și a Muzeului Național Maghiar din Budapesta.

Față de manuscrisul original, de comun acord cu autorul, am operat câteva modificări minore, mai ales de formă. Ele priveau, cu precădere, unele aspecte ortografice care nu mai sunt astăzi actuale. Totuși, în câteva cazuri, domnul Octavian Iliescu a dorit să fie păstrate unele formulări sau termeni, pe care el însuși nu i-a mai folosit în lucrările sale ulterioare (de exemplu *bănar* sau *bănărie*, evidente tributuri plătite mentorului său, profesorul Constantin Moisil).

De asemenea, împreună cu autorul, am efectuat și câteva modificări de conținut, care vizau unele puncte de vedere științifice care erau în mod evident depășite chiar de stadiul cercetărilor din perioada interbelică. Tot împreună cu autorul am decis și eliminarea unor "lapsus calami", inerente oricărei lucrări de asemenea proporții.

Având în vedere faptul că aparatul critic al manuscrisului ce ne-a fost încredințat spre editare era adesea incomplet sau numai vag schițat, am decis împreună cu autorul să-l completăm cu trimiterile la lucrările

de specialitate ce apăruseră până în momentul finalizării manuscrisului (anul 1945).

Publicarea lucrării la peste 60 de ani de la redactarea ei face ca ea să nu se mai poată adresa publicului căreia i-a fost destinată inițial, ci aceluia de la începutul secolului al XXI-lea. Din acest motiv, în momentul în care am pus la punct detaliile privind editarea volumului *Monetele lui Mircea cel Bătrân*, atât autorul cât și editorii au considerat util să prezinte în note de subsol separate întreaga evoluție a cercetărilor privind emisiunile monetare ale lui Mircea cel Bătrân în etapa istorică care s-a scurs de la redactarea ei până la editare, adică din anul 1945 până în 2007, atâta cât am putut să o urmărim în literatura numismatică românească și străină. Pe această cale, am considerat că se pot pune și mai bine în evidență numeroasele informații și puncte de vedere complet noi, apărute în cursul cercetărilor științifice din perioada postbelică. În acest mod, cititorul poate judeca atât rolul major în progresul domeniului adus de către cunoscutul cercetător Octavian Iliescu, prin contribuțiile sale de după 1950, cât și cel al noilor generații de numismați, mai ales după 1982. Aceste note sunt înscrise în paranteze drepte [] și sunt semnate cu inițialele EOT. Acolo unde a fost imperios necesar să atragem atenția cititorului neavizat sau mai puțin familiarizat cu problematica monetăriei medievale a Țării Românești asupra faptului că unele puncte de vedere exprimate de către Octavian Iliescu în lucrarea pe care o edităm au fost infirmate de cercetările ulterioare, sau că, în cazul unor ipoteze, există și alte interpretări posibile decât cele prezentate de autor, am recurs la comentarii, mai mult sau mai puțin succinte, asupra acestor aspecte. Aceste comentarii reprezintă pe de-a întregul punctul de vedere al autorului notelor și sunt, ca atare, semnate cu acronimul EOT.

O anexă bibliografică, plasată la sfârșitul lucrării, prezintă întreaga literatură de specialitate privitoare la monetăria lui Mircea cel Bătrân și cea a suveranilor țărilor învecinate (Ungaria, senioriile dobrogene, Bulgaria, Serbia, Bosnia, Imperiul Bizantin și Imperiul Otoman), contemporani cu el. În cazul literaturii privind emisiunile monetare ale lui Mircea cel Bătrân, această retrospectivă începe cu anul 1787 și merge până în 2007. Pentru monetăria statele vecine cu Țara Românească nu am prezentat decât literatura cea mai recentă, esențială pentru a înțelege mai bine unele dezvoltări care au avut loc în domeniul emisiunilor monetare în spațiul balcanic și central-est european în cursul ultimului sfert al secolului al XIV-lea și în primele două decenii ale secolului al XV-lea.

Primul dintre editori este responsabil și de culegerea tuturor legendelor cu caractere tipografice speciale, cât mai apropiate de cele care apar în inscripțiile de pe monede. Setul de caractere speciale a fost elaborat de specialiști de la Coins and Medal Department al Muzeului Fitzwilliam din Cambridge pentru nevoile seriei *Medieval European Coinage*. Cu această ocazie, doresc să adresez mulțumirile noastre dr. Mark Blackburn, șeful acestui departament, pentru permisiunea de a folosi gratuit acest set de caractere, cât și dr. Elina Screen, cea care a construit, la cererea mea, o serie de semne speciale.

Suntem încredințați că prin apariția volumului *Monetele lui Mircea cel Bătrân* numismatica medievală românească se va îmbogăți cu o lucrare de referință esențială, așteptată de multă vreme. Suntem mai mult decât convinși și de faptul că ea va deveni în scurtă vreme modelul

pentru alte monografii numismatice privind emisiunile altor principii ai Țării Românești și Moldovei.

Editând acest volum, aducem un modest prinos celui care a contribuit atât de mult la dezvoltarea numismaticii românești în cursul celei de a doua jumătăți a secolului al XX-lea. Contribuția noastră la apariția acestei lucrări este și o formă concretă de a ne exprima mulțumirile pentru cele pe care le-am învățat de la dascălul nostru “informal”, pentru permanentele sale încurajări și sprijinul generos pe care l-am primit din partea lui Octavian Iliescu timp de peste 30 de ani.

Acum, la încheierea acestei scurte note, am dori să aducem mulțumirile noastre doamnei Rozalia Pîrlitu, de la Muzeul Brăilei, pentru munca plină de răbdare și competența dovedită în tehnoredactarea volumului, precum și domnilor: dr. Csaba Tóth de la Muzeul Național Maghiar din Budapesta, ing. Marius Amariei și Mihai Florea, de la Muzeul Național de Istorie a României, autorii fotografiilor, precum și domnului Andrei Catrina și domnișoarei Joița Cristina Elena, de la Muzeul Național de Istorie a României, pentru procesarea imaginilor. Mulțumiri speciale se cuvin, de asemenea, doamnei Katiușa Pârvan, de la Muzeul Național de Istorie a României, pentru sprijinul substanțial dat la selectarea materialului fotografic.

Ernest Oberländer-Târnoveau și Ionel Cîndea

București/Brăila, iulie 2008

PREFAȚĂ

În vălmășagul vremurilor prin care trecem, tot mai poruncitoare, ne apare nevoie de a privi din când în când în urmă, de a adânci trecutul niciodată liniștit al neamului nostru, ca odinioară miticul Anteu, ce renăștea de câte ori simțea apropierea pământului mumă, tot astfel noi, purtându-ne cu gândul mereu mai departe, spre strămoșii veacurilor apuse, vom găsi adevărata îmbărbătare în lupta crâncenă pe care acest neam o duce neconținut, de la plămădirea sa și până astăzi, cu înverșunatul său destin.

Sub semnul acestor învolburate și eroice vremuri apare cartea de față, închinată principelui celui mai viteaz și celui mai ager între creștini, cum minunat l-a zugrăvit pentru veșnicie cronicarul. Lunga și reprezentativa domnie a lui Mircea, neasemănată operă de consolidare a micului stătuț românesc de pe atunci, a înscris și în numismatica noastră un luminos capitol, mărturie a unei vieți economice din cele mai rodnice. Încercând azi, cu adevărată reculegere, să dezvăluim doar un aspect al unei activități risipite pe atâtea tărâmurii, o facem cu credința de nestrămutat a împlinirii unei datorii.

Octavian Oct. Iliescu

PARTEA I^a

DESPRE MONETEELE LUI MIRCEA CEL BĂTRÂN

PREZENTAREA FIGURII ȘI A DOMNIEI MARELUI VOIEVOD

1. Evenimente politice mai de seamă în domnia lui Mircea

Am socotit nimerit ca, mai înainte de a cerceta monetele lui Mircea cel Bătrân, să încercăm a schița în fugă trăsăturile caracteristice ale domniei lui, și pentru o mai bună înțelegere a unora din fenomenele monetare propriu-zise – ce-și au, netăgăduit, rădăcini adânci în viața economică a vremii – dar mai ales sub imboldul unei admirații pătrunse de multă, multă iubire. Poate e cu totul neobișnuit să găsești, în pragul unei lucrări cu caracter istoric, nota unor sentimente atât de spontane și manifeste. Ne este însă drag Mircea și nădăjduim că sinceritatea va reuși să scuze, până la urmă, ciudățenia acestei mărturisiri.

În ziua de 23 septembrie a anului 1386, își începu lunga domnie Mircea, fiu al lui Radu și frate cu Dan I. Era al șaselea Basarab ce se ridica în scaunul domnesc de la întemeierea țării¹.

Nu a trecut prea multă vreme și se și arată faptele. Într-adevăr, abia după doi ani de la înscăunare, Mircea își întinde oblăduirea peste

¹ Pentru toate datele asupra domniei lui Mircea am utilizat exclusiv monografia Domnului prof. P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrân*, București, 1944.

[Având în vedere raritatea în acest moment a ediției originale, trimiterile inițiale vor fi dublate cu referințe și la ediția a II-a a lucrării lui P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrân*, ed. a II-a, ediție îngrijită, note, comentarii și indice de Gheorghe Lazăr, București, 2000. EOT].

munți, asupra țării Amlașului și Făgărașului, precum și asupra banatului de Severin. Erau aceleași vechi feude românești, ce fuseseră dobândite încă de Vladislav I – Vlaicu Vodă.

Mai târziu, izbutește să cucerească de la turci Dobrogea, fosta stăpânire a lui Dobrotici împreună cu cetatea tare a Silistrei. Era preludiul luptei ce avea să izbucnească în curând cu noii năvălitori de peste Dunăre.

Răzburarea turcilor a venit repede. În anul 1393, ei reiau Silistra și toată Dobrogea, voind să-și asigure câteva poziții-cheie. Iar în anul următor, sultanul Baiazid însuși, în fruntea unei însemnate armate, pătrunde în țară, hotărât să astâmpere pentru totdeauna pe îndrăznețul voievod valah. La Rovine, pe apa Argeșului, Mircea îl înfrânge într-o crâncenă bătălie.

Cu tot succesul obținut, Mircea e silit să se retragă din calea dușmanului, neavând suficiente rezerve pentru a continua lupta. În locul lui, turcii așează în scaunul de la Argeș pe Vlad, probabil un nepot al domnului².

Există dovezi că după Rovine, Mircea, ferindu-se de puhoiul turcesc, mult mai puternic ca număr, a rămas totuși stăpânitor de fapt în părțile răsăritene ale țării³. Acolo, muncit de gândul de a-și recuceri

² P. P. Panaitescu, *op. cit.*, pp. 247 și 255, precum și notele nr. 62 și 64. [P. P. Panaitescu, ed. a II-a, pp. 303 și 310-311, precum și notele nr. 62 și 64. EOT].

³ *Ibidem*, pp. 248, 253 și 272. [P. P. Panaitescu, ed. a II-a, pp. 303 și 309-317. Pentru domnia lui Vlad I, vezi Gh. T. Ionescu, *Contribuții la cronologia domniei lui Mircea cel Bătrân și a lui Vlad Voievod în Țara Românească*, în *Materiale ale sesiunii științifice a Institutului Pedagogic București pe anul 1956*, București, 1957, pp. 263-286, re-editat recent în Gh. T. Ionescu, *Contribuțiuni la istoria românilor (Studii și Materiale)*, ed. I. Căndea, Brăila, 2004, pp. 131-160; B.

tronul pierdut, începe o serie de tratative cu regele Sigismund al Ungariei, în vederea împlinirii acestui țel. Curând, ele fură încoronate de încheierea Tratatului de la Brașov, la 7 martie 1395, prin care se consfințește alianța celor doi suverani, îndreptată împotriva turcilor.

Ca o urmare a clauzelor acestui tratat, se întreprind nu mai puțin de patru expediții, în care forțele ardelenе intrau cu însemnate contingente, pentru alungarea turcilor și a lui Vlad. Cea din urmă, purtată în toamna anului 1396, după bătălia nenorocoasă de la Nicopole, reușește: Mircea își recapătă tronul, în vreme ce Vlad e dus în captivitate în Transilvania.

De abia în anul 1400 se va mai ciocni Mircea cu Baiazid, pentru ultima oară. Oștile turcești sunt bătute la Dunăre. Înving, sultanul e silit să se întoarcă în grabă în alte părți, mai amenințate, ale imperiului său.

Odată stăpânirea sa asigurată, prin îndepărtarea primejdiei turcești – Baiazid fiind prea ocupat în Asia Mică, unde și cade prins până în cele din urmă în mâinile lui Timur Lenk – Mircea poate să-și cârmuiască țara în liniște. Recucerește Silistra și Dobrogea, cuprinzând de data aceasta și Chilia.

În politica internațională, Mircea încearcă, începând din 1410, să influențeze succesiunea la tron a sultanilor, sprijinind când pe unul, când pe altul din pretendenții fără de număr ce au răsărit după căderea lui Baiazid. Neatârhnarea și hotarele țării nu mai erau de nimeni primejduite; era un bun prilej pentru domnul român să-și îndrepte gândul spre țeluri

Câmpina, *Lupta Țării Românești împotriva expansiunii otomane (1335-1415)*, în *Scrieri istorice*, vol. I, ed. D. Mioc și E. Stănescu, București, 1973, pp. 260-274; V. Ciobanu, *Țările române și Polonia. Secolele XIV-XVI*, București, 1985, p. 26; O. Iliescu, *Vlad Ier, Voievode de Valachie: le règne, le sceau et les monnaies*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 27, 1988, 1-2, pp. 73-105. EOTJ].

mai îndepărtate. Și, dacă soarta l-ar fi ajutat în realizarea planurilor sale, alta ar fi fost, desigur, istoria acestui frământat colț din Europa sud-orientală.

Dar aceste încercări nu au izbutit. Mai mult, sultanul Mahomed I, reușind să se mențină împotriva acțiunii lui Mircea – care sprijinea pe alt pretendent, pe Mustafa – și voind să curme acestor turburări, trece Dunărea, ca altă dată Baiazid, cuprinde Dobrogea și cetățile ce străjuiau malul românesc al fluviului și îl silește pe Mircea, învins, să încheie pace, plătind, fără îndoială, haraciul cerut. Era în anul 1417, când, din vrerea destinului, viteazul voievod vedea risipindu-se, în ciuda biruințelor obținute până atunci, toate năzuințele sale de a apăra împotriva oricui acest pământ românesc⁴.

În fața acestei copleșitoare nedreptăți a soartei, Mircea s-a aplecat, înfrânt. Ce dramă se va fi petrecut în sufletul său atât de neobosit și dârz, în acel sfârșit al anului 1417, ne-o spune mai departe, printre rânduri, cronica: la 31 ianuarie 1418, câteva luni doar după aceste nenorocite înfrângeri, Mircea Vodă își dădu sfârșitul⁵. A fost înmormântat la Cozia, la mănăstirea ctitorită de dânsul.

⁴. [Pentru cronologia raporturilor dintre Țara românească și Imperiul Otoman, vezi mai recent studiul lui Tahsin Gemil, *Raporturile româno-otomane în vremea lui Mircea cel Mare*, în *Marele Mircea Voievod*, coord. I. Pătroiu, București, 1987, pp. 330-364 și N. Pienaru, *The Black Sea and the Ottomans: the Pontic Policy of Bayazed the Thunderbolt*, în *International Journal of Turkish Studies*, 9, 2003, 1-2, pp. 33-58. EOT]

⁵ P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 344. [P. P. Panaitescu, ed. a II-a, p. 403. EOT].

2. Viața economică sub domnia lui Mircea

Zbuciumată de războaie aproape fără de număr, domnia lui Mircea e totuși caracterizată printr-o intensă activitate economică. Fără a avea în urmă mai mult de un veac de la afirmarea ființei sale politice și încheștat într-o necurmată luptă de apărare, voievodatul dunărean reușește cu toate acestea să-și câștige repede un loc de frunte în comerțul sud-estului european, ca o firească urmare a acestei înfloriri, se va bate în Muntenia o cantitate însemnată de monete ce poartă chipul și numele lui Mircea¹; apariția lor însă nu poate fi înțeleasă decât pornind de la cercetarea întregii conjuncturi economice a timpului.

¹ Numai în tezaurul descoperit pe dealul Bădila. [comuna Niculițel, jud. Tulcea, EOT], în Dobrogea erau mai multe mii de monete de la Mircea.

[Asupra acestei descoperiri, vezi: C. Moisil, *Monede vechi românești găsite în Dobrogea – (Tezaurul de la Bădila)*, în Convorbiri Literare, 40, 1906, 12, pp. 1117-1122; Idem, *Cele mai vechi monede muntene (Fragment din "Excursiuni arheologice în Dobrogea")*, în Convorbiri Literare, 42, 1908, 5, pp. 413-419; Idem, *Monedele lui Mircea cel Mare. (Fragment din "Excursiuni arheologice în Dobrogea")*, în Convorbiri Literare, 42, 1908, 10, pp. 588-594; Idem, *Colecțiunea numismatică*, în Biblioteca Academiei Române - Creșterea Colecțiunilor, 19. Octombrie-Decembrie, 1911, pp. 362-385; G. Severeanu, *Monetele lui Petru Mușat găsite într-un tezaur de monete de la Mircea cel Bătrân*, în București. Revista muzeului municipiului București, 3, 1937, 1-2, p. 68, nr. 1. Autorul consideră că tezaurul ar fi conținut circa 4000 monede, cele mai multe ajungând în colecția sa; C. C. Secășeanu, *Istoria monedei românești de la întemeiere până la domnia M. S. Regelui Carol al II-lea Note publicate în revista "Răsăritul" Nr. 5-6 din 1938*, București, 1938 (pe pagina de gardă semnat C. C. Secășeanu, iar la începutul și sfârșitul articolului doar C. Secășeanu), p. 3

Multe sunt pricinile ce-au zămislit acest interesant fenomen. Iar ele trebuiesc căutate atât înăuntru, în cadrul economiei interne, cât și în afară, în încheierea de legături comerciale cu țările înconjurătoare mai întâi, apoi cu Apusul mai îndepărtat, ce nu a încetat să înrăurească asupra traiului autohton nici chiar în clipele acelea ale Evului Mediu.

Înăuntru, o conturare sub raport economic a Munteniei din vremea lui Mircea se poate face cu destulă ușurință, ca și izvorul de munte, ce dispare dintr-o dată printre stânci, pentru a ieși iar la lumină hăt departe, așa viața de atunci nu se deosebea prea tare de aceea pe care o duseseră mai demult strămoșii noștri daci. Neam legat cu încăpățănare de glie, agricultura și păstoritul i-au fost întotdeauna îndeletnicirile de căpetenie și singurele bogății permanente. Și dacă grâul nu întrecea peste măsură nevoile țării – erau atâtea păduri seculare, nedefrișate, și atâtea stepe nedestelenite încă în câmpia Munteniei² - apoi vitele erau o marfă ce a atârnat oricând greu la export. La fel peștele din bălțile înșirate în tot

avansează cifra de 10.000 monede; O. Iliescu, *Numismatica medievală și modernă a țării noastre, oglindită în colecțiile restituite de la Moscova*, în *Studii asupra tezaurului restituit de U.R.S.S.*, București, 1958, p. 22, menționează existența a circa 6000 de monede. EOT].

² P. P. Panaitescu, *op. cit.*, pp. 83-90. [P. P. Panaitescu, ed. a II-a, pp. 103-110.

Pentru relațiile comerciale ale Țării Românești, vezi și R. Manolescu, *Comerțul Țării Românești și Moldovei cu Brașovul*, București, 1965; S. Iosipescu, *Drumurile comerciale în Europa Centrală și Sud-Estică și însemnătatea lor politică (secolele XIV-XVII)*, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie "A. D. Xenopol"*, 19, 1982, pp. 264-284; Ș. Papacostea, *Începuturile politicii comerciale ale Țării Românești și Moldovei (secolele XIV-XV)*. *Drum și stat*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, 10, 1983, pp. 9-55 și reluat apoi în volumul Ș. Papacostea, *Geneza statului în Evul Mediu românesc Studii critice*, Cluj-Napoca, 1988, pp. 151-204. EOT].

lungul Dunării, un alt belșug al țării, ajungea nu numai pentru hrana pâă și a săracului, dar aducea însemnate și nesecate venituri tezaurului domnesc.

Dacă la acestea vom adăuga și bogățiile subsolului, a căror exploatare, mai ales a sării și a aramei, e certificată sub domnia lui Mircea, înșirarea resurselor economice de care dispunea Țara Românească în veacul al XIV-lea e aproape complet epuizată.

Oricine își poate închipui cu ușurință cum era traiul de atunci. Din cercetarea condițiilor economice în care se desfășura viața din acel veac reiese într-adevăr că țara întreagă semăna cu gospodăria bine cuprinsă a unui țăran chiabur, cu dare de mână. Nevoile, nu prea mari, desigur, erau în general acoperite cu produsele indigene; iar tot ce prisosea trecea granița, îndestulând și țările vecine cu ce duceau lipsă.

Schimburile. Comerțul local. În marginile acestei economii sătești, rurale³, mecanismul schimburilor capătă o caracteristică aparte. În mod obișnuit, ele se fac în natură și nu puține sunt documentele ce pomenesc transferuri de proprietate imobiliară în schimbul unor produse⁴. Banii, destul de rari, erau folosiți mai mult în tranzacțiile mari, încheiate cu negustorii străini veniți de peste graniță.

Comerțul internațional. Dar avântul economic ce se naște în Muntenia domniei lui Mircea se explică mai ales prin apariția unui însemnat factor extern: țările dunărene intră în această vreme în marele angrenaj al comerțului european. Așezată pe drumurile ce leagă Apusul de Orient, Țara Românească nu putea fi ocolită mult timp de neguțătorii străini.

³ *Ibidem*, p. 92-110. [P. P. Panaitescu, ed. a II-a, pp. 112-129. EOT].

⁴ *Ibidem*, p. 81-83. [P. P. Panaitescu, ed. a II-a, pp. 101-103. EOT].

S-a susținut⁵ că aceste drumuri se deschid prin trecătorile Carpaților – deci, prin mijlocirea Ardealului – abia către 1300, cam pe la începutul sec. al XIV-lea. Adevărul însă, după părerea noastră, e altul: legăturile cu Apusul sunt cel puțin cu o jumătate de veac mai vechi decât s-a crezut până acum.

O dovedește, în mod cert, descoperirea a două tezaure monetare, amândouă din Oltenia. Cel dintâi s-a găsit la Craiova⁶ și cuprinde diferite

⁵ *Ibidem*, p. 92. [P. P. Panaitescu, ed. a II-a, p. 112. EOT].

⁶ [În realitate, tezaurul la care face referință Octavian Iliescu (vezi nota nr. 7) a fost descoperit la Filiași, jud. Dolj, vezi în acest sens O. Iliescu, *Monedele în circulație în perioada de trecere la feudalism și în feudalism*, în C. C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I, București, 1964, p. 353.

Pentru descoperirile monetare izolate din secolele XII-XV provenite de la Cetatea Severinului, vezi: Al. Bărcăcilă, *Monede de la Cetatea medievală a Severinului*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 1, 1957, pp. 173-188; Idem, *Monede, podoabe de metal și fragmente ceramice de la termele Drubetei și din cimitirul medieval suprapus*, în *Materiale și Cercetări Arheologice*, 5, 1959, pp. 769-794; I. Stîngă, *Circulația monetară la Cetatea Severinului (Secolele XIII-XVI)*, în *Cercetări Numismatice*, 7, 1996, pp. 149-154 și E. Oberländer-Târnoveanu, *Moneda bizantină și de tip bizantin pe teritoriile de la sud de Carpați în secolele XII-XV – O analiză critică a documentelor numismatice*, în *Mousaios*, 7, 2001, pp. 337-391.

Pentru descoperirile monetare izolate provenind din alte centre majore ale Țării Românești, cum ar fi, de exemplu, Curtea de Argeș, vezi: C. Moisil, *Monede vechi găsite în săpăturile de la Curtea-de-Argeș*, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, 10-16, 1917-1923, pp. 150-152; Elena Isăcescu, *Tezaurul de monede medievale descoperit la Curtea de Argeș*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 68-69, 1973-1975, 121-123, pp. 123-129; G. Georgescu, *Monede găsite la Sân-Nicoară, Curtea de Argeș*, în *Buletinul*

monete de argint bătute în țări din centrul și apusul Europei în veacul al XII-lea și al XIII-lea⁷. Iar al doilea, descoperit în săpăturile de la Turnu

Societății Numismatice Române, 70-76, 1976-1980, 120-124, pp. 317-319; N. Constantinescu, *Curtea de Argeș 1200-1400 – Asupra începuturilor Țării Românești*, București, 1984, p. 120.

Pentru descoperirile din zona Bucureștilor și împrejurimi, vezi: Ana-Maria Velter, *Descoperiri monetare izolate din București (1364-1867)*, în Gh. Mănucu-Adameșteanu, Ana-Maria Velter, Katiușa Pârvan și A. Vilcu, *Monede medievale și moderne descoperite în București și în împrejurimi (secolele XIV-XIX) Monnaies médiévales et modernes découvertes à Bucarest et ses environs (XIVe-XIXe siècles)*, București, 2005, pp. 53-88; Katiușa Pârvan, *Circulația monetară în București și împrejurimi pe baza tezaurilor monetare*, în Gh. Mănucu-Adameșteanu, Ana-Maria Velter, Katiușa Pârvan și A. Vilcu, *op. cit.*, pp. 102-103.

Pentru monedele descoperite la Snagov, vezi: D. V. Rosetti, *Săpăturile arheologice de la Snagov (1 mai-1 iunie 1933)*, în *Revista Istorică Română*, 3, 1933, 2-3, pp. 217-226.

Pentru descoperirile din centrele rurale situate în estul Munteniei, vezi: T. Papasima, *Monede medievale românești din colecția Muzeului Județean Călărași*, în *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos*, 3-4, 1987, pp. 175-178 și E. Nicolae și A. Popescu, *Descoperiri monetare de la Dridu, jud. Ialomița*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 88-89, 1994-1995, 142-143, pp. 291-296. O listă aproape exhaustivă a descoperirilor monetare din secolele XIV-XV de pe teritoriul Munteniei, vezi la: Constanța Știrbu și C. Beda, *Tezaurul de monede medievale din secolul al XIV-lea de la Scrioaștea, jud. Teleorman*, în *Cercetări Numismatice*, 6, 1990, pp. 106-150 și Constanța Știrbu și Paraschiva Stancu, *Date noi privind emisiunile monetare ale lui Mircea cel Mare*, în *Marele Mircea Voievod – Monografie*, ed. I. Pătroiu, București, 1987, pp. 97-118. EOT].

⁷ O. O. Iliescu, *O mărturie numismatică din îndepărtatul ev mediu românesc*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 37, 1943, 91, pp. 39-62.

Severin, e alcătuit dintr-o sumă de imitații de dinari vienezi mărunți, emisiuni aparținând aceluiași secol (al XIII-lea)⁸. Prezența acestor două tezaure pe pământ oltenesc arată că raporturi comerciale între Muntenia și Apusul Europei au existat și înainte de pătrunderea negustorilor sași dincoace de Carpați. Iar dacă facem legătura între tezaurul de la Craiova și cel de la Turnu Severin cu cele găsite în Banat, la Deta, și cel de la Ostrovo, în Slavonia⁹, credem că se poate susține existența și a unui alt

⁸ Al. Bărcăcilă, *Un depozit de mici denari de tip vienez din veacul al 13-lea, descoperit la Turnu Severin*, în *Oltenia*, 4, 1944, pp. 37-52.

⁹ [Asupra circulației dinarilor de tip Friesach pe teritoriul României, vezi: I. Sabău, *Circulația monetară în Transilvania secolelor XI-XIII, în lumina izvoarelor numismatice*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 2, 1958, pp. 269-301; V. M. Potin, *Klad brakteatov iz Podnestrov'ja*, în *Numizmatika i Sfragistika-Kiev*, 1, 1963, pp. 109-127; Constanța Știrbu, *Un tezaur din sec. al XIII-lea descoperit la Sâmbăteni, jud. Arad*, în *Cercetări Numismatice*, 2, 1979, pp. 47-110; A. Bejan, *Documente privind conținutul și componența descoperirilor monetare de la Deta, jud. Timiș din anii 1880-1881*, în *Cercetări Numismatice*, 5, 1983, pp. 53-67; Maria Cojocărescu, *Un depozit monetar din secolele XII-XIII din colecția Maria și Dr. George Severeanu*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 75-76, 1981-1982, 129-130, pp. 257-69 și E. Oberländer-Târnoveanu, *Moneda Asăneștilor în contextul circulației monetare din zona Gurilor Dunării*, în *Răscoala și Statul Asăneștilor - Culegere de Studii*, ed. E. Stănescu, București, 1989, pp. 114-152.

Pentru difuziunea denarilor de tip Friesach în Balcani și Ungaria, cf. D. M. Metcalf, *Coinage in South-Eastern Europe 820-1396*, Londra, 1979, *passim* și I. Gedai, *Fremde Münzen im Karpatenbecken aus den 11-13. Jahrhunderten*, în *Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungariae*, 21, 1969, pp. 213-36.

Asupra discuțiilor privind existența în perioada care a premers invazia mongolă din 1241 a unui drum comercial care conecta Europa Centrală și teritoriile Munteniei, Moldovei și Dobrogei, vezi de asemenea: E. Oberländer-

drum internațional, în afară de cele cunoscute până acum și care străbăteau în Muntenia fie prin Ardeal, fie prin Moldova – negoțul cu orașul Lemberg¹⁰.

E drept că începând cu cei dintâi ani ai veacului al XIV-lea, schimburile economice cu străinătatea se intensifică. Prin mijlocirea negustorilor sași, de la Brașov sau de la Sibiu, mărfurile apusene se scurg în cantități apreciabile în țară. Vămile devin active, pompând tezaurului venituri din ce în ce mai mari.

Pentru reglementarea comerțului, nevoia de a se edicta tarife vamale precise s-a ivit curând. Cele dintâi privilegii acordate negustorilor apar încă sub domnia lui Vlaicu Vodă¹¹. Mai târziu Mircea le va reînnoi. Atât cel acordat în 1413 Brașovenilor și cunoscut într-o dublă redacțiune, slavonă și latină, cât și cele două încheiate cu negustorii lioveni (în 1403 în limba slavonă, în 1409 în limba latină) arată clar dorința voievodului român de a facilita cât mai mult afluxul de mărfuri fabricate aiurea¹². Sistemul taxelor în natură permitea să se strângă în țară stocuri importante de asemenea mărfuri, printre care postavurile fine și scumpe

Târnoveanu, *La mer Noire et le Bas - Danube - axes du commerce européen aux XIIIe-XVe siècles (une approche numismatique du problème)*, în *Medieval Europe 1992, A Conference on Medieval Archaeology in Europe, 21st-24th September 1992 at the University of York*, vol. 5, *Exchange and Trade*, York, 1992, pp. 59-63. EOT].

¹⁰ O. O. Iliescu, *op. cit.*, pp. 58-59 și nota 7.

¹¹ *Documente privitoare la istoria românilor – 1346-1450, culese de Eudoxiu Hurmuzaki. Culese și adnotate și publicate de N. Densușianu, cu șase tabele facsimile heliografice și cu două appendice documente slavone însoțite de traduceri latine, 1198-1459*, vol. I, partea a 2-a, București, 1890, p. 144.

¹² P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 92-110.

[P. P. Panaitescu, ed. a II-a, pp. 112-129. EOT].

de Flandra spre exemplu dețineau un loc de frunte. De aici se vede că, departe de a fi expresia unei țări sărace și înapoiate sub raportul civilizației, curtea domnească și boierimea munteană cunoșteau același gen de viață ca și cele mai strălucite curți apusene ale vremii.

Colaborarea factorilor economici cu a căror sumară cercetare ne-am ocupat până acum – bogățiile naturale ale țării, așezarea sa geografică, pe drumurile dintre Apus și Orient, și în fine, pătrunderea negustorilor străini – nu a întârziat să aducă roade remarcabile. În locul unei economii patriarhale, destul de primitivă, se substituia total economia monetară, ale cărei baze începuseră să se ivească încă de pe vremea închegării statului – în timpul domniei lui Vlaicu Vodă. Că această transformare radicală se petrece sub Mircea și nu mai înainte o dovedesc bogatele tezaure de monete rămase de la dânsul ce se înșiră de la Turnu Severin și până la dealul Bădila de lângă Niculițel. Și tot așa se explică și mulțimea de tipuri și serii monetare – nu mai puțin de 24 emisiuni diferite numai ale ducăților de tipul comun, cu legenda latină – ce răsar sub domnia lui Mircea. Acest fenomen rămâne însă fără urmare în istoria monetară a voievodatului muntean. După Mircea, puterea turcească se face simțită tot mai mult în țară, se impune și pe tărâm economic. În locul monetelor locale, vor intra în circulație asprii turcești. Când și când, se vor mai ivi slabe încercări de a recâștiga independența economică, sub Vladislav al II-lea (vezi fig. nr. 78) sau tocmai târziu de tot, sub Mihail Radu (1658). Cu Mircea, se încheie unul din cele mai frumoase capitole din numismatica românească¹³.

¹³ [Cercetările din ultimele decenii sunt de natură să pună în lumină o imagine mult mai nuanțată asupra evoluției monetăriei muntene în secolul al XV-lea, decât cea schițată de Octavian Iliescu în 1945.

În realitate, după cum o dovedește compoziția tezaurelor de la Orșova, Bâzdâna, Basarabi, Jiana Mare și Dudașul Schelei producția monetară s-a menținut foarte intensă și în vremea lui guvernării lui Mihail I (1418-1420). Mai mult decât atât, având în vedere scurtimea domniei acestui principe, ritmul activității atelierelor și volumul anual al emisiunilor au fost, fără îndoială, mult mai mari decât cel înregistrat în ultimii ani ai domniei lui Mircea cel Bătrân, care, oricum, a fost foarte intens și el. Asupra acestor tezaure, vezi: L. Réthy, *A Dobóczy-féle oláh éremgyűjtemény. Második befejező közlés*, în *Archaeologiai Értesítő*, S. N., 8, 1887, pp. 310-319; Idem, *Adalékok a Havaselvi vajdaság numizmatikájához*, în *Archaeologiai Értesítő*, S. N., 12, 1892, pp. 433-436; T. Rădulescu, *Tezaurul monetar de la Bâzdâna, jud. Dolj (secolele XIV-XV)*, în *Oltenia Studii și Comunicări, Arheologie, Istorie, Etnografie*, 3, 1981, pp. 89-95; Idem, *Un nou lot din tezaurul monetar de la Bâzdâna – Dolj (secolele XIV-XV)*, în *Oltenia Studii și Comunicări, Arheologie, Istorie, Etnografie, Artă*, 5-6, 1984-1986, pp. 61-64; Idem, *Contribuții la studiul emisiunilor Țării Românești de la începutul secolului al XV-lea în lumina tezaurului de la Basarabi-Dolj*, în *Oltenia, NS*, 1, 1998, pp. 182-209; Maria Bălăceanu și I. Stîngă, *Un tezaur de monede și podoabe din timpul lui Mircea cel Bătrân descoperit la Jiana Mare – Mehedinți*, în *Drobeta (Buletin științific trimestrial. Muzeul Regiunii Porților de Fier)*, 1, 1994, 2, pp. 20-31; T. Rădulescu și P. Turturică, *Tezaurul de monede și podoabe feudale de la Schela Cladovei-Mehedinți (sec. XIV-XV)*, în *Arhivele Olteniei, S.N.*, 3, 1984, pp. 70-88; I. Stîngă, *Cetatea Severinului și tezaurele sale (secolele XIV-XV) Tezaurul de la Dudașul Schelei, Drobeta Turnu Severin, Reșița-Drobeta Turnu Severin*, 2002.

Cercetările din ultimele decenii au permis re-atribuirea către Dan al II-lea a monedelor de billon care fuseseră socotite, în mod tradițional, de către numismați ca fiind emisiuni ale lui Niklas von Redwitz, banul Severinului, vezi în acest sens: L. Réthy, *Redwitz Miklós szöreny bán érmei*, în *Archaeologiai Értesítő*, N. S. 11, 1891, pp. 193-198 și O. Luchian, *Țara Românească*, în G. Buzdugan, O. Luchian și C. C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*,

București, 1977, pp. 29-20, nr. 230-252 a. Pentru atribuirea lor către Dan al II-lea, vezi: Ana-Maria Velter, *Câteva probleme de numismatică românească – monedele atribuite lui Nicolae Redwicz*, în *Cercetări Numismatice*, 3, 1980, pp. 93-115.

Asupra acestui subiect, vezi de asemenea și opinia Elenei Isăcescu, *Monedele atribuite lui Nicolae Redwicz*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 7, 1980, pp. 99-107, care le pune, în mod eronat, pe seama lui Mircea cel Bătrân. Existența unor exemplare de quatingi surfrapați de către Dan al II-lea, contrazice total ipoteza doamnei Isăcescu, deoarece baterea quatingilor a avut loc numai între anii 1430-1437, adică, la circa 12 ani după moartea lui Mircea cel Bătrân. De altfel, chiar standardul legal al acestor bani este în mod evident inspirat din cel utilizat la baterea quatingilor lui Sigismund de Luxemburg. Studiarea descoperirilor dovedește în mod peremptoriu că volumul acestor emisiuni a fost și el relativ important, deși baterea lor nu a durat decât circa un an, din vara anului 1430 până în mai sau iunie 1431.

Același lucru se poate spune și despre cantitatea de ducați reformați puși în circulație de către Vladislav al II-lea, databili între 1451/2-1456, cf. A. Vîlcu și Steluța Gramaticu, *Despre ducații lui Vladislav II, voievod al Țării Românești (1447; 1448-1456)*, în *Simpozion de numismatică organizat în memoria martirilor căzuți la Valea Albă, la împlinirea a 525 de ani (1476-2001) Chișinău, 13-15 mai 2001 Comunicări și Studii*, București, 2002, pp. 181-188.

Dintre monedele principilor munteni care au domnit după Mircea cel Bătrân cu adevărat, rare sunt doar emisiunile de ducații de tip tradiționali ai lui Dan al II-lea (cei având pe revers reprezentarea principelui purtând o lance, O. Luchian, *op. cit.*, p. 29, nr. 227-229), banii și ducații lui Vlad al II-lea Dracul, vezi O. Iliescu, *O nouă contribuție privitoare la numismatica Țării Românești*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 3, 1960, pp. 311-322; O. Luchian, *op. cit.*, p. 31, nr. 253-255; Katiușa Pârvan, *Câteva considerații privind activitatea monetară a lui Vlad Dracul*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 10, 1993, pp. 101-107 și R. Ocheșeanu, *Câteva considerații privind cronologia și tipologia*

monedelor anepigrafice emise de voievodul Vlad Dracul (MBR 253-255), în Al XIV-lea simpozion național de numismatică Tulcea 16-18 mai 1997 Rezumatele comunicărilor, Tulcea, 1997, pp. 25-28), ducații lui Basarab al II-lea, vezi O. Iliescu, *Ducatul de argint emis de Basarab al II-lea*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 7, 1980, pp. 109-116, ducații și banii pre-reformați ai lui Vladislav al II-lea, vezi B. Costin, *O seria monetară necunoscută a Țării Românești din secolul al XV-lea atribuită voievodului Vladislav al II-lea*, în *Cercetări Numismatice*, 12-13, 2006-2007, pp. 311-319, ducații lui Radu al III-lea, vezi I. Iversen, *Eine Münze des Woiwoden der Wallachei Radu III*, în *Berliner Blätter für Münz-Siegel und Wappenkunde*, 4, 1868, pp. 240-243 și O. Luchian, *op. cit.*, p.32, nr. 264-266, precum și cei ai lui Laiotă Basarab (vezi fig. nr. 79), cf. O. Iliescu, *Ducații Țării Românești cu numele lui Basarab voievod*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 6, 1975, pp. 139-152.

În cursul ultimelor decenii s-a propus atribuirea unor emisiuni de ducați și bani către Vlad al III-lea Țepeș, precum și de ducați către Basarab al IV-lea Țepeluș, vezi: O. Iliescu, *Vlad l'Empaleur et le droit monétaire*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 18, 1979, 1, pp. 107-129; Idem, *Ducați necunoscuți emiși de voievozi ai Țării Românești în secolul al XV-lea*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 77-78, 1983-1985, 131-134, pp. 257-289 și Idem, *Ultimele emisiuni monetare proprii în Țara Românească. Modificări aduse sistemului monetar în Moldova*, în C. C. Kirîțescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I, București, 1997, pp. 83-84, dar aceste atribuiri necesită dovezi suplimentare, înainte de a fi acceptate, vezi în acest sens și R. Ocheșeanu, *"Ducatul de cruciadă" al voievodului Vlad Țepeș*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 12, 1997, pp. 193-199.

Până în prezent nu au fost încă identificate emisiuni ale lui Radu al II-lea Prasnaglava și Alexandru-Aldea.

Deși monetăria munteană de tip tradițional încetează pe la mijlocul anilor 1470, producția monetară a acestui stat a continuat încă cel puțin câteva decenii, printr-o bogată activitate de tip imitativ, bazată pe emiterea unor replici

sau imitații, mai mult sau mai puțin fidele, ale akçelei otomane, cf. E. Nicolae, *Imitations et contrefaçons des aspres ottomans en Roumanie (fin du XVe-début du XVIe siècles*, în *Actes du XIe Congrès International de Numismatique, Bruxelles, 8 - 13 septembre 1991*, vol. III, ed. T. Hackens și G. Mouchart, Louvain-la-Neuve, 1993, pp. 305-307 și A. Vilcu, *Tezaurul de aspri otomani descoperit la Ghinoaică, jud. Prahova (Începutul secolului al XVI-lea)*, în *Simpozion de numismatică dedicat centenarului Societății Numismatice Române (1903-2003)*, Chișinău, 26-28 noiembrie 2003 *Comunicări, Studii și note*, București, 2005, pp. 105-148.

În ciuda faptului că moneda otomană începe să pătrundă în Dobrogea încă din anii 1390, iar la nordul Dunării, după cum o indică structura tezaurului de la Dudașul Schelei, încă în cursul primului deceniu al secolului al XV-lea, ea va deveni realmente comună de abia în cadrul descoperirilor din Muntenia ascunse în jurul anului 1462 sau ulterior acestei date, cf. E. Nicolae, *Moneda otomană în Țările Române în perioada 1451-1512*, Chișinău, 2003, *passim* și A. Vilcu, *op. cit.*, pp. 105-148. EOT.]

II

SISTEMUL MONETAR

1. Adoptarea definitivă a sistemului dinarilor ungurești

La începutul monetăriei muntene, sub domnia lui Vlaicu Vodă (vezi fig. nr. 1-3), s-a ezitat o vreme asupra alegerii unui sistem monetar. Țara Românească era cea din urmă din acest colț al Europei care trecea la înfăptuirea unor emisiuni monetare proprii¹. Într-adevăr, Serbia își avea de mult monete locale, bătute în sistemul groșilor de Ștefan Dușan (1331-1355) (vezi fig. nr. 17-18) și Uroș (1355-1371) (vezi fig. nr. 19)²; bulgarii, la fel, sub țarii Ivan Alexandru (1330-1371) (vezi fig. nr. 12-15) și mai târziu, Ivan Srațimir de la Vidin (1365-1396) (vezi fig. nr. 16)³. Atât monetele

¹ [Dacă facem abstracție de faptul că alte două state din Europa de Est - Moldova și Lithuania au început să-și bată propriile emisiuni monetare la câteva decenii după ce acest proces demarase deja Țara Românească. EOT].

² S. Ljubić, *Opis jugoslovenskih novaca*, Zagreb, 1875, passim.

[Cercetări recente au demonstrat că monetăria sârbească, inspirată după grosul de argint venețian a debutat în jurul anului 1276, în timpul domniei lui Ștefan Dragutin (1272-1316), vezi: V. Ivanišević, *Le début du monnayage des gros serbes*, în *Actes du XIe Congrès International de Numismatique, Bruxelles, 1991 - Proceedings of the XIth International Numismatic Congress, Brussels, 1991. Vol. 3. Monnaies byzantines, monnaies médiévales et orientales*, ed. T. Hackens și Ghislaine Moucharte, Louvain-la-Neuve, 1993, pp. 203-207. EOT]

³ N. Mušmov, *Monetite i pečeatite na bălgarskite care*, Sofia, 1924, passim. [Pentru evoluția monetărilor balcanice în cursul secolului al XIV-lea, vezi mai

recent: D. M. Metcalf, *Coinage in South-Eastern Europe 820-1396*, Londra, 1979, passim.

Pentru monetăria bulgărească, vezi: Vl. Penčev, *Srednovekovni bălgarski moneti*, în J. Jurukova și Vl. Penčev, *Bălgarski srednovekovni pečati i moneti*, Sofia, 1990; K. Dočev, *Bălgarskite srednovekovni moneti prez XIII-XV v.*, Veliko Tărnovo, 2003; St. Avdev, *Bălgarskite srednovekovni moneti*, Sofia, 2007.

În Bulgaria sistemul monetar al groșilor de argint a fost introdus cu câteva decenii înainte de domnia lui Ivan Alexander, mai exact în vremea lui Theodor Svetoslav (1301-1322), cel mai probabil, sub influență sârbească, după anul 1316, vezi: Vl. Penčev, *Kolektivna nahodka ot srebărni moneti na Todor Svetoslav (1300-1322)*, în *Numizmatika*, 16, 1982, 1, pp. 3-18.

Pentru monetăria sârbească, vezi: V. Ivanišević, *Novčarstvo srednjovekovne Srbje*, Belgrad, 2001.

Pentru monetăria bosniacă, vezi: I. Rengjeo, *Novci bosanskih banova i kraljeva*, în *Glasnik Hrvatskog Državnog Muzeja*, 55, 1943, pp. 237-291; Idem, *Corpus mittelalterlichen Münzen von Kroatien, Slavonien, Dalmatien und Bosnien*, Graz, 1959.

Pentru monetăria medievală dobrogeană, vezi: T. Gerasimov, *Moneti na despot Ivanko*, în *Izvestija na Bălgarsikija Arheologičeski Institut*, 13, 1939, pp. 287-296; Idem, *Moneti na Georgi Terter s polumesec, žvezda i bjost na čovek*, în *Izvestija na Arheologičeski Institut*, 28, 1965, pp. 25-30; Idem, *Medni moneti na despot Dobrotica – vladetel na Karbunskata zemja*, în *Arheologija*, 10, 1968, 3, pp. 10-12; P. Diaconu, *Edina neizdadena moneta na Georgi Terter*, în *Arheologija*, 5, 1963, 1, pp. 41-42; Idem, *Din nou despre moneda de argint a lui Gh. Terter I*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 6, 1975, p. 247; Idem, *O formațiune statală la Dunărea de Jos la sfârșitul secolului al XIV-lea necunoscută până în prezent*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie*, 29, 1978, 2, pp. 185-201; Idem, *Contribuție la cunoașterea monedelor lui Ioan Terter, despotul Țării Dristrei*, în *Cercetări Numismatice*, 3, 1980, pp. 73-76; N. Conovici, *Un trésor monétaire du XIVe siècle découvert à*

sârbești, cât și cele bulgărești, aparțineau sistemului groșilor apuseni, fiind imitate după matapanii venețieni⁴.

Păcuiul lui Soare, în *Revue des Études Sud-Est Européenes*, 13, 1975, 4, pp. 603-605; I. Jordanov, *Monetosečene na bălgarskite vladeteli v Dobrudža (vtora polovina na XIV v.)*, în *Srednovekovna Bălgarija i Černomorijeto*, Varna, 1982, pp. 119-129; I. Băčvarov, *Za njakoj problemi na kontramarkiranite moneti, učastvuvali v paričното obrăștenie na Dobrudžanskoto despotstvo prez vtorata polovina na XIV vek*, în *Numizmatika*, 21, 1987, 3, pp. 27-40; E. Oberländer-Târnoveanu, *Quelques rémarques sur les émissions monétaires médiévales de la Dobroudja meridionale aux XIVe-XVe siècle*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 27, 1988, 1-2, pp. 107-122; Idem, *Un tezaur de monede feudale dobrogene din secolul al XIV-lea descoperit la Cernavodă (jud. Constanța)*, în *Cercetări Numismatice*, 6, 1990, pp. 76-84. Asupra acestui subiect, vezi de asemenea capitolele dedicate numismatiei dobrogene în lucrările de referință asupra monetăriei bulgare citate. EOT].

⁴ C. Moisil, *Monetăria Țării Românești în timpul dinastiei Basarabilor*, extras din *Anuarul Institutului de Istorie Națională*, Cluj, 1924, p. 19 (a extrasului);. Privitor la activitatea monetăriei medievale a Țării Românești în cursul secolelor XIV-XV, vezi de asemenea: Idem, *Primele monede românești*, în *Monedele României*, în *Enciclopedia României*, vol. I, *Statul*, București, 1938, pp. 107-108; G. Severeanu, *Monedele lui Dan I Basarab, domn al Țării Românești 1384-1386*, în *București*, 1, 1935, pp. 242-258; Idem, *Ducații Țării Românești cu numele a doi domnitori*, în *București*, 1, 1935, pp. 48-52; Idem, *Ducații Țării Românești cu numele a doi domnitori: Vlad I și Mircea I*, în *București*, 1, 1935, pp. 259-264; Idem, *Monetele lui Petru Mușat găsite într-un tezaur de monete de la Mircea cel Bătrân*, în *Revista muzeului municipiului București*, 3, 1937, 2, pp. 67-73; Idem, *Donațiunea Romulus P. Voinescu*, în *Bucureștii. Revista muzeului municipiului București*, 3, 1937, 2, pp. 75-93.

[După 1945 a apărut o literatură extrem de bogată despre monetăria munteană, vezi: O. Iliescu, *Cu privire la problema realizării unui corpus al monedelor*

feudale românești, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, 1, 1956, pp. 287-323; Idem, *Monedele în circulație în perioada de trecere la feudalism și în feudalism*, în C. C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I, București, 1964, pp. 59-110; 346-396 (Anexele I-III) și ed. a II, București, 1997, pp. 63-93; Idem, *Moneda în România 491-1864*, București, 1970, pp. 13-26; O. Luchian în G. Buzdugan, O. Luchian și C. C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, București, 1977, pp. 5-34.

Pentru literatura post-belică privind emisiunile bătute în vremea domniilor lui Mircea cel Bătrân și Vlad I, vezi: O. Iliescu, *Domni asociați în Țările Române în secolul al XIV-lea și al XV-lea*, în *Studii și Cercetări de Istorie Medie*, 2, 1951, pp. 39-60; Idem, *Cu privire la problema realizării unui corpus al monedelor feudale românești*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, 1, 1956, pp. 287-323; Idem, *Îndreptări și întregiri mărunte cu privire la unele emisiuni monetare feudale ale Țărilor Române*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 1, 1957, pp. 217-240; Idem, *Despre manuscrisul unui vechi Corpus al monedelor Moldovei și Țării Românești*, în *Studii și Cercetări de Bibliologie*, 2, 1957, pp. 302-314; Idem, *Emisiuni monetare ale Țării Românești din secolele al XIV-lea și al XV-lea*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 2, 1958, pp. 303-344; Idem, O. Iliescu, *L'héritage de l'idée impériale byzantine dans la numismatique et la sigillographie roumaines au Moyen Âge*, în *Byzantina*, 3, 1971, pp. 255-276; Idem, *Un tezaur de monede de la Mircea cel Bătrân găsit în R. S. F. Iugoslavia*, în *Cercetări Numismatice*, 1, 1978, pp. 29-31; Idem, *Un ducat rar emis de Mircea cel Bătrân*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 8, 1984, pp. 85-87; Idem, *Ducații de cruciadă ai lui Mircea cel Bătrân*, în *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos*, 5-8, 1985-1989, pp. 179-188; Idem, *La naissance d'une idée politique: Byzance après Byzance*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 25, 1986, 1-2, pp. 35-44; Idem, *Vlad Ier, Voievode de Valachie: le règne, le sceau et les monnaies*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 27, 1988, 1-2, pp. 73-105; C. N. Mateescu, *Contribuție la studiul monedelor lui Mircea cel Bătrân: Un ducat descoperit la Vădastra*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 3, 1960, pp. 279-

286; Elena Isăcescu, *Monede medievale și moderne (emise până la 1800) Tezaurul datând din sec. XIV-XV de la Turnu Severin*, în *Caiet Selectiv de Informare asupra Creșterii Colecțiilor Bibliotecii Academiei R. P. R. Cabinetul Numismatic*, 13-14, Iulie-Decembrie, 1965, pp. 52-57; Maria Grigoruță, *Monede de la Mircea cel Bătrân descoperite la București*, în *Materiale de istorie și muzeografie*, 8, 1971, pp. 247-252; P. Chihaia, *Efigii monetare și portrete votive ale voievozilor Radu I și Mircea cel Bătrân*, în *Glasul Bisericii*, 27, 1968, 7, pp. 721-747; Idem, *Efigiile monetare ale voievozilor Radu I și Mircea cel Bătrân*, în *Din cetățile de scaun ale Țării Românești*, București, 1974, pp. 161-191, reluată apoi sub același titlu în P. Chihaia, *Arta medievală*, București, 1998, pp. 95-128; Constanța Știrbu, *Effigies conventionnelles et effigies-portrait dans l'art monétaire de la Valachie et de la Moldavie du XIVe au XVIIIe siècles*, în *La numismatique source de l'histoire de l'art et des idées. Travaux présentés au XVe Congrès International des Sciences Historiques*, Bucarest, 11 Août 1980, avec une préface de Robert A. G. Carson, publiés sous la rédaction de O. Iliescu, București, 1981, pp. 75-87; Eadem și Paraschiva Stancu, *Date noi privind emisiunile monetare ale lui Mircea cel Mare*, în *Marele Mircea Voievod – Monografie*, ed. I. Pătroi, București, 1987, pp. 97-118; T. Rădulescu, *Tezaurul monetar de la Bâzdâna, jud. Dolj (secolele XIV-XV)*, în *Oltenia Studii și Comunicări, Arheologie, Istorie, Etnografie*, 3, 1981, pp. 89-95; Idem, *Un nou lot din tezaurul monetar de la Bâzdâna – Dolj (secolele XIV-XV)*, în *Oltenia Studii și Comunicări, Arheologie, Istorie, Etnografie, Artă*, 5-6, 1984-1986, pp. 61-64; Idem, *Contribuții la studiul emisiunilor Țării Românești de la începutul secolului al XV-lea în lumina tezaurului de la Basarabi-Dolj*, în *Oltenia*, NS, 1, 1998, pp. 182-209; I. Stîngă, *Contribuții privind dezvoltarea economico-socială a Țării Românești la sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul secolului al XV-lea în lumina unor descoperiri monetare în județul Mehedinți*, în *Drobeta*, 6, 1985, pp. 145-151; Idem, *Contribuții privind existența unei monetării la Cetatea Severinului în timpul lui Mircea cel Bătrân*, în *Drobeta (Buletin științific trimestrial. Muzeul Regiunii Porților de Fier)*, 1, 1994, 1, pp. 7-9; Idem, *Cetatea*

Dincolo de munți, în Transilvania, circulau monetele regale ungurești, bătute adesea în monetăriile locale de la Sibiu sau Baia Mare. În urma reformei lui Carol Robert (1323), se emiteau mai cu seamă dinari (vezi fig. nr. 1), după modelul dinarilor banali de Slavonia (vezi fig. nr. 2) și groși, de tipul celor de Boemia (vezi fig. nr. 3). Pe lângă aceste monete, care erau de argint, se mai băteau și piese de aur, floreni (vezi fig. nr. 4)

Severinului și tezaurele sale (secolele XIV-XV) Tezaurul de la Dudașul Schelei, Drobeta Turnu Severin, Reșița-Drobeta Turnu Severin, 2002; B. Mitrea și V. Umlauf, Două tezaure vechi românești descoperite în jud. Dâmbovița, în Buletinul Societății Numismatice Române, 80-85, 1986-1991, 134-139, pp. 125-132; R. Ocheșeanu, Locul și semnificația imaginii Domnului Nostriu Iisus Christos pe monedele Țării Românești, în Buletinul Societății Numismatice Române, 88-89, 1994-1995, 142-143, pp. 109-114; Ana-Maria Velter, Probleme mai vechi și mai noi de numismatică medievală românească. Completări la Corpus Nummorum Valahorum, în Cercetări Arheologice în București, 6, 2005, pp. 329-333.

Lor trebuie să le adăugam de asemenea câteva foarte importante contribuții străine, cum ar fi cele ale cercetătoarelor Ljubinka Vuković, *Ostava novca vlašskog vojevode Mirče Staroga*, în *Numizmatičar*, 2, 1979, pp. 157-172 și Dobrila Gaj-Popović, *Ostava srednjovekovnog novca ca Hajdučke Vodenice*, în *Numizmatičar*, 5, 1982, pp. 147-173; Susan Tyler-Smith, *A parcel of Wallachian and Bulgarian coins of the late fourteenth/early fifteenth century*, în *Numismatic Chronicle*, 154, 1994, pp. 277-283 precum și cele ale colegilor bulgari L. Lazarov, *Pogled vărhu monetnata cirkulacija v dnešnite bălgarski zemi pred XV vek (spored dannite ot kolektivnite nahodki)*, în *Numizmatika i Sfragistika*, 1-2, 1992, pp. 33-51, K. Dočev, *Moneti i parično obrăștenie v Tărnovo XII-XIV v.*, Veliko Tărnovo, 1992 și Ženja Žekova, *Circulația monedelor muntene și moldovenești în Bulgaria (secolele XIV-XV)*, în *Cercetări Numismatice*, 12-13, 2006-2007, pp. 247-257. EOT].

sau florini (vezi fig. nr. nr. 7-10)⁵. Toate aceste monete au pătruns și în Țara Românească; îndeosebi dinarii se bucurau de o circulație mai intensă⁶. Dacă mai adăugăm la acestea și monetele bizantine, mai ales

⁵ L. Réthy, *Corpus Nummorum Hungariae*, vol. II, Budapesta, 1907, pp. 7-19 și A. Schulek, *Vegyesházi királyaink pénzei és korrendjük. I. Károly Robert*, în *Numizmatikai Közlöny*, 25, 1926, pp. 138-195; Idem, *Vegyesházi királyaink pénzei és korrendjük. II. A budai pénzverésről Károly Roberttől, Zsigmondig, Horváth Henrik dr. művészettörténeti értekezése kapcsán*, în *Numizmatikai Közlöny*, 30-31, 1931-1932, pp. 48-70.

[Pentru monetăria maghiară a secolelor XIV-XV, vezi mai recent: L. Huszár, *A Budai pénzverés története a Középkorban*, Budapesta, 1958; Idem, *Münzkatalog Ungarn von 1000 bis heute*, Budapesta și München, 1979; A. Pohl, *Pénzverés Nagy Lajos korában*, în *Numizmatikai Közlöny*, 80-81, 1981-1982, pp. 71-77; Idem, *Zsigmond király pénzverése (1387-1437)*, în *Numizmatikai Közlöny*, 66-67, 1967-1968, pp. 43-56; Idem, *Ungarische Goldgulden des Mittelalters (1325-1540)*, Graz, 1974; Idem, *Münzzeichen und Meisterzeichenauf Ungarischen Münzen des Mittelalters (1300-1540)*, Budapesta-Graz, 1982; A. Ulrich, *Geldpolitik und Geldverkehr in Ungarn während der Herrschaft Sigismunds*, în *Das Zeitalter König Sigismunds in Ungarn und Deutschen Reich*, ed. Schmidt, Tillmann și Péter, Debrecen, 2000, pp. 121-132; M. Gyönggyössy, *Pénzgazgálkodás és monetáris politika a késő középkori Magyarországon*, Budapesta, 2003.

Pe lângă atelierele monetare maghiare situate în Transilvania, active în cursul secolelor XIV-XV, deja menționate de către Octavian Iliescu, trebuie să le amintim și pe cele de la: Oradea, Satu Mare, Baia Sprie, Lipova, Timișoara, Cluj, Baia de Arieș, Alba Iulia, Sighișoara, Brașov și Bistrița, cf. L. Huszár, *op. cit.*, pp. 23-26 și A. Pohl, *Münzzeichen und Meisterzeichenauf Ungarischen Münzen des Mittelalters (1300-1540)*, Budapesta-Graz, 1982, *passim*. EOT.]

⁶ C. Moisil, *op. cit.*, p. 19.

[Cu excepția a trei mențiuni, din păcate, mult prea vagi, privind prezența unor emisiuni de argint maghiare de la Ludovic I în cadrul tezaurului de la "Slatina" (de fapt, găsit la Teiuș, com. Scornicești, jud. Olt) descoperit în 1914, vezi G. Severeanu, *Contribuțiuni la studiul începuturilor numismaticei Țării-Românești*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 12, 1915, 25, pp. 109-119, precum și despre prezența unor monede de la Maria și Sigismund I, în tezaurele de la Niculițel-Bădila și Turnu Severin, vezi C. Moisil, *Considerațiuni asupra monetelor lui Mircea cel Bătrân*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 10, 1913, 20, pp. 37-56; Idem, *Monete și tezaure monetare găsite în România și în ținuturile înconjurătoare (vechiul teritoriu geto-dac)*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 13, 1916, 27-28, pp. 42-43 și Idem, *Statistica tezaurelor monetare intrate din anul 1920 până la 31 decembrie 1946*, în Biblioteca Academiei Române Buletin Lunar, 2, 1947, 3, pp. 7-11, până în anul 1957 nu au fost publicate date concrete privind emitenții, nominalul și datarea monedelor maghiare aflate în cadrul circulației din Țara Românească, care să permită asemenea afirmații categorice.

Pentru descoperirile de monede de argint maghiare din secolele XIV-XV pe teritoriul Țării Românești, publicate cu suficiente date științifice, vezi: Al. Bărcăcilă, *Monede de la Cetatea medievală a Severinului*, în Studii și Cercetări de Numismatică, 1, 1957, pp. 173-188; Idem, *Monede, podoabe de metal și fragmente ceramice de la termele Drubetei și din cimitirul medieval suprapus*, în Materiale și Cercetări Arheologice, 5, 1959, pp. 769-794; Elena Isăcescu, *Monede medievale și moderne (emise până la 1800) Tezaurul datând din sec. XIV-XV de la Turnu Severin*, în Caiet Selectiv de Informare asupra Creșterii Colecțiilor Bibliotecii Academiei R. P. R. Cabinetul Numismatic, 13-14, Iulie-Decembrie, 1965, pp. 52-57; Eadem, *Tezaurul de monede medievale descoperit la Curtea de Argeș*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 68-69, 1973-1975, 121-123, pp. 123-129; N. Constantinescu, *Curtea de Argeș 1200-1400 – Asupra începuturilor Țării Românești*, București, 1984, p.120; I. Stîngă, *Circulația monetară la Cetatea Severinului (Secolele XIII-XVI)*, în Cercetări

cele din de aur⁷, întrebuințate în schimburile locale, ne putem da seama de numărul sistemelor monetare ce se întrepătrundeau în Muntenia veacului al XIV-lea.

În fața acestor modele variate, monetăria munteană a oscilat, în tot timpul domniei lui Vlaicu Vodă, între împământenirea sistemului groșilor – care a triumfat din primul moment în Moldova (vezi fig. nr.

Numismatice, 7, 1996, pp. 149-154; S. Langu, *Aspecte ale circulației monedei maghiare în Țara Românească (1300-1550)*, în *Acta Moldaviae Meridionalis Anuarul Muzeului „Ștefan cel Mare” Vaslui*, 22-24, 2001-2003, pp. 58-61; Ana-Maria Velter, *Descoperiri monetare izolate din București (1364-1867)*, în Gh. Mănucu-Adameșteanu, Ana-Maria Velter, Katiușa Pârvan și A. Vilcu, *op. cit.*, pp. 53-88. EOT].

⁷. [Pentru circulația hyperperilor niceeni și paleologani la Dunărea de Jos în cursul secolelor XIII-XIV, vezi: O. Iliescu, *L'hyperpère byzantin au Bas-Danube du XIe au XVe siècles*, în *Revue des Études Sud-Est Européennes*, 7, 1969, 1, pp. 109-119; Idem, *Les hyperpères de Vlaïcou Voda*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 24, 1985, 2, pp. 209-216; E. Oberländer-Târnoveanu, *De la "perperi ad sagium Vecine „la "părpăr". Monede de cont de origine bizantino-balcanică în Țara Românească (secolele XIII-XIX)*, în *130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, coord. M. Isărescu, București, 1997, pp. 98-187; Idem, *Aurul monetizat în spațiul românesc - două milenii și jumătate de istorie - The coined gold on the Romanian territory - Two thousand and half year old history*, în *Monede de aur din colecții românești - Gold coins in Romanian collections*, vol. I, A. Vilcu, M. Dima, Ana Dicu, M. Neagu, E. Păunescu și Elisabeta Savu, *Colecții din Muntenia - Collections from Wallachia - Muzeul Județean Buzău, Muzeul "Dunării de Jos" Călărași, Muzeul "Teohari Antonescu" Giurgiu Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova*, ed. E. Oberländer-Târnoveanu, București, 2001, pp. 7-51; Idem, *Moneda bizantină și de tip bizantin pe teritoriile de la sud de Carpați în secolele XII-XV – O analiză critică a documentelor numismatice*, în *Mousaios*, 7, 2001, pp. 337-391. EOT].

20) – și al dinarilor, piese de o greutate mai redusă, ca o expresie a acestei ezitări, primele monete românești din Muntenia s-au bătut după amândouă sistemele. Așa se face că se pot găsi de la Vlaicu Vodă monete de mărimea și greutatea atât a groșilor – mai exact, a jumătăților de groși – cât și al dinarilor (vezi fig. nr. 21-24)⁸.

Sub urmașii săi, sistemul groșilor e părăsit cu desăvârșire. De acum înainte, monetele muntene vor imita întocmai dinarii ungurești contemporani. A contribuit la aceasta și dezvoltarea pe care au luat-o relațiile economice cu Ardealul. Schimburile comerciale au impus alegerea unui sistem, a cărui unitate avea aceeași paritate cu a dinarului unguresc, moneda cea mai răspândită în Transilvania.

Una din caracteristicile de seamă ale sistemului monetar muntean e monometalismul. E un principiu fundamental, ce s-a menținut cât a ființat și monetăria țării⁹, să se monetizeze numai argintul. În această

⁸ C. Moisil, *Probleme de numismatică românească 1. Sistemul monetar din Țara Românească și Moldova la înființarea monetărilor naționale 2. Monede mărunte din veacul al XIV-lea*, în *Analele Academiei Române – Memoriile Secțiunii Istorice*, 21-22, 1939-1940, pp. 237-246.

[Asupra evoluției metrologice a emisiunilor monetare ale lui Vlaicu Vodă, vezi mai recent: Paraschiva Stancu, *Observații asupra începuturilor monetăriei medievale din Țara Românească (cca 1365-1377)*, în *130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, coord. M. Isărescu, București, 1997, pp. 187-202. Pentru structura sistemului monetar al Țării Românești în perioada de început – cca 1365-1383, vezi de asemenea literatura recentă citată în nota noastră de la p. 51, nota nr. 1. EOT].

⁹ Începând cu Vlaicu Vodă și sfârșind cu Vladislav al II-lea, de la 1364 până la 1456, deci răstimp de aproape un veac.

privință, economia monetară locală se deosebește net de stările din Ungaria vecină.

Astfel, nu s-au bătut niciodată în Țara Românească monete din aur. (Nici în Moldova nu se întâmplă aceasta decât incidental, în domnia unui străin de neam, a lui Despot Vodă; de altfel, ducații săi de aur, o dovadă mai mult a unei nemărginite vanități, erau atât de rari, încât nu puteau avea o valoare circulatorie). Muntenia și Moldova nu dispuneau de nescacatele mine de aur ale Transilvaniei; iar, dacă argintul era destul de rar, ne putem închipui ce mare era raritatea aurului.

Ar fi greșit să se conchidă de aici că nu circulau deloc monete de aur în țările românești. Monete bizantine – pomenite în documentele timpului sub denumirea de perpere de aur¹⁰ – sau ducați ai republicii

[Punctul de vedere, privind încheierea monetăriei autonome a Țării Românești în vremea lui Vladislav al II-lea (1448-1456), era valabil la nivelul cunoașterii din anii 1920-1945.

Cercetările ulterioare au dovedit faptul că încetarea monetăriei muntene s-a petrecut circa două decenii mai târziu, decât se știa în perioada dinainte de 1945, în vremea lui Laiotă Basarab (1474-1477), vezi în acest sens: O. Iliescu, *Ducații Țării Românești cu numele lui Basarab voievod*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 6, 1975, pp. 139-152 și Idem, *Ultimele emisiuni monetare proprii în Țara Românească. Modificări aduse sistemului monetar în Moldova*, în C. C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, ed. a 2-a, vol. I, București, 1997, pp. 82-84. EOT].

¹⁰ [Cu puține excepții, perperii menționați în documentele din Țara Românească sau cele externe privind acest spațiu în secolele XIV-XV sunt, în realitate, monede de cont locale, vezi în acest sens E. Oberländer-Târnoveanu, *De la "perperi ad sagium Vecine" la "părpăr"*. *Monede de cont de origine bizantino-balcanică în Țara Românească (secolele XIII-XIX)*, în *130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, coord. M. Isărescu, București, 1997, pp.

venețiene, precum și ughii ungurești – sau floreni, din pricina florii de crîn – erau piese curente în Muntenia de-a lungul întregului Ev Mediu. S-au găsit adesea și în tezaure¹¹.

98-187. Perperi de argint sunt menționați doar o singură dată, în corespondența dintre Vlad al II-lea Dracul și brașoveni, legată de asasinarea lui Zanel (DRH, D, vol. I, nr. 254, datat vag circa 26 aprilie 1438). Singura descoperire de perperi de argint, mai exact monede de "1/2 stavraton" (1/4 perper) din Țara Românească, cunoscută până în prezent, datează din ultimii ani ai domniei lui Mircea cel Bătrân și a fost făcută într-un mormânt de călugăr de la Mănăstirea Glavacioc (com. Ștefan cel Mare, jud. Argeș), vezi: R. Maschio și S. Cîrstocea, *Tezaurul de monede medievale românești și bizantine din sec. XIV-XV descoperit la ansamblul feudal Glavacioc, jud. Argeș*, în *Cercetări Numismatice*, 5, 1983, pp. 69-81 EOT]

¹¹ C. Moisil, *Monetăria Țării Românești*, p. 19.

[Fără îndoială, C. Moisil făcea aluzie la tezaurul de la Mănăstirea Căldărușani/1913 (C. Moisil, *Colecțiunea numismatică*, în Biblioteca Academiei Române, Creșterea colecțiilor, 23. Octombrie-decembrie, 1913, p. 231, nr. 341-342). Din păcate, această descoperire nu poate fi invocată ca fiind o dovadă a prezenței pe scară largă a florinilor ungurești în Țara Românească în vremea lui Mircea cel Bătrân, chiar dacă în componența tezaurului este menționată și existența unor emisiuni de la Sigismund I. În realitate, ascunderea tezaurului de la Mănăstirea Căldărușani este sensibil mai târzie decât domnia lui Mircea cel Bătrân. Ea a avut loc după mijlocul anilor 1450, poate chiar după 1456, deoarece, singurele monede din această descoperire care au fost publicate cu elemente clare de atribuire a monetăriei și a datei emiterii sunt florinii lui Ladislau al V-lea, care au fost bătuți la Sibiu între anii 1453 și 1456.

Singurul tezaur conținând florini ungurești, cunoscut până în prezent, pe teritoriul Țării Românești, databil în cursul primelor două decenii ale secolului al XV-lea (ascuns pe la 1420), este cel descoperit la Dudașul-Schelei, mun. Drobeta-Turnu Severin (așa-numitul tezaur de la Schela Cladovei). El avea în

Dar, dacă domnii munteni nu au bătut monete de aur, nici bani de aramă nu s-au emis vreodată de bănăria țării. Cele câteva exemplare de aramă, cu numele lui Mircea, cunoscute până astăzi, nu constituie câtuși de puțin o excepție de la această regulă¹².

Cea de-a doua caracteristică a sistemului monetar valah din vremea lui Mircea e deosebita lui simplitate. Deși cerințele vieții lui economice impuneau emisiuni masive, totuși, speciile monetare sunt foarte puține. Așa cum vom vedea mai la vale, ele se reduc la două: ducatul, unitatea monetară, și banul, subdiviziunea lui¹³. Acest fapt ne îndreptățește să credem că economia monetară se rezema într-o mare măsură, sub domnia lui Mircea, pe numerarul străin importat și care avea liberă circulație în țară. Altfel, ar fi de neexplicat această sărăcie de specii monetare, în opoziție cu însemnatele cantități de ducați emise în acest răstimp.

În sfârșit, o ultimă caracteristică e lipsa unui raport normal și bine precizat între unități – ducatul de argint – și subdiviziunea lui, banul.

compoziția sa florini maghiari de la Ludovic I și Sigismund I, ducați venețieni, imitații ale ducăților venețieni bătute de emiratele selgiucide din Anatolia și de otomani, ducați de tip venețian emiși de Senatul roman, guldeni din Bohemia și écu à la couronne francezi. Asupra acestei descoperiri de o importanță excepțională, vezi: T. Rădulescu și P. Turturică, *Tezaurul de monede și podoabe feudale de la Schela Cladovei-Mehedinți (sec. XIV–XV)*, în Arhivele Olteniei, S. N., 3, 1984, pp. 70–88; D. Ciobotea, T. Traian și P. Turturică, *Noi descoperiri din tezaurul de la Schela Cladovei, jud. Mehedinți*, în Arhivele Olteniei, S. N., 4, 1985, pp. 65–69; I. Stîngă, *Cetatea Severinului și tezaurele sale (secolele XIV–XV) Tezaurul de la Dudașul Schelei, Drobeta Turnu Severin, Reșița-Drobeta Turnu Severin*, 2002. EOT].

¹² Vezi infra, cap. IV: *Monete de aramă de la Mircea ?*, pp. 89–100.

¹³ C. Moisil, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 10, 1913, 20, p. 7 (a extrasului).

Valoarea unuia față de altul nu este menționată expres de nici un document contemporan. Pe cale de deducție, s-a ajuns la concluzia că trei bani alcătuiau o sumă egală cu doi ducați¹⁴. Așa dar, un raport de 2/3, cu totul neobișnuit spiritului nostru actual, partizan al unui sistem decimal.

Din observațiile făcute asupra realităților monetare din vremea lui Mircea, se poate trage ușor concluzia că economia monetară de atunci era încă într-un stadiu puțin înaintat¹⁵. Trecuseră abia douăzeci de ani de la întemeierea monetăriei muntene; schimburile se făceau încă după vechiul sistem al trocului. Așa se și explică numeroasele tranzacții încheiate în natură, citate într-o seamă de documente¹⁶.

Abia începând cu Mircea se poate spune că economia monetară pătrunde mai adânc în viața economică a Munteniei. Iar desființarea vămii în natură și înlocuirea ei cu taxe vamale fixate în moneta țării sunt o dovadă peremptorie a acestui fapt¹⁷.

¹⁴ *Ibidem*, p. 9.

¹⁵ [Pentru nivelul de dezvoltare al economiei monetare în Țara Românească în cursul secolelor XIV-XVI, vezi mai recent: O. Iliescu, *Despre natura juridică și importanța despăgubirilor oferite de Basarab Voievod regelui Carol Robert (1330)*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, 5, 1962, pp. 133-150; Idem, *Despre renta în bani constituită în Țara Românească în beneficiul unor așezăminte monastice (de la Vlaicu Vodă la Neagoe Basarab)*, în *Revista istorică*, S. N., 3, 1992, pp. 453-476; Idem, *Aspecte pecuniare ale relațiilor dintre Nicolae Alexandru Voievod și Ludovic I de Anjou*, în *Revista istorică*, S. N., 3, 1992, pp. 929-935; Idem, *Evoluția valorii bunurilor funciare în Țările române. A. Țara Românească (1454-1521)*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, 12, 1994, pp. 121-150. EOT].

¹⁶ P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrân*, pp. 81-83. [P. P. Panaitescu, ed. a II-a, pp. 101-103. EOT].

¹⁷ *Ibidem*.

2. Speciile monetare emise.

Puține – doar două – sunt speciile monetare ce s-au emis sub domnia lui Mircea. Spre deosebire de țările mai bogate ale Evului Mediu, cu valori monetare înșirate pe o scară mai largă, de la piesa de aur și până la obolul cel mai mărunț de aramă, în Muntenia, în afară de unitate – ducatul – și o subdiviziune a ei – banul – nu s-au mai bătut aproape niciodată alte monete, nici mai mari decât unitatea, nici intermediare, între ea și ban¹.

¹ Am văzut că la începutul monetăriei muntene, Vlaicu Vodă a emis două categorii de piese, unele în sistemul groșilor, altele aparțin sistemului dinarilor. Sunt două unități monetare distincte; se poate să nu fi circulat laolaltă, dinarii fiind emisiuni mai târziu, ce au înlocuit în circulație piesele bătute după sistemul groșilor.

[Pentru o altă viziune asupra structurii sistemului monetar din Țara Românească în perioada cca. 1365-1383, vezi E. Oberländer-Târnoveanu, *De la "perperi ad sagium Vecine „la "părpăr". Monede de cont de origine bizantino-balcanică în Țara Românească (secolele XIII-XIX)*, în *130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, coord. M. Isărescu, București, 1997, pp. 169-170, nota nr. 103. Autorul consideră că sistemul monetar muntean a constat de la începuturile sale doar din două nominaluri: ducatul și banul, acesta din urmă fiind introdus ceva mai târziu, după reforma monetară din jurul anului 1370. Așa-zișii "dinari", fie ei cu legende latine sau slavone (care au, de fapt, aceleași elemente de bază ale desenelor monetare, legende și semne de emisiune ca și "ducații"), nu erau, în fapt, decât ducați cu greutatea/și titlul reduse.

Fenomenul de reducere constantă a greutateii/și, adesea și a titlului monedei de argint a fost trăsătură generală în Balcani, în cursul celei de a doua jumătăți a secolului al XIV-lea. Procesul poate fi întâlnit nu numai în Țările

Ducatul era unitatea monetară a țării. Numele său, împrumutat probabil de la venețieni, se împământenise într-atât în Muntenia, încât căpătase înțelesul de bani în general, *argent*, *pecunia*, *geld*. O sumă de documente atestă acest sens. Câteva exemple vor fi lămuritoare.

române, dar și Imperiul Bizantin, Bulgaria, Serbia, Bosnia, Ragusa, ba și chiar și în atelierele Imperiul Otoman, vezi în acest sens D. M. Metcalf, *Some comments on the metrology of the coins of Ivan Aleksandur and of Ivan Stratsimir*, în *Studii și Cercetări Numismatice*, 6, 1975, p. 127-138; Idem, *Coinage in South-Eastern Europe 820-1396*, Londra, 1979; Ș. Pamuk, *Money in the Ottoman Empire, 1326-1914*, în *An Economic and Social History of the Ottoman Empire, 1300-1914*, ed. H. İnalcık și D. Quataet, Cambridge, 1995, p. 947-985.

Reducerea greutateii și/sau a titlului emisiunilor de argint s-a datorat îmbinării unei serii de factori economici și politici care au acționat atât la nivel continental, cât și regional, cum ar fi de exemplu diminuarea cantității de argint disponibile necesităților monetare și declinului economic al statelor balcanice în cursul ultimelor decenii ale secolului al XIV-lea. Efectele acestor factori, combinate cu consecințele creșterii rapide a cheltuielilor politico-militare ale statelor din zonă, cauzată de insecuritatea generală din regiune, au condus atât la sporirea cantității de monedă pusă în circulație, pornindu-se de la un stoc de metale prețioase tot mai limitat, cât și la pierderea unei mari părți a rezervelor de argint disponibile, ca urmare a: hemoragiei de numerar provocate de plata tributului, de jafuri și capturarea tezaurilor publice ale suveranilor sau a celor private ale nobililor, negustorilor și Bisericii, ca și de teaurizarea masivă, ce acompaniază epocile de criză politico-militară.

În plus, climatul de insecuritate afectează grav balanța metalelor prețioase în întreaga regiune, căci el reduce drastic sau chiar stopează nu numai schimburile internaționale, ca sursă de înnoire a stocului de metale prețioase, dar și producția internă de metale prețioase, ca urmare a abandonării și inundării minelor, a fugii sau ducerii în captivitate a specialiștilor. EOT].

Într-o scrisoare către brașoveni, referindu-se la dinarii ungurești ce aveau curs în acel oraș, Vlad Dracul le spune *ducați*². Vlad Țepeș se plânge la 1476 tot brașovenilor că nu are *ducați*, pentru a plăti soldații lefegii pe care îi avea sub arme³. Iar Vlad Călugărul reclamând brașovenilor un furt săvârșit la Săcele în paguba unor supuși ai săi, declară că „i-au luat oamenilor Domniei mele acești ducaci” – era vorba de o sumă de florini⁴.

Există și documente străine care menționează ducatul ca o monetă proprie a Țării Românești. Într-o scrisoare de la 4.IV. 1425 către Dan al II-lea, Sigismund, regele Ungariei, cerea voievodului valah să nu impună brașovenilor monetele românești: „*monetam vestram quae in vulgari Wollachali ducat nuncuparetur.*”⁵

Ca înfățișare, ducatul muntean din vremea lui Mircea e o monetă mică de argint, având cel mult 15 mm în diametru și o greutate medie de 0,20-0,40 g. Dar aceste cifre variază enorm. Ducatul avea aceeași valoare ca și dinarul unguresc, cu care adesea e confundat în acte de către grămaticii vremii⁶.

² I. Bogdan, *Relațiunile Țării Românești cu Brașovul și cu Țara Ungurească*, București, 1905, p. 76.

³ *Ibidem*, p. 99.

⁴ *Ibidem*, p. 199.

⁵ *Documente privitoare la istoria românilor culese de Eudoxiu Hurmuzaki, vol. XV, Acte și scrisori din arhivele orașelor ardelen (Bistrița, Brașov, Sibiu)*, partea 1-a, 1358-1600, ed. N. Iorga, București, 1911, p. 14, nr. XVI.

⁶ [Egalitatea valorii, mai degrabă decât a greutății, ducatului muntean cu cea a dinarilor maghiari a fost valabilă numai după marea reformă monetară efectuată de Mircea cel Bătrân la începutul secolului al XV-lea, după 1402, cel mai probabil în jurul anului 1405. Ea a fost consecința sporirii cantității de metal

Banul, cea de-a doua valoare a sistemului monetar muntean și subdiviziunea ducatului, e pomenit mai rar în documente. În cele două versiuni, slavonă și latină, ale privilegiului din 1413, taxa ce se plătea pentru un pedestru la vama Dâmboviței era de un ban⁷.

Ca și ducatul, banul era pe vremea lui Mircea o monetă veche în circulația monetară a țării. Vlaicu (vezi fig. nr. 25), Radu și Dan I (vezi fig. nr. 31) au emis, rând pe rând, piese mărunte de argint, alături de unitatea monetară, pentru înlesnirea tranzacțiilor comerciale.

Banul lui Mircea, la fel cu cel al predecesorilor lui, era o monetă tot de argint, mică și fără nici o legendă (vezi fig. nr. 65-69)⁸. Valoarea

prețios (argint) conținute de ducații lui Mircea cel Bătrân și a creșterii greutatei lor. EOT]

⁷ C. Moisil, *op. cit.*, p. 6.

⁸. [Ideea că toți banii lui Mircea cel Bătrân erau monede anepigrafe este contrazisă de publicarea ulterioară a unor tipuri noi, necunoscute înainte de 1945, care poartă pe revers monogramele **M**, **M – B** sau **P – C**, vezi: O. Iliescu, *Emisiuni monetare ale Țării Românești din secolele al XIV-lea și al XV-lea*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 2, 1958, p. 319, nr. 19, fig. 23 și Dobrila Gaj-Popović, *Ostava srednjovekovnog novca ca Hajdučke Vodenice*, în *Numizmatičar*, 5, 1982, p. 169 nr. 147-148. De altfel, existau și bani de la Vladislav I și Radu I care aveau pe ei redat numele emitentului, fie sub forma unei monograme sau chiar întreg, în cazul lui Radu I. Semnați cu o monogramă sunt și banii atribuiți lui Dan I (MBR 88), chiar dacă am dubii serioase asupra identificării corecte a emitentului acestor emisiuni, care datează, mai degrabă de la începutul domniei lui Mircea cel Bătrân.

Pe de altă parte cercetările lui T. Rădulescu, *Un nou lot din tezaurul monetar de la Bâzdâna – Dolj (secolele XIV-XV)*, în *Oltenia Studii și Comunicări, Arheologie, Istorie, Etnografie, Artă*, 5-6, 1984-1986, pp. 61-64 și Constanței Știrbu și Paraschivei Stancu, *Date noi privind emisiunile monetare*

lui, în raport cu ducatul, se deduce din compararea celor două versiuni ale privilegiului din 1413: pentru un cal încărcat, se lua la vama Dâmboviței o taxă ce e fixată în textul slavon la 3 bani, iar în cel latin la doi dinari⁹. Așa dar, banul era egal cu 2/3 dintr-un ducat, raport ce-l așează alături de obolul transilvan, dacă înlocuim ducatul cu dinarul unguresc¹⁰.

ale lui Mircea cel Mare, în Marele Mircea Voievod – Monografie, ed. I. Pătroiu, București, 1987, pp. 102-103 au confirmat justetea atribuirii de către L. Réthy, *Adalékok a Havaselyv vajdaság numismatokájához*, în *Archaeologiai Értesítő*, N. S. 12, 1892, pp. 435-6 a banilor purtând pe revers reprezentarea unui scut despicat, surmontat de o cruce greacă, având în dreapta și stânga a inscripției **P – C** domniei asociate dintre Mircea cel Bătrân și așa-zisul “Petrus”, “Petrusian” sau “Radu Stan”.

Monedele în discuție fuseseră atribuite, anterior, domniei asociate a lui Radu I și Vladislav I, vezi: O. Iliescu, *Emisiuni monetare ale Țării Românești din secolele al XIV-lea și al XV-lea*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 2, 1958, p. 315 fig. nr. 16, Idem, *Moneda în România 491-1867*, București, 1970, p. 20, pl. nr. 9, 4 și O. Luchian, *op. cit.*, p. 16, nr. 78. EOT].

⁹ *Ibidem*, p. 9.

¹⁰ *Ibidem*.

[Pentru o trecere în revistă mai recentă a informațiilor monetare din documentele privind sistemul vamal al Țării Românești în prima jumătate a secolului al XV-lea, vezi: Adina Berciu Drăghicescu, *Moneda în plata taxelor vamale în sec. XV-XVI în Țara Românească*, în *Cercetări Numismatice*, 2, 1979, pp. 129-148; O. Iliescu, *Ducați necunoscuți emiși de voievozi ai Țării Românești în secolul al XV-lea*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 77-78, 1983-1985, 131-134, pp. 257-289 și E. Oberländer-Târnoveanu, *De la “perperi ad sagium Vecine „la “părpăr”. Monede de cont de origine bizantino-balcanică în Țara Românească (secolele XIII-XIX)*, în *130 de ani de la crearea sistemului*

Care a fost soarta acestor două piese, sub domnia lui Mircea? Dacă ducații s-au bătut în cantități apreciabile – unele tezaure cuprinzând chiar peste o mie de exemplare – nu tot așa s-a întâmplat cu banii. Monetă de o valoare redusă, întrebuințată doar în tranzacțiile cele mai neînsemnate ale vieții, suferă o eclipsă vădită în această epocă. După Mircea, banii vor dispărea chiar, pentru un răstimp; vor reapărea mai târziu, sub Radu al III-lea, și atunci mai mult incidental¹¹. Că este așa,

monetar modern românesc, coord. M. Isărescu, București, 1997, pp. 98-187. EOT].

¹¹ [Studiile recente, dovedesc în mod cert faptul că în cursul secolului al XV-lea, emiterea banului s-a produs pe scară largă în vremea domniilor lui Dan al II-lea și a continuat și în timpul lui Vlad Dracul, vezi: Ana-Maria Velter, *Câteva probleme de numismatică românească – monedele atribuite lui Nicolae Redwicz*, în *Cercetări Numismatice*, 3, 1980, pp. 93-115; O. Iliescu, *O nouă contribuție privitoare la numismatica Țării Românești*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 3, 1960, pp. 311-322; O. Iliescu, *Emisiuni monetare ale Țării Românești din secolele al XIV-lea și al XV-lea*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 2, 1958, pp. 325-330; Katiușa Pârvan, *Câteva considerații privind activitatea monetară a lui Vlad Dracul*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 10 1993, pp. 101-107; R. Ocheșeanu, *Câteva considerații privind cronologia și tipologia monedelor anepigrafice emise de voievodul Vlad Dracul (MBR 253-255)*, în *Al XIV-lea simpozion național de numismatică Tulcea 16-18 mai 1997 Rezumatele comunicărilor*, Tulcea, 1997, pp. 25-28.

Grație unui studiu apărut recent, știm azi că bani a continuat să emită și Vladislav al II-lea, în perioada care a precedat marea lui reformă monetară din anii 1451-1452, cf. B. Costin, *O seria monetară necunoscută a Țării Românești din secolul al XV-lea atribuită voievodului Vladislav al II-lea*, în *Cercetări Numismatice*, 12-13, 2006-2007, pp. 311-319.

Cât privește atribuirea ultimelor emisiuni de bani din secolul al XV-lea, către Radu al III-lea, despre care vorbește O. Iliescu, problema rămâne încă

ne-o arată raritatea banilor rămași din acea vreme: abia găsești, ici, colo, câte o piesă. Ea este o mărturie a rolului destul de șters pe care îl deținea banul, această monetă subdivizionară, în economia aceluia veac.

nelămurită. Unica monedă de acest tip a fost publicată în 1893, de către D. A. Sturdza, *Banii moldovenești și muntenesci*, în B. Petriceicu-Hașdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*, vol. III, București, 1974, ed. Gr. Brâncuș, s. v. "ban", col. 2445, p. 162, pl. B, nr. VI. Sturdza atribuia piesa lui Vlăduț cel Tânăr (1510-1512), ceea ce este evident un non-sens.

C. Moisil, *Istoria monetei în România – Expunere sumară – 8. Urmașii lui Mircea cel Bătrân*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 2.6-8, 18-20, 1921, pp. 33-34, a socotit că moneda trebuie să fi fost bătută de Radu al II-lea Prasnaglava (1420-1427). Această identificare a fost acceptată, e drept, cu unele rezerve și de către O. Iliescu, *Emisiuni monetare ale Țării Românești din secolele al XIV-lea și al XV-lea*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 2, 1958, p. 321.

Ulterior, O. Iliescu a atribuit moneda în discuție (MBR 263, sau "banul cu cometă"), lui Vlad al III-lea Țepeș (1456-1462), vezi: O. Iliescu, *Vlad l'Empaleur et le droit monétaire*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 18, 1979, 1, pp. 107-129. EOT].

3. Variațiuni în titlul și greutate monetelor emise în domnia lui Mircea

Ca și în alte țări ale Evului Mediu, și în Muntenia apar mari variații în greutatea sau în titlul monetelor puse în circulație. Se constată uneori că un ducat al lui Mircea atârână exact sau mai puțin decât subdiviziunea lui, *banul*.

Nu trebuie să ne gândim numai decât la operațiuni ilicite ale concesionarilor bănăriei domnești sau chiar ale domnului – ceea ce, incontestabil, se mai întâmpla câte odată. Ar fi mai just, credem, să atribuim aceste variațiuni unei alte cauze: imperfecțiunea mijloacelor tehnice cu care erau înzestrate monetăriile medievale. Monetele nu se cântăreau, piesă cu piesă, ci se băteau într-un anumit număr din unitatea de greutate dintr-o marcă de argint de exemplu. În acest chip, se înțelege că unele piese erau mai grele, iar altele mai ușoare. Când însă se plătea o sumă mai mare, aceste diferențe de greutate în plus sau în minus se compensau, așa încât adeseori nimeni nu putea fi păgubit¹.

Documentele rămase nu ne dau știri după ce norme se băteau monetele în Muntenia veacului al XIV-lea. Pe bază de analogie însă, trebuie să conchidem că și aici, se petreceau absolut aceleași fenomene monetare ca și pretutindeni în Evul Mediu. Mai cu seamă că printre monetele vremii, se citează adesea fertunul sau perpera – monete ideale ce constau dintr-o anumită sumă de ducați².

¹ N. Docan, *Notiță despre monedele lui Petru Mușat*, în *Analele Academiei Române-Memoriile Secțiunii Istorice*, 30, 1907-1908, p. 135 (p. 19 din extras) și următoarele.

² C. Moisil, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 10, 1913, p. 20.

Trecând la cântărirea pieselor rămase de la Mircea, două lucruri se pot constata. Față de ducații anteriori, ai lui Vlaicu (vezi fig. nr. 21-24) sau ai lui Radu (vezi fig. nr. 26-29), acei ai lui Mircea sunt mai mici. Reducerea de greutate, foarte sensibilă, începe de altfel sub Dan I (vezi fig. nr. 30). De la 0,80 g greutate minimă sub Vlaicu Vodă, ducații lui Radu atârnă 0,60 g în medie., ca ai lui Mircea să nu mai urce decât până la maximum 0,50 g. Cele mai multe piese însă nu cântăresc mai mult decât 0,30 – 0,40 g iar foarte multe se coboară chiar până la 0,20 g³.

Aceste reduceri succesive ale greutateților monetelor muntene erau ecoul unui fenomen general al vremii. Într-adevăr, toate monetele Evului Mediu trec prin aceeași evoluție: o treptată diminuare a cantității de metal, în opoziție cu sporirea numărului de piese la fiecare emisiune. Ducatii munteni au urmat, sub raportul acesta, îndeaproape transformările dinarilor ungurești. Paritatea dintre unii și alții s-a menținut așa dar în întregul Ev Mediu⁴.

³ [Cifrele de mai sus trebuiesc privite cu prudență, deoarece ele se bazează atât pe analizarea unui număr redus de exemplare, cât și pe premiza eronată, că emisiunile monetare ale principilor munteni erau stabile din punct vedere metrologic de-a lungul întregii domnii. Cercetările metrologice ulterioare, mai ales cele care s-au bazat și pe rezultatele investigației compoziției aliajului monetar, au pus în mod clar în evidență o situație mult mai dinamică, decât se credea în perioada interbelică. În realitate, între 1365 și 1386 monetăria Țării Românești a fost marcată de mai multe reforme, care au modificat standardele de greutate și titlu legale chiar în cursul unor domnii. Cel puțin câte o reformă monetară importantă a avut loc în cursul domniei lui Vladislav I, singur sau asociat cu fratele său Radu I, cel mai probabil în jurul anului 1370, iar o alta, după 1377, în vremea domniei unice a lui Radu I. EOT]

⁴. [Datele metrologice publicate până în prezent nu confirmă existența unei alinieri automate a standardelor folosite la baterea monedelor muntene la cele

Paralel cu reducerea greutateaților, se petrece și un alt fenomen de depreciere – e vorba de alterarea titlului. În compoziția aliajului din care se băteau monetele, intră din ce în ce mai mult metal neprețios – aramă de exemplu. De aceea, se observă lesne că unele piese de la Mircea au reflexe roșiatice, ce trădează numai decât arama din aliaj⁵.

Dar aceste transformări, în sensul unei depreciere a monetei circulatorii, departe de a însemna o înrăutățire a stării economice, arată dimpotrivă, o creștere a volumului tranzacțiilor comerciale. Nu trebuie să

afla în vigoare în Ungaria în cursul ultimelor decenii ale secolului al XIV-lea și la începutul celui de al XV-lea, vezi în acest sens: H. Finály, *Finály Henrik középkori magyar metrologiája Metrologia Hungarica medii aevii autore Henrico Finály*, în *Numizmatikai Közlöny*, 7, 1908, pp. 6-62; A. Pohl, *Pénzverés Nagy Lajos korában*, în *Numizmatikai Közlöny*, 80-81, 1981-1982, pp. 71-77; Idem, *Zsigmond király pénzverése (1387-1437)*, în *Numizmatikai Közlöny*, 66-67, 1967-1968, pp. 43-56; A. Ulrich, *Geldpolitik und Geldverkehr in Ungarn während der Herrschaft Sigismunds*, în *Das Zeitalter König Sigismunds in Ungarn und Deutschen Reich*, ed. Schmidt, Tillmann și Péter, Debrecen, 2000, pp. 121-132; M. Gyönggyössy, *Pénzgazgálkodás és monetáris politika a késő középkori Magyarországon*, Budapest, 2003, passim. EOT].

⁵ [În ceea ce privește titlul emisiunilor de la Mircea cel Bătrân, vezi datele publicate de către Constanța Știrbu și Paraschiva Stancu, *Observații asupra emisiunilor monetare ale Țării Românești (1365-1418) pe baza analizelor prin metode nucleare*, în *Cercetări Numismatice*, 4, 1982, pp. 57-93; Constanța Știrbu și Paraschiva Stancu, *Date noi privind emisiunile monetare ale lui Mircea cel Mare*, în *Marele Mircea Voievod – Monografie*, ed. I. Pătroiu, București, 1987, pp. 98-100; E. Oberländer-Târnoveanu, *De la "perperi ad sagium Vecine „la „părpăr”. Monede de cont de origine bizantino-balcanică în Țara Românească (secolele XIII-XIX)*, în *130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, coord. M. Isărescu, București, 1997, pp. 169-170, nota nr. 103 și 180-181, notele nr. 249-250. EOT]

uităm că numărul pieselor sporește neconținut de la o emisiune la alta; și cu cât greutatea e mai scăzută sau aliajul mai ieftin, cu atât cantitățile de monete aruncate în circulație sunt mai mari. Această depreciere a monetei e tocmai un rezultat al cererilor tot mai insistente de numerar, de care piața comercială avea nevoie. Monetăriile timpului, neavând suficient metal prețios, erau silite să recurgă la asemenea expediente.

Aceasta se întâmplă cu ducății lui Mircea (vezi fig. nr. 32-64). Mult mai mici și mai ușori decât monetele lui Vlaicu (vezi fig. nr. 21-24) sau ale lui Radu (vezi fig. nr. 26-29), către sfârșitul domniei sale se bat și dintr-un aliaj mai prost, cu multă aramă. Dar niciodată în Muntenia nu s-a emis o mai mare cantitate de monete ca acum. Din vremea aceasta datează acele bogate tezaure, ce întrec mia de piese. Viața economică începuse să capete un ritm mai însuflețit ca oricând; iar acel du-te-vino al negustorilor străini, activând schimburile, îngăduia visteriei domnești să primească venituri apreciabile. Una din condițiile esențiale pentru reușita unei apărări împotriva dușmanilor fusese realizată: un tezaur activ, gata să facă față tuturor cheltuielilor impuse de nevoile unui război⁶.

⁶. [Ulterior O. Iliescu a publicat mai multe date privind metrologia monedelor medievale ale Țării Românești, cea mai recentă și mai completă fiind O. Iliescu, *Ducații Țării Românești cu numele lui Basarab Voievod*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 6, 1975, pp. 139-152.

Corectitudinea unora dintre valorile presupuselor etaloane legale stabilite de autor a fost însă contestată de către B. Mitrea și V. Umlauf, *Două tezaure vechi românești descoperite în jud. Dâmbovița*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 80-85, 1986-1991, 134-139, pp. 125-132; de către Susan Tyler-Smith, *A parcel of Wallachian and Bulgarian coins of the late fourteenth/early fifteenth century*, în *Numismatic Chronicle*, 154, 1994, pp. 277-283 și de către E. Oberländer-Târnoveanu, *op. cit.* EOT].

TABEL

arătând greutatea câtorva monete emise de Mircea

I. Ducații de tipul comun

a) legendă latină

Seria I^a fără sigle	0,261 g; 0,291 g; 0,292 g; 0,30 g; 0,34 g; 0,348 g; 0,35 g	
	greutate minimă:	0,261 g
	greutate maximă:	0,35 g
	greutate medie:	0,30 g
Seria II^a - / P	0,20 g; 0,30 g	
Seria III^a - / I	0,25 g; 0,40 g	
Seria IV^a - / M	0,41 g	
Seria V^a I / -	0,25 g; 0,38 g; 0,35 g	
Seria VI^a S / -	0,30 g	
Seria VII^a Φ / -	0,22 g; 0,27 g; 0,28 g; 0,295 g; 0,295 g; 0,355 g; 0,375 g; 0,398 g; 0,40 g; 0,420 g; 0,423 g; 0,45 g	

		greutate minimă:	0,22 g
		greutate maximă:	0,45 g
		greutate medie:	0,35 g
Seria VIII^a	0,20 g; 0,25 g; 0,26 g; 0,28 g; 0,30 g; 0,315 g;		
Ω / -	0,325 g; 0,352 g; 0,37 g		
		greutate minimă:	0,20 g
		greutate maximă:	0,37 g
		greutate medie:	0,30 g
Seria IX^a	0,464 g; 0,40 g		
I / I			
Seria X^a	0,22 g; 0,235 g; 0,286 g; 0,290 g; 0,312 g; 0,313 g; 0,332		
Π / Π	g; 0,337 g; 0,358 g; 0,367 g; 0,374 g; 0,406 g		
		greutate minimă:	0,22 g
		greutate maximă:	0,406 g
		greutate medie:	0,30 g
Seria XI^a	0,242 g; 0,245 g; 0,25 g; 0,30 g; 0,30 g; 0,30 g; 0,315 g;		
P / P	0,33 g; 0,335 g; 0,347 g; 0,368 g; 0,383 g; 0,40 g; 0,45 g		
		greutate minimă:	0,242 g
		greutate maximă:	0,45 g
		greutate medie:	0,33 g
Seria XII^a			
Ⓜ / Δ			
Seria XIII^a	0,26 g; 0,285 g; 0,30 g; 0,31 g; 0,362 g; 0,341 g; 0,376 g		
Ⓜ / N			
		greutate minimă:	0,26 g
		greutate maximă:	0,376 g
		greutate medie:	0,31 g

Seria XIV^a 0,235 g; 0,24 g; 0,261 g; 0,265 g; 0,299 g; 0,306 g; 0,317 g; 0,329 g (2); 0,353 g; 0,355 g (2); 0,349 g; 0,358 g; 0,374 g (2); 0,394 g; 0,443 g

greutate minimă: 0,235 g

greutate maximă: 0,443 g

greutate medie: 0,35 g

Seria XV^a 0,355 g; 0,385 g

P / C

Seria XVI^a 0,25 g; 0,265 g; 0,295 g; 0,30 g (2); 0,33 g

Ω / Δ

greutate minimă: 0,25 g

greutate maximă: 0,33 g

greutate medie: 0,30 g

Seria XVII^a 0,244 g; 0,31 g; 0,325 g; 0,335 g; 0,35 g

Ω / P

greutate minimă: 0,244 g

greutate maximă: 0,35 g

greutate medie: 0,30 g

Seria 0,25 g

XVIII^a

Ω / H

Seria XIX^a 0,25 g; 0,245 g; 0,28 g; 0,281 g; 0,325 g; 0,36 g

Ω / I

greutate minimă: 0,25 g

greutate maximă: 0,36 g

greutate medie: 0,30 g

Seria XX^a 0,305 g

Ω / L

Seria XXI^a

Ω / J

Seria XXII^a 0,225 g

Ω / 7

Seria 0,232 g

XXIII^a

ℳ / ramură

b. legendă slavonă

Seria I^a 0,23 g; 0,25 g; 0,346 g; 0,385 g; 0,40 g; 0,410 g; 0,413 g;

Fără sigle 0,425 g; 0,437 g; 0,45 g; 0,463 g

greutate minimă: 0,25 g

greutate maximă: 0,463 g

greutate medie: 0,40 g

Seria II^a 0,25 g (2); 0,295 g; 0,30 g (4); 0,305 g; 0,323 g; 0,325 g;

K / K 0,332 g; 0,340 g; 0,343 g; 0,345 g (2); 0,353 g; 0,360 g;

0,366 g; 0,367 g; 0,375 g; 0,378 g; 0,380 g; 0,383 g;

0,385 g; 0,386 g; 0,390 g (2); 0,393 g (2); 0,398 g; 0,40

g; 0,440 g; 0,445 g; 0,468 g; 0,47 g; 0,473 g; 0,478 g;

0,485 g; 0,50 g; 0,510 g; 0,530 g

greutate minimă: 0,25 g

greutate maximă: 0,530 g

greutate medie: 0,38 g

Seria III^a 0,256 g; 0,268 g; 0,275 g; 0,290 g; 0,295 g;

Θ / P 0,30 g; 0,303 g; 0,311 g; 0,315 g; 0,332 g (2); 0,340 g;

0,345 g; 0,350 g (3); 0,367 g; 0,375 g; 0,385 g (2); 0,423

g; 0,434 g; 0,446 g; 0,462 g; 0,50 g

greutate minimă: 0,256 g

greutate maximă: 0,50 g

greutate medie: 0,35 g

Seria IV^a 0,275 g; 0,300 g; 0,309 g; 0,32 g; 0,330 g (2); 0,345 g;
n / S 0,370 g; 0,372 g; 0,413 g; 0,415 g;
0,430 g

greutate minimă: 0,275 g

greutate maximă: 0,430 g

greutate medie: 0,34 g

Seria V^a 0,290 g;
C / A

II. Ducați cu efigie

I. Rv. IC / XC

0,390 g; 0,425 g; 0,450 g (3)

greutate minimă: 0,390 g

greutate maximă: 0,450 g

greutate medie: 0,40 g

II. Rv. IWM PVAB

Seria I^a 0,291 g; 0,38 g; 0,415 g; 0,42 g; 0,432 g; 0,44 g; 0,456 g;
0,475 g; 0,504 g; 0,525 g; 0,530 g;
0,55 g

	greutate minimă:	0,291 g
	greutate maximă:	0,55 g
	greutate medie:	0,45 g
Seria II^a	0,420 g; 0,44 g; 0,480 g (2); 0,50 g; 0,520 (2) g; 0,535 g; 0,82 g [*]	
	greutate minimă:	0,420 g
	greutate maximă:	0,535 g
	greutate medie:	0,50 g
Seria III^a	0,415 g	
Seria IV^a	0,44 g; 0,48 g; 0,51 g; 0,57 g	

III. Rv. PETRU SLAN

Seria I^a	
Seria II^a	0,43 g
Seria III^a	0,386 g
Seria IV^a	0,345 g; 0,582 g
Seria V^a	
Seria VI^a	0,50 g

¹ În manuscrisul catalogului nu am regăsit descrisă nici o monedă aparținând acestui tip și variante, care să aibă greutatea de 0,82 g. În cursul cercetărilor mele, am depistat decât o singura piesă care cântărea 0,84 g, este vorba de cea descrisă în *Catalog*, nr. 315.2 = C. Moisil, *Creșterea colecțiilor*, 23, 1913, octomvrie-decemvrie, p. 197, nr. 30, dar ea face parte din alt tip.

În mod obișnuit, ducații din acest grup nu depășesc greutatea de 0,59 g. EOT]

III. Bani

Seria I^a 0,210 g; 0,22 g

Seria II^a

Seria III^a 0,23 g

Seria IV^a 0,190 g; 0,205 g; 0,23 g; 0,240 g; 0,252 g;

greutate minimă: 0,190 g

greutate maximă: 0,252 g

greutate medie: 0,22 g

4. Monete de aramă de la Mircea?

Se cunosc astăzi câteva monete de la Mircea, bătute dintr-un aliaj în care arama predomină sau chiar din aramă curată. Acest fapt a determinat pe unii cercetători să afirme că Mircea cel Bătrân a introdus în circulația monetară a Țării Românești o monedă divizionară de aramă, *banul de aramă*¹. Am discutat și în alte rânduri această chestiune²; o vom relua, în cadrul acestei lucrări, la locul ce i se cuvine.

¹ Îndeosebi la P. P. Panaitescu, *Minele de aramă ale lui Mircea cel Bătrân*, în *Revista Istorică Română*, 7, 1937, pp. 125-134 și *Idem, op. cit.*, p. 82. [P. P. Panaitescu, ed. a II-a, p. 102.

[Analizele atomice și nucleare au demonstrat clar faptul că toate emisiunile oficiale ale lui Mircea cel Bătrân conțin argint în aliaj, chiar dacă acesta nu reprezintă decât circa 200‰ din compoziția acestuia, cf. Constanța Știrbu și Paraschiva Stancu, *Observații asupra emisiunilor monetare ale Țării Românești (1365-1418) pe baza analizelor prin metode nucleare*, în *Cercetări Numismatice*, 4, 1982, pp. 85-89; Constanța Știrbu și Paraschiva Stancu, *Date noi privind emisiunile monetare ale lui Mircea cel Mare*, în *Marele Mircea Voievod – Monografie*, ed. I. Pătroiu, București, 1987, pp. 98-100.

Investigații efectuate în ultimii cinci ani asupra unor loturi mari de monede muntene, cuprinzând sute de exemplare, în cadrul programului ARCHAOMET, de o echipă de cercetători de la Institutul de Fizică Atomică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei” –București-Măgurele și Cabinetul Numismatic al Muzeului Național de Istorie a României au confirmat și nuanțat ipotezele mai vechi despre titlul emisiunilor lui Mircea cel Bătrân. Tot odată, ele au permis analizarea și a unei serii de falsuri contemporane după monedele lui Mircea cel Bătrân, care s-au dovedit a fi fost bătute din cupru argintat sau cositorit. EOT].

² O. O. Iliescu, *Monete de aramă de la Mircea cel Bătrân?*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 18, 1944, 131-132, pp. 278-283, precum și o

Din examinarea materialului numismatic, atâta cât ne-a fost la îndemână, existența unor piese de aramă, purtând numele lui Mircea, nu mai poate fi pusă la îndoială. Este drept însă că asemenea piese sunt foarte rare. Cele câteva exemplare cunoscute sunt toate monete de tipul comun, fie cu legenda latină, fie cu legenda în limba slavonă și nu se deosebesc cu nimic de ducații obișnuți, de argint, ai lui Mircea, în afară, bine înțeles, de metal: încolo, același tip și pe avers, și pe revers, aceleași sigle, aceleași dimensiuni³.

Firește, dintru început trebuie să ne întrebăm: care era rostul acestor piese? Reprezintă ele oare moneda divizionară, cea mai mărunță din sistemul monetar al lui Mircea? În acest caz, apariția lor ar însemna o adevărată inovație economică, o reformă monetară încercată de Mircea. Dar s-ar putea ca ea să fie datorată și unei alterări, voite sau întâmplătoare, a aliajului din care se băteau ducații obișnuți, de argint, care este adevărul?

Ca punct de plecare, în dezlegarea acestei probleme, este interesant de remarcat că arama nu a fost monetizată niciodată în Muntenia, nici înainte, nici după Mircea, atâta vreme cât monetăria domnească a funcționat în mod normal. Abia târziu de tot, sub domnia

comunicare cu același titlu ținută la Societatea Numismatică Română în ședința de la 14 iunie 1942.

[Pentru conținutul în argint al monedelor lui Mircea cel Bătrân, vezi lucrările Constanței Știrbu și Paraschivei Stancu, citate mai sus. Ele dovedesc în mod peremptoriu că toate emisiunile din anii 1386-1418 conțineau argint adăugat în aliaj, chiar dacă aparent, ele arătau ca niște monede de bronz sau aramă. În mod obișnuit, ochiul uman percepe greu prezența argintului într-o proporție mai redusă de 250%, într-un aliaj de cupru și argint, mai ales dacă piesa în discuție nu este curățată. EOT].

³ Vezi descrierea ei infra, catalog nr. 227

lui Mihail Radu, la 1658, apar cele dintâi monete muntene de aramă; multe din ele însă sunt argintate, ceea ce ne face să credem că și aceste monete treceau tot drept piese de argint, în momentul emisiunii. Din acest punct de vedere, sistemul monetar al Munteniei se caracterizează prin respectarea fidelă a unui monometalism cu adevărat tradițional: cele mai mici piese divizionare, banii anepigrafi, s-au bătut întotdeauna din argint, ca și unitatea monetară, ducatul, iar aurul, fiind prea scump și prea rar, nu s-a monetizat niciodată, excepție făcând doar medaliile lui Constantin Brâncoveanu. Așa stau lucrurile sub Vlaicu Vodă (vezi fig. nr. 25), întemeietorul monetăriei muntene, și tot așa sub urmașii săi: Radu I, Dan I (vezi fig. nr. 31) și Mircea cel Bătrân, de la care se cunosc câteva serii de bani anepigrafi, de argint (vezi fig. nr. 65-69)⁴.

⁴ A se vedea descrierea banilor lui Vladislav I Vlaicu și ai lui Radu I la C. Moisil, în *Anale Academiei Române – Memoriile Secțiunii Istorice*, 21-22, 1939-1940, pp. 237-246; pentru banii lui Dan I, vezi: D. A. Sturdza, *Banii moldovenești și muntenesci*, în B. Petriceicu-Hașdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*, vol. III, București, 1893, Tabla A, nr. III; iar pentru banii lui Mircea, vezi infra, Catalog, nr. 354-361. Vezi de asemenea fig. nr. 65-69.

[Pentru banii lui Mircea cel Bătrân, vezi de asemenea: O. Iliescu, *Emisiuni monetare ale Țării Românești din secolele al XIV-lea și al XV-lea*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 2, 1958, p. 319, nr. 19; Maria Grigoruță, *Monede de la Mircea cel Bătrân descoperite la București*, în *Materiale de istorie și muzeografie*, 8, 1971, pp. 248-249; Ljubinka Vuković, *Ostava novca vlaškog vojevode Mirče Staroga*, în *Numizmatičar*, 2, 1979, p. 171, nr. 1; Dobrila Gaj-Popović, *Ostava srednjovekovnog novca ca Hajdučke Vodenice*, în *Numizmatičar*, 5, 1982, p. 169, nr. 146-148; T. Rădulescu, *Un nou lot din tezaurul monetar de la Bâzdâna – Dolj (secolele XIV-XV)*, în *Oltenia Studii și Comunicări, Arheologie, Istorie, Etnografie, Artă*, 5-6, 1984-1986, p. 64, nr. 50 și I. Stângă, *Cetatea Severinului și tezaurele sale (secolele XIV-XV) Tezaurul de la*

În ipoteza că totuși Mircea, spre deosebire de predecesorii săi, ar fi bătut pentru prima dată monete de aramă, spre a înlesni tranzacțiile mărunte ale traiului de atunci, în acest caz nu ne putem explica tăcerea documentelor vremii asupra existenței banilor de aramă. Dacă erau în circulație în același timp ducatul de argint, banul divizionar de argint – piese a căror emisiune e neîndoielnică – și banul divizionar de aramă, era necesar ca tarifele vamale, de exemplu, să specifice valoarea taxelor în fiecare din aceste trei spețe. Privilegiile vamale rămase vorbesc însă numai de ducați (sau dinari, e aceeași monetă) și bani, fără să facă vreo deosebire între banii de argint și banii de aramă.

Pe de altă parte, din compararea celor două redacțiuni, slavonă și latină, ale privilegiului acordat negustorilor brașoveni în 1413, reiese că trei bani erau echivalenți a doi dinari sau doi ducați⁵. Această relație ne arată în mod evident că banul nu putea fi decât moneta mărunță anepigrafă, de argint, căci, dacă ar fi vorba de piesele de aramă, de o valoare mult mai redusă, e clar că ar fi trebuit un număr mai mare, pentru a echivala un ducat.

Dar dacă privilegiile vamale nu menționează existența banilor de aramă, nici alte documente contemporane nu pomenesc nimic despre aceste monete. Abia spre sfârșitul veacului al XV-lea, „banii roșii” apar în unele izvoare istorice, fără să se precizeze însă dacă e vorba de monete indigene sau venite de aiurea⁶. Așa dar, din cercetarea documentelor

Dudașul Schelei, Drobeta Turnu Severin, Reșița-Drobeta Turnu Severin, 2002, p. 81, nr. 118. EOT].

⁵ C. Moisil, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 10, 1913, 20, p. 9 (a extrasului).

⁶ I. Bogdan, *op. cit.*, p. 158

vremii, nu ne putem face convingerea că Mircea ar fi bătut monete de aramă.

În al doilea rând, dacă Mircea ar fi luat hotărârea să emită cele dintâi monete de aramă, e de neînțeles de ce nu a ales pentru ele un tip nou și s-a oprit la unul monetizat de mult în argint. Într-adevăr, după cum am mai spus, piesele de care ne ocupăm sunt de tipul comun, tradițional, al ducăților munteni de argint. Dacă ținem seama de faptul că Mircea a întrebuințat atâtea tipuri monetare, e greu să admitem că ar fi recurs la un asemenea procedeu – de a bate monetă de aramă asemănătoare în totul, ca înfățișare, celei de argint – cu atât mai mult cu cât ar fi încălcat în acest chip principiile economiei monetare, care impun alegerea de tipuri deosebite pentru fiecare valoare dintr-un sistem monetar, spre a se împiedica confuzia ce s-ar putea face între monete de valoare diferită și ce se înlătura paguba pe care ar suporta-o toată lumea.

Un ultim cuvânt împotriva ipotezei emisiunilor regulate de monete de aramă: excesiva lor raritate. S-au găsit atâtea tezaure cu monete de la Mircea, uneori în număr considerabil, printre care se întâlnesc câteodată piесе anépigrafe, bani de argint, dar monete de aramă, în afară de cele citate, nu au mai apărut nicăieri, pe cât știm⁷.

[În realitate, sub denumirea de "banii roșii" se ascundeau tot florini ungurești de aur, vezi E. Oberländer-Târnoveau, *"Tartarian Zlots" - A Golden Horde legacy in the monetary terminology and practice of mediaeval Moldavia and its neighbouring countries*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 30, 1991, pp. 189-220. Denumirea de „zlat' červonnyj” era însă uzitată mai ales în Moldova, Polonia și teritoriile rusești controlate de Lithuania. EOT].

⁷ C. Moisil, *Numismatica Dobrogei*, în *Arhiva Dobrogei*, 1, 1916, pp. 112-123; Idem, *Monede vechi găsite în săpăturile de la Curtea-de-Argeș*, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, 10-16, 1917-1923, pp. 150-152; . Nesemnă [C.

Moisil], *Tezaure de monete vechi românești*, Comunicare la Societatea Numismatică Română, la data de 30.V.1926, menționată în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 7, 1927, 69-70, p. 32; Idem, *Introducere în numismatica Dobrogei*, în *1878-1928 Cincizeci de ani de viața românească* Publicație tipărită cu prilejul semicentenarului reanexării Dobrogei, București, 1928, pp. 145-175; D. V. Rosetti, *Săpăturile arheologice de la Snagov (1 mai-1 iunie 1933)*, în *Revista Istorică Română*, 3, 1933, 2-3, pp. 217-226; G. Severeanu, *Monetele lui Petru Mușat găsite într-un tezaur de monete de la Mircea cel Bătrân*, în *Bucureștii - Revista muzeului municipiului București*, 3, 1937, 2, pp. 67-73; Nesemnat [L. Huszár], *Az Országos Magyar Történeti Múzeum Éremtára jelentősebb új szerzeményei 1941-ben*, în *Numizmatikai Közlöny*, 41, 1942, p. 65. Pentru tezaurele de monete de la Mircea, vezi de asemenea, infra, pp. 153-157.

[Pentru alte descoperiri conținând emisiuni de la Mircea cel Bătrân, vezi: F. Király, *A szabadszállási Zsigmond korabeli éremlelet*, în *Numizmatikai Közlöny*, 50-51, 1951-1952, pp. 27-37; C. N. Mateescu, *Contribuție la studiul monedelor lui Mircea cel Bătrân: Un ducat descoperit la Vădastra*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 3, 1960, pp. 279-286; Elena Isăcescu, *Monede medievale și moderne (emise până la 1800)*, în *Creșterea Colecțiilor Caiet selectiv de informare*, 13-14, 1965, Iulie-Decembrie, pp. 45-40, nr. 253-314 (lot din tezaurul Niculițel-Bădila, păstrat în fosta colecție H. Săpușnic din Tulcea); Eadem, *Tezaurul datând din sec. XIV-XV de la Turnu Severin*, în *Creșterea Colecțiilor Caiet selectiv de informare*, 13-14, 1965, Iulie-Decembrie, pp. 52-57, nr. 324-383; Eadem, *Schei Brașov – Biserica Sf. Nicolae Campania arheologică 1975 (lotul I)*, în *Monede medievale și moderne. Monede găsite pe șantierele arheologice ale Direcției Patrimoniului Cultural Național*, în *Creșterea Colecțiilor Caiet selectiv de informare*, 51. ianuarie-iunie, 1975, pp. 39-87; Gh. Popilian, *Tezaurul medieval de la Basarabi*, Academia Republicii Socialiste România Centrul de Istorie, filologie și etnografie Craiova, Comunicări, Seria Numismatică, 2, Craiova, 1968; I. Gedai, *Éremleletek. Fogaras megye*, în *Numizmatikai Közlöny*,

74-75, 1975-1976, p. 107; O. Iliescu, *Monede medievale și moderne descoperite la Păcuiul lui Soare în anii 1956-1974*, în P. Diaconu și Silvia Baraschi, *Păcuiul lui Soare*, vol. II, *Așezarea medievală (secolele XIII-XV)*, București, 1977, p. 160, nr. 198-201; Idem, *Un tezaur de monede de la Mircea cel Bătrân găsit în R. S. F. Iugoslavia*, în *Cercetări Numismatice*, 1, 1978, pp. 29-31; Idem, *Cu privire la tezaurul de la Văcăreni (jud. Tulcea)*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 80-85, 1986-1991, 134-139, p. 121; Idem, *Monedele Țării Românești și ale Moldovei la Marea Neagră (secolele XIV-XV)*, în *Revista istorică*, S. N., 1, 1990, 6, pp. 649-656; B. Mitrea, *Tezaurul de la Văcăreni*, în *Magazin Istoric*, 12, 1978, 4, p. 59; Jordanka Jurukova, *Monetnrite nahodki, otkriti v Bălgaria prez 1973 i 1974 g.*, în *Arheologija*, 1978, 2, p. 72-77; Jordanka Jurukova, *Monetnrite nahodki, otkriti v Bălgaria prez 1977 i 1978 g.*, în *Arheologija*, 1979, 4, p. 64; Eadem, *Monetnrite nahodki, otkriti v Bălgaria prez 1980 g.*, în *Arheologija*, 1982, 1, pp. 62-65; Eadem, *Monetnrite nahodki, otkriti v Bălgaria prez 1981 g.*, în *Arheologija*, 1983, 1-2, pp. 113-117; Eadem, *Monetnrite nahodki, otkriti v Bălgaria prez 1982 g.*, în *Arheologija*, 1985, 2, pp. 58-64; Ljubinka Vuković, *Ostava novca vlašskog vojevode Mirče Staroga*, în *Numizmatičar*, 2, 1979, pp. 157-172; I. Căndea, *Tezaurul de monede feudale de la Maraloiu, județul Brăila*, în *Danubius*, 8-9, 1979, p. 170, nr. 14; Idem, *Descoperiri monetare în jud. Brăila în sec. XIV-XIX*, în *Istros Buletinul Muzeului Brăilei Studii, comunicări, note*, 1, 1980, pp. 375-397; Idem, *Cercetările arheologice de la mănăstirea Măxineni, județul Brăila (1976-1980)*, în *Istros Buletinul Muzeului Brăilei Studii, comunicări, note*, 2-3, 1981-1983, pp. 241-256; Idem, *Brăila - Origini și evoluție până la jumătatea secolului al XVI-lea*, Brăila, 1995; I. Jordanov, *„Čuždi” moneti v paričnija pazar na srednovekoven Šumen (XIII-XIV v.)*, în *Godišnik na Muzeite v Severna Bălgarija*, 1, 1975, p. 150; Idem, *Moneti ot Cirakman*, în *Cirakman - Karvuna - Kavarna*, Sofia, 1982, pp. 57-58; Idem, *Numizmatičnata kolekcija na Arheologičeskija muzej Balčik – istoričeski izvor za istorijata na grada i okolnostite mu*, în *Balčik – drevnost i săvremie*, Balčik, 1990, pp. 49-56; G. Custurea, *Monede feudale românești descoperite în Dobrogea*, în *Peuce*, 8,

1980, pp. 497-498; Sesilija Dimitrova-Čiudilova, *Klady bolgarskih monet XIII-XIV vv.*, în *Rapports du IIIe Congrès International d'Archéologie slave, Bratislava, 7-14 Septembre 1975*, vol. III, Bratislava, 1980, pp. 105-114; Dobrila Gaj-Popović, *Ostava srednjovekovnog novca ca Hajdučke Vodenice*, în *Numizmatičar*, 5, 1982, pp. 147-173; Katiuša Pârvan, *Un nou tezaur monetar de la Mircea cel Bătrân, descoperit la Galiciuica, jud. Dolj*, în *Cercetări Numismatice*, 4, 1982, pp. 123-131; Katiuša Catrina, *Câteva date despre tezaurul din secolele XIV-XV descoperit la Roșiorii de Vede, jud. Teleorman*, în *Cercetări Numismatice*, 6, 1990, pp. 151-161; Eadem, *Ducații munteni descoperiți la Mănăstirea Cocoș, județul Tulcea*, în *Cercetări Numismatice*, 9-11, 2003-2005, pp. 215-223; R. Maschio and S. Cîrstocea, *Tezaurul de monede medievale românești și bizantine din sec. XIV-XV descoperit la ansamblul feudal Glavacioc, jud. Argeș*, în *Cercetări Numismatice*, 5, 1983, pp. 69-81; E. Țițăreanu și C. Beda, *Date preliminare asupra tezaurului de la Balta Sărată, com. Crângeni, jud. Teleorman*, în *Cercetări Numismatice*, 5, 1984, pp. 83-84; T. Rădulescu, *Un nou lot din tezaurul monetar de la Bâzdâna – Dolj (secolele XIV-XV)*, în *Oltenia Studii și Comunicări, Arheologie, Istorie, Etnografie, Artă*, 5-6, 1984-1986, pp. 61-64; Idem, *Contribuții la studiul emisiunilor Țării Românești de la începutul secolului al XV-lea în lumina tezaurului de la Basarabi-Dolj*, în *Oltenia, NS*, 1, 1998, pp. 182-209; Idem și P. Turturică, *Tezaurul de monede și podoabe feudale de la Schela Cladovei - Mehedinți (sec. XIV-XV)*, în *Arhivele Olteniei, S.N.*, 3, 1984, pp. 70-88; B. Mitrea și V. Umlauf, *Două tezaure vechi românești descoperite în jud. Dâmbovița*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 80-85, 1986-1991, 134-139, pp. 125-132; Constanța Știrbu și Paraschiva Stancu, *Date noi privind emisiunile monetare ale lui Mircea cel Mare*, în *Marele Mircea Voievod – Monografie*, ed. I. Pătroiu, București, 1987, pp. 108-118; T. Papasima, *Monede medievale românești din colecția Muzeului Județean Călărași*, în *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos*, 3-4, 1987, pp. 175-178; V. Parușev, *Srednovekovni moneti ot Kaliakra*, în *Izvestija na Narodnija Muzej Varna*, 26 (41), 1990, pp. 140-147; L. Lazarov, *Pogled vărhu monetnata*

cirkulacija v dnešnite bálgarski zemi pred XV vek (spored dannite ot kolektivnite nahodki), în Numizmatika i Sfragistika, 1-2, 1992, pp. 33-51; K. Dočev, *Moneti i parično obrăštenie v Tărnovo XII-XIV v.*, Veliko Tărnovo, 1992; Susan Tyler-Smith, *A parcel of Wallachian and Bulgarian coins of the late fourteenth/early fifteenth century*, în Numismatic Chronicle, 154, 1994, pp. 277-283; Maria Bălăceanu și I. Stîngă, *Un tezaur de monede și podoabe din timpul lui Mircea cel Bătrân descoperit la Jiana Mare – Mehedinți*, în Drobeta (Buletin științific trimestrial. Muzeul Regiunii Porților de Fier), 1, 1994, 2, pp. 20-31; E. Nicolae și A. Popescu, *Descoperiri monetare de la Dridu, jud. Ialomița*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 88-89, 1994-1995, 142-143, pp. 291-296; M. Dimitrov, *Monetite ot Dionisopolis–Karvuna: Izvor za administrativnata, političeskata i stopanskata istorija na severozapadnoto Černomorie ot IV v. pr. Xr. do sredata na XV vek*, în Dobrudža, 12, 1995, Numismatic and Sphragistic Contributions to Ancient and Medieval History of Dobroudja-International Symposium, Dobrich/1993, pp. 173-179; S. Jordanov, *Srednovekovnite moneti v Rusensko*, în *Moneti ot Rusenskija kraj*, Ruse, 1998; G. Székely, *15.-16. századi dénárlelet Kunfehértó határából*, în Halasi Múzeum Emlékkönyv a Thorma János Múzeum 125. évfordulójára, ed. A. Szakál, Kiskunhalas, 1999, pp. 365-400; I. Stîngă, *Cetatea Severinului și tezaurile sale (secolele XIV-XV) Tezaurul de la Dudașul Schelei*, Drobeta Turnu Severin, Reșița-Drobeta Turnu Severin, 2002; F. Pap, *Repertoriul numismatic al Transilvaniei și Banatului Secolele 11-20 Despre circulația monetară în Transilvania și Banat în secolele 11-20 – The numismatic repertory of Transylvania and Banat (11th-20th Century)*, Cluj-Napoca, 2002; Ženja Žekova, *Săstojanie na monetnata cirkulacija v srednovekovnija Šumen, predi i sled zavladjavaneto mu ot osmancite (30-te godini na XIV v. – 1444)*, în Izvestija na Istoriceski Muzej Šumen, 12, 2004, pp. 139-157; Eadem, *Moneti i monetno obrăštenie v srednovekoven Šumen*, Šumen, 2006, pp. 159-160, nr. 1471-1473; Eadem, *Circulația monedelor muntene și moldovenești în Bulgaria (secolele XIV-XV)*, în Cercetări Numismatice, 12-13, 2006-2007, pp. 247-257 V. Penčev,

Raritatea aceasta nu este deloc explicabilă, în ipoteza unor emisiuni constante.

Credința noastră este că aceste piese trebuie socotite ca reprezentând o sporadică emisiune fiduciară. În momentul când au fost puse în circulație, ele treceau, desigur, drept monete de argint, ducați, cu care se asemănau și ca tip, și ca dimensiuni, - același diametru, aceeași greutate. O analiză mai amănunțită a lor ar trăda, poate prezența unor urme de argint, fie în compoziția aliajului – ceea ce ni se pare mai plauzibil, pentru epoca lui Mircea, - fie pe suprafața monetei, reminiscențe slabe ale încercării de a o spori cu metal prețios.

Cercetând mai de aproape împrejurările în care a domnit Mircea, ipoteza aceasta apare mult întărită. Către sfârșitul vieții, în urma strălucitelor biruințe reputate împotriva turcilor, mulțumită atât vitejiei, cât și cumineniei sale, liniștea și buna stare economică sunt întronate în întreaga țară. E vremea când, pe plan politic, Mircea schimbă după plac sultanii în scaunul temutului Baiazid. Pe plan economic, se deschid noi drumuri pentru comerțul cu străinătate: acum, pătrund în țară neguțătorii lioveni, aducând mărfuri multe și bogate. Sporesc tranzacțiile comerciale, silind bănăria să emită din ce mai mari cantități de monedă.

Argintul însă era destul de rar în Muntenia. Privilegiul din 1409, acordat negustorilor din Lemberg, interzice formal exportul acestui metal prețios⁸. În fața nevoii de a pune în circulație numerar suficient, e ușor de înțeles de ce meșterii bănari au început să altereze treptat titlul monetar, adăogând mereu mai multă aramă în aliajul din care se băteau ducații

Otnovo za kolektivnata nahodka ot srebărni srednovekovni moneti, namerena kraj grad Ruse prez 1955 g., în *Izvestija na Nacionalnija Istoriceski Muzej*, 14, 2004, pp. 119-149. EOT].

⁸ P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 103. [P. P. Panaitescu, ed. a II-a, p. 122. EOT].

domnești. Așa se explică de ce monetele de aramă cunoscute nu diferă cu nimic, nici ca tip, nici sub raportul dimensiunilor și nici măcar ca sigle de ducății adevărați, de argint bun, ai lui Mircea.

Iar aramă era din belșug în țară. Prin câteva documente ce n-au rămas, Mircea dăruiește, iar mai târziu întărește mănăstiri Tismana - Gorj dreptul de a lua zeciuială de la carele de minereu de aramă, ce se scotea din minele de la Bratilov, lângă Baia de Aramă, jud. Mehedinți⁹. Probabil, exploatarea acestui metal, începută sub Mircea, era destul de intensă odinioară, de vreme ce ea face obiectul unei repetate danii domnești¹⁰.

Era de așteptat ca această exploatare să aibă înrâuriri în economia monetară locală. Pe bună dreptate susține deci domnul prof. P. P. Panaitescu că ea „se resimte și la baterea monetelor, cari, la sfârșitul domniei lui Mircea, de unde fuseseră până acum de argint curat, sunt bătute dintr-un amestec de argint cu aramă, în care aceasta predomină”¹¹. Iar, dacă în realitate monetele muntene nu au fost bătute niciodată din argint curat, ci întotdeauna au avut în aliaj un procent, mai mic sau mai mare, de metal neprețios, în general de aramă, nu este însă mai puțin adevărat că sub Mircea și mai ales spre sfârșitul domniei sale, procentul acesta crește considerabil, din motivele expuse.

Cum se vede deci, preținsele monete divizionare de aramă ce poartă numele lui Mircea sunt în realitate tot vechii ducăți munteni, al căror titlu scăzuse cu vremea foarte mult, până la a le da aspectul unor piese de aramă curată. Asemenea piese sunt însă foarte rare. În mod

⁹ Idem, *Minele de aramă ale lui Mircea cel Bătrân*, în *Revista Istorică Română*, 7, 1937, pp. 125-134.

¹⁰ Idem, *Mircea cel Bătrân*, p. 91. [P. P. Panaitescu, ed. a II-a, pp. 110-111. EOT].

¹¹ *Ibidem*.

obișnuit, se vede că moneta e totuși de argint, dintr-un argint foarte slab, cu pronunțate reflexe roșiatice, dar niciodată, nici vorbă nu poate fi de emiterea unei monete distincte, divizionare, de aramă. În această privință, argumentele de ordin atât numismatic, cât și politic sau economic, sunt de acord.

III

CONCLUZII

1. Privire generală. Tipuri monetare

Ceea ce caracterizează numismatica veche a Țării Românești e multitudinea de tipuri monetare. Până la Mircea inclusiv, fiecare domn emite, pe lângă moneta de tipul obișnuit, tradițional muntean, și alte piese, de alte tipuri, a căror alegere trădează înclinații sau gusturi oarecum personale.

Cele mai frecvente monete ce poartă numele lui Mircea sunt o reeditare a aceluși tip pe care l-am numit “tradițional muntean” sau „tip comun”, creat de Vlaicu Vodă (vezi fig. nr. 21, 23-24, și 32-54) și emis fără întrerupere, până la desființarea bănăriei domnești. El poate fi descris astfel: pe avers, un scut despicat, având în I^{ul} cartier trei sau patru fascii, al II^{-lea} e plin sau are o siglă oarecare. Adesea, mai cu seamă pe monetele cu legenda slavonă, se găsește o globulă la mijlocul liniei ce despică scutul în două cartiere.

Reversul reprezintă un coif închis în profil spre dreapta, câteodată ornamentat. În mod obișnuit, pe partea inferioară a coifului e o cruce în relief. Deasupra lui, e o acvilă, întotdeauna cu aripile închise și capul îndreptat spre stânga, spre crucea cu care începe legenda. Diferite detalii, ca penajul păsării, sunt adesea îngrijit lucrate.

Dar precum voievozii înaintași, Vlaicu și Radu, au creat, alături de acest tip, devenit tradițional, și altele, proprii (vezi fig. nr. 22 și 26), tot așa și Mircea aduce unul nou: acela cu efigie (vezi fig. nr. 55-64). Radu

Vodă își pusese și el chipul pe monete (vezi fig. nr. 29). Armurii cavalerilor apuseni, Mircea îi preferă însă costumele bizantine, al împăraților de la Constantinopole (vezi fig. nr. 57-58).

Monetele cu efigie se grupează, la rândul lor, în jurul mai multor tipuri. Judecând după reprezentarea de pe revers, le putem deocamdată despărți în două mari clase: piese cu bustul lui Christ (vezi fig. nr. 55-56) și piese cu stema dinastiei Basarabilor (vezi fig. 57-64).

Monetele din prima categorie ni-l înfățișează pe avers pe Mircea, din față, în picioare, purtând coroana de aur pe cap; e îmbrăcat într-o haină lungă, strânsă la mijloc și încheiată cu nasturi mari, după moda bizantină. Pe umeri, e aruncată hlamida, o mantie grea, împlănită cu hermină, ca atribut, ține în mâna dreaptă o spadă, iar în mâna stângă globul cu cruce, simbol al puterii pămâtenesce și, totodată, al creștinătății.

Pe reversul acestor piese apare bustul lui Iisus Christos. Un nimb, adesea cruciat, plutește în jurul dumnezeescului chip. Cu mâna dreaptă binecuvântează, în vreme ce cu mâna stângă strânge la piept Evanghelia¹.

¹ [Reprezentarea lui Iisus Pantocrator, de pe monedele lui Mircea cel Bătrân și Vlad al II-lea, este de certă tradiție bizantino-balcanică, sosită în Țara Românească prin intermediul emisiunilor lui Ivan Stračimir, țarul de Vidin și ale despotului sârb Ștefan Lazarević. Conform protocolului monetar bizantin târziu, ca și a celui balcanic și occidental din secolele XI-XV, reprezentările lui Iisus Christos, Maicii Domnului, sau ale sfinților, ca și a simbolurilor lor (crucea, floarea de crin etc) erau plasate pe aversul monedelor. Cataloagele recente ale monedelor bizantine din secolele XI-XV, ca și ale celor bulgărești și sârbești, descriu ca fiind aversul partea cu reprezentarea divinităților, vezi M. F. Hendy, *Coinage and money in Byzantine Empire 1081-1261*, Washington, 1969; Vl. Penčev, *Srednovekovni bălgarski moneti*, în J. Jurukova și Vl. Penčev, *Bălgarski srednovekovni pečati i moneti*, Sofia, 1990; K. Dočev, *Bălgarskite srednovekovni moneti prez XIII-XV v.*, Veliko Tărnovo, 2003; St. Avdev,

Monetele din cea de-a doua categorie au efigia lui Mircea mai variată. O serie ni-l arată îmbrăcat ca mai sus, cu mantia pe umeri, cu deosebirea că în locul spadei, ține în mâna dreaptă o lance cu vârful romboidal, câteodată cu unul sau două brațe crucigere (vezi fig. nr. 58). Pe monetele altei serii, Mircea, îmbrăcat similar, ține această lance înclinată spre dreapta sa, rezemată de umăr. O piesă mică din vechea colecție a Academiei Române îl zugrăvea pe Mircea, tot cu mantie, ținând în mâna dreaptă un buzdugan, sprijinit pe umăr (vezi fig. nr. 57).

Bългарските srednovekovni moneti, Sofia, 2007 și V. Ivanišević, *Novčarstvo srednjovekovne Srbije*, Belgrad, 2001. Încercarea lui R. Ocheșeanu, *Locul și semnificația imaginii Domnului Nostru Iisus Christos pe monedele Țării Românești*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 88-89, 1994-1995, 142-143, pp. 109-114 de a aplica aceleași principii și pentru descrierea monedelor lui Mircea cel Bătrân a dus la o polemică cu O. Iliescu, *Probleme de numismatică medievală românească*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 88-89, 1994-1995, 142-143, pp. 108-109 și Idem, *False probleme de numismatică medievală românească*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 92-97, 1998-2003, 146-151, pp. 195-206.

Contrar opiniei generale a numismaților noștri, savantul maghiar L. Réthy considera ca fiind avers al emisiunilor monetare ale lui Mircea cel Bătrân, partea pe care era reprezentat scutul heraldic și nu cea pe care apare portretul princiar, vezi în acest sens L. Réthy, *A Dobóczy-féle oláh éremgyűjtemény. Második befejező közlés*, în *Archaeologiai Értesítő*, S. N., 8, 1887, pp. 310-319; Idem, *Redwitz Miklós szörény bán érmei*, în *Archaeologiai Értesítő*, N. S., 11, 1891, pp. 193-198; Idem, *Adalékok a Havaselti vajdaság numizmatikájához*, în *Archaeologiai Értesítő*, S. N., 12, 1892, pp. 433-436 și Idem, *Déli-szláv és oláh érmek a Weifert-féle gyűjteménben*, în *Archaeologiai Értesítő*, 15, 1895, pp. 243-245. EOT].

O altă categorie de monete ni-l înfățișează pe Mircea îmbrăcat în aceeași haină lungă, bizantină, dar fără mantia de pe umeri. Atributele sale sunt lancea, fie înclinată, fie căzând vertical, paralel cu corpul, și globul cruciger² (vezi fig. nr. 59-64).

Reversul la toate aceste piese e același: o stemă alcătuită dintr-un scut mic, înclinat spre dreapta, despicat, fasciat în primul cartier, al doilea e de obicei plin; pe colțul stâng, un coif închis în profil spre dreapta, iar deasupra lui, acvila cu aripile închise și capul spre stânga. Câteodată, se găsesc și alte mobile heraldice în scut: o stea cu cinci raze, obișnuit în al doilea cartier, dar uneori și în primul, și în acest caz, al doilea cartier e fasciat; o cruce sau o siglă. Un singur exemplar, ce făcea parte din colecția Dr. Aurel Metzulescu avea amândouă cartierele scutului fasciate – deși e probabil să fi fost un accident de batere, o frapă dublă (catalog, nr. 353).

² C. Moisil, *Efigiile monetare ale domnilor români*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 12, 1915, 25, pp. 126-142.

[Asupra descrierii și interpretării emisiunilor monetare ale lui Mircea cel Bătrân cu reprezentarea portretului princiar vezi studiile mai recente ale lui: P. Chihaia, *Efigii monetare și portrete votive ale voievozilor Radu I și Mircea cel Bătrân*, în Glasul Bisericii, 27, 1968, 7, pp. 721-747; Idem, *Efigiile monetare ale voievozilor Radu I și Mircea cel Bătrân*, în *Din cetățile de scaun ale Țării Românești*, București, 1974, pp. 161-191; O. Iliescu, *L'héritage de l'idée impériale byzantine dans la numismatique et la sigillographie roumaines au Moyen Âge*, în Byzantina, 3, 1971, pp. 255-276; Constanța Știrbu, *Effigies conventionnelles et effigies-portrait dans l'art monétaire de la Valachie et de la Moldavie du XIVe au XVIIIe siècles*, în *La numismatique source de l'histoire de l'art et des idées. Travaux présentés au XVe Congrès International des Sciences Historiques, Bucarest, 11 Août 1980, avec une préface de Robert A. G. Carson, publiés sous la rédaction de O. Iliescu*, București, 1981, pp. 75-87. EOT].

Coiful așezat pe colțul stâng al scutului e același de pe monetele de tip comun, cu ornamentații; de asemenea, acvila e la fel reprezentată, cu aripile închise și capul întors spre începutul legendei.

Al patrulea tip monetar al lui Mircea e cel al banilor, monetele mărunte, anepigrafe. Pe avers, e iarăși o stemă: un scut despicat, fasciat în I-ul cartier, al II-lea plin, deasupra pe colțul stâng o acvilă cu aripile închise și capul spre stânga (vezi fig. nr. 65-69). E stema ce se găsește pe monetele anepigrafe, divizionare, ale înaintașilor lui Mircea: Vlaicu (vezi fig. nr. 25, Radu și Dan I (vezi fig. nr. 31).

Cât privește reversul, reprezintă o cruce cu brațele ancorate, având în cantoane globule, tot ca pe monetele divizionare bătută de domni anteriori³.

Acestea sunt tipurile monetare emise sub domnia lui Mircea. Cum am spus, cel dintâi, al ducăților de tip comun, precum și cel din urmă, al banilor, sunt moștenite de la voievozii predecesori; monetele cu efigie reprezintă un tip propriu, o creație personală a lui Mircea.

În afară însă de aceste tipuri monetare, se cunosc până astăzi și câteva modificări, abateri de la tipul comun. E vorba de două piese, ce se află în colecția Cabinetului Numismatic al Academiei Române, a căror descriere amănunțită o vom reda mai jos (vezi infra, *Catalog*, nr. 283 și 284). Cel dintâi exemplar, o monetă cu legenda latină, are pe față scutul despicat, obișnuit, iar pe revers, numai acvila, fără coiful de pe monetele tipului comun; cel de-al doilea exemplar, cu legenda slavonă, are pe avers scutul despicat, iar pe revers iarăși un scut despicat, timbrat de o acvilă. Așa dar, ambele monete prezintă o modificare a reversului tipului comun – acvila pe coif, la una lipsind acest element heraldic, la cealaltă fiind înlocuit cu scutul despicat. Credem că aceste transformări se datoresc

³ [În realitate, partea cu reprezentarea crucii reprezintă aversul monedelor. EOT]

unor accidente de batere: este într-adevăr probabil că lipsa coifului de pe reversul primei monete e dovada unei neglijențe, unei omisiuni a meșterului bănar, care a uitat să aplice poinçonul respectiv; se știe că în evul mediu, monetele se băteau cu ajutorul unor poinçoane multiple, câte unul de fiecare element component al tipului reprezentat. Acest fapt dădea naștere în mod frecvent la accidente de batere din cele mai variate: omisiuni, frapă dublă, intervertire a ordinei literelor ce alcătuiau legenda, așezarea lor anormală – întoarse, răsturnate etc. Înclinăm să credem că lipsa coifului se explică numai printr-un asemenea accident, din inadvertența lucrătorului care a bătut moneda.

În ce privește cel de-al doilea exemplar, observăm că tipul de pe revers – scutul timbrat de acvilă – este cel obișnuit al monetelor anepigrafe, al banilor. Este de presupus că la baterea acestor piese, meșterul bănar a amestecat ștanțele: pentru avers a întrebuințat tiparul ducaților, iar pentru revers, a luat din greșeală ștanța respectivă al banilor. De altfel, faptul că astfel de abateri nu se găsesc decât la câte un singur exemplar ne îndreptățește să socotim că ele nu sunt tipuri distincte, ci simple accidente de batere.

2. Considerațiuni asupra concepției artistice și a evoluției tipului monetar

Examinarea mai de aproape a tipurilor monetare emise de Mircea, în vederea desprinderii atât a concepției artistice creatoare a fiecăruia, cât și a evoluției stilistice, ne impune să ne situăm, chiar de la început, pe două planuri diferite: într-adevăr, ele pot fi judecate și sub raportul heraldicei, și sub raportul iconografiei monetare. Vom avea prilejul să constatăm – anticipăm – cât de antagoniste sunt concluziile la care se poate ajunge, cercetând problema sub amândouă fețele indicate.

Din cele spuse în capitolul anterior, am văzut că așa numitul tip comun, cel mai vechi emis de Mircea, nu are nici cea mai mică notă de originalitate, el fiind continuarea tradiției monetare inaugurată în Țara Românească de către Vlaicu Vodă. Din această pricină, nici nu s-ar cădea să examinăm aici creația artistică a acestui tip și izvoarele de inspirație determinante: în cadrul unui corpus al monetelor românești, adevăratul loc al acestei cercetări ar fi, desigur, într-unul din capitolele închinat lui Vlaicu Vodă, inițiatorul monetăriei muntene. Cu toate acestea, apariția integrală a acelui corpus fiind din cele mai problematice, suntem constrânși să studiem aici și acum, originile acestui tip monetar muntean, chiar înfruntând riscul de a săvârși repetiții de prisos.

Este necontestat faptul că scutul de pe vechile monete muntene se aseamănă cu stema familiei de Anjou, ai cărei reprezentanți au domnit în Ungaria în veacul al XIV-lea – Carol Robert și Ludovic I. Spre deosebire însă de blazonul acestei familii – scut despicaț, în I-ul cartier patru fascii, în al II-lea presărat cu flori de crin, uneori viceversa (vezi fig. nr. 1-10) – scutul de pe monetele muntene are primul cartier fasciat, în al doilea însă e plin (vezi fig. nr. 21-30). E vorba deci de o stemă domenială, care arată

posesiunile stăpânite de voievozii români în Ardeal și anume, ducatul Făgărașului, leagăn al dinastiei Basarabilor, și al Amlașului. Faptul că stema Țării Românești nu are florile de crin ale Angevinilor e o dovadă că Basarabii au obținut aceste posesiuni – deci și blazonul – înainte de înscăunarea lui Carol Robert. Așa dar, prezența pe monetele muntene a unei steme asemănătoare cu aceea a regilor ungurești contemporani, departe de a sugera ideea unei vasalități a domnilor români față de monahia vecină, ne arată, tocmai dimpotrivă, drepturile străvechi pe care Basarabii le aveau asupra ținuturilor ardelene ale Făgărașului, mai în urmă și ale Amlașului, ținuturi pe care le vor păstra până târziu, în veacul al XV-lea¹.

În ce privește stema de pe revers – coiful în profil spre dreapta, deasupra lui, acvila cu aripile închise și capul spre stânga – ea nu poate fi înțeleasă decât în legătură cu scutul de pe avers, cu care formează împreună un singur tot. Că este așa, o dovedesc și seriile de monete cu efigie ale lui Radu I (vezi fig. nr. 29), Mircea (vezi fig. 55-64), Mihail (vezi fig. nr. 76) și Dan al II-lea (vezi fig. nr. 77), piese care au pe revers stema întreagă: scut despicat și înclinat spre dreapta, așezat pe colțul stâng, iar deasupra coifului, acvila cu aripile închise și capul spre stânga. Această stemă e tot de origine apuseană; pe o monetă a regelui ungar Ludovic I de Anjou, se găsește o stemă asemănătoare, având în plus deasupra coifului coroana regală, din care iese acvila cu aripile *deschise* și capul îndreptat *înainte*². Precum se vede, stema Basarabilor nu e o imitație, ci o

¹ C. Moisil, *Monetele lui Vladislav I Basarab – Considerații istorice și heraldice* -, în Buletinul Societății Numismatice Române, 29-36, 1935-1942, 83-90, p. 133-139.

² *Ibidem*, fig 6.

stemă cu totul nouă, alcătuită după regulile heraldicei, trădând o vădită influență venită din lumea apuseană.

Modul deosebit în care e reprezentată acvila de pe monetele muntene – cu privirea întoarsă întotdeauna înapoi, indiferent de poziția pe care o are coiful – a dat naștere la interpretări din cele mai interesante³. Nu se pare foarte plauzibilă aceea care vede în acest fapt o nouă dovadă a originii ardelene a familiei domnitoare. Cu totul alte concluzii se impun, dacă luăm în considerare chipul lui Mircea, așa cum e reprezentat pe monetele sale. Spre deosebire de fresca de la Cozia, care ni-l arată îmbrăcat în armura unui cavaler medieval apusean, monetele ne-au păstrat o imagine a lui Mircea ce amintește un împărat oriental: cu coroana pe cap, purtând o haină lungă, de modă bizantină, iar pe umeri mantia grea, hlamida împlănită de hermină (vezi fig. nr. 55-64). Și tot o influență orientală reprezintă și icoana lui Christ bust, de pe monetele aceluiși voievod: cu aureola în jurul capului, binecuvântând cu mâna dreaptă, iar cu mâna stângă ținând la piept Evanghelia, ne reamintește o imagine prea cunoscută de pe monetele bizantine (vezi fig. nr. 55-56). Rămâne de precizat dacă această influență a Bizanțului s-a manifestat în arta monetară românească contemporană direct sau prin intermediul

³ [Pentru problemele legate de heraldica monetară a Țării Românești, vezi: D. Cernovodeanu, *Știința și arta heraldică în România*, București, 1977; Idem, *Les émissions monétaires armoriées des Princes de la Valachie aux XIVe et XVe siècles et leurs implications dans l'histoire de cette principauté*, în *Actes du 9ème Congrès Interantional de Numismatique, Berne, Septembre 1979 (A. C. I. N.)*, ed. T. Hackens și R. Weiller, Louvain-la-Neuve-Luxembourg, 1982, vol. II, pp. 891-903; Idem, *Evoluțiile armelor Țărilor române de la apariția lor și până în zilele noastre (sec. XIII-XX)*, trad. Livia Sîrbu, Brăila, 2005. EOT].

Bulgariei vecine – de comparat aceste monete ale lui Mircea cu piesele lui Sracimir, țarul Vidinului (vezi fig. nr. 16)⁴.

În orice caz, așa cum anticipam la începutul acestui capitol, întâlnirea celor două lumi – a Apusului și a Orientului – e un fenomen ce caracterizează alegerea tipurilor monetare sub domnia lui Mircea. Acest fenomen nu se mai produce niciodată în numismatica românească, nici în Muntenia, nici în Moldova. El evidențiază, odată mai mult, relațiile Țării Românești cu cele două focare de civilizație ale Evului Mediu.

⁴ [Aspra semnificației reprezentărilor principelui pe monedele lui Mircea cel Bătrân, vezi: O. Iliescu, *L'héritage de l'idée impériale byzantine dans la numismatique et la sigillographie roumaines au Moyen Âge*, în *Byzantina*, 3, 1971, pp. 253-263; Idem, *La naissance d'une idée politique: Byzance après Byzance*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 25.1-2, 1986, pp. 35-44; P. Chihaia, *Efigii monetare și portrete votive ale voievozilor Radu I și Mircea cel Bătrân*, în *Glasul Bisericii*, 27, 1968, 7, pp. 721-747; Idem, *Din cetățile de scaun ale Țării Românești*, București, 1974; Idem, *Tradiții răsăritene și influențe occidentale în Țara Românească*, București, 1993 și Constanța Știrbu, *Effigies conventionnelles et effigies-portrait dans l'art monétaire de la Valachie et de la Moldavie du XIVe au XVIIIe siècles*, în *La numismatique source de l'histoire de l'art et des idées Travaux présentés au XVe Congrès International des Sciences Historiques*, Bucarest, 11 Août 1980, avec une préface de Robert A. G. Carson, publiés sous la rédaction de O. Iliescu, București, 1981, pp. 75-87. EOT].

3. Clasificarea monetelor

Fiecăruia din tipurile monetare emise de Mircea și descrise mai sus îi corespunde o nesfârșită serie de variante, izvor de mari greutate în calea celor ce se străduiesc să cuprindă cu o singură privire întreaga activitate monetară din vremurile acelea¹.

¹ [După 1950, O. Iliescu va publica câteva tipuri și variante noi ale monedelor lui Mircea cel Bătrân, vezi: O. Iliescu, *Emisiuni monetare ale Țării Românești din secolele al XIV-lea și al XV-lea*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 2, 1958, pp. 316-318, nr. 18-19 și Idem, *Moneda în România 491-1867*, București, 1970, pl. 12, nr. 5 .

Alte tipuri inedite vor fi publicate de către Maria Grigoruță, *Monede de la Mircea cel Bătrân descoperite la București*, în *Materiale de istorie și muzeografie*, 8, 1971, pp. 247-252; Ljubinka Vuković, *Ostava novca vlaškog vojevode Mirče Staroga*, în *Numizmatičar*, 2, 1979, pp. 157-172 și de Dobrila Gaj-Popović, *Ostava srednjovekovnog novca sa Hajdučke Vodenice*, în *Numizmatičar*, 5, 1982, pp. 147-173.

Constanța Știrbu și Paraschiva Stancu, *op. cit.*, p. 103 și pl. III, nr. 19-20 au confirmat existența ducăților purtând numele lui Mircea și Mihail, publicând fotografii și desene ale pieselor menționate încă din 1892 . Existența acestui grup de emisiuni bătute în timpul domniei asociate a lui Mircea și Mihail a fost amintită pentru prima oară de către L. Réthy, *Adalékok a Havaselvei vajdaság numizmatikájához*, în *Archaeologiai Értesítő*, S. N., 12, 1892, pp. 433-436. Atribuirea această a fost acceptată de către N. Docan, *Studii privitoare la numismatica Țării Românești. I. Bibliografie și documente*, în *Analele Academiei Române - Memoriile Secțiunii Istorice*, 32, 1909-1910, pp. 450-567, dar ea a ulterior negată de către C. Moisil, *Considerațiuni asupra monedelor lui Mircea cel Bătrân*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 10, 1913, 20, pp. 37-56 și de către O. Iliescu, *Domni asociați în Țările Române în secolul al XIV-lea și al XV-lea*, în *Studii și Cercetări de Istorie Medie*, 2, 1951, pp. 39-60;

Într-adevăr, a încerca să aduni în cadrul unui studiu mai întins materialul ce se găsește risipit pretutindeni, cu alte cuvinte, a încerca să alcătuiști o monografie închinată monetelor lui Mircea, nu este deloc ușor. Ba tocmai dimpotrivă, căci, de la început chiar, vezi că posibilitatea de a te orienta este destul de redusă. Cum să clasifici materialul atât de bogat, iată problema ce trebuie dezlegată înainte de orice de cel ce vrea să descrie monetele lui Mircea. Și această clasificare, dacă este absolut necesară celor ce se trudesă să descifreze trecutul, nu este mai puțin folositoare și pentru colecționarul amator, întrucât îi oferă puțința de a-și așeza monetele în colecție după anumite criterii și nu la voia întâmplării.

Care pot fi aceste criterii? Ce sistem trebuie adoptat, pentru a clasifica, din punct de vedere științific, monetele bătute de bănării lui Mircea?

Negreșit, chiar de la prima vedere se deosebesc tipurile: monetele cu efigie, cele de tipul comun și banii mărunți, anepigrafi. Dar cum să așezi variantele ce se găsesc înlăuntrul fiecăruia din aceste categorii? Aici încep dificultățile.

Un prim sistem și, fără îndoială, cel mai științific ar fi acela cronologic: monetele se înșiră în ordinea vechimii lor, începând cu cele mai vechi și până la ultimele emisiuni. Din păcate, acest sistem nu poate fi adoptat ușor, întrucât e lipsit de precizuni, în speță monetele lui Mircea – de altfel, ca mai toate cele medievale – nefiind niciodată datate. Atunci, cum s-ar putea ști care sunt cele mai vechi și care piese au fost bătute mai târziu?

Idem, *Îndreptări și întregiri mărunte cu privire la unele emisiuni monetare feudale ale Țările Române*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 1, 1957, pp. 217-240. EOT].

Dar dacă ne-am călăuzi după stilul monetelor, oare nu am reuși să înlăturăm acest inconvenient? E o constatare care se poate face destul de frecvent în numismatica medievală, aceea că, sub domnia aceluiași principe, cele mai vechi monete sunt și cele mai frumoase sub raport stilistic și, pe măsură ce se succedau noi emisiuni, ele erau executate mereu mai neîngrijit și dintr-un aliaj mai prost. Ar urma deci ca piesele mai mari și mai grele și de un stil mai artistic sau, în orice caz, mai îngrijit, să fie socotite ca mai vechi. Nici acest criteriu nu este însă prea precis, căci accidente de batere se întâmplau destule, așa încât două monete emise una după alta nu seamănă câtuși de puțin între ele.

În ce ne privește, cel mai lesnicios sistem de a clasifica variantele aceluiași tip nu se pare acela de a ține seama de diferitele sigle ce se găsesc fie pe aversul, fie pe reversul monetelor lui Mircea. Adoptând acest criteriu – al siglelor – clasificarea devine cum nu se poate mai comodă, iar precizia ei îi conferă și calitatea de a fi științifică. Este știut că în evul mediu, siglele erau un mijloc de a deosebi emisiunile monetare succesive și de a controla înlocuirea pieselor ce circulau la un moment dat pe piață cu altele noi. Așa fiind, a aranja monetele lui Mircea după sigle înseamnă de fapt a le clasifica pe emisiuni. Ar fi ideal, se înțelege, dacă s-ar putea stabili ce sigle s-au întrebuințat în primii ani de domnie ai lui Mircea și ce schimbări au urmat; clasificarea cronologică ar deveni, în cazul acesta, un fapt împlinit. Dar deocamdată, să ne mulțumim și cu o clasificare ce ține seama numai de ordinea oarecum alfabetică a siglelor de pe avers – sistem ce ne e mult mai la îndemână.

Călăuziți de aceste criterii, am clasificat monetele lui Mircea așa cum se poate vedea în tabelul următor, de care am ținut seama și la alcătuirea catalogului de la finele lucrării².

² [Primul sistem de clasificare a emisiunilor de tip comun a lui Mircea cel Bătrân a fost elaborat de către C. Moisil, *Monedele lui Mircea cel Mare. (Fragment din "Excursiuni arheologice în Dobrogea")*, în *Convorbiri Literare*, 42, 1908, 10, pp. 588-594, fiind apoi modificat în 1911, Idem, *Colecțiunea numismatică*, în *Biblioteca Academiei Române - Creșterea Colecțiunilor*, 19, Octombrie-Decembrie. Același autor a propus în 1913 primul sistem de clasificare a emisiunilor cu reprezentarea principelui, Idem, *Considerațiuni asupra monetelor lui Mircea cel Bătrân*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 10, 1913, 20, pp. 37-56. Acestea au fost, în linii mari, modelele urmate de O. Iliescu pentru crearea propriului sistem de clasificare al emisiunilor monetare ale lui Mircea cel Bătrân, din 1945.

Ulterior, Octavian Iliescu va elabora cel mai complex sistem de clasificare a monetăriei lui Mircea cel Bătrân creat până în prezent, vezi: O. Iliescu, *Cu privire la problema realizării unui corpus al monedelor feudale românești*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, 1, 1956, pp. 287-323 și Idem, *Moneda în România 491-1864*, București, 1970, pp. 20-21, ocazie cu care a fost prezentată și o schemă cronologică a dezvoltării monetăriei acestui principce.

Sistemul de clasificare elaborat de O. Iliescu va fi, în mare măsură, urmat și de către O. Luchian în descrierea monedelor din capitolul *Țara Românească* al catalogului uzual al emisiunilor românești editat de către G. Buzdugan, O. Luchian și C. C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, București, 1977, pp. 18-28.

Corectitudinea clasificării propusă de O. Iliescu în 1956 și 1970 a fost contestată, fără temeii, după părerea noastră, de către Constanța Știrbu și Paraschiva Stancu, *Date noi privind emisiunile monetare ale lui Mircea cel Mare*, în *Marele Mircea Voievod – Monografie*, ed. I. Pătroiu, București, 1987, p. 105. EOT.]

TABEL
INDICÂND CLASIFICAREA MONETELOR LUI
MIRCEA CEL BĂTRÂN

CLASA A. Ducații de tip comun¹

Secțiunea I^a. Legenda latină

Grupa I:	Fără sigle	Serie unică: fără sigle
		(vezi fig. nr. 32) ²

¹ [Ducații de “tip comun”, cu legendă latină și slavonă fac parte din emisiunile bătute înaintea marii reforme monetare a lui Mircea cel Bătrân, care a avut loc la începutul secolului al XV-lea, după 1402, foarte probabil, în jurul anului 1405. Structura cronologică a tezaurelor, ca și distribuția geografică a descoperirilor de ducați cu legendă slavonă și latină indică faptul că aceștia au fost emiși în ateliere diferite, la un oarecare interval de timp. Emisiunile cu legendă slavonă sunt cele mai vechi, continuând seria emisiunilor din vremea lui Dan I. Monetăria responsabilă cu emiterea ducaților cu legendă latină a fost deschisă după 1389-1391. EOT]

² [Pentru a facilita corelarea și verificarea de către cercetători a tipurilor și variantelor monedelor lui Mircea cel Bătrân clasificate de autor în această lucrare, cu cele utilizate anterior de către C. Moisil, sau ulterior, de către O. Iliescu și de către O. Luchian, vom da lista concordanțelor dintre cele trei sisteme de clasificare.

Abrevierile folosite sunt:

Moisil 1906 = C. Moisil, *Monede vechi românești găsite în Dobrogea – (Tezaurul de la Bădila)*, în *Convorbiri Literare*, 40, 1906, 12, pp. 1117-1122.

Grupa II:	Avers fără sigle	Seria I^a (vezi fig. nr. 33) ³	- / P
	Revers siglă	Seria II^a (vezi fig. nr. 34) ⁴	- / I
		Seria III^a ⁵	- / M

Moisil 1908 = C. Moisil, *Monedele lui Mircea cel Mare. (Fragment din "Excursiuni arheologice în Dobrogea")*, în *Convorbiri Literare*, 42, 1908, 10, pp. 588-594.

Moisil 1911 = C. Moisil, *Colecțiunea numismatică*, în *Biblioteca Academiei Române - Creșterea Colecțiunilor*, 19. Octombrie-Decembrie, 1911, pp. 362-385

Moisil 1913 = C. Moisil, *Colecțiunea numismatică*, în *Biblioteca Academiei Române, Creșterea colecțiunilor*, 23, 1913, Octombrie-decembrie, pp. 194-231.

Iliescu 1956 = O. Iliescu, *Cu privire la problema realizării unui corpus al monedelor feudale românești*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, 1, 1956, pp. 287-323.

Iliescu 1970 = O. Iliescu, *Moneda în România 491-1867*, București, 1970

MBR = O. Luchian, *Țara Românească*, în G. Buzdugan, O. Luchian și C. C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, București, 1977.

Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa I-a, seria unică, corespund celor publicați de către Moisil 1908 594, seria a XII-a = Moisil 1911 364-5 nr. 1-6, seria I-a = Iliescu 1956 304 tip 1 a, seria I-a = MBR 98-98 a.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

³ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a II-a, seria I-a, corespund celor publicați de către Moisil 1908, seria a VIII-a = Iliescu 1956 304 tip 1 a, seria a II-a = MBR 99-101.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

⁴ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a II-a, seria a II-a, corespund celor publicați de către Moisil 1908, seria a XI-a = Iliescu 1956 304 tip 1 a, seria a III-a = MBR 103.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

Grupa III: Avers siglă	Seria I^a (vezi fig. nr. 35) ⁶	I / -
Revers fără sigle	Seria II^a⁷	S / -
	Seria III^a (vezi fig. nr. 36) ⁸	Φ / -
	Seria IV^a⁹	М / -
	Seria V^a (vezi fig. nr. 37) ¹⁰	Ω / -

⁵ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a II-a, seria a III-a, corespund celor publicați de către Moisil 1911 371 nr. 94, seria a XIII-a = Iliescu 1956 304 tip 1 a. Includerea lor de către O. Iliescu într-o variantă aparte a emisiunilor cu legendă latină este rezultatul unei erori. Ulterior, în 1956, această variantă a fost eliminată din sistemul de clasificare. Până în prezent, existența unor asemenea piese nu au fost semnalate de nici o publicație ulterioară.

De fapt, ducății descriși de autor ca făcând parte din grupa a II-a, seria a III-a sunt identici cu cei descriși în continuare la grupa a III-a, seria a IV-a, deoarece sigla se află pe avers, nu pe rv.

Eroare provine din preluarea necritică a informației de la C. Moisil, care în primele sale publicații considera că partea pe care este redat coiful și acvila reprezenta aversul, iar cea cu scutul, reversul. Descrierea monedelor medievale românești va fi corectată de Moisil numai în 1915, când a stabilit în mod clar faptul că aversul celor mai multe monede muntene din secolele XIV-XV era reprezentat de partea cu scutul heraldic. Cu toate acestea, unii numismați din perioada interbelică, între care îi cităm pe G. Severeanu și pe C. Secășeanu vor continua să descrie ca fiind aversul monedelor Țării Românești, partea pe care era redat coiful. EOT]

⁶ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a III-a, seria I-a, corespund celor publicați de către Moisil 1908, seria a XI-a = Moisil 1911 370 nr. 76, seria a X-a = Iliescu 1956 304 tip 1 a, seria a IV-a = MBR 103.

Grupa IV:	Acceași siglă	Seria I^{a11}	I / I
pe avers și pe	Seria II^a(vezi fig. nr. 38)¹²		Π / Π
revers	Seria III^a(vezi fig. nr. 39)¹³		P / P

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

⁷ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a III-a, seria a II-a, corespund celor publicați de către Iliescu 1956 304 tip 1 a, seria a VI-a = MBR 107.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

⁸ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a III-a, seria a III-a, corespund celor publicați de către Moisil 1906 = Moisil 1908, seria a IX-a = Moisil 1911 370-1 nr. 79-89, seria a XII-a = Iliescu 1956 304 tip 1 a, seria a VII-a = MBR 108-112.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

⁹ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a III-a, seria a IV-a, corespund celor publicați de către Moisil 1911 371 nr. 94, seria a XIII-a = Iliescu 1956 304 tip 1 a, seria a V-a = MBR 104.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

¹⁰ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a III-a, seria a V-a, corespund celor publicați de către Moisil 1908, seria a X-a = Moisil 1911 365 nr. 16-17, seria a II-a și 371 nr. 90-3, seria a XIII-a = Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a IX-a = MBR 114-116.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

¹¹ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a IV-a, seria I-a, corespund celor publicați de către Moisil 1911 366 nr. 24, seria a IV-a = Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a X-a = MBR 117. Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

¹² [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a IV-a, seria a II-a, corespund celor publicați de către

Grupa V:	Sigle diferite pe avers și pe revers	Seria I^a ¹⁴	М / Δ
		Seria II^a ¹⁵	М / N
		Seria III^a (vezi fig. nr. 40) ¹⁶	М / N
		Seria IV^a (vezi fig. nr. 41) ¹⁷	Р / C
		Seria V^a (vezi fig. nr. 42) ¹⁸	Р / C
		Seria VI^a (vezi fig. nr. 43) ¹⁹	Ω / Δ
		Seria VII^a (vezi fig. nr. 44) ²⁰	Ω / P
		Seria VIII^a ²¹	Ω / H
		Seria IX^a (vezi fig. nr. 45) ²²	Ω / I
		Seria X^a ²³	Ω / L
		Seria XI^a (vezi fig. nr. 46) ²⁴	Ω / J
		Seria XII^a ²⁵	Ω / 7
		Seria XIII^a ²⁶	Ω / N
		Seria XIV^a ²⁷	М /
			ramură cu frunze ²⁸

Moisil 1908 592, seria a IV-a = Moisil 1911 369-70 nr. 65-74, seria a VIII-a = Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XI-a = MBR 118-120.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

¹³ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a IV-a, seria a III-a, corespund celor publicați de către Moisil 1906 = Moisil 1908 592, seria a V-a = Moisil 1911 367 nr. 34-43, seria a VI-a = Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XII-a = MBR 121-121a.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

¹⁴ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a V-a, seria I-a, corespund celor publicați de către Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XV-a = MBR 124.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

¹⁵ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a V-a, seria a II-a, corespund celor publicați de către Moisil 1908 592, seria III, dar descriși ca având siglele **M I N**) = Moisil 1911 366 nr. 26, seria a V-a) (Și aici, descrierea dată de Moisil este tot **M I N**) = Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XVI-a = MBR 125-130.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

¹⁶ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a V-a, seria a III-a, corespund celor publicați de către Moisil 1908 592, seria a III-a = Moisil 1911 366 nr. 26, seria a V-a) (Descrierea lui Moisil este tot **M I N**) = Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XVII-a = MBR 131-132.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

¹⁷ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a V-a, seria a IV-a, corespund celor publicați de către Moisil 1908 593 fig. nr. 10, seria a VII-a = Moisil 1911 367-9 nr. 44-7; 49-54; 56-64, seria a VII-a = Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XVIII-a = MBR 133-136.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

¹⁸ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a V-a, seria a V-a, corespund celor publicați de către Moisil 1908 592, seria a VII-a = Moisil 1911 368 nr. 48; 55, seria a VII-a = Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XIX-a = MBR 137.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

¹⁹ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a V-a, seria a VI-a, corespund celor publicați de către Moisil 1911 365 nr. 7; 10-11; 14, seria a II-a = Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XX-a = MBR 138-140 și 157.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

²⁰ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a V-a, seria a VII-a, corespund celor publicați de

către Moisil 1908 592 fig. nr. 4, seria I-a = Moisil 1911 365 nr. 8-9; 12-13; 15, seria a II-a = Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XXI-a, cu două sub-variente: 1. câmpul I fascii/ **siglă**. 2. **siglă**/ fascii = MBR 141-145.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

²¹ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a V-a, seria a VIII-a, corespund celor publicați de către Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XXVII-a = MBR 159.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

²² [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a V-a, seria a IX-a, corespund celor publicați de către Moisil 1908, seria a II-a = Moisil 1911 365-6 nr. 18-23, seria a III-a = Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XXII-a, cu două sub-variente: 1. câmpul I fascii/ **siglă**. 2. câmpul II **siglă** / fascii) = MBR 146-151.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

²³ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a V-a, seria a X-a, corespund celor publicați de către Moisil 1911 370 nr. 77-8, seria a XI-a (Moisil dă alternativ siglele L ori T ?, dar descrierea este extrem de confuză) = Iliescu 1956 tip 1 a, seria a XXIII-a (și Iliescu dă ca lectură alternativă a siglelor ca fiind L ori T ? = MBR 152-156 ?. Descrierea este, de asemenea, confuză.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

²⁴ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a V-a, seria a XI-a, corespund celor publicați de către Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XXIV-a, cu două sub-variente. 1. câmpul I fascii/câmpul II **siglă** = MBR 152; 153-156 ? Descrierea este confuză. 2. câmpul I **siglă**, câmpul II fascii = MBR 154, dar aici în primul câmp W.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

²⁵ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a V-a, seria a XII-a, corespund celor publicați de către Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XXV-a = MBR 155.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

²⁶ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a V-a, seria a XIII-a, corespund celor publicați de către Moisil 1908, seria a III-a = Moisil 1911 366-7 nr. 25; 27-33, seria a V-a = Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XXVI-a = MBR 158.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

²⁷ [Tipul și varianta ducăților cu legendă latină descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a V-a, seria a XIV-a, corespund celor publicați de către = Moisil 1908, seria a VII-a, descris de autor ca fiind **W / ramură cu 3 foi** = Moisil 1911 370 nr. 75, seria a IX-a, descris ca **M / ramură** = Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XIV-a = MBR 123.

Există însă și alte variante ale descrierilor ale acestui grup de ducăți, de exemplu:

M I “ramură cu 3 foi” = Moisil 1908, seria a VII-a, sau **W / ramură cu 3 “foi”** = Moisil 1911 370 nr. 75, seria a IX-a, descrisă ca **M / ramură** = Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XIII-a = MBR 122.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

²⁸ [Pe lângă variantele ducăților cu legendă latină descrise de O. Iliescu în 1945, a mai fost semnalată existența următoarelor combinații de sigle, din păcate cele mai multe dintre acestea nu sunt ilustrate pentru a se putea verifica acuratețea descrierilor. În ciuda acestei remarci și a dubiilor pe care le am asupra multora dintre acestea, considerăm utilă prezentarea lor, în speranța că viitoare cercetări vor putea confirma sau infirma existența lor:

1. **P I -** = Moisil 1908, seria a VIII-a = MBR 106 . Posibil o confuzie cu varianta **- I P** = Moisil 1908, seria a VIII-a = Iliescu 1956, tip 1 a, seria a II-a = MBR 99-101, deoarece în lucrările sale de tinerețe, C. Moisil a considerat, în mod eronat, că aversul emisiunilor de tip comun ale lui Mircea cel Bătrân este partea pe care este redat coiful surmontat de acvilă.

-
2. **М I** - regravat peste **Φ I** - = Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a VIII-a = Iliescu 1958 316 nr. 17 fig. nr. 20 = MBR 113.

Moneda a fost publicată inițial ca făcând parte dintr-o seria inedită, dar în realitate, imaginea arată în mod clar faptul că avem de a face cu o ștanță regravată. Acesta nu este singurul caz de regravare a ștanțelor, cunoscut în vremea lui Mircea cel Bătrân, sau în monetăria Țării Românești, în general. Existența unor piese bătute cu ștanțe regravate, ca și a celor surfrapate, permite realizarea unei cronologii relative a emisiunilor.

3. **М I P** = MBR 105, foarte posibil că avem de a face cu o lectură greșită a siglelor unui ducat din grupa a V-a, seria I-a.
4. **М I P**, probabil că este vorba de un ducat având siglele **М I Δ** din grupa a V-a, seria I-a, corespund celor publicați de către Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XV-a = MBR 124, unde este, în mod evident, incorect descris.
5. **М I h** = MBR 126 (descrise greșit ca **H I N**).
6. **У I P** = MBR 161, dar, de fapt, este vorba de preluarea, fără un control prealabil, a informațiilor despre exemplarului descris greșit de Moisil 1908 592 fig. nr. 4, seria I-a (descris de Moisil ca fiind **У I P**) = Iliescu 1956 305 tip 1 a, seria a XXI-a (cu cele două sub-variente menționate mai sus).
7. **У I K** = MBR 187. Este vorba, în mod cert, de un ducat cu legendă slavonă, surfrapat, având siglele **K I K**!
8. **У I M** = MBR 162.
9. **У I 2** = MBR 160.
10. **Х I M** = MBR 163, fără îndoială, este vorba de o lectură eronată a legendei unui ducat cu legendă slavonă, varianta Moisil 1908 = Iliescu 1956 305 tip 1 b, seria a XI-a = MBR 183-184 a.
11. **Х I N** = MBR 164, fără îndoială, este vorba de o lectură eronată a legendei unui ducat cu legendă slavonă, având siglele **Х I M**, varianta Moisil 1908 = Iliescu 1956 305 tip 1 b, seria a XI-a = MBR 183-184 a. EOT].

Secțiunea II^a. Legenda slavonă

Grupa I:	Fără sigle	Serie unică (vezi fig. nr. 47) ²⁹ :	
Grupa II:	Acceiași siglă pe avers și pe revers	Serie unică (vezi fig. nr. 48) ³⁰ :	K / K
Grupa III:	Sigle diferite pe avers și pe revers	Seria I^a (vezi fig. nr. 49) ³¹ Seria II^a (vezi fig. nr. 50) ³² Seria III^a (vezi fig. nr. 51) ³³ Seria IV^a (vezi fig. nr. 52) ³⁴	Θ / P Π / S X / M C / Λ ³⁵

²⁹ [Tipul și varianta ducăților cu legendă slavonă descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa I-a, seria unică, corespund celor publicați de către Moisil 1908 419, seria a VIII-a = Moisil 1911 371-2 nr. 1-10, seria I-a = Iliescu 1956 305 tip 1 b, seria I-a = MBR 165 și 188-189.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

³⁰ [Tipul și varianta ducăților cu legendă slavonă descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a II-a, seria unică, corespund celor publicați de către Ouvaroff 1860 160 17, pl. XXXII, 12 = Sturdza 1872 99 nr. 44-5 = Moisil 1906 = Moisil 1908, seria I-a = Moisil 1911 372-4 nr. 11-47, seria a II-a = Iliescu 1956 305 tip 1 b, seria a V-a = MBR 169-172 și 186.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

³¹ [Tipul și varianta ducăților cu legendă slavonă descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a III-a, seria I, corespund celor publicați de către

Sturdza 1872 99 nr. 46 = Moisil 1908, seria a V-a = Moisil 1911 375-6 nr. 48-70, seria III; Iliescu 1956 305 tip 1 b, seria a VII-a = MBR 176-178.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

³² [Tipul și varianta ducăților cu legendă slavonă descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a III-a, seria a II-a, corespund celor publicați de către Moisil 1906 = 1908, seria a II-a = Moisil 1911 377 nr. 75-83, seria a VI-a = Iliescu 1956 305 tip 1 b, seria a VIII-a = MBR 179-180 și MBR 185 a [exemplarul ilustrat a fost bătut ștanță regravată având pe avers sigla Π . În urma operațiunii de regravare această siglă a fost incizată peste "ramură cu frunze". O. Luchian a considerat piesa, în mod eronat, ca fiind **N I S**.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

³³ [Tipul și varianta ducăților cu legendă slavonă descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a III-a, seria a III-a, corespund celor publicați de către Moisil 1908, seria a III-a = Moisil 1911 376 nr. 71-3, seria a IV-a = Iliescu 1956 305 tip 1 b, seria a XI-a = MBR 183-184 a.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

³⁴ [Tipul și varianta ducăților cu legendă slavonă descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din grupa a III-a, seria a IV-a, corespund celor publicați de către Moisil 1908, seria a VI-a = Moisil 1911 377 nr. 74, seria a V-a = Iliescu 1956 305 tip 1 b, seria a X-a = MBR 182.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1386-1396. EOT].

³⁵ [Pe lângă variantele ducăților cu legendă slavonă clasificați mai sus de către O. Iliescu a mai fost semnalată existența următoarelor combinații de sigle:

1. ΘI - = Moisil 1908, seria a V-a = Iliescu 1956 305 tip 1 b, seria a II-a = MBR 166.

2. $+ I +$ = Moisil 1908, seria a VII-a = Iliescu 1956 305 tip 1 b, seria a III-a = MBR 167, cu o sub-variantă - $\clubsuit I \clubsuit$ = Moisil 1908, seria a VII-a = Iliescu 1956 305 tip 1 b, seria a IV-a = MBR 168.

3. **K I h** = MBR 173, de fapt, este vorba un exemplar din varianta cu siglele **K I K**, bătut cu o ștanță uzată sau neglijent gravată.

-
4. **M I M** = Mateescu 1960 279-80 = Iliescu 1986-1991 121.
5. **Π I 2** = Iliescu 1956 305 tip 1 b, seria a IX-a = MBR 181.
6. **P I K** = MBR 175. Foarte probabil un exemplar din varianta **K I K**, bătut cu o ștanță uzată, sau neglijent gravată.
7. **M I H** = Moisil 1908, seria a III-a = Moisil 1911 376 nr. 71-3, seria a IV-a = Iliescu 1956 305 tip 1 b, seria a XI-a = MBR 185.
8. **H I ∴** = Moisil 1908, seria a IV-a = Iliescu 1956 305 tip 1 b, seria a VI-a = MBR 174. Foarte probabil că este vorba despre un exemplar având siglele **H I M**, prost păstrat sau bătut cu o ștanță uzată sau neglijent gravată.

Tot după 1945 au fost publicate și trei tipuri de bani, corespunzând ducaților pre-reformați cu legendă slavonă.

1. Primul tip poartă pe avers o cruce greacă cu brațele terminate cu perle, având în primul cartier sigla **M**, iar în cartierele 2-4, câte o stea cu nouă raze. Pe revers este reprezentat un scut culcat spre st., despicat, câmpul întâi plin, câmpul II fasciat, surmontat de o acvilă cu capul spre dr., purtând în cioc o cruce. În câmpul stâng sigla **C**, în câmpul dr. ❖, vezi Iliescu 1958 319 nr. 19, fig. 23 = MBR 220. Unele detalii din descrierea noastră nu se regăsesc în publicația originală.

2. Tipul al doilea poartă pe avers reprezentarea unei cruci grecești ancorée, având în fiecare cartier câte trei bezanți, dispuși în triunghi, iar pe revers un scut culcat spre st., despicat, câmpul întâi fasciat, al doilea plin, surmontat de o acvilă cu capul întors spre dr. purtând o cruce în cioc. În câmpul st., sus, sigla **Δ**, în câmpul dr. nimic. Vezi Iliescu 1970 pl. 12, nr. 5 = MBR 216.

3. Tipul al treilea, cunoscut în două variante, poartă pe avers reprezentarea unei cruci grecești cu stele cu opt raze în fiecare cartier, iar pe revers un scut culcat spre st., despicat, surmontat de o acvilă. În câmpul stâng și drept, sigle **M – B** sau **B – M**, vezi Gaj-Popović 1982 169 nr. 147-148, din tezaurul de la Hajdučka Vodenica. EOT].

Un singur exemplar cunoscut.

Secțiunea IV^a. Abateri de la tipul comun³⁷

Două exemplare: unul fără coif (vezi fig. nr. 53)³⁸, altul cu un scut în locul coifului (vezi fig. nr. 54)³⁹.

³⁶ [Piesa descrisă de O. Iliescu ca făcând parte din seria unor emisiuni bilingve este de fapt un exemplar normal, cu legendă slavonă, având siglele **K I K**, surfrapat, vezi Iliescu 1956 306 tip 1 c = MBR 186. EOT]

³⁷ [Multe dintre exemplarele considerate ca fiind abateri de la norma iconografică a ducăților lui Mircea cel Bătrân sunt, de fapt, exemplare surfrapate, vezi de exemplu piesele descrise și ilustrate în MBR 187-190.

Alte, așa-zise "abateri" se datorează unor erori tehnologice, care au trecut neobservate de către controlul de calitate din monetărie, deoarece s-a considerat că refacerea ștanței este prea costisitoare. EOT]

³⁸ [Piesa descrisă de O. Iliescu ca făcând parte din seria unor emisiuni care se abat de la tipul normal (scut/coif surmontat de acvilă), având atât pe revers numai acvila, este, de fapt, un exemplar cu legendă latină, cu siglele **W I P** bătut cu ștanță de revers eronat gravată. Aceste exemplare corespund cu piesele clasate de Iliescu 1956 306 tip 1 a. EOT]

³⁹ Piesa descrisă de O. Iliescu ca făcând parte din seria unor emisiuni care se abat de la tipul normal (scut/coif surmontat de acvilă), având atât pe avers cât și pe revers numai un scut, este, de fapt, un exemplar cu legendă slavonă, fără sigle clasat de Iliescu 1956 306 tip 1 b, seria I-a. Moneda a fost bătută numai cu ștanța de avers.

În 1956, O. Iliescu a mai descris și un exemplar care avea pe avers și revers numai reprezentarea coifului surmontat de acvilă. Este vorba de un ducat cu legendă slavonă, fără sigle, vezi Iliescu 1956 306 tip 1^b, seria a II-a.

Asemenea exemplare nu constituie decât apariții accidentale, fiind piese bătute cu o singură ștanță (de avers sau revers), datorită unor neglijențe sau abateri de la desenul oficial în cursul procesului normal de producție monetară și nu constituie, în nici un caz o variantă aparte ale unui grup de emisiuni de tip comun. EOT]

⁴⁰ [Toate tipurile de ducății purtând reprezentarea principelui, ca și banii corespunzători lor, au fost bătute după reforma monetară a lui Mircea cel Bătrân din jurul anului 1405. Cea mai corectă și coerentă clasificarea a acestor emisiuni a dat-o în 1956 O. Iliescu, *Cu privire la problema realizării unui corpus al monedelor feudale românești*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, 1, 1956, p. 306. Cu mici excepții, aceasta este și schema pe care o folosim și noi. Diferența majoră între clasificarea lui O. Iliescu și cea folosită de noi constă în interpretarea ducăților cu „lance dreaptă”, care, după părerea noastră, aparțin unui singur tip, cu trei variante, bătute în monetării diferite și în perioade diferite. Noi considerăm că monedele pe care figurează numai numele și titlul lui Mircea cel Bătrân, reprezentat cu mantie au fost bătute în monetăria de la Târgoviște. Variantele acestui tip purtând numele unui asociat neprecizat, așa-zisul „Petrusian” și Mircea și Mihail, pe care Mircea este redat fără mantie, au fost bătute în monetăria de la Severin.

Structura cronologică, ca și distribuția a tezaurelor dovedește în mod cert faptul că ducății purtând pe avers imaginea lui Iisus Christos Pantocrator, iar pe revers pe cea a lui Mircea, purtând o spadă, reprezintă prima emisiune reformată a lui Mircea cel Bătrân, fiind bătuți între anii 1405-1410, în două monetării distincte.

Ei vor fi urmați de tipul „cu sceptru sau anexikakia” și „lance oblică”, bătuți în număr mult mai mic, în ultimii ani ai primului deceniu al secolului al XV-lea. Aceste tipuri constituie cea de a II-a și a III-a emisiune reformată.

Ultima emisiune reformată a lui Mircea cel Bătrân (cea de a IV-a) grupează emisiunile cu „lance dreaptă”. Această emisiune, a cărei punere în circulație s-a produs între 1410-1414, durând până în 1418, se împarte în două clase mari:

1. Clasa I-a se caracterizează prin reprezentarea pe avers a lui Mircea purtând mantie. Ducății din clasa I-a au fost emiși în atelierul de la Târgoviște.

Secțiunea I^a: Rv. Bustul lui Christ

Grupa unică.	Seria I^a (vezi fig. nr. 55) ⁴¹	Av. legenda	ΙΩΜΡΕΥΑ ΒΟ cu variante
	Seria a II^a (vezi fig. nr. 56) ⁴²	Av. legenda	I ΙΩΜΡΕΥΑ ΒΟ cu variante⁴³

2. Clasa a II-a se caracterizează prin reprezentarea pe avers a lui Mircea purtând o tunică lungă până la genunchi (caftan), strâns cu o centură de cavalier. Ei se divid în două grupe:

- a) având pe revers numele unui asociat necunoscut al lui Mircea, așa-numitul „Petrusian”.
- b) având pe revers numele lui Mihail.

Ducații din clasa a II-a, indiferent de numele asociatului menționat pe revers, au fost emiși în monetăria de la Severin. EOT]

⁴¹ [Tipul și varianta ducăților din clasa B descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din secțiunea I-a, seria I-a corespund celor publicați de către Bolliac 1860 = Sturdza 1872-1874 97 nr. 40 = Moisil 1913 196 nr. 16 = Iliescu 1956 306 tip 2, seria I-a = MBR 191; 193-195 a.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1396-1418. EOT].

⁴² [Tipul și varianta ducăților din clasa B descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din secțiunea a I-a, seria a II-a corespund celor publicați de către Moisil 1913 a 196 nr. 17 = Iliescu 1956 306 tip 2, seria II-a = MBR 191.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1396-1418. EOT].

⁴³ [Ulterior, au mai fost publicate patru noi variante ale ducăților din clasa B, secțiunea I descriși de către O. Iliescu în 1945. Ele se caracterizează prin faptul

că principele este reprezentat purtând doar o tunică lungă până la genunchi, fără mantia îmblănită cu hermină.

1. Variantă I-a poartă pe revers, în câmpul dr. sigla **Y**. Acești ducați corespund celor publicați de către Iliescu 1956 306 tip 2, seria a III-a = Iliescu 1958 316 nr. 18 = MBR 192. Ulterior, O. Iliescu, *Ducații de cruciadă ai lui Mircea cel Bătrân*, în *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos*, 5-7, 1985-1989, p. 181, fig. nr. 4, i-a clasificat ca făcând parte din seria a III-a, a ducăților cu reprezentarea lui Iisus Christos și Mircea cu sabie, varianta "fără mantie". Același autor a datat această variantă între anii 1397-1400, posibil și după aceea.

2. Varianta a II-a are pe revers, în câmpul dr. sigla **o**. Vezi Rădulescu 1981 90 nr. 12-15, și Rădulescu 1984-1986 63 nr. 6 (tezaurul Bâzdâna).

3. Varianta a III-a are pe revers, în câmpul dr. sigla **★**, vezi Rădulescu 1981 90 nr. 9 și Rădulescu 1984-1986 63 nr. 7-12 (tezaurul Bâzdâna). Ulterior, O. Iliescu, *op. cit.*, p. 181, fig. nr. 3, i-a clasificat ca făcând parte din seria a II-a, a ducăților cu reprezentarea lui Iisus Christos și Mircea cu sabie, varianta "fără mantie". Același autor a datat această variantă între anii 1397-1400, posibil și după aceea.

4. Varianta a IV-a **nu are nici o marcă de emisiune pe revers**, vezi Rădulescu 1984-1986 63 nr. 13-14 (tezaurul Bâzdâna). Ulterior, O. Iliescu, *op. cit.*, p. 181, fig. nr. 2, i-a clasificat ca făcând parte din seria I-a, a ducăților cu reprezentarea lui Iisus Christos și Mircea cu sabie, varianta "fără mantie". Același autor a datat această variantă între anii 1397-1400, posibil și după aceea.

Pe lângă noile variante de ducați reformați având pe avers reprezentarea bustului lui Iisus Christos Pantocrator, iar pe avers cea a principelui purtând coroană cu fleuroane, spadă și glob cruciger în cursul ultimelor decenii au fost identificați și tipul de bani corespunzând acestora. Vezi în acest sens Grigoruță 1971 248-249, fig. 3. Primul exemplar a fost descoperit în cursul săpăturilor arheologice de la Buftea-Mănești. Ulterior moneda de la Buftea-Mănești a fost republicată de Velter 2005 329-333 = Velter, Pârvan și Vilcu 2005 518 nr. 897.

Un alt exemplar de acest tip a fost publicat de către Vuković 1979 171 nr. 1, fig. 9. El face parte din tezaurul de la Prahovo, distr. Negotin, Serbia de Nord-Est. Este posibil ca acest tip de bani să aibă mai multe variante, dar ilustrația publicată de Grigoruță este de prea proastă calitate, ca să permită realizarea unor observații mai precise. EOT].

Secțiunea II^a. Rv. Stema Basarabilor

Grupa I^a. Rv. legenda slavonă.

- A. Mircea fără mantie** 1. .atribut: **buzduganul** (vezi fig. nr. 57)⁴⁴
2. .atribut: **lance cu vârful romboidal** (vezi fig. nr. 58)⁴⁵.

B. Mircea cu mantie **Seria I^a** (vezi fig. nr. 59)⁴⁶ **Rv. Scut despicat, în I^{ul} cartier fasciat, în al doilea plin**

⁴⁴ [Ducații din clasa B descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din secțiunea a II-a, grupa I-a, grupa I-a, A 1, corespund celor publicați de către Moisil 1913 196 nr. 17 = Iliescu 1956 306, tip 3.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1396-1418. EOT].

⁴⁵ [Ducații din clasa B descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din secțiunea a II-a, grupa I-a, tipul A 2, corespund celor publicați de către Réthy 1892 435 fig. 3 și Moisil 1913 196 nr. 18 = Iliescu 1956 306 tip 4 = MBR 206-207.

Tipul a fost datat de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1396-1418. EOT].

⁴⁶ [Ducații din clasa B descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din clasa B, secțiunea a II-a, grupa I-a B, seria I-a, corespund celor publicați de către Weszerle 1873 pl. IV nr. 2; Réthy 1887 312-313 var. a = Docan 1909-1910 471; Réthy 1892 435 fig. 1; Moisil 1911 364 nr. 1; Moisil 1913 a 196-197 nr. 19-29 = Iliescu 1956 306, tip 5, seria I-a = MBR 196-197.

Tipul și varianta aceasta au fost datate de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1396-1418. EOT].

Seria II^a (vezi

fig. nr. 60)⁴⁷

Seria III^a⁴⁸

Seria IV^a (vezi

fig. nr. 61)⁴⁹

Rv. Scut despicat, în I^{ul} cartier

fasciat, în al doilea o stea ★

Rv. Scut despicat, în I^{ul} cartier

fasciat, în al doilea Ƨ

Rv. Scut despicat, în I^{ul} cartier

o stea ★, în al doilea fasciat

⁴⁷ [Ducații din clasa B descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din clasa B, secțiunea a II-a, grupa I-a B, seria a II-a, corespund celor publicați de către Ouvaroff 1860 160 nr. 16; Réthy 1887 312-313, var. c (bătute cu o ștanță uzată) și d = Docan 1909-1910 471; Moisil 1911 364 nr. 3; Moisil 1913 a 197-198 nr. 30-37 = Iliescu 1956 306, tip 5, seria a II-a = MBR 199.

Tipul și varianta aceasta au fost datate de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1396-1418. EOT].

⁴⁸ [Ducații din clasa B descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din clasa B, secțiunea a II-a, grupa I-a B, seria a III-a, corespund celor publicați de către Kunz 1867; Réthy 1887 312-313 var. b = Docan 1909-1910 471; Moisil 1913 a 198-199 nr. 41-45 = Iliescu 1956 306, tip 5, seria a III-a; MBR 205-205 a-b.

Tipul și varianta aceasta au fost datate de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1396-1418. EOT].

⁴⁹ [Ducații din clasa B descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din clasa B, secțiunea a II-a, grupa I-a B, seria a IV-a, corespund celor publicați de către von Wellenheim 1845 567 nr. 12002-12004; Bolliac 1860 = Sturdza 1872-1874 97nr. 41 = Sturdza 1893 160 nr. 5, pl. A, VI = Moisil 1914 a 146 nr. 55 = Docan 1909-1910 465-467; Réthy 1887 312-313 var. e = Docan 1909-1910 471; Moisil 1911 364 nr. 2 = MBR 200; Moisil 1913 a 198 nr. 38-40 = Iliescu 1956 306, tip 5, seria a V-a; MBR 200-204.

Tipul și varianta aceasta au fost datate de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1396-1418.

Pe lângă cele patru variante ale ducaților din clasa B, secțiunea a II-a, grupa I-a B descrise mai sus de către O. Iliescu, ulterior a mai fost menționată

Grupa II^a. Rv. legenda latină cu caractere gotice

Seria I^a⁵⁰

Rv. Scut despicat, în I^{ul} cartier fasciat, în al doilea plin

Seria II^a (vezi fig. nr. 62)⁵¹

Rv. Scut despicat, în I^{ul} cartier plin, în al doilea fasciat

Seria III^a (vezi fig. nr. 63)⁵²

Rv. Scut despicat, în I^{ul} cartier stea ★, în al doilea fasciat

existența uneia având pe revers un scut despicat, câmpul întâi plin, câmpul al II-lea fasciat, vezi Iliescu 1956 306, tip 5, seria a IV-a = MBR 198. EOT].

⁵⁰ [Ducații din clasa B descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din clasa B, secțiunea a II-a, grupa II-a B, seria I-a, corespund celor publicați de către Sturdza 1872-1874 97-98 nr. 42 = Sturdza 1893 160 nr. 6, pl. A III = Moisil 1914 a 147 nr. 57; Sturdza 1879 168 nr. 3 = Docan 1909-1910 465-467; Réthy 1887 313 = Docan 1909-1910 471-472; Réthy 1892 435 fig. 5 = Docan 1909-1910 486-487; Moisil 1911 364 nr. 4 = Iliescu 1956 306, tip 6, seria a II-a; MBR 208-209.

Tipul și varianta aceasta au fost datate de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1396-1418. EOT].

⁵¹ [Ducații din clasa B descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din clasa B, secțiunea a II-a, grupa II-a B, seria a II-a, corespund celor publicați de către Réthy 1887 313 = Docan 1909-1910 471-472; Moisil 1913 a 200-201 nr. 54-62 = Iliescu 1956 306, tip 6, seria I-a = MBR 210-212.

Tipul și varianta aceasta au fost datate de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1396-1418. EOT].

⁵² [Ducații din clasa B descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din clasa B, secțiunea a II-a, grupa II-a B, seria a III-a, corespund celor publicați de către Iliescu 1956 306, tip 6, seria a III-a.

Seria IV^a⁵³

**Rv. Scut despicat, în I^{ul} cartier
†, în al doilea fasciat**

Seria V^a (vezi fig. nr.
64)⁵⁴

**Rv. Scut despicat, în I^{ul} ǁ
cartier, în al doilea fasciat**

Seria VI^a⁵⁵

**Rv. Scut despicat, ambele
cartiere fasciate**

Tipul și varianta aceasta au fost datate de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1396-1418. EOT].

⁵³ [Ducații din clasa B descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din clasa B, secțiunea a II-a, grupa II-a B, seria a IV-a, corespund celor publicați de către Réthy 1887 313 = Docan 1909-1910 471-472; Moisil 1913 a 201 nr. 63-64, nr. 63 = Iliescu 1956 306, tip 6, seria a IV-a = MBR 213.

Tipul și varianta aceasta au fost datate de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1396-1418. EOT].

⁵⁴ [Ducații din clasa B descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din clasa B, secțiunea a II-a, grupa II-a B, seria a V-a, corespund celor publicați de către Réthy 1887 313 = Docan 1909-1910 471-472; Sturdza 1872-1874 98 nr. 43 = Docan 1909-1910 465-467; Moisil 1913 a 201-202 nr. 65-74, nr. 66; Moisil 1914 a 147 nr. 58 = Iliescu 1956 306, tip 6, seria a V-a = MBR 214-215.

Tipul și varianta aceasta au fost datate de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1396-1418. EOT].

⁵⁵ [Ducații din clasa B descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte din clasa B, secțiunea a II-a, grupa II-a B, seria a VI-a, corespund celor publicați de către Iliescu 1956 306, tip 6, seria a VI-a, În realitate, aceștia nu reprezintă decât exemplare surfrapate din primele două variante (seria I-a și a II-a), deci nu alcătuiesc o grupare tipologică distinctă.

Tipul și varianta aceasta au fost datate de către O. Iliescu 1970 21 între anii 1396-1418.

Cercetările întreprinse în cursul ultimelor trei decenii au permis identificarea precisă a banilor corespunzând ducăților grupați de către O. Iliescu în clasa B, secțiunea a II-a, grupa II-B. Este vorba de banii tip MBR 78.

Ei fuseseră corect identificați încă din 1887 de către numismatul maghiar L. Réthy, pe baza compoziției și datării tezaurului de la Orșova – 1877 (ascuns după 1420), vezi Réthy 1887 313, var. e și Réthy 1892 435-436 fig. 6. Această identificare a fost acceptată și de către N. Docan, Docan 1909-1910 471.

Ulterior însă, ea a fost respinsă de către Iliescu 1956 303, II, seria a II-a, care a atribuit monedele în discuție lui Radu I și Vladislav I, vezi O. Iliescu, *Numismatica medievală și modernă a țării noastre, oglindită în colecțiile restituite de la Moscova*, în *Studii asupra tezaurului restituit de U.R.S.S.*, București, 1958, p. 19, precum și Iliescu 1958 b 315 nr. 15 fig. 16. Moneda descrisă aici este identică cu MBR 78.

Pentru aceeași atribuire, vezi și Bărcăcilă 1957 174 nr. 2 pl. I, nr. 2, Ștefănescu 1978 54 și Știrbu și Stancu 1982 71 nr. 9.

Fără să cunoască ipoteza lui Réthy, dar bazându-se pe datele oferite de structura și cronologia tezaurului de la Bâzdâna (ascuns în jurul anului 1420), T. Rădulescu a atribuit acest tip de bani lui Mircea și "Petrusian", vezi Rădulescu 1984-1986 64 nr. 50. Datarea a fost apoi confirmată de prezența unei piese similare și în tezaurul de la Dudașul Schelei, care conține numai emisiuni muntene din anii 1402/1405-1420, vezi Stîngă 2002 81 nr. 118.

Fără să citeze părerea lui Rădulescu despre datarea în vremea lui Mircea cel Bătrân a banilor de tip MBR 78, deși lucrarea din 1984 a autorului le era cunoscută, atribuirea către Mircea și „Petrusian” a acestor bani a fost acceptată de Știrbu și Stancu 1987 102-103 și pl. II, nr. 14 și de către Stîngă 2002 81 nr. 118. Noua atribuire a rămas însă ignorată de către Constantinescu 1984 120 nr. 11, de către Velter 2005 56, ca și de către Velter, Pârvan și Vilcu 2005 497 nr. 834. EOT].

Seria Ia Rv. Scut despicat, în I^{ul} cartier fasciat, în al doilea
 (vezi fig. **plin**
 nr. 65)⁵⁶

⁵⁶ [Banii descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte seria I-a, corespund celor publicați de către Réthy 1887 313 fig. nr. 5, var. a = Docan 1909-1910 471; Sturdza 1893 160 nr. 7, pl. C, nr. IV = Docan 1909-1910 466-467; Manolescu 1908 b 210-212, dar atribuiți lui Vlad al II-lea Dracul = Docan 1909-1910 515; Moisil 1913 a 200 nr. 1-2 = Iliescu 1956 307, II, seria I-a.

Descrierea din MBR 216 este confuză, căci ea menționează doar existența var. cu sigla **A** (publicată, de fapt, doar ilustrată de către Iliescu 1970 pl. 12, nr. 5), dar ignoră existența unui grup mult mai numeros de exemplare, care nu au această siglă.

Descrierea acestei variante a banilor lui Mircea cel Bătrân făcută de Moisil în 1913 și preluată ulterior de către O. Iliescu și O. Luchian, trebuie însă completată prin cu un detaliu important, în câmpul st., la colțul de sus al scutului, toate exemplarele cunoscute poartă reprezentarea a trei globule (bezanți) dispuse în formă de triunghi, vezi în acest sens ilustrațiile publicate de Réthy 1887, Sturdza 1893, Grigoruță 1971, Știrbu și Stancu 1982 pl. VIII, fig. nr. 59-60.

Această variantă a banilor lui Mircea cel Bătrân a fost datată între anii 1396-1418 de către Știrbu și Stancu 1982 pp. 81-82 și 89 nr. 59-60, pl. VIII, nr. 59-60.

Cele două autoare citate consideră că banii din acest grup reprezintă emisiunea corespunzătoare ducăților tip MBR 196-197. Observațiile menționate mai sus sunt, în general, corecte, fiind confirmate de structura tezaurelor, dar datarea emisiunii trebuie restrânsă la anii 1410-1418.

Seria II^a Rv. Scut despicat, în I^{ul} cartier fasciat, în al doilea ★
(vezi fig.
nr. 66)⁵⁷

Seria Rv. Scut despicat, în I^{ul} cartier plin, în al doilea
III^a (vezi fasciat
fig. nr.
67-68)⁵⁸

O altă grupă stilistică a acestor bani a fost considerată de către Știrbu și Stancu 1982 pp. 78 și 88, nr. 50, pl. VI, nr. 50 ca reprezentând emisiunea corespunzătoare ducaților tip MBR 206-207. Observațiile menționate mai sus sunt, în general, corecte, fiind confirmate de structura tezaurelor, dar datarea emisiunii trebuie restrânsă la anii 1405-1410. EOT].

⁵⁷ [Banii descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte seria a II-a, corespund celor publicați de către Réthy 1887 313 var. c și d, = Docan 1909-1910 471; Moisil 1913 a 200 nr. 52 = Iliescu 1956 307, II, seria a II-a = MBR 218.

Descrierea lor trebuie completată prin menționarea faptului că pe revers, în câmpul st., la colțul de sus al scutului, monedele poartă trei globule (bezanți) dispuse în formă de triunghi.

Această variantă a ducaților lui Mircea cel Bătrân a fost datată între anii 1396-1418 de către Știrbu și Stancu 1982 pp. 81-82 și 89 nr. 65, pl. VIII, nr. 65. Cele două autoare citate consideră că banii din acest grup reprezintă emisiunea corespunzătoare ducaților tip MBR 199. Observațiile menționate mai sus sunt, în general, corecte, fiind confirmate de structura tezaurelor, dar datarea emisiunii trebuie restrânsă la anii 1410-1418. EOT].

⁵⁸ [Banii descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte seria a III-a, corespund celor publicați de către Réthy 1887 313 var. b, = Docan 1909-1910 471; Moisil 1913 a 200 nr. 51 = Iliescu 1956 307, II, seria a III-a = MBR 217.

Seria **Rv. Scut despocat, în I^{ul} cartier stea ★, în al doilea**
IV^a (vezi **fasciat**
fig. nr.
69)⁵⁹

Descrierea lor trebuie completată prin mențiunea faptului că pe revers, în câmpul st., la colțul de sus al scutului, monedele poartă trei globule (bezanți) dispuse în formă de triunghi.

Ei reprezintă emisiunea de bani echivalentă tipului MBR 198 și trebuiesc datați între anii 1410-1418. EOT].

⁵⁹ [Banii descriși de către O. Iliescu în 1945 ca făcând parte seria a IV-a, corespund celor publicați de către Réthy 1892 435 fig. 2 = Docan 1909-1910 471; Moisil 1913 a 200 nr. 53= Iliescu 1956 307, II, seria a IV-a = MBR 219.

Descrierea lor trebuie completată prin menționarea faptului că pe revers, în câmpul st., la colțul de sus al scutului, monedele poartă trei globule (bezanți) dispuse în formă de triunghi.

Această variantă a ducăților lui Mircea cel Bătrân a fost datată între anii 1396-1418 de către Știrbu și Stancu 1982 pp. 82, și 89 nr. 77, pl. IX, nr. 77.

Cele două autoare citate consideră că banii din acest grup reprezintă emisiunea corespunzătoare ducăților tip MBR 200-204. Observațiile menționate mai sus sunt, în general, corecte, fiind confirmate de structura tezaurelor, dar datarea emisiunii trebuie restrânsă la anii 1410-1418.

Pentru noile tipuri de bani emiși în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân, identificate sau reatribuite după 1945, vezi notele nr. 34, 41 și 53. EOT].

4. Legenda. Variațiile ei.

Cel mai mare număr de variante ale monetelor lui Mircea e pricinuit de multiplele chipuri în care e redactată legenda. Fenomenul e foarte obișnuit în evul mediu și se datorează pe deoparte faptului că meșterii monetari nu erau întotdeauna prea mari știutori de carte, astfel încât lesne încurcau textul, dar mai ales din cauza procedeeleor de gravare întrebuintate: pentru fiecare figură sau semn, exista un poinçon distinct. Din neatenție, se putea oricând schimba ordinea literelor, aplicându-se greșit poinçoanele respective. Așa se face că uneori, citirea legendei devine foarte greoaie, ea fiind înșirarea unor litere și semne fără nici un înțeles, iar adesea, din douăzeci de monete de același tip poți alege tot atâtea variante, fiecare având altă legendă.

Cu toate acestea, examinarea unui număr cât mai mare de piese ce permite să restabilim cu certitudine adevărata inscripție, ce trebuia să figureze pe oricare din ele.

Dintre toate monetele lui Mircea, cele care au stârnit cele mai multe nedumeriri și controverse, din pricina modului în care e alcătuit textul, sunt ducații de tipul comun, cu legenda latină. Pe exemplarele complete, el apare pe avers sub forma **IWAN̄DI:MN̄CZ**, iar pe revers: **IWAN | MN̄CZ** cu caractere monahale, obișnuite în evul mediu.

Ce semnificație poate avea această legendă? E în afară de orice îndoială că ea cuprinde enunțarea numelui lui Mircea. **IWAN** nu este altceva decât latinizarea, sub o influență bulgară, a lui **IW**, cu care începea tradițional titulatura oricărui voievod valah⁶⁰. Radu I, tatăl lui Mircea, îl

⁶⁰ Acest **IWAN** a fost interpretat la început ca fiind numele lui Ivanco Tihomir, predecesor al lui Basarab Voievod, vezi: C. Moisil, *Cele mai vechi monede*

transpuse pe monetele lui sub forma **IONS**, prescurtarea latinului **JOHANNES**. **MVNQZ** - și cu **MVNQZ**, cum a fost citit multă vreme la început⁶¹ - e, desigur, o încercare de a reda în latinește numele lui Mircea; pe peceti, **MVNQZB** e forma latină adaptată pentru acest diminutiv slavon⁶².

În schimb, nu putem afirma cu certitudine ce rost are **DI** de pe avers. Nu e o abreviațiune din **DOMINI**, căci domnii români nu au purtat niciodată acest titlu, în al II-lea rând, așezarea lui între **IW** și numele lui

munten (Fragment din "Excursiuni arheologice în Dobrogea"), în *Convorbiri Literare*, 42, 1908, 5, p. 413-419; N. Docan, *Studii privitoare la numismatica Țării Românești. I. Bibliografie și documente*, în *Analele Academiei Române - Memoriile Secțiunii Istorice*, 32, 1909-1910, p. 512-513 a arătat cel dintâi că aceste monete poartă, în realitate, numele lui Mircea. Ulterior, și dl. prof. C. Moisil a revenit asupra părerii Domnie sale, acceptând această atribuire, în C. Moisil, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 10, 1913, 20, p. 20. [Asupra titlaturii domnilor munteni cf. E. Vîrtosu, *Titlatura domnilor și asocierea la domnie în Țara Românească și Moldova până în secolul al XVI-lea*, București, 1960. EOT].

⁶¹ Idem, *Colecțiunea numismatică*, în *Biblioteca Academiei Române - Creșterea Colecțiunilor*, 19. Octombrie-Decembrie, 1911, p. 362-385. În lista publicată pe anul 1913, Idem, *Colecțiunea numismatică*, în *Biblioteca Academiei Române, Creșterea colecțiunilor*, 23, 1913, Octomvrie-decemvrie, p. 194-231, legenda e redată **MVNQZ**.

⁶² Pentru pecetile din 1390 și 1391, vezi în *Documente privitoare la istoria românilor - 1346-1450*, culese de Eudoxiu Hurmuzaki. Culese și adnotate și publicate de N. Densușianu, cu șase tabele facsimile heliografice și cu două appendice documente slavone însoțite de traduceri latine, 1198-1459, vol. I, partea a 2-a, tab. I, II și C. Moisil, *Sigiliile lui Mircea cel Bătrân*, în *Revista Arhivelor*, 6-7, 1944-1945, pp. 17-20, pl. I, fig. nr. 1-2.

Mircea ar fi fost lipsită de orice logică și în sfârșit, faptul că această particulă apare adesea sub forma **NI** sau **SI** ne împiedică să ne gândim la această interpretare⁶³. Până la urmă, s-ar putea să fie sau o parte componentă a numelui **IWANNI** sau **IWANSI** – sau a numelui *Dimitrie* – **DIMVNZ**.

Această legendă, pe care am putea-o numi *de bază* a monetelor lui Mircea suferă însă multiple și uneori chiar radicale transformări, așa încât devine câteodată de nerecunoscut. În cadrul catalogului, se pot urmări toate variantele cunoscute până azi.

O întreagă serie monetară, aceea care are sigla **II** atât pe avers, cât și pe revers, aduce un grup de legende, tot în limba latină, ce pornesc de la alt text de bază. De data aceasta, numele lui Mircea nu mai începe cu **IWAN**; el sună astfel: **MANAZROD: MVNIZ** pe avers, iar pe revers: **MVNIZ | ROD:DI**. O altă formă a legendei de pe avers îl reproduce iarăși pe acel inexplicabil **DI: MVNIZROD**. Și aici, variantele sunt numeroase. Că și această înșiruire de litere trebuie să redea numele lui Mircea este, desigur, adevărat. El pare însă mult amplificat de data aceasta, într-o redacțiune greu de înțeles.

Mult mai puține greutateți se întâmpină la citirea legendelor *slavone* de pe monetele lui Mircea. Piese de tipul comun au ca text de bază inscripția **IW MPBYA BOEBODA**, cu diferite prescurtări atât ale numelui Mircea, cât și ale titlului de **BOEBODA**. Pe unele exemplare din seria cu siglele **Θ / P**, numele domnitorului e ortografiat **МРЧО** (catalog, nr. 219 și 246). Se înțelege, și aceste legende au mai multe variante, dintre care unele se depărtează mult de cea de bază, astfel încât uneori nici nu se mai poate recunoaște nici numele, nici titlul voievodului. Cităm câteva: **WIAOOCIWACAP** pe aversul unei monete, a cărei legendă de pe

⁶³ N. Docan, *op. cit.*, pp. 512-513.

revers e normală (Catalog, nr. 228); **†Wd7IIIFB VO** pe o monetă cu siglele **Ŧ / S** (Catalog, nr. 269) și **ITIdOIP | ...dCIP** pe reversul altui exemplar, fără sigle⁶⁴.

În sfârșit, tot la monetele de tipul comun trebuie să menționăm o piesă cu legenda bilingvă: pe avers **MINCZ VAIDA**, pe revers **IW MPBY | BOEBOA** (Catalog, nr. 282). Este vorba de un exemplar unic, cu siglele **K / K**, provenit din colecția Docan; din felul cum e redat titlul voievodului – **VAIDA**, - ori lipsa lui **IWCŦ** cu care începe de regulă numele lui Mircea, precum și din factura monetei credem că ne aflăm în fața unei piese dubioase, de o autenticitate îndoielnică⁶⁵.

Ducații de tipul nou, cu efigie, ai lui Mircea au, o primă categorie, legenda în limba slavonă. De obicei, ea e redactată în chipul următor: **IW MPVA BO** sau **IW MPBYA BO**. cu destule variante și prescurtări. Pe unele monete, litera **I**, e dublată, astfel încât textul apare **I | IW MPVA BO**, între cei doi **I** fiind crucea de pe globul ținut de Mircea în mâna stângă.

A doua categorie de monete cu efigie au legenda bilingvă. Pe avers, ea e slavonă și anume, una din formele derivate din **IW MPVA BO**. Pe revers însă inscripția e latină, cu caractere vechi germane, Frakturschrift și e redactată în chipul următor **PETrUSLAN BI**, cu câteva

⁶⁴ [La colaționarea textului am constatat faptul că nici una dintre monedele făcând parte dintre varianta fără sigle, descrise în catalog la nr. 170-180 nu prezintă versiunea de legendă menționată mai sus de către autor. Din păcate, nu am putut stabili care este sursa informațiilor despre aceste emisiuni, sau locul unde se păstrau ele, în momentul redactării textului. EOT].

⁶⁵ [Într-adevăr, așa-zisa emisiune bilingvă, este de fapt consecința unei operații de surfrapare. Până în prezent, nu au fost descoperite monede perfect lizibile, care să poarte pe una din fețe o legendă latină, iar pe cealaltă slavonă. Vezi nota nr. 34. EOT.]

prescurtări și variante. Această curioasă legendă a dat prilej la o sumă de ipoteze, unele mai fanteziste decât altele. Sturdza, care a studiat-o cel dintâi, a crezut că trebuie să citească numele de *Rostislav*, pe care l-a atribuit unui prinț slav⁶⁶. Numismatul ungar Réthy însă e de altă părere. După dânsul, prima parte a acestei inscripții cuprinde numele *Petrus*; cât pentru final, nu poate da nici o lămurire⁶⁷. Cităm în treacăt părerea lui Nicolae Docan⁶⁸, care a crezut că aceste monete au indicația monetăriei de la Petroșani – *Petrosáni Bánya*, - unde ar fi fost bătute. Dar de ce Mircea ar fi bătut monete tocmai la Petroșani, localitate ce nu a fost niciodată monetărie în Transilvania, și de ce, în acest caz, numele unguresc al Petroșanilor e scris cu caractere germane fracturate și într-o formă latinizată, nu putem înțelege.

Credem că, în stadiul actual al cercetărilor întreprinse asupra monetelor lui Mircea, e mai bine să nu interpretăm în nici un fel această bizară inscripție. Căci toate încercările, oricât de ingenioase și de noi ar fi ele, de a o descifra ar risca să fie dezmințite de realitate. E deci preferabil să considerăm și această legendă ca o taină de nepătruns, cum sunt atâtea altele, în istoria neamului românesc⁶⁹.

⁶⁶ D. A. Sturdza, *Uebersicht der Münzen und Medaillen des Fürstenthums Moldau und Walachei*, în *Numismatische Zeitschrift*, 4, 1872, pp. 96-97.

⁶⁷ L. Réthy, *Adalékok a havaselyv vajdaság numismatokájához*, în *Archaeologiai Értesítő*, N. S., 12, 1892, p. 434; N. Docan, *op. cit.*, pp. 486-489.

⁶⁸ N. Docan, *op. cit.*, p. 489.

⁶⁹ [Acest subiect de mare importanță istorică a mai fost abordat ulterior de către O. Iliescu, *Domni asociați în Țările Române în secolul al XIV-lea și al XV-lea*, în *Studii și Cercetări de Istorie Medie*, 2, 1951, pp. 39-60; Idem, *Cu privire la problema realizării unui corpus al monedelor feudale românești*, în *Studii și*

Materiale de Istorie Medie, 1, 1956, p. 287-323 și Idem, *Îndreptări și întregiri mărunte cu privire la unele emisiuni monetare feudale ale Țărilor Române*, în Studii și Cercetări de Numismatică, 1, 1957, pp. 217-240.

Din păcate, nici după 65 de ani de redactarea acestui text de către O. Iliescu, problema identificării adevăratului nume al asociatului lui Mircea cel Bătrân nu a fost încă elucidată, vezi Constanța Știrbu și Paraschiva Stancu, *Date noi privind emisiunile monetare ale lui Mircea cel Mare*, în *Marele Mircea Voievod – Monografie*, ed. I. Pătroiu, București, 1987, pp. 102-103, care continuă să-l numească pe co-emitent *Petrusian*. Totuși, în cursul ultimelor decenii s-au avansat câteva ipoteze care merită să fie luate în considerație, cum ar fi cele ale lui I. Stîngă, *Contribuții privind dezvoltarea economico-socială a Țării Românești la sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul secolului al XV-lea în lumina unor descoperiri monetare în județul Mehedinți*, în *Drobeta*, 6, 1985, pp. 145-151; Idem, *Contribuții privind existența unei monetării la Cetatea Severinului în timpul lui Mircea cel Bătrân*, în *Drobeta*, 1.1, 1994, p. 7-9 și Idem, *Cetatea Severinului și tezaurele sale (secolele XIV-XV) Tezaurul de la Dudașul Schelei*, *Drobeta Turnu Severin*, Reșița-Drobeta Turnu Severin, 2002 și T. Rădulescu, *Contribuții la studiul emisiunilor Țării Românești de la începutul secolului al XV-lea în lumina tezaurului de la Basarabi-Dolj*, în *Oltenia*, NS, 1, 1998, pp. 182-209. EOT]

MONETĂRIILE ȚĂRII ROMÂNEȘTI SUB MIRCEA CEL BĂTRÂN

O problemă strâns legată de activitatea monetară din timpul lui Mircea e aceea privitoare la existența monetărilor. Am văzut cât de mare e numărul pieselor muntene, emise în cei 32 de ani de domnie. Întrebarea este dacă aceste monete au fost bătute în bănării locale sau dincolo de munți, în Ardeal¹; iar, în caz că ele sunt opera unor bănari din țară, unde anume au funcționat monetăriile domnești.

Documentele muntene contemporane nu ne sunt în această privință de nici un folos. Nicăieri, nu se poate găsi măcar un singur cuvânt asupra monetărilor ce emiteau banul țării.

Pe de altă parte, nici descoperirile arheologiei nu ne-au arătat până azi să fi existat o monetărie undeva, în Țara Românească. Singura probabilă, aceea de la Snagov, e mult mai târzie – veacul al XVII-lea – decât epoca de care ne ocupăm².

¹ L. Réthy, *Adalékok a Havaselvei vajdaság numizmatikájához*, în *Archaeologiai Értesítő*, S. N., 12, 1892, p. 434; N. Iorga, *Meșteșugul de pictură și sculptură în trecutul românesc*, în *Istoria românilor în chipuri și icoane*, Craiova, 1921, p. 201; A. Veress, *Originea stemelor țărilor române*, în *Revista Istorică Română*, 1, 1931, 3, pp. 225-226.

² D. V. Rosetti, *Monetăria clandestină de la Snagov*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 11, 1935, 103-105, p. 153; Idem, *Urmele unei monetării de la Snagov cu resturi de șilingi falsificați*, în *Buletinul Societății Numismatice*

În sfârșit, dacă monetele muntene s-ar fi bătut în Ardeal, la Brașov sau la Sighișoara de exemplu, e mai mult ca sigur că ar fi rămas vreo mențiune în arhivele locale. Dar nicăieri nu se pomenește despre așa ceva³.

Române, 22-29, 1933-1934, 81-82, p. 20; Idem, *Bănăria de la Snagov*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 29-36, 1935-1942, 83-96, pp. 150-152.

³ [Cercetările efectuate în perioada post-belică au pus în evidență faptul că monedele lui Mircea cel Bătrân apar și în descoperiri din Transilvania, cum ar fi cele scoase la lumină în cursul săpăturilor arheologice din Biserica Sfântul Nicolae din Scheii Brașovului, vezi Elena Isăcescu, *Scheii Brașov – Biserica Sf. Nicolae Campania arheologică 1975 (lotul I)*, în *Monede medievale și moderne Monede găsite pe șantierele arheologice ale Direcției Patrimoniului Cultural Național*, în Creșterea Colecțiilor Caiet selectiv de informare, 51. ianuarie-iunie, 1975, p. 58, nr. 150-151. Monede ale acestui principe fac parte și din tezaurul de la Făgăraș (jud. Brașov), I. Gedai, *Éremleletek. Fogaras megye*, în Numizmatikai Közlöny, 74-75, 1975-1976, p. 107 și Cluj-Mănăstur, F. Pap, *Repertoriul numismatic al Transilvaniei și Banatului Secolele 11-20 Despre circulația monetară în Transilvania și Banat în secolele 11-20 – The numismatic repertory of Transylvania and Banat (11th-20th Century)*, Cluj-Napoca, 2002, p. 60.

Considerăm plauzibil faptul că monedele lui Mircea cel Bătrân din colecția Muzeului Național Bran să provină din descoperiri făcute în zonă, C. Munteanu, Oltea Dudău and D. T. Apostol *Monede din colecția Muzeului Castel Bran*, în *Monedă și comerț în Sud-Estul Europei*, I, *Lucrările întâlnirii din anul 2007 Sibiu – Capitală culturală europeană – Coins and commerce in the South-East of Europe – Proceedings of the 2007 meeting Sibiu – European capital of culture*, Sibiu, 2007, p. 235, nr. 1-2.

De asemenea, au fost publicate și câteva descoperiri de monede de la Mircea cel Bătrân pe teritoriul Ungariei, propriu zise, în tezaurele de la

Față de această totală lipsă de material, atât arheologic, cât și documentar, e foarte greu să formulezi o concluzie certă asupra monetărilor care au emis ducații lui Mircea. Trebuie să ne mulțumim cu simple ipoteze de o valoare mai mult sau mai puțin îndoielnică.

Studiind datele economiei monetare medievale, ideea baterii de monetă într-altă parte decât în țară ni se pare exclusă de plano. Motivele care ne îndreptățesc să credem aceasta sunt multe; le vom înșira pe rând.

Mai întâi, exercitarea dreptului de a bate monetă atât de îngrădită în lumea feudală, își pierde tot rostul, dacă era nevoie să se apeleze la oficiile unei monetării străine. Căci emisiunile de monete aduceau întotdeauna foloase considerabile suveranului medieval. Tocmai pentru aceasta, vasalul nu avea dreptul de a bate monetă proprie și era obligat să întrebuințeze piesele suzeranului său; pentru acesta, era un bun prilej de a-și îmbogăți și pe aceasta cale tezaurul cu venituri mari.

Alsóbodoglar, Szabadszállás și Kunfehértó, vezi L. Huszár], *Az Országos Magyar Történeti Múzeum Éremtára jelentősebb új szerzeményei 1941-ben*, în *Numizmatikai Közlöny*, 41, 1942, p. 65; F. Király, *A szabadszállási Zsigmond korabeli éremlelet*, în *Numizmatikai Közlöny*, 50-51, 1951-1952, pp. 27-37 și G. Székely, *15.-16. századi dénárlelet Kunfehértó határából*, în *Halasi Múzeum Emlékkönyv a Thorma János Múzeum 125. évfordulójára*, ed. A. Szakál, Kiskunhalas, 1999, pp. 365-400.

Cu toate acestea, având în vedere faptul că descoperirile de emisiuni muntene în ținuturile de dincolo de Carpați sunt rare, ele nu pot fi socotite ca o dovadă a emiterii monedelor lui Mircea cel Bătrân în Transilvania. Monedele muntene au ajuns în Transilvania, mai ales, pe calea schimburilor comerciale și a deplasărilor de persoane între cele două țări. Nu întâmplător, două dintre descoperirile de monede de la Mircea cel Bătrân din Transilvania provin chiar din centre puternice românești – Scheii Brașovului și Făgăraș.

Pe de altă parte, e evident că o monetărie medievală nu avea nevoie de mari instalații, pentru a funcționa. Ea putea fi chiar și mobilă, urmând pe suveran oriunde se ducea. Tehnica monetară, mult mai rudimentară și față de cea de azi, dar și în raport cu aceea a timpurilor greco-romane, nu pretindea artiști gravori din cei mai pricepuți. Probabil, piesele lui Mircea sunt opera unor gravori localnici, dată fiind vechimea pe care o avea monetăria domnească la acea epocă; acești bănari desigur că nu au avut timp să învețe meșteșugul de la cei dintâi, care erau veniți, fără îndoială, de peste munți, din Ardeal.

Condițiile generale ale economiei monetare medievale ne permit așa dar să formulăm ipoteza că monetele lui Mircea au fost bătute în bănării locale. De altfel, la urcarea lui Mircea pe tron, trecuseră aproape douăzeci de ani de la primele emisiuni monetare muntene; în tot acest răstimp, relațiile între Țara Românească și Ungaria au fost schimbătoare, câteodată au fost chiar războaie între cele două țări, fapt ce exclude posibilitatea emiterii de monete muntene dincolo de munți.

Din toate aceste argumente, rezultă clar că au existat monetării locale în Muntenia veacului al XIV-lea și al XV-lea și că singură întâmplarea e de vină de faptul că nu s-au găsit până azi urmele lor.

Cât privește locul unde au funcționat aceste bănării, e în afară de orice îndoială că el nu poate fi altul decât cetatea de scaun a țării, Curtea de Argeș⁴. Acolo, într-una din încăperile Curții, va fi fost atelierul în care

⁴ [Ulterior, O. Iliescu a demonstrat existența unui atelier monetar provincial la Severin, unde au fost emiși ducații lui Mircea cel Bătrân cu efigie, grupa a II-a, Catalog nr. 326-353, cf. O. Iliescu, *Moneda în România 491-1864*, București, 1970, p. 23. Pentru activitatea monetăriei de la Severin în vremea lui Mircea cel Bătrân, vezi de asemenea I. Stîngă, *Contribuții privind dezvoltarea economico-socială a Țării Românești la sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul secolului*

meșterii bănari lucrau de zor la baterea monetelor domnești; colaboratori mărunți și anonimi ai operei marelui voievod, așezarea statului muntean pe temelii statornice, atât politice cât și economice.

al XV-lea în lumina unor descoperiri monetare în județul Mehedinți, în Drobeta, 6, 1985, pp. 145-151 și Idem, Contribuții privind existența unei monetării la Cetatea Severinului în timpul lui Mircea cel Bătrân, în Drobeta, 1.1, 1994, p. 7-9.

O altă monetărie provincială a funcționat în Dobrogea, la Dârstor (Dristra-Silistra), cf. E. Oberländer-Târnoveanu, *Quelques remarques sur les émissions monétaires médiévales de la Dobroudja méridionale aux XIVe-XVe siècles*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 27, 1988, 4, pp. 107-122. Din ceea ce se știe până în acest moment, acest atelier a produs numai emisiuni de monede de bronz, concav/convexe, de tip bizantino-bulgar.

Pentru problematica generală a amplasării geografice a monetăriilor medievale din Țara Românească vezi, O. Iliescu, *A fost monetărie în București în Evul Mediu ?*, în *București*, 8, 1971, pp. 103-110 și Idem, *Istoria monetei în România (c. 1500 î. e. n. – 2000) Cronologie – Bibliografie – Glosar*, București, 2002, pp. 160-165. EOT].

TEZAURE CUPRINZÂND MONETE DE LA MIRCEA

1. Tezaure publicate până astăzi

Risipite pe întreg întinsul Țării Românești, în marginile pe care le avea sub domnia lui Mircea, s-au găsit câteva tezaure monetare însemnate, din nenorocire rămase nedescrise în întregime până astăzi.

Cel mai vechi publicat e cel studiat de L. Réthy, în lucrarea închinată colecției budapestane de monete românești a lui Ig. Dobóczy, colecție ce a intrat apoi în patrimoniul Muzeului Național din Budapesta¹. Tezaurul acesta s-a găsit undeva în Muntenia și cuprindea o sumă de monete de la Mircea, precum și piese mărunte ale regelui contemporan al Ungariei, Sigismund I de Luxemburg. Monetele lui Mircea sunt parte ducăți cu efigie, atât cu bustul lui Christ, cât și cu stema Basarabilor și legenda slavonă pe revers, iar altă parte sunt bani mici de argint, anepigrafi.

¹ L. Réthy, *A Dobóczy-féle oláh éremgyűjtemény. Második befejező közlés*, în *Archaeologiai Értesítő*, S. N., 8, 1887, pp. 310-319

[Tezaurul a fost descoperit în 1877 la Orșova, azi jud. Mehedinți, într-o zonă care în cursul primelor două decenii ale secolului al XV-lea făcea parte din Regatul Ungariei. Tezaurul conținea și monede de la Mircea cel Bătrân și un asociat de al său, neidentificat (așa-zisul „Petrusian”, „Petrus ban” sau „Radu Stan”), Mircea cel Bătrân și Mihail, Mihail I și, posibil, Dan al II-lea. EOT].

Un alt tezaur, în număr de vreo 800 piese, muntene și dinari și oboli de la Sigismund, e citat de Réthy în altă lucrare a sa². Monetele muntene sunt tot de la Mircea și sunt unele de tipul ducăților cu efigie, având pe revers stema și legenda în limba slavonă – două serii – iar altele sunt tot ducați cu efigie, dar cu legendă pe revers Petruslan³.

Al treilea tezaur cuprinzând monete de la Mircea a fost descoperit în 1906 pe dealul Bădila, lângă Niculițel, în jud. Tulcea. Mult mai numeros decât celelalte, cuprindea în totul câteva mii de piese, toate ducați de tipul comun, cu legenda atât latină, cât și slavonă. Împreună cu ele, s-au găsit piese de la Vlad I (vezi fig. nr. 75), uzurpatorul de scurtă durată al tronului lui Mircea, Petru I Mușat (vezi fig. nr. 20) și Ludovic I de Anjou, regele Ungariei (vezi fig. nr. 6)⁴.

² Idem, în *Archaeologiai Értésítő*, S. N., 12, 1892, pp. 433-436.

[Din păcate, până în prezent nu am descoperit în arhiva Cabinetului Numismatic al Muzeului Național Maghiar nici un document care să aducă date concrete privind originea celui de al doilea tezaur din colecția lui Ignacz Dobóczy. Pe baza studierii directe a întregii colecții de monede medievale românești a Muzeului Național Maghiar, am constatat că până la Primul Război Mondial, ea conține numai două tezaure de monede de la Mircea cel Bătrân, cel de la Orșova/1877, menționat mai sus și cel de la Niculițel-Bădila/1906.

Tezaurul de la Orșova a fost achiziționat în mai multe etape, care se încheie în 1904. Ulterior, în 1942 și 1949, au fost achiziționate monede de la Mircea cel Bătrân provenite din tezaurul de la Alsóbodoglar și Szabadzsállás/1915. EOT].

³ N. Docan, *op. cit.*, p. 486-489.

⁴ Idem, *Monete și tezaure monetare găsite în România și în ținuturile înconjurătoare (vechiul teritoriu geto-dac)*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 10, 1913, 19, p. 22, nr. 13.

Alt tezaur s-a găsit prin 1915 tocmai în celălalt capăt al țării, la Turnu Severin. Cuprinde câteva sute de piese – 400-500 – din care o sută sunt ducați de la Mircea, restul monetelor de la Maria și Sigismund⁵.

În 1926, s-a găsit în com. Țepeș Vodă, la hotarul dintre jud. Ilfov și Ialomița, un bogat tezaur monetar, cuprinzând peste 2500 monete românești de la Vladislav I, toate tipurile, Radu I, toate tipurile, Dan I,

[Despre tezaurul de la Niculițel-Bădila, vezi de asemenea: Idem, *Statistica tezaurilor monetare intrate din anul 1920 până la 31 dec. 1946*, în Biblioteca Academiei Române, Buletin lunar, 2, 1947, 6-12, p. 4, nr. 53.

Un lot din acest tezaur, provenit din colecția H. Săpușnic a fost publicat apoi de către Elena Isăcescu, *Monede medievale și moderne (emise până la 1800)*, în *Creșterea Colecțiilor Caiet selectiv de informare*, 13-14, 1965, Iulie-Decembrie, pp. 45-49, nr. 253-314. EOT].

⁵ Idem, *Monete și tezaure monetare găsite în România și în ținuturile înconjurătoare (vechiul teritoriu geto-dac)*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 13, 1916, 27-28, p. 43 nr. 66; Idem, *Din numismatica Olteniei*, în Arhivele Olteniei, 2, 1923, 6, p. 89; Idem (Nesemnăt), *Tezaure de monete vechi românești*, Comunicare la Societatea Numismatică Română, la data de 30.V.1926, menționată în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 7, 1927, 69-70, p. 32.

[Despre tezaurul de la Turnu Severin/1915, vezi de asemenea: Idem, *Statistica tezaurilor monetare intrate din anul 1920 până la 31 dec. 1946*, în Biblioteca Academiei Române, Buletin lunar, 2, 1947, 6-12, p. 4, nr. 54.

Un lot din acest tezaur a fost publicat de către Elena Isăcescu, *Tezaurul datând din sec. XIV-XV de la Turnu Severin*, în *Creșterea Colecțiilor Caiet selectiv de informare*, 13-14, 1965, Iulie-Decembrie, pp. 52-57, nr. 324-383. EOT.]

Mircea de tipul comun și peste 3000 monete de la țarul Sracimir, din care multe erau falsificate⁶.

La Silistra s-au descoperit două tezaure cu monete de la Mircea: cel dintâi în 1915, cu circa 100 piese, de la Radu, Dan I, Mircea de tipul comun, Petru Mușat și Sracimir⁷.

Al doilea tezaur de la Silistra s-a găsit în anul 1925 și cuprindea 43 monete de la Mircea – ducați de tipul comun – Dan I, Sracimir și Petru Mușat⁸.

În preajma Bucureștilor s-a găsit în anul 1929 un tezaur ce cuprindea monete de la Mircea amestecate cu piese de la Petru Mușat⁹.

În sfârșit, cel mai recent tezaur până astăzi s-a găsit prin 1938-1939 la Constanța¹⁰. Cuprindea monete de tipul cu Iisus Christos pe revers¹¹.

⁶ G. Severeanu, *Monetele lui Petru Mușat găsite într-un tezaur de monete de la Mircea cel Bătrân*, în *Revista Muzeului Municipiului București*, 3, 1937, 1-2, p. 68.

⁷ *Ibidem.*, p. 68.

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem.*

¹⁰. Nesemnăt [C. Moisil], *Întrunirile Societății Numismatice Române anul 1943 (continuare) Ședința de la 31 Octombrie*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 17, 1943, 127-128, p. 198.

¹¹ [Alte două tezaure conținând monede de la Mircea cel Bătrân cunoscute lui O. Ilescu în momentul redactării lucrării – cel de la Gogoșu și Bistrița, jud. Mehedinți, sunt menționate în capitolul următor, dedicat descoperirilor izolate, vezi *infra* pp. 158-160.

În schimb, autorul nu amintește în acest repertoriu al descoperirilor colective alte trei tezaure conținând monede de la Mircea cel Bătrân, care fuseseră publicate înainte de 1945. Este vorba despre tezaurul descoperit înainte

de 1867 în împrejurimile orașului Treviso, (Provincia Alto-Adige, Italia, la vremea respectivă, regiunea se afla sub administrație austro-ungară), cf. C. Kunz, *Di un piccolo ripostiglio di monete*, în *Miscellanea numismatica*, III, Veneția, 1867 = RIN, 10, 1897, pp. 87-92, pl. II, nr. 9 = C. Kunz, *Opere numismatiche*, Milano, 1905, pp. 31-40. Existența tezaurului de la Treviso îi era cunoscută atât lui D. A. Sturdza, *Bibliografia numismaticii române*, în *Analele Societății Academice Române Secțiunea II Memorii și Notițe*, 11, 1879, p. 91, nota nr. 1, cât și lui N. Docan, *Studii privitoare la numismatica Țării Românești. I. Bibliografie și documente*, în *Analele Academiei Române - Memoriile Secțiunii Istorice*, 32, 1909-1910, p. 463.

Un alt tezaur care cuprindea și monede de la Mircea cel Bătrân a fost descoperit în 1915 la Nikopol, în Bulgaria, cf. B. Filov, *Novookriti starini*, în *Izvestija na Bălgarskoto Arheologičeskoto Družestvo*, 5, 1915, p. 225-226.

Cea de a treia descoperire colectivă de monede de la Mircea cel Bătrân a fost scoasă la lumină în 1939, în cursul săpăturilor arheologice efectuate de Gr. Avakian la Enisala (com. Sarichioi, jud. Tulcea), cf. S. Lambrino, *Săpăturile arheologice din Ținutul Dunărea-de-Jos*, în *Revista Istorică Română*, 9, 1939, p. 498.

Cel mai complet repertoriu recent al descoperirilor de monede de la Mircea cel Bătrân a fost publicat de către Constanța Știrbu și Paraschiva Stancu, *Date noi privind emisiunile monetare ale lui Mircea cel Mare*, în *Marele Mircea Voievod – Monografie*, ed. I. Pătroiu, București, 1987, p. 97-118.

Vezi de asemenea literatura citată în nota nr. 7 de la pp. 93-98 și în nota nr. 3, de la pp. 148-149. EOT].

2. Descoperiri de piese izolate

Dacă tezaurele monetare sunt mai bine cunoscute, descoperirea lor fiind un eveniment destul de însemnat, pentru a face destulă vâlvă, nu tot așa se întâmplă cu piesele ce se găsesc izolate, ici colo câte una, două-trei. De cele mai multe ori, aceste piese intră în mâinile negustorilor de antichități unde li se pierde cu totul urma. Sau, dacă sunt achiziționate direct de câte un colecționar, acesta neglijează în mod obișnuit să noteze când, de la cine și de unde a căpătat noua piesa. Așa se face că un element ce nu putea conduce pe cercetători la interesante concluzii asupra vremii se pierde cu totul.

Am izbutit totuși să adunăm câteva însemnări asupra unor descoperiri certe de monete muntene de la Mircea, pe care le vom consemna în rândurile ce urmează.

În tezaurul de la Gogoși¹ – Mehedinți, împreună cu cele câteva obiecte, vase de argint, ce îl alcătuiau, s-au găsit două monete, una de la Dan I și altele de la Mircea². Moneta lui Mircea e un ducat de tipul comun, cu legenda slavonă și siglele K / K (Catalog, nr. 196).

¹. [Azi satul Gogoșu, com. Gogoșu, jud. Mehedinți. EOT].

² Al. Bărcăcilă, *Tezaurul medieval de la Gogoși - Mehedinți*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 14, 1939, 113-114, p. 126. Deoarece împreună cu aceste două monete s-au mai găsit și 232 piese bulgărești de la Sracimir, această descoperire ar intra mai degrabă în rândurile tezaurelor monetare.

Tot în jud. Mehedinți, la Bistrița, s-au mai găsit alte două piese, de data aceasta ducați cu efigie și bustul lui Christ pe revers (Catalog, nr. 289-290)³.

O monetă de tipul comun, cu legenda latină și siglele **W / S**, a fost descoperită la Laloș-Dobriceni – lângă Balș, în jud. Romanați (Catalog, nr. 157)⁴.

Acestea sunt piesele lui Mircea, a căror localizare se poate face cu certitudine. În colecția Muzeului Regional al Olteniei, Craiova, se găsește o serie de 12 monete de la Mircea, ce provin, desigur, din Oltenia; din păcate, nici o însemnare nu ne poate da o lămurire mai precisă. De aceea, nu pot fi utilizate în cadrul acestui capitol.

Fără îndoială, e mai mult decât probabil ca asemenea descoperiri să se fi făcut și în alte colțuri ale țării și numai dintr-o simplă întâmplare nu ne-au venit la cunoștință⁵.

³ Comunicată nouă de dl. Prof. Bărcăcilă; nu știu să fi fost publicată până azi. [Într-adevăr, tezaurul nu a fost complet publicat nici până în prezent, dar mai multe date despre compoziția acestei descoperiri au fost comunicate de către I. Stîngă, *Contribuții privind circulația monedelor moldovenești în Țara Românească*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 80-85, 1986-1991, 134-139, p. 133-136 și Idem, *Cetatea Severinului și tezaurile sale (secolele XIV-XV) Tezaurul de la Dudașul Schelei, Drobeta Turnu Severin*, Reșița-Drobeta Turnu Severin, 2002, pp. 32-34. EOT].

⁴ [Azi satul Dobriceni, com. Iancu Jianu, jud. Olt. EOT].

⁵ [Din această modestă listă de descoperiri monetare izolate de la Mircea cel Bătrân publicate până în 1945, au fost omise piesele descoperite în cursul săpăturilor din Biserica Domnească de la Curtea de Argeș, cf. C. Moisil, *Monede vechi găsite în săpăturile de la Curtea-de-Argeș*, în Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, 10-16, 1917-1923, p. 151, nr. 17, precum și cele de la Mănăstirea Snagov, D. V. Rosetti, *Săpăturile arheologice de la Snagov (1 mai-1*

iunie 1933), în *Revista Istorică Română*, 3, 1933, 2-3, p. 225, nr. 37 și p. 226, nr. 41 = Idem, *Săpăturile arheologice de la Snagov (1 iunie – 30 octombrie 1933) I., II, Tombes à l'incinération de l'âge du fer et de l'époque romaine dans la région de Bucarest, III. Miscellanea, Publicațiile Muzeului Municipiului București*, 2, 1935, p. 13, nr. 37 și p. 14, nr. 41.

Pentru repertoriul descoperirilor izolate de monede de la Mircea cel Bătrân, cf. Constanța Știrbu și Paraschiva Stancu, *Date noi privind emisiunile monetare ale lui Mircea cel Mare, în Marele Mircea Voievod – Monografie*, ed. I. Pătroiu, București, 1987, pp. 108-118. Vezi de asemenea literatura citată la nota nr. 7 de la pp. 73-78, nota nr. 3, de la pp. 131-132, nota nr. 1. EOT].

3. Tezaurele ca aspect al circulației monetare contemporane

Studiul vieții economice, scursă într-o epocă îndepărtată de noi, nu se poate niciodată dispensa de tezaurele monetare ale vremii. Ele sunt imagini adevărate, ce s-au păstrat cu totul neschimbate, ale trecutului unei țări.

Tezaurele rămase de la Mircea sunt temeinice mărturii ale unei vieți economice în plin avânt. Acumularea unor bogății, destul de însemnate pentru acea vreme, caracterizată printr-o lipsă de numerar – e vorba de mii și sute de piese, găsite laolaltă – trădează, desigur, o bună stare generală și un comerț înfloritor.

Iar componența lor e un alt important element, pentru determinarea circulației monetare a acelei vremi. S-a văzut că aproape toate, au pe lângă monetele lui Mircea, și piese ungurești de la regii contemporani. Reiese că aceste monete circulau liber în Țara Românească, alături de ducații munteni, având, probabil, aceeași paritate. Pentru viața economică de atunci, acest fapt era o înlesnire cum nu se poate mai potrivită: în felul acesta se împlineau nevoile de numerar, pe care activitatea bănăriei domnești nu era în stare să le acopere în întregime. Mai târziu însă, către sfârșitul domniei lui Mircea și mai ales sub urmașii săi, cantitățile de ducați munteni aflate în circulație erau atât de mari, încât se întrezărea posibilitatea de a le impune și negustorilor străini din Brașov. În acest chip trebuie desigur interpretată cererea lui Sigismund adresată la 4 aprilie 1425 lui Dan al II-lea, să nu silească pe Brașoveni să primească monetele muntene¹. Dar Dan al II-lea nu a emis

¹ Vezi supra, p.93-98, 148-149 și 153-160.

decât foarte puține monete proprii – de abia se cunosc astăzi două, trei exemplare (vezi fig. nr. 77). Rezultă deci că nu poate fi vorba decât de monetele emise de Mircea, piese ce au rămas în circulație și după moartea lui. Aceasta poate fi una din principalele cauze – cea de-a doua fiind întărirea influenței turcești în circulația monetară a Țării Românești – care explică slabele emisiuni monetare ce se fac sub urmașii lui Mircea: Mihail, Dan al II-lea și Radu al II-lea.

4. Răspândirea geografică

Aruncând privirea pe o hartă a Țării Românești – între granițele stăpânite de Mircea –, pe care s-ar fi notat descoperirile de tezaure monetare și piese izolate emise de dânsul, se poate dintr-odată vedea că în mare măsură, frontierele politice coincid cu cele indicate de circulația monetelor lui Mircea. De aici rezultă că stăpânirea lui Mircea asupra Țării Românești, de la munte la marea cea mare și în regiunea cetății Dârstorului nu era nominală, ci dimpotrivă, efectivă, reală.

Am arătat în capitolele anterioare unde s-au găsit tezaure și monete bătute de Mircea. Astfel, începând din capătul de vest al țării, am văzut că în regiunea Turnu Severin s-au găsit două tezaure și ici, colea, piese izolate. Mai departe, spre răsărit, alte descoperiri răzlețe la Laloș Dobriceni în jud. Romanați.

În Muntenia, în afară de tezaurele pomenite de Réthy și care nu au putut fi localizate precis, se cunosc cele două tezaure publicate de Dr. G. Severeanu: la Țepeș Vodă, la hotarul județelor Ilfov și Ialomița – și cel din preajma Bucureștilor.

Nici Dobrogea nu e săracă în dovezi de circulația pieselor lui Mircea dincolo de Dunăre. În nordul provinciei, tezaurul de la Bădila, cu cele câteva mii de piese, e o impresionantă mărturie a prezenței voievodului muntean pe aceste meleaguri. Mai la vale, tezaurele de la Constanța și cele două descoperite la Silistra sunt încă o dovadă a stăpânirii românești efective în această provincie.

Așa dar, titlul pe care și l-a luat Mircea, spre deosebire de ceea ce se întâmpla adesea în viața politică internațională, nu era o ficțiune goală, iscată din ambiția deșartă a unui suveran înfumurat, ci corespundea întotdeauna cu realitate. Din această privință, titlul lui Mircea variază tot

timpul în diferitele documente, pentru a se adapta schimbărilor continue impuse de vicisitudinile soartei. Tezaurele monetare, momente ușor databile, arată clar cât de adevărate sunt cele de mai sus.

ÎNCHEIERE

Examinarea imensului material numismatic păstrat din domnia lui Mircea cel Bătrân ne îngăduie să formulăm câteva constatări esențiale, care să servească drept încheiere pentru studiul întreprins în paginile acestei monografii.

În primul rând, ceea ce apare cu totul izbitor este numărul mare atât al seriilor monetare, cât și al pieselor care s-au păstrat, ieșind la iveală în tezaure masive sau descoperiri izolate și îmbogățind, de mai bine de un veac, colecțiile publice și particulare. Niciodată în istoria monetară a Țării Românești, un asemenea fenomen nu va avea pereche. Este un fapt care denotă o vie activitate economică în timpul lui Mircea cel Bătrân, activitate care avea să se reflecte și în privilegiile de comerț acordate în <1403> și 1409 negustorilor din Lwow¹, iar în 1413 celor din Brașov². Se pare că și negustorii din Sibiu au obținut un privilegiu comercial încă din timpul lui Mircea cel Bătrân, act la care face aluzie un document dat mai târziu, la 1505, de către Radu cel Mare³.

Importanța pe care o aveau monetele emise de Mircea cel Bătrân în viața economică a vremii rezultă și din faptul că în versiunea slavonă a privilegiului acordat brașovenilor în 1413, taxele vamale la o serie întreagă de articole sunt exprimate în aceste monete, ducați și bani. E

¹ P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrân*, p. 91. [P. P. Panaitescu, ed. a II-a, p. 122. EOT]

² I. Bogdan, *op. cit.*, pp. 3-6.

³ P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 108. [P. P. Panaitescu, ed. a II-a, p. 127. EOT].

pentru prima oară când emisiunile monetare ale Țării Românești sunt amintite într-un document și încă într-unul de drept internațional.

Al doilea aspect ce se cuvine a fi subliniat este statornicia sistemului monetar. De la trei nominaluri – ducați, dinari și bani – sub Vlaicu vodă (vezi fig. nr. 21-25) și Radu I (vezi fig. nr. 26-29), se ajunsese la două – ducați și bani – încă din timpul lui Dan I (vezi fig. nr. 30-31). Sub domnia lui Mircea cel Bătrân, se precizează raportul dintre cele două nominale, pe baza privilegiului vamal acordat brașovenilor în 1413. Pe de altă parte, faptul că exemplare de ducați și bani s-au găsit uneori laolaltă, în cuprinsul aceluiași tezaur monetar, confirmă circulația lor simultană, fiecare nominal îndeplinind un anumit rol economic: ducatul reprezentând unitatea, iar banul, moneda divizionară.

Din punct de vedere tipologic, se constată că emisiunile de ducați se împart în două grupe distincte. Cele din prima parte a domniei reproduc tipul devenit tradițional (vezi fig. 32-54). După bătălia de la Nicopole, se creează un tip nou, cu efigia quasi imperială a voievodului, devenit, începând din 1402, un adevărat arbitru al politicii sud-est europene. Așa se explică reprezentarea lui Mircea, cu coroană, glob cruciger și spada sau lancea, semne ale puterii (vezi fig. nr. 55-64). Reversul acestor monete ne înfățișează fie bustul lui Iisus Christos, fie stema completă a Țării Românești – deci, din punct de vedere iconografic, o îmbinare a Orientului bizantin cu Apusul feudal. Banii în schimb mențin tipul creat încă din timpul lui Vlaicu Vodă (vezi fig. nr. 25) – scut și acvilă pe o față, cruce cu brațele ancorate pe cealaltă (vezi fig. nr. 65-69).

Privite din toate unghiurile de vedere, monetele emise de Mircea cel Bătrân constituie un izvor istoric de mare importanță pentru domnia celui mai viteaz și cel mai ager principe între creștini, cum l-a supranumit cronicarul otoman.

PARTEA a II-a

CATALOGUL MONETELOR LUI MIRCEA CEL BĂTRÂN

CÂTEVA LĂMURIRI

Această carte nu și-ar fi împlinit menirea ce i-a fost hărăzită, dacă nu ar fi prezentat și un catalog al monetelor lui Mircea, măcar câte au ajuns la cunoștința noastră până astăzi. În paginile ce vor urma, cititorul va putea găsi descrierea mai pe larg a 387 de piese diferite, bătute în domnia lui Mircea.

Au fost multe și mari dificultățile ce ne-au stat în cale, când am încercat să alcătuim acest catalog – modest început spre realizarea unui *CORPUS NUMMORUM ROMANIAE*. Nu lipsea deloc materialul; dimpotrivă. Orice colecție de numismatică veche românească, de-ar fi ea cât de mică, tot are câteva monete de la Mircea. Iar cabinetele numismatice din muzeele mari au adesea zeci și zeci de piese, cu numeroase variante de fiecare tip. Cum să alegi, din acest noian, dubletele? A trebuit să cercetăm piesă cu piesă, să le comparăm una cu alta, spre a reține variantele noi și a elimina cele ce mai erau reprezentate prin exemplare identice.

Dar odată tot acest material adunat – și trebuie să subliniem că el e departe de a fi fost epuizat – s-a ivit o nouă dificultate: coordonarea lui. Am arătat într-un alt capitol¹ cât de greu se pot clasifica monetele medievale, ele fiind aproape întotdeauna nedatate. În alcătuirea acestui catalog, am căutat să ținem seama de criteriile enunțate în menționatul capitol. Nu știm cum va fi primită această încercare.

¹ Vezi supra, capitolul *Clasificarea monetelor*, pp. 111-140.

O ultimă greutate ce trebuia înlăturată a apărut când a fost să utilizăm materialul publicat mai demult. Ne referim mai ales la vechea colecție a Academiei Române, aceea ce a însemnat Cabinetul Numismatic dinainte de războiul 1916-1918; precum se știe, ea a fost evacuată la Moscova, împreună cu întregul tezaur al țării. S-a păstrat din fericire descrierea celor mai multe piese în buletinele de creșterea colecțiilor, publicate în fiecare an de Academie, între 1911-1915 inclusiv². Mare parte din acest material, descris de dl. prof. Moisil, a intrat și în compunerea catalogului nostru. Interpretarea pe care Domnia sa a dat-o legendelor în limba latină de pe unele monete ale lui Mircea, în buletinul pe anul 1911, a fost părăsită chiar de domnia sa, în buletinele următoare. Din această pricină, a fost nevoie să o revizuiam și să o transpunem în sensul adoptat în studiile ulterioare. Acolo unde domnul prof. Moisil a citit în 1911 **IWAN MVR CZ**, a trebuit să transcriem **IWAN MVNCZ**; de asemenea **MANAZAAD**, în loc de **MERCZCED**. În textul catalogului, monetele a căror legendă a fost refăcută sunt marcate de un asterisc.

Cu privire la monetele ce aparțin Academiei Române, se va observa că ne folosim de două expresii diferite, pentru a le indica proveniența: Colecția cabinetului Numismatic al Academiei Române pentru unele, iar la altele, Academia Română, atât. Am făcut-o într-adins,

² C. Moisil, *Colecțiunea numismatică*, în Biblioteca Academiei Române - Creșterea Colecțiunilor, 19. Octombrie-Decembrie, 1911, pp. 362-385 (passim); Idem, *Colecțiunea numismatică*, în Biblioteca Academiei Române, Creșterea colecțiunilor, 23, 1913, Octomvrie-decemvrie, pp. 194-231; Idem, *Colecțiunea numismatică*, în Biblioteca Academiei Române, Creșterea colecțiunilor, 25, Octombrie-Decembrie, 1914, p. 140-183; Idem, *Monede vechi găsite în săpăturile de la Curtea-de-Argeș*, în Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, 10-16, 1917-1923, pp. 150-152.

pentru a distinge vechea colecție a Academiei Române, aceea ce se află în prezent la Moscova – pe care am desemnat-o cu termenul de „Academia Română”, urmat de citarea numărului sub care piesa respectivă e descrisă în buletinele domnului prof. Moisiil – de cea actuală, Cabinetul Numismatic de azi. Aceasta, pentru a se evita eventualele nedumeriri și confuzii³.

Și acum, câteva cuvinte despre rostul catalogului pe care îl prezentăm aici.

Ne-am gândit în primul rând să oferim colecționarului amator o călăuză în domeniul numismaticii românești. Departe de a fi partizanal unui monopol legal, instituit în favoarea muzeelor de stat, am susținut întotdeauna ideea libertății fiecărui amator de a aduna ceea ce îl poate atrage. În nenumărate rânduri, am avut prilejul să constatăm cât folos poate aduce cercetătorilor o colecție particulară, mult mai accesibilă – bine înțeles, când proprietarul ei e un om luminat, contrariul întâmplându-se din fericire foarte rar – decât colecțiile publice similare.

Amatorul e mânat de o adevărată pasiune, de câte ori vrea să-și sporească prin noi achiziții mica lui comoară. Gata să prindă numaidecât o ocazie, stăruitor în a obține obiectul dorit, nu va ezita niciodată să plătească prețul ce i se cere, oricât ar fi el de exagerat – și, la urma urmei, ce poate însemna un asemenea sacrificiu, pe lângă mulțumirea

³ [În 1956, cea mai mare parte a colecției de monede și medalii a Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române a fost restituită de partea sovietică. Odată cu acestea s-au întors în țară și cei peste 2000 de ducați și 30 bani ai Mircea cel Bătrân, inclusiv unele dintre piesele publicate de Constantin Moisiil. Vezi în acest sens: O. Iliescu, *Numismatica medievală și modernă a țării noastre, oglindită în colecțiile restituite de la Moscova*, în *Studii asupra tezaurului restituit de U.R.S.S.*, București, 1958, pp. 15-32. EOT]

sufletească de a-și vedea colecția îmbogățită cu o piesă nouă? În schimb, niciunui muzeu nu i se poate pretinde aceasta, excepție făcând poate doar pentru celebrul British Museum. E explicabil deci de ce adeseori raritățile intră în colecțiile particulare și se feresc de cele publice.

Pentru motivele înșirate, acest catalog e destinat mai întâi amatorului, pe care îl va ajuta să se descurce mai ușor în numismatica veche românească. Ușor ne putem închipui bucuria ce-l va cuprinde, când va găsi descrisă în aceste pagini o piesă aidoma uneia din colecția sa.

Dar acest catalog va fi de folos, nădăjduim, și pentru cercetătorii specializați. Prin încercarea sa de a fixa tot ce s-a publicat în materie de monete de la Mircea, el va face mai ușoară descoperirea ineditelor, în jurul cărora se face de obicei mare vâlvă.

Negreșit, nu noi suntem aceia care îi ignorăm lipsurile și imperfecțiunile. Dar de foarte multă vreme se susține la Societatea Numismatică Română necesitatea întocmirii unui corpus al tuturor monetelor românești, fără a se trece la realizarea lui. O încercare s-a făcut mai de mult, de N. Docan, pentru monetele lui Petru Mușat³; aceasta de azi îi urmează, având ca obiect monetele voievodului muntean contemporan, Mircea. Poate că nu va mai trece mult și se vor ivi și altele, pe același drum.

³ N. Docan, *Notiță despre monedele lui Petru Mușat*, în *Analele Academiei Române-Memoriile Secțiunii Istorice*, 30, 1907-1908, p. 117-182 (și extras București, 1907, 66 pp).

[În realitate, tot lui N. Docan îi datorăm și prima micro-monografie numismatică dedicată emisiunilor de groși având pe revers crucea patriarhală ai lui Ștefan cel Mare, Idem, *Die Münzen des moldauischen Fürsten Stephan des Grossen*, în *NMBM*, 37, 1902, col. 2771-7. EOT].

ABREVIĂȚIUNI ȘI SEMNE
întrebuințate în cursul catalogului

Av. = avers

Rv. = revers

AE, BR = aramă, bronz

AR. = argint

c. p. = c. p.

c. p. i., c. p. e. = c. p. interior, exterior

c. l. i, c. l. e = c. l. i., exterior

* = deosebește monetele a căror legendă a fost refăcută (Vezi supra).

CATALOGUL
MONETELOR LUI MIRCEA CEL BĂTRÂN

Clasa A. Ducați de tipul comun

Secțiunea I^a. Legenda latină

Grupa I^a. Fără sigle.

Serie unică. Fără sigle (vezi fig. nr. 32).

1. Av. **+IWAN:DI:MNQZ**

C. p. e. Scut despicat, în I^{ul}
cartier patru fascii, în al II^{-lea}
plin.

Rv. **+IWAN | MNQZ**

C. p. e., coif în profil spre
dreapta, deasupra lui, acvila cu
aripile strânse și capul spre
stânga.

1. AR. mm

Colecția Av. Octavian Oct. Iliescu,
București

2. AR. 14 mm 0,30 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, Academia Română,

Cabinetul numismatic., 1911, 1.

2. Av. **†IWAN:DI:MNOCZ**

Între două c. p., ca mai sus.

Rv. **†IWAN | MNOCZ**

C. p. e., ca mai sus.

AR. 15 mm 0,35 g

Colecția Muzeului Alexandru Saint-Georges al Fundației Regale.

3. Av. **†IWAN:DI:MNOCZ**

C. p. e., ca mai sus.

Rv. **†IWAN: | MNOCZ**

C. p. e., ca mai sus.

AR. 14, 5 mm 0,34 g

Colecția Cabinetului Numismatic al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 4*.

4. Av. **†IWAN:DI:[...]Z**

C. p. e., ca mai sus.

Rv. **†IWAN: | [...]VNOZ**

C. p. e., ca mai sus.

AR. 14 mm 0,292 g

Colecția Cabinetului Numismatic al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 3*.

5. Av. **†IWAN:DI:MNOCZ**

C. p. e., ca mai sus.

Rv. **†IWAN | MNOC**

C. p. e., ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Academiei Române
Donația M. Paucker

6. Av. **†IWAN:DI:MNOCZ**

C. p. e., ca mai sus.

Rv. **†IWAN | MNOC**

C. l. e., ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Av. Oct. Oct. Iliescu,
București

7. Av. **†IWAN̄Dİ:MN̄DZ**

C. p. e., ca mai sus.

Rv. **†IWAN | MN̄D**

C. p. e., ca mai sus.

AR. 14, 5 mm 0,261 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.* 1911, 5*.

8. Av. **†IWAN̄Dİ:MN̄DZI**

C. p. e., ca mai sus.

Rv. **†IWAN | MN̄DZ**

C. p. e., ca mai sus.

AR. 14 mm 0,291 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.* 1911, 2*.

9. Av. **†IWAN̄Dİ:MN̄DZ: :**

C. p. e., ca mai sus.

Rv. **†IWANI | MN̄D**

C. p. e., ca mai sus.

AR. 14 mm 0,348 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.* 1911, 6*.

Grupa a II^a - | siglă

Seria I^a - | p

(vezi fig. nr. 33)

10. Av. **†IWAN̄Dİ:MN̄DZ**

C. l. i, c. p. e. Scut despicat, în I^{ul}
cartier 5 fascii, în al II^{-lea} plin.

Rv. **†IWANI | MN̄D**

C. p. e. coif închis, în profil spre
dreapta, deasupra lui acvila cu

aripile strânse și capul spre
stânga. În câmpul drept **p**.

1. AR. 14 mm 0.20 g

Colecția Muzeului Regional al
Olteniei, Craiova.

2. AR. 15 mm 0,30 g

Colecția dr. Bursztyn, București (cu
patru fascii).

Seria II^a - | I

(vezi fig. nr. 34)

11. Av. **+IWA[...]MVNDZ:**

Scut despîcat, I^{ul} cartier fascii,
în al II^{-lea} plin, c. p. e.

Rv. **+IWAŃ: | MV[...]**

Coif în profil spre dreapta,
deasupra lui acvila cu aripile
strânse și capul spre stânga. În
câmpul drept **I**, c. p. e.

AR. 13 mm 0,25 g

Colecția Dr. Aurel Metzulescu,
Craiova.

12. Av. **+IWAŃV[...]**

C. p. e. Scut despîcat, în I^{ul}
cartier plin, în al II^{-lea} patru
fascii.

Rv. **+IWAŃ[...]**

Ca mai sus.

AR. 13 mm 0,25 g

Colecția Dr. Aurel Metzulescu,
Craiova.

Seria III-a - | M

13. Av. **+IWANS[...]N[...]**

C. p. e. Scut despîcat, în I-ul
cartier plin, în al II-lea patru
fascii.

Rv. **+ [...]VA | NSI:M**

Coif în profil spre dreapta,
deasupra lui acvila cu aripile
strânse și capul spre stînga. În
cîmpul drept M, c. p. e.

AR. 14 mm 0,41 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.* 1911, 94*.

Grupa III-a. Siglă | -

Seria I-a I | -

(vezi fig. nr. 35)

14. Av. **+IWANDIMVNCSN**

C. p. e., c. l. i. Scut despîcat, în I-
ul cartier fasciat, în al II-lea I.

Rv. **+IWAN | DMV**

Coif în profil spre dreapta,
deasupra lui, acvila cu aripile
strânse și capul spre stînga, c. p.
e.

AR. 14 mm 0,25 g

Colecția Muzeului Regional al

Olteniei Craiova

15. Av. **†IWANDIMVNAN**

greu lizibile

Rv. **†IWAN | MNAN**

greu lizibile

AR. 14 mm 0,35 g

Colecția Av. Oct. Oct. Iliescu,

București

16 Av. **†IWANDIMVNAN**

Rv. **†IW[...]DIVN**

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române

Colecția Docan nr. 16458.

17. Av. **†IW[...]AN**

Rv. **†IWAN | [...]N**

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române

Colecția Docan nr. 16459.

18. Av. **†IWANDIMVNAN[...]I**

Rv. **†IWAN | DMN**

AR. 14 mm 0,38 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 76 *

Într-un c. p. e. și un c. l. i, ca mai sus.

În jurul unui c. l. i, ca mai sus.

Între un c. p. e. și un c. l. i, ca mai sus.

C. p. e., c. l. i, ca mai sus.

C. p. e., c. l. i, ca mai sus.

C. p. e., ca mai sus.

C. p. e., c. l. i, ca mai sus.

C. p. e., c. l. i, ca mai sus.

Seria II-a S | -

19. Av. **+IWAN:DI:MVNQZ**

C. p. e., c. l. i. Scut despiciat, în I-ul cartier fasciat, în al II-lea S.

Rv. **+IWAN | MVNZ +IW**

C. p. e., coif în profil spre dreapta, deasupra lui, acvila cu aripile strânse și capul spre stânga.

AR. 14 mm 0,30 g

Colecția Dr. Aurel Metzulescu,

Craiova

Seria III-a Φ | -

(vezi fig. nr. 36)

20. Av. **+IWANDI:M:VNDS**

Scut despiciat, în I-ul cartier fasciat, în al II-lea Φ, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWAN | DTMV**

Coif în profil spre dreapta, deasupra lui, acvila cu aripile strânse și capul spre stânga, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,423 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 76*.

21. Av. **+IWANDI:M:VNDS**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWAN | DI:MV**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 15 mm 0,295 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 79*.

22. Av. **†IWANDI:M:VNCS**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†IWAN | DI:M:V**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,45 g

Colecția Av. Oct. Oct. Iliescu,

București

23. Av. **†IWANDI[...]:CS**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†IWAN | DI:M**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 47.

24. Av. **†IWANDI:M:VNCS**

Ca mai sus.

Rv. **†IA | NDIMV**

Ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

25. Av. **†IWAN[...]:CS**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†IWAND | MN[...]**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,420 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 81*.

26. Av. **†IWANDI:M:VNCS**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†IWAN | SI:MV**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,22 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 87*.

27. Av. [...]ANDIMVNS

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. +IWAH | [...]

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,27 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 88*.

28. Av. +IWAHNDIMVNSA

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. +IWAH | DTMVN

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,25 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 89*.

29. Av. [...]WANDIMV[...]

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. +IWAH | [...]

Ca mai sus, c. l. i.

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române
Donația M. Paucker

30. Av. +IWA[...]M:VNSI

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. +IWAH | SI:MV

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,398 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 86*.

31. Av. +IWAHNSI:M:VNSI

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWA | NSI:MV**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,40 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 84*.

32. Av. **+IWA NSI:M:VNSI**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWA | NSI:M**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,295 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 82*.

33. Av. **+IWA NSI:M:VNS**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWA | NSI:MV**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,355 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 85*.

34. Av. **+IWA NSI:M:VNS**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWA | NSI:M**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,375 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 83*.

35. Av. **+IWA NSI:[...]**

Ca mai sus.

Rv. **+IWA | [...]**

Ca mai sus, c. l. i.

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker

36. Av. **†IWANŠ[...]**

Ca mai sus.

Rv. **[...]A | NŠ[...]MV**

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

Seria IV-a $\mathfrak{M}\Phi$ | -

37. Av. **†IWANDI:M:VNAS**

Între un c. p. e. și un c. l. i. Scut despicaț, în I-ul cartier trei fascii, în al II-lea $\mathfrak{M}\Phi$

Rv. **†IWA[...] | SI:M:**

Între un c. p. e. și un c. l. i. Coif în profil spre dreapta, deasupra lui, acvila cu aripile strânse și capul spre stânga.

AR. 13, 5 mm

Colecția Av. Oct. Oct. Iliescu,

București

Seria V-a \mathfrak{W} | -

(vezi fig. nr. 37)

38. Av. **†IWAN:DI:M:VNČZ**

Scut despicaț, în I-ul cartier fasciat, în al II-lea \mathfrak{W} , c. p. e., c. l. i.

Rv. **†IWAN | MVNČZ**

Coif în profil spre dreapta, deasupra lui, acvila cu aripile

strânse și capul spre stânga, c. p.
e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,315 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 17 *.

39. Av. **+IWAN:DI:M:VNDA**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **+IWAN | MNDA**

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,37 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 16*.

40. Av. **+IWAN:[...]**

C. p. e., ca mai sus.

Rv. **+IW[...] | [...]NZ**

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția C. Roșu.

41. Av. **[...]n:DI:M[...] +IW[...]NDZ**

Ca mai sus. [Dublă frapă]

Rv. **+IWAN [...] +IWAN[...]**

Ca mai sus. [Dublă frapă]

AR. 14 mm 0,30 g

Colecția Dr. Aurel Metzulescu,
Craiova

42. Av. **+IWANDMNDA**

Ca mai sus.

Rv. **+IWAN | [...]DA**

Ca mai sus.

AR. 13 mm 0,20 g

Colecția Muzeului Regional al
Olteniei, Craiova

43. Av. **+IWANSI:M:VNSI**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWAN | SI:MN**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,26 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 93*.

44. Av. **†IWANSI:M:VNSI**

Ca mai sus.

Rv. **†IWAN | SI:MV**

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române Donația

M. Paucker

45. Av. **†IWANSI:M:VNSI**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†IV[...]A | NSI:MV**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,36 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 92*.

46. Av. **†IWANSI:M:VNSI**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†IWA | NSI:M**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 15 mm 0,352 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 91*.

47. Av. **†IWANSI:M:VNS**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†IWA | NSI:MV**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. mm

Colecția Av. Oct. Oct. Iliescu,
București

48. Av. **†IWANS:M:VNSI**

Ca mai sus.

Rv. **†IWAN | SI:MV**

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române Donația

M. Paucker.

49. Av. **†IWANSI:M:VNS**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†IWAN | SI:M**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,325 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 90*.

50. Av. **†IWANSIVIS**

Ca mai sus.

Rv. **†IWANS | MV**

Ca mai sus.

AR. 13 mm 0,25 g

Colecția Dr. Aurel Metzulescu,

Craiova

51. Av. **†IWANZI[...]M**

Ca mai sus.

Rv. **†IWANS | M[...]**

Ca mai sus.

AR. 13 mm 0,28 g

Colecția Muzeului Regional al

Olteniei, Craiova

Grupa IV^a: aceeași siglă pe avers și pe revers

Seria I^a I | I

52. Av. **†[...]AN:DI:MVNDS[...]**

Scut despicaț, în I^{-ul} cartier fascii,
în al II^{-lea} I, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†IVPS: | I:MV**

Coif în profil spre dreapta,

deasupra lui, acvila cu aripile
strânse și capul spre stânga. În
câmpul drept **I**, c. p. e., c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,464 g

Colecția Cabinetului Numismatic
al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 24*.

53. Av. **†IWANDI•MVNDS**

Rv. **†IWAND | [...]**

C. p. e., c. l. i, ca mai sus.

C. p. e., c. l. i, ca mai sus, dar pe
coif o cruce incusă.

AR. 14 mm 0,40 g

Colecția Av. Oct. Oct. Iliescu,
București.

Seria II^a II | II

(vezi fig. nr. 38)

54. Av. **† MVNDS[...]D=D**

Rv. **† [...]DS | D=D**

Scut despicat, în I-ul cartier
fascii, în al II-lea **II**, c. p. e., c. l. i.
Coif în profil spre dreapta,
deasupra lui, acvila cu aripile
strânse și capul spre stânga. În
câmpul drept **II**, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,374 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 74*.

55. Av. **†MNDZRCDDIMVNDZ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†MAN[...]Z | .ADDI**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,312 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 71*.

56. Av. **†M[...]AZNAD:D:MNAZ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†MANAZ | [...]DI**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,235 g

Colecția Muzeului Regional al
Olteniei, Craiova.

57. Av. **†MANAZNAD:D:MN[...]**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†MANAZN | AD:D:**

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,367 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 65*.

58. Av. **†MANAZNAD:D:MNCA**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†MANAZ | NAD:DI**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 13, 5 mm 0,290 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 68*.

59. Av. **†M[...]ZNAD:D:MNZ**

C. p. e., c. l. i, ca mai sus.

Rv. **†MANAZN | [...]DI**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,337 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 66*.

60. Av. **†MANAZNAD:MNVAZ**

Rv. **†MANAZ | NAD:DI**

1. AR. mm

Colecția Av. Oct. Oct. Iliescu,

București

2. AR. 14 mm 0,317 g Colecția

Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 70.

61. Av. **†MANAZNAD:D:MNVAZ**

Rv. **†MANAZ | NAD:DI:**

AR. 14 mm 0,358 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 69*.

62. Av. **†MANAZ[...]AD:MN[...]ZI**

Rv. **†M[...]NAZ | [...]D:DI**

AR. 14 mm 0,406 g Fragmentară.

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 72*.

63. Av. **†MANAZNAD[...]ZI**

Rv. **†MANAZN | AD:DI**

AR. 14 mm 0,286 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 67*.

64. Av. **†[...]NANMVNΔZ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†MANΔ•ZN | [...]DI**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,332 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 73*.

65. Av. **†MMAZNΔD•IWANZ**

Ca mai sus.

Rv. **† MANΔZ | [...]DI**

Ca mai sus.

AR. 15 mm 0,22 g

Colecția Muzeului Regional al

Olteniei, Craiova.

Seria III-a P | P

(vezi fig. nr. 39)

66. Av. **†IWAN:DI:MVNΔZ**

Scut despicat, în I-ul cartier
fascii, în al II-lea **P**, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†IWAN | MVNΔZ**

Coif în profil spre dreapta,
deasupra lui, acvila cu aripile
strânse și capul spre stânga. În
câmpul drept **P**, c. p. e., c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,368 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 34*.

67. Av. **†IWAN:DI:MVNΔZ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†IWAN | MVNΔ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,31 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 36*.

68. Av. **+IWAN:DI: MN[...]**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWAN | MN CZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,31 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 46.

69. Av. **+IWAN:DMN CZ**

Ca mai sus.

Rv. **+IWAN | [...]**

Ca mai sus.

AR. 13 mm 0,30 g

Colecția Muzeului Regional al

Olteniei, Craiova.

70. Av. **+IWAN:DI:MN CZ [...] SA**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWANI | MN CZ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,33 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 35*.

71. Av. **+IWAN:DI:MN CZ A**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWAND | MN CZ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,347 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 37*.

72. Av. **+IWAN:DI:MN CZ A**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWANDI | MNQZ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,335 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 43*.

73. Av. **+IWEN:DI:MNQZA**

Ca mai sus.

Rv. **+IWANDI | MNQZ**

Ca mai sus.

AR. 15 mm 0,30 g

Colecția Muzeului Regional al
Olteniei, Craiova.

74. Av. **+IWA:DI:MNQZA**

Ca mai sus. Globulă pe linia
mediană a scutului, c. p. e., c.
șnurat interior.

Rv. **+IWAN:DI | MNQI**

Ca mai sus.

AR. 15 mm 0,45 g

Colecția Muzeului Regional al
Olteniei, Craiova.

75. Av. **+IWAN:DI:MNQZI**

Ca mai sus, fără globulă, c. p. e.,
c. l. i.

Rv. **+IWAND | MNQZ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,31 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 40*.

76. Av. **+IWAN:DI:MNQZI**

Ca mai sus.

Rv. **+IWAND | MNQZ**

Ca mai sus.

AR. 13 mm 0,25 g

Colecția Muzeului Regional al
Olteniei, Craiova.

77. Av. **+IWAN:DI:MNQZI**

Ca mai sus.

Rv. **+IWAND | MNQZ**

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

78. Av. **+IWAN:DI:MNQZI**

Ca mai sus.

Rv. **+IWAND | MNQZ+IWAND**

Ca mai sus.

greu lizibil

1. AR. mm

Colecția Av. Oct. Oct. Iliescu,

București

2. AR. 14 mm 0,46 g

Colecția Muzeului Alexandru Saint-

Georges al Fundațiilor Regale.

79. Av. **+IWAN:DI:MNQZN**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWAND | MNQZ**

Ca mai sus, două c. l.

1. AR. 15 mm

Colecția Av. Oct. Oct. Iliescu,

București

2. AR. 14 mm 0,40 g

Colecția dr. Aurel Metzulescu,

Craiova.

80. Av. **+IWAN:DI:MNQZAI**

Ca mai sus, globulă pe linia
mediană a scutului.

Rv. **+IWAND | MNQZ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 15 mm 0,383 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 39*.

81. Av. **+IWAN:DI:MNQZ:AN**

Ca mai sus, fără globulă.

Rv. **+IWAND | MNQZ**

Ca mai sus.

AR. 14, 5 mm 0,245 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 41*.

82. Av. **+IWAN:DI:MNQZ:AN**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWANDI | MNQZ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,368 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 42*.

83. Av. **+IWAN:DI:MNQZ:AIN**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWAND | MNQZ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,242 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 38*.

Grupa V-a: sigle diferite pe avers și pe revers

Seria I-a M / Δ

84. Av. **†IWAN:DI:MNΔZA**

Între un c. p. e., c. l. i. Scut despicaț, în I-ul cartier patru fascii, în al II-lea **M**.

Rv. **†IWAN | MNΔZ**

C. p. e., coif în profil spre dreapta, deasupra lui, acvila cu aripile închise și capul spre stânga. În câmpul drept **Δ**.

AR. mm

C. Secășeanu, *Monetele Țării*

Românești, în Almanahul ziarului

Curentul pe anul 1943, București,

1943, planșa, nr. 28

Seria II-a M / N

85. Av. **†IWAN:DI:MNΔZA**

Scut despicaț, în I-ul cartier fasciat, în al II-lea **M**, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†IWAN | MNΔZ**

Coif în profil spre dreapta, deasupra lui, acvila cu aripile strânse și capul spre stânga. În câmpul drept **N**, c. p. e.

AR. 15 mm 0,31 g

Colecția Cabinetului Numismatic

al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 27*.

86. Av. **+IWAN:DI:MNCA**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWAN: | MNCA**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14, 5 mm 0,47 g

Colecția Cabinetului Numismatic

al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 31*.

87. Av. **+IWAN:DI:M[...]:A**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWAND | M[...]:Z**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,376 g

Colecția Cabinetului Numismatic

al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 33*.

88. Av. **+IWAN:DI:MNCA:**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **+IWAN | MNCA**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,30 g

Colecția Muzeului Regional al

Olteniei, Craiova.

89. Av. **+IWAN:DI:MNCA**

Ca mai sus.

Rv. **+IWAN | MNCA**

Ca mai sus.

AR. 13 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

90. Av. **+IWAN:DI:MNCA**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWAN | MNCA**

Ca mai sus, c. p. e.

1. AR. 14 mm 0,362 g

Colecția Cabinetului Numismatic

al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 26*.

2. AR. mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,

București

91. Av. **+IWAN:DI:MNQZ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWAN: | MNQZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,26 g

Colecția Cabinetului Numismatic

al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 29*.

92. Av. **+IWAN:DI:MNQZ:**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWAN: | MNQZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,288 g

Colecția Cabinetului Numismatic

al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 30*.

93. Av. **+IWAN:DI:MNQZ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWAN: | MNQ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,285 g

Colecția Cabinetului Numismatic

al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 28*.

94. Av. **+IWAN:DI:MNQ:**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWAN: | MV[...]**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,341 g

Colecția Cabinetului Numismatic

al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 32*.

95. Av. **+IWAN̄DI:MN̄Q[...]**

Ca mai sus.

Rv. **+IWAN̄ | [...]QZ**

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

96. Av. **+ WAN̄DI:MN̄[...]**

C. p. e., ca mai sus.

Rv. **+IWAN̄ | MN̄QZ**

C. p. e., ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,

București

Seria III-a M / N

(vezi fig. nr. 40)

97. Av. **+IWAN̄=DI= MN̄QZ**

Scut despăcat, în I-ul cartier fascii,
în al II-lea **M**, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWAN̄- | MN̄Q**

C. p. e., coif în profil spre dreapta,
deasupra lui, acvila cu aripile
strânse și capul spre stânga. În
câmpul stâng **N**.

AR. mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,

București

Seria IV-a P / C

(vezi fig. nr. 41)

98. Av. **+IWAN:DI:MNOCZ**

Scut despăcat, în I-ul cartier
fasciat, în al II-lea P, c. p. e., c. l. i.

Rv. **+IWAND | MNOCZ**

Coif în profil spre dreapta,
deasupra lui, acvila cu aripile
strânse și capul spre stânga. În
câmpul drept C, c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,24 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 44*.

99. Av. **+IWAN:DI:MNOCZ:**

Într-un c. p., ca mai sus.

Rv. **+IWAND | MNOCZ**

Într-un c. l. e., ca mai sus.

AR. 13, 5 mm 0,355 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 56*.

100. Av. **+IWAN:DI:MNOCZ**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **+IW[...]ND | MNOCZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 15 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

101. Av. **+IWAN:DI:MNOCZ**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **+IWAN:D | MNOCZ**

Ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Av. Oct. Oct. Iliescu,

București

102. Av. **†IWAN:DI:MNΩZ:**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWAN:D | MNΩZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,353 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 60*.

103. Av. **†IWAN:DI:MNΩZ**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWANDI | MNΩZ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,235 g

Colecția Muzeului Regional al

Olteniei, Craiova

104. Av. **†IWAN:DI:MNΩZ**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **† [...]WAN:D | [...]VΩZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,443 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 57*.

105. Av. **†IWAN:DI:MNΩZ:**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWANA: | MNΩZ:**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,349 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 64*.

106. Av. **†IWAN:DI:M[...]**

Ca mai sus.

Rv. **†IWANN | MNΩZ**

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

107. Av. **†IWANÐIMVNÐZA**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWA[...]|MVNÐZ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,265 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 50*.

108. Av. **†IWAN[...]|VNÐZA**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWANA |MVNÐZ:**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,355 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 51*.

109. Av. **†IWANÐDI:MNÐZA**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWAN: |MVNÐZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14, 5 mm 0,26 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 62*.

110. Av. **†IWANÐDI:MNÐZA**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWANÐ |MVNÐZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,374 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 46*.

111. Av. **†IWANÐDI:MNÐZA**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWANÐ |MVNÐZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,374 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 58*.

112. Av. **†IWAN:DI:MNŲZA:**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWAN:D | MNŲZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 13, 5 mm 0,329 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 59*.

113. Av. **†IWAN:DI:MNŲZA[...]**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWAN:D | MNŲZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 145 mm 0,358 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 63*.

114. Av. **†IWAN:DI:MNŲZANA**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWAN:D | MNŲZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,394 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 47*.

115. Av. **†IWAN:DI:MNŲZAN**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWAN:D | MNŲZ:**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,329 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 53*.

116. Av. **†IWAN:DI:MNŲZAN**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWAN: | MNŲZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,228 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 61*.

117. Av. **+IWAN:DI:MVNQZAIN**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **+IWAND | MNQZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,306 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 54*.

118. Av. **+IWAN:DI:MZVNQZAIN**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **+IWAND | MNQZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,317 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 49*.

119. Av. **+IW[...]:DI:MVNQZI**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i

Rv. **+IWAND | M[...]**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i

AR. 14 mm 0,261 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 45*.

120. Av. **+IWAN:DI:MVNQZIN**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **+IWAND | MNQZ:**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,299 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 52*.

121. Av. **†IWANDI:MNQZ**

Ca mai sus, c. l. e.

Rv. **†IWAND | MNQZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

Seria V^a P / Q

(vezi fig. nr. 42)

122. Av. **†IWANDI:MNQZ**

Scut despicat, în I-ul cartier patru fascii, în al II-lea **P**, c. p. e.

Rv. **†IWAND | MNQZ**

Coif în profil spre dreapta, deasupra lui, acvila cu aripile strânse și capul spre stânga. În câmpul drept **Q**, c. p. e.

AR. 15 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

123. Av. **†IWANDI:MNQZAN**

Ca mai sus.

Rv. **†IWAND | MNQZ**

Ca mai sus. Globulă la picioarele acvilei.

AR. 14 mm 0,315 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 48*.

124. Av. **†IWANDI:MNQZAIN**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWAND | MNQZ:**

Ca mai sus, fără globulă, c. p. e.

AR. 14 mm 0,385 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 55*.

125. Av. **†IWAN·DI·MVNΔZNM**

Ca mai sus.

Rv. **†IWAN | MVNΔZ**

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

Seria VI^a **Ω** / **Δ**

(vezi fig. nr. 43)

126. Av. **†IWAN·DI·MVNΔZ**

Scut despicat, în I-ul cartier patru
fascii, în al II-lea **Ω**.

Rv. **†IWAN | MVNΔZ**

Coif în profil spre dreapta,
deasupra lui, acvila cu aripile
strânse și capul spre stânga. În
câmpul drept **Δ**.

AR. mm

1. Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,
București

2. AR. 14 mm 0,30 g

Colecția dr. Aurel Metzulescu,
Craiova

3. AR. 15 mm 0,326 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 7.

127. Av. **†IWAN:DIMVNQZ**

Rv. **†IWAN | MVNQZ**

AR. 14 mm 0,30 g

Colecția Muzeului Regional al
Olteniei, Craiova

128. Av. **†IWANDIMVNQZ**

Rv. **†IWAN | MVNQZ**

1. AR. 14 mm 0,25 g

Colecția Muzeului Regional al
Olteniei, Craiova.

2. AR. 14 mm 0,295 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 10*.

129. Av. **†IWAN:DIMVNQZ**

Rv. **†IWAN | MVNQ**

AR. mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,
București

130. Av. **†IWANDIMVNQZ**

Rv. **†IWAN | MVNQ**

AR. 14 mm 0,33 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 14*.

131. Av. **†IWAN:DIMVNQZA**

Rv. **†IWAN | MVNQZ**

AR. 13, 5 mm 0,265 g

Ca mai sus, c. p. e.

Ca mai sus, c. p. e.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Ca mai sus, c. p. e.

C. p. e., ca mai sus.

C. p. e., ca mai sus.

Ca mai sus, c. p. e.

Ca mai sus.

Ca mai sus, c. p. e.

Ca mai sus.

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române
C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 11*.

Seria VII-a Ω / p
(vezi fig. nr. 44)

132. Av. **+IWAN:DI:MNΩZ**

Scut despicat, în I-ul cartier
fasciat, în al II-lea Ω, c. p. e.

Rv. **+IWAN | MNΩZ**

Coif în profil spre dreapta,
deasupra lui, acvila cu aripile
strânse și capul spre stânga. În
câmpul drept p.

AR. 14 mm 0,335 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române
C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 9*.

133. Av. **+IWAN:DI:MNΩZ**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **+IWAN | MNΩZ**

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,327 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române
C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 8*.

134. Av. **[..]N:DI:MNΩZ**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **+IWAN: | MNΩZ**

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,244 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 13*.

135. Av. **†IWAN̄DI:MN̄CZ**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWAN | MN̄CZ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,

București

136. Av. **†I[.]DI:MN̄CZ**

C. p. e., ca mai sus.

Rv. **†IWA[.] | [.]CZ**

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,35 g

Colecția Regelui Victor Emmanuele
al III-lea.

137. Av. **†IW[.]MN̄CZ**

Ca mai sus.

Rv. **†IWA[.] | MN̄CZ**

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 48.

138. Av. **†IWAN̄DI:MN̄CZA**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWAN | MN̄CZ**

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,31 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 12*.

139. Av. **†IWAN̄DI:MN̄CZI**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†IWAN | MN̄CZ**

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,325 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

Seria VIII-a W / H

140. Av. **+IWANDIMVNQZ**

Scut despicat, în I-ul cartier patru fascii, în al II-lea **W**, c. p. e.

Rv. **+IWAN | MVNQZ**

C. p. e., coif în profil spre dreapta, deasupra lui, acvila cu aripile strânse și capul spre stânga. În câmpul drept **H**.

AR. 14 mm 0,25 g

Colecția Muzeului Regional al
Olteniei, Craiova.

Seria IX-a W / I

(vezi fig. nr. 45)

141. Av. **+IWAN:DIMVNQZ**

Scut despicat, în I-ul cartier patru fascii, în al II-lea **W**, c. p. e.

Rv. **+IWAN | MVNQZ**

Coif în profil spre dreapta, deasupra lui, acvila cu aripile strânse și capul spre stânga. În câmpul drept **I**, c. p. e.

AR. 14 mm 0,28 g

Colecția Cabinetului Numismatic
al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 18*.

142. Av. **†IWAN:DI:MNQZ:** Ca mai sus, c. p. e.
 Rv. **†IWAN | MNQZ** Ca mai sus, c. p. e.
 AR. 13, 5 mm 0,36 g
 Colecția Cabinetului Numismatic
 al Academiei Române
 C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 19*.
143. Av. **[–]N:DI:MN[–]** Ca mai sus, c. p. e.
 Rv. **†IWAN | MNQZ** Ca mai sus, c. p. e.
 AR. 14 mm
 Colecția Academiei Române
 Donația M. Paucker.
144. Av. **[–]DI:MNQZ** Ca mai sus.
 Rv. **†IWAN: | MNQZ** Ca mai sus.
 AR. 14 mm
 Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,
 București
145. Av. **†IWAN:DI:MNQZ** Ca mai sus, c. p. e.
 Rv. **†IWAN: | MNQZ** Ca mai sus, c. p. e.
 AR. 14 mm 0,281 g
 Colecția Cabinetului Numismatic
 al Academiei Române
 C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 21*.
146. Av. **†IWAN:DI:MNQZ** Ca mai sus, c. p. e.
 Rv. **†IWAND | MNQZ** Ca mai sus, c. p. e.
 AR. 14 mm 0,245 g
 Colecția Cabinetului Numismatic
 al Academiei Române
 C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 23*.

147. Av. **+IWAN:DI:MNQZA** Ca mai sus, c. p. e.
 Rv. **+[...]AN | [...]VNQZ** Ca mai sus, c. p. e.
 AR. 14 mm 0,325 g
 Colecția Cabinetului Numismatic
 al Academiei Române
 C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 20*.
148. Av. **+IWAN:DI:MNQZ:** Ca mai sus, c. p. e.
 Rv. **+IWAND | MNQZ** Ca mai sus, c. p. e.
 AR. 14 mm 0,325 g
 Colecția Cabinetului Numismatic
 al Academiei Române
 C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 22*.
149. Av. **+IWANMVSANVIV** Ca mai sus.
 Rv. **+IWAN | SMIAV** Ca mai sus.
 AR. 14 mm
 Colecția Academiei Române
 Donația M. Paucker.
150. Av. **+IWANSIVISAMU** Ca mai sus.
 Rv. **+IWAN: | SMIV[...]** Ca mai sus.
 AR. 14 mm 0,25 g
 Colecția dr. A. Metzulescu,
 Craiova.
151. Av. **+IWANSIVIVISI.** Ca mai sus, c. p. e.
 Rv. **+IWN | SVIAV[...]** Ca mai sus, c. p. e.
 AR. 13 mm
 Colecția Academiei Române
 Donația M. Paucker.
152. Av. **+IWANSIVISN** Ca mai sus.

Rv. **+IWAN | SMIV**

Ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

153. Av. **+IWANSIVISNM**

Ca mai sus.

Rv. **+IWAN+ | SM**

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

154. Av. **+IWAN[...]~[...]~**

Ca mai sus.

Rv. **+IWAN: | SM[...]**

Ca mai sus.

AR. 13 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

Seria X^a W / L

155. Av. **IWANMVSANVIV?**

Scut despicat, în I^{ul} cartier patru
fascii, în al II^{-lea} **W**, c. p. e.

Rv. **+IWAN: | SMIAV**

Coif în profil spre dreapta,
deasupra lui, acvila cu aripile
strânse și capul spre stânga. În
câmpul drept **L**, c. p. e.

AR. 14 mm 0,385 g

Colecția Cabinetului Numismatic
al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 77.

156. Av. **+IWAN[...]**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **[...]INW: | SMI[...]**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,305 g

Fragmentară.

Colecția Cabinetului Numismatic

al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 78.

Seria XI-a W / J

(vezi fig. nr. 46)

157. Av. **+IWANSIVISNM**

Scut despicat, în I-ul cartier patru
fascii, în al II-lea **W**, c. p. e.

Rv. **+IWA[...] | MIV**

Coif în profil spre dreapta,
deasupra lui, acvila cu aripile
strânse și capul spre stânga. În
câmpul drept **J**, c. p. e.

AR. 14 mm

Găsită la Laloș – Dobriceni, jud.

Romanați [azi Dobriceni, com.

Iancu Jianu, jud. Olt EOT].

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,

București

158. Av. **+IWANSIVISNM**

C. p. e., ca mai sus.

Rv. **+IWAN: | SMW**

C. p. e., ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția C. Roșu, București.

159. Av. **+IWANSIVISNM**

C. p. e., ca mai sus.

Rv. **+IWAN: | SMIV**

AR. mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,
București

160. Av. **+IWANV~IMV~:**

Rv. **+IWN: | SMIA.V.**

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române
Donația M. Paucker.

161. Av. **+IWANV~IMV~:**

Rv. **+IWN | SMIA.V.**

AR. 13 mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,
București

162. Av. **+IW[...]NVS[...]IMI**

Rv. **+IV[...] | SI[...]MV**

AR. 13, 5 mm

Colecția Academiei Române
Donația M. Paucker.

163. Av. **+IWANSIVISMI**

Rv. **+IWN[...] | SMIV**

AR. 15 mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,
București

164. Av. **+IWANV~I[...]**

C. p. e., ca mai sus.

Scut despicat, în I-ul cartier **W**, în
al II-lea patru fascii, c. p. e.

Ca mai sus.

Ca mai sus, c. p. e.

Ca mai sus, c. p. e.

Ca mai sus, dar **W** în al II-lea
cartier.

Ca mai sus.

Ca mai sus.

Scut despicat, în I-ul cartier **W**, în al
II-lea fascii.

Rv. **+IW[...] | SMIAV**

AR. 13 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

165. Av. **+IWANV~I[...]**

Rv. **+IV[...] | [...]SMVNV**

Scut despicaț, în I-ul cartier fascii,
în al II-lea **Ω**.

Ca mai sus.

AR. 13 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

Seria XII-a Ω / 7

166. Av. **+IWANVMVANN**

Rv. **+IW[...] | SMIHV[...]**

Scut despicaț, în I-ul cartier **Ω**, în
al II-lea patru fascii, c. p. e.

Coif în profil spre dreapta,
deasupra lui, acvila cu aripile
închise și capul spre stânga. În
câmpul drept 7, c. p. e.

AR. 13 mm 0,225 g

Colecția Dr. Aurel Metzulescu,

Craiova.

Seria XIII-a Ω / N

167. Av. **+IWANDIMVNAZ**

Într-un cerc de perle, scut

despicat, în I^{ul} cartier patru fascii,
în al doilea **W**.

Într-un cerc de perle, coif în profil
spre dreapta, deasupra lui, acvila
cu aripile închise și capul spre
stânga. În câmpul drept **N**, c. p. e.

Rv. **+IWAN | MNAZ**

AR. 14 mm 0,31 g

Colecția Cabinetului Numismatic

al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 25*.

Seria XIV^a M / ramură

168. Av. **+IWAN:DI:MNAZ:**

C. p. e., c. l. i. Scut despicat, în I^{ul}
cartier fascii, în al II^{-lea} **M**.

Rv. **+IWAN: | MNAZ**

C. p. e., c. l. i. Coif în profil spre
dreapta, deasupra lui, acvila cu
aripile strânse și capul spre
stânga. În câmpul drept **O**
ramură.

AR. 14, 5 mm 0,232 g

Colecția Cabinetului Numismatic

al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 75*.

169. Av. **+IWAN:DI:M[...]CZ:**

C. p. e., c. l. i, ca mai sus.

Rv. **+IWAN | MNAZ**

C. p. e., c. l. i, ca mai sus.

AR. mm

SECȚIUNEA II-a. LEGENDĂ SLAVONĂ
ІѠ МРЪЧА БОЕБОДА

Grupa I-a: fără sigle

Serie unică.

(vezi fig. nr. 47)

170. Av. **†ІѠМ [...]БОЕБ**

Între două c. l. Scut despicat, în I-ul cartier patru fascii, în al II-lea plin.

Rv. **[...]ѠМРЪЧ | ΔΒΟΕ**

Coif în profil spre dreapta, cu o cruce în relief pe partea inferioară; deasupra lui, acvila cu aripile închise și capul spre stânga.

AR. 13 mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,
București.

171. Av. **†ІѠМРЪЧАΒΟΕБ**

În jurul unui c. l. i, ca mai sus.
Globulă pe linia mediană.

Rv. **†ІѠМРЪ | ΔΒΟΕ**

înăuntrul unui c. l. e., ca mai sus.

1. AR. 13 mm 0,25 g

Colecția dr. A. Metzulescu, Craiova

2. AR. 14 mm 0,40 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911.

172. Av. **†ΙΩΜΡΒΨΑΒΟΕΒ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†ΙΩΜΡ | ΔΒΟ**

Ca mai sus, c. l. i.

AR. 13 mm 0,41 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 8.

173. Av. **†ΙΩΜΡΒΨΑΒΟΕ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†ΙΩΜΡΗ | ΔΒΟΕΒ**

Ca mai sus, c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,45 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 2.

174. Av. **†ΙΩΜΡΒΨΑΒΟΕ**

Ca mai sus.

Rv. **†ΙΩΜΡΗ | ΔΒΟΕ**

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,425 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 4.

175. Av. **†ΙΩΜΡΗΨΑΒΟΕ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†ΙΩΜΡΗ | ΔΒΟ**

Ca mai sus, c. l. i.

AR. 14 mm 0,437 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 5.

176. Av. **†ΙΩΜΡΗΨΑΒΟΕ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†ΙΩΜΡΗ | ΔΒ**

Ca mai sus, c. l. i.

AR 13 mm 0,415 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 6.

177. Av. **†ΙΩ[...]ϠΑΒΟΕ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†ΙΩΜΡ | ΔΒ**

Ca mai sus, c. l. i.

AR 13 mm 0,23 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 7.

178. Av. **†ΙΩΜΡϠϠΑΒΟΕ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†ΙΩΜΡ | ΔΒ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR 13 mm 0,385 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 9.

179. Av. **†ΙΩΜΡϠϠΑΒ[...]**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **†ΙΩΜΡ | Ϡ | ϠΑΒΟ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR 14 mm 0,463 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 1.

180. Av. **[...]ΩΜ[...]**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. **[...] | ΔϠΑΒΟ[...]**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR 14 mm 0,346 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 10.

Grupa II^a: aceeași siglă pe avers și revers.

Serie unică: K | K

(vezi fig. nr. 48)

181. Av. **†ΙΩΜΡΗΥΑΒΟΕΒΟΔΔΑΜ**

Între două c. l. Scut despicat, în I^{ul} cartier fasciat, în al doilea **K**. Globulă pe linia ce despică scutul.

Rv. **†ΙΩΜΡΗΥΑ | ΒΟΕΒΟΔ**

Într-un c. p. e. și un c. l. i. Coif în profil spre dreapta, deasupra lui, acvilă cu aripile închise și capul spre stânga. În câmpul drept **K**.

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 12.

182. Av. **†ΙΩΜΡΗΥΑΒΟΕΒΟΔΔΑ**

Între două c. p., ca mai sus.

Rv. **†ΙΩΜΡΗΥΑ | ΒΟΕΒΟΔ**

Într-un c. l. e., ca mai sus.

AR. 14 mm 0,369 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 11.

183. Av. **†ΙΩΜΡΗΥΑΒΟΕΒΟΔΔΑ**

Între două c. p., ca mai sus.

Rv. **†ΙΩΜΡΗΥΑ | ΒΟΕΒΟΔ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,386 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 14.

184. Av. **†|Ψ[...]|ΔBOEBOΔΔ**

Rv. **†|ΨMP|BOEBOΔ**

Într-un c. l. e., ca mai sus.

Între un c. p. e. și un c. l. i, ca mai sus.

AR. 13 mm 0,485 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 45.

185. Av. **†|ΨMPH4ΔBOEBOΔΔ**

Rv. **†|ΨMPH4|BOEBO**

Între două cercuri, ca mai sus.

Între un c. p. e. și un c. l. i, ca mai sus.

AR. 14, 5 mm 0,325 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 13.

186. Av. **†|ΨMPH4ΔBOEBOΔΔ**

Rv. **†|ΨMPH4|ΔBOEBO**

Între un c. p. e. și un c. l. i, ca mai sus.

Între un c. p. e. și un c. l. i, ca mai sus.

1. AR. 15 mm 0,30 g

Colecția Muzeului Regional al
Olteniei, Craiova.

2. AR. 14 mm 0,366 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 15. (av. două
c. p.)

187. Av. **†|ΨMPH4ΔBOEBOΔΔ**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **†ΙΩΜΡΗΥ|ΔΒΟΕΒ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,301 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 16.

188. Av. [...] **ΥΔΒΟΕΒΟΔΔ**

Ca mai sus, două c. p.

Rv. **†ΙΩΜΡ|ΗΥΔΒΟΕΒ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,332 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 40.

189. Av. **†ΙΩΜ[...]ΟΕΒΟΔΔ**

Ca mai sus, c. l. i.

Rv. **†ΙΩΜ[...]ΔΒΟΕΒ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,30 g

Colecția Muzeului Regional al
Olteniei, Craiova.

190. Av. **†ΙΩΜ[...]ΟΕΒΟΔΔ**

Ca mai sus, două c. p.

Rv. **†ΙΩΜΡ|(ΥΔ)ΒΟΕΒ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14, 5 mm 0,340 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 21.

191. Av. **†ΙΩΜΡ[...]Δ[.]ΕΒΟΔΔ**

Între două c. p.; globulă pe linia
mediană, ca mai sus.

Rv. **†ΙΩΜΡΒΥΔ| [...]**

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,50 g

Colecția dr. Aurel Metzulescu,
Craiova.

192. Av. **†ΙΩΜΡ[...]|ΒΟΕΒΟΔ**

Rv. **†ΙΩ[...]|ΒΟΕΒΟΔ**

AR. 15 mm 0,25 g

Colecția Muzeului Regional al
Olteniei, Craiova.

193. Av. **†ΙΩΜΡϜϜΔΒΟΕΒΟΔ**

Rv. **†ΙΩΜΡϜϜ|ΔΒΟΕΒΟ**

AR. 15 mm 0,367 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 17.

194. Av. **†ΙΩΜΡϜϜΔΒΟΕΒΟΔ**

Rv. **†ΙΩΜΡϜϜ|ΔΒΟΕΒΟ**

AR. 15 mm 0,40 g

Colecția Dr. Bursztyn, București.

195. Av. **†ΙΩΜΡϜϜΔΒΟΕΔΔΒ**

Rv. **†ΙΩΜΡϜϜ|ΔΒΟΕΒΟ**

AR. mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,
București

196. Av. **†ΙΩΜΡϜϜΔΒΟΕΒΟ**

Rv. **†ΙΩΜΡϜϜΔΒΟΕΒΟ**

AR. mm 0,39 g

Tezaurul de la Gogoși [azi Gogoșu,
com. Gogoșu, jud. Mehedinți]

Ca mai sus, două c. p.

C. p. e., ca mai sus; cruce în
relief pe partea inferioară a
coifului.

Ca mai sus, două c. p.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Între două c. p., ca mai sus.

Ca mai sus.

Ca mai sus, globulă pe linia
mediană.

Ca mai sus.

Ca mai sus.

Ca mai sus.

Al. Bărcăcilă, *Tezaurul medieval de la Gogoși – Mehedinți*, în
Comunicări de Numismatică și
Arheologie, 14, 1939, 113-114 ian.-
iun., 1939, pp. 125-134.

197. Av. **†ΙΩΜΡΗΥΑΒΟΕΒΟ**

Ca mai sus, două c. p.

Rv. **†ΙΩΜΡΗΥ|ΑΒΟΕΒΟ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 16 mm

Rău conservată.

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 49.

198. Av. **[...]ΩΜΡΗΥΑΒΟΕΒΟ[...]**

Ca mai sus, două c. p.

Rv. **†ΙΩΜΡΗ|ΑΒΟΕ**

Într-un c. l. e., ca mai sus.

AR. 13, 5 mm 0,378 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 33.

199. Av. **†ΙΩΜΡΗΥΑΒΟΕΒΟ**

Între două c. l., ca mai sus.

Rv. **†ΙΩΜΡΗ|ΑΒΟΕ**

Într-un c. p., ca mai sus.

AR. 14 mm 0,34 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 31.

200. Av. **†ΙΩΜΡΗΥΑΒΟΕΒΟ[...]**

Ca mai sus, două c. p.

Rv. **†ΙΩΙΑΟΔ|[...]**

Într-un c. p., ca mai sus.

AR. 14 mm 0,510 g

Oxidată.

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 47.

201. Av. **†IWMPh4ABOEB**

Într-un c. p. e. și un c. l. i, ca mai sus.

Rv. **†IWMPh|ABOEB**

Într-un c. p. e. și un c. l. i, ca mai sus; coiful are o cruce **x** în relief pe partea inferioară.

1. AR. 14 mm 0,30 g

Colecția Muzeului Regional al

Olteniei, Craiova.

2. AR. 14 mm 0,305 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 32.

Av. două c. p.

202. Av. **†IWMPh4ABOEB**

Într-un c. l., ca mai sus.

Rv. **†IWMPh|ABOEB**

Ca mai sus, c. l. e.

AR. 14 mm 0,295 g

Oxidată.

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 43.

203. Av. **†IW[...]**h**4ABOEB**

Ca mai sus, două c. l.

Rv. **†IWMPh|ABOEB**

Ca mai sus, c. l. e.

AR. 13 mm 0,353 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 37.

204. Av. **†IWMPH[...]BOEB**

Rv. **[...]|hABO**

AR. 14 mm 0,345 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 22.

205. Av. **†IWMPH4ABOEB**

Rv. **†IWMPH|ABO**

AR. 14 mm 0,468 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 19.

206. Av. **†IWMPH[...]BOEBO**

Rv. **†IWMPH|ABO**

AR. 14 mm 0,440 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 24.

207. Av. **†I[...]ABOEB**

Rv. **†I[...]h|4ABOEB**

AR. 14 mm 0,445 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 25.

208. Av. **†IWMP[...]EB**

Ca mai sus, două c. p.

Între două c. l., ca mai sus.

Ca mai sus, două c. p.

Între un c. p. e. și un c. l. i, ca
mai sus.

Ca mai sus, două c. l.

Ca mai sus, c. p. e.

Ca mai sus, două c. l.

Ca mai sus, c. p. e.

Ca mai sus. Globulă pe linia de
despică scutul

Rv. [...]MPH|Δ[...]

AR. 14 mm 0,25 g

Colecția dr. A. Metzulescu, Craiova.

209. Av. +IWMPH4ABOΕ

Rv. +IWMPH|ΔBOEC

AR. 14 mm 0,473 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 30.

210. Av. +IWMPH4ABOΕ

Rv. +IWMP|ΔBOEB

AR. 14 mm 0,323 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 42.

211. Av. +IWMPH4ABOΕ

Rv. +IWMPH|ΔBOΕ

AR. 14 mm 0,398 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 34.

212. Av. +IWMPH[...]BOΕ

Rv. +IWMPH|ΔBOΕ

AR. 13, 5 mm 0,345 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

Ca mai sus. Cruce x în relief pe
partea inferioară a coifului.

Ca mai sus, două c. l.

Ca mai sus.

Între un c. p. e. și un c. l. i, ca
mai sus.

Ca mai sus, c. l. e.

Între două c. l., ca mai sus.

Într-un c. l., ca mai sus.

Ca mai sus, două c. l.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 18.

213. Av. **†IWMPh4ABOE**

Ca mai sus, două c. l.

Rv. **†IWMPhBOE**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 14 mm 0,375 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 29.

214. Av. **†IWMPh4ABOE**

Ca mai sus, două c. l.

Rv. **†IWMPh|ABOB**

Ca mai sus, c. l. e.

AR. 13 mm 0,380 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 36.

215. Av. **†IWMPh4ABOE**

Între două c. l., ca mai sus.

Rv. **†IWMPh|ABO**

Într-un c. p., ca mai sus.

AR. 14 mm 0,47 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 23.

216. Av. **†IWM[...]BOE**

Ca mai sus, c. l. e.

Rv. **[...]MP|ABO**

Ca mai sus, c. l. e.

AR. 14 mm 0,293 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 44.

217. Av. **†IWMPh4ABOE**

Ca mai sus, c. l. e.

Rv. **†IWMPh|AB**

Ca mai sus, c. l. e.

AR. 14 mm 0,390 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 26.

218. Av. **†IΩMPH4ABO€**

Ca mai sus, două c. l. e.

Rv. **[...]ΩMP|hAB**

Ca mai sus, c. l. i.

AR. 13 mm 0,343 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 20.

219. Av. **†IΩMPH4ABO€**

Ca mai sus, două c. l. e.

Rv. **†IΩMP|hAB**

Ca mai sus, c. l. e. c. l. i.

AR. 14 mm 0,393 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 41.

220. Av. **†IΩMPH4ABOB**

Ca mai sus, c. l. e.

Rv. **†IΩMP|hAB**

Ca mai sus, c. l. e.

1. AR. 13 mm 0,393 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 27.

2. AR. 14 mm 0,305 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 32.

221. Av. **†IΩMPH4ABO**

Ca mai sus, c. l. e.

Rv. **†IΩMP|hABO€**

Ca mai sus, c. l. e.

AR. 15 mm 0,433 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 35.

222. Av. **†IΩMPH4ΔBO**

Ca mai sus, c. l. e.

Rv. **†IΩMPH|ΔBO**

Ca mai sus, c. l. e.

AR. 13 mm 0,393 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 38.

223. Av. **†IΩMPH4ΔBO**

Ca mai sus, două c. l. e.

Rv. **†IΩMPH|ΔB**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 13 mm 0,385 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 28.

224. Av. **†IΩMPH[...]|B**

Ca mai sus, două c. l. e.

Rv. **†IΩMPH|ΔBOΘ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 13 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker

225. Av. **†IΩ[...]|BOΘAO**

Ca mai sus, două c. p. e.

Rv. **†IΩMPH|OΘ**

Ca mai sus, c. l. e.

AR. 13, 5 mm 0,458 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 39.

226. Av. **[...]|BO[...]**

Ca mai sus, două c. l. e.

Rv. **[...]|ΔBO[...]**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 12.5 mm 0,40 g

Colecția dr. Aurel Metzulescu,

Craiova

227. Av. [...]IWM[...]

Ca mai sus, două c. l. e.

Rv. +IWM[...]

Ca mai sus, c. p. e.

AE. 13 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker

228. Av. +WIAOACIWPACOP

Între două c. p., ca mai sus.

Rv. [...]IWMPh|ABOΞ

Într-un c. p.

AR. 13 mm 0,478 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 46.

Grupa III-a: sigle diferite pe avers și revers

Seria I-a: Θ / P

(vezi fig. nr. 49)

229. Av. +IWMH[...]AA

Scut despicat, în I-ul cartier

fasciat, în al II-lea Θ, două c. p.

Rv. +IWMHP|YOBW

Coif în profil spre dreapta,

deasupra lui, acvila cu aripile

închise și capul spre stânga. În

câmpul drept P, c. p. e., c. l. i.

AR. 14 mm 0,290 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 69.

230. Av. [...]ЧАВОЄВОА

Rv. +IWMРЧЧ|BOЄBOA

AR. 13 mm 0,385 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 48.

231. Av. +IWMРЧЧ|BOЄBOA

Rv. +IWMРЧЧ|BOЄB

1. AR. 14 mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,

București

2. AR. 14 mm 0,303 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 50. două c. p.

232. Av. [...]АВОЄВОА

Rv. [...]РЧ|АВОЄ[...]

AR. 15 mm 0,434 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 62.

233. Av. [...]БЧЧАВОЄВОА

Rv. +IWMРЧЧ|ЧАВОЄ

Între două c. p., ca mai sus.

Ca mai sus.

Între un c. l. i. și un c. l. e., ca
mai sus; globulă pe linia c
despică scutul.

Într-un c. p., ca mai sus.

Ca mai sus, două c. p.

Ca mai sus; globulă pe piciorul
acvilei, c. p. e.

Ca mai sus, două c. p.

Într-un c. p., ca mai sus; globulă

înaintea piciorului acvilei.

AR. 15 mm 0,367 g

Fragmentară.

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 60.

234. Av. [...]MPH4ABOEBOA

c. l. i, ca mai sus, cu globulă pe
linia de despică scutul.

Rv. [...]ABO

într-un c. p., ca mai sus, dar fără
globulă.

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

235. Av. [...]MPH4ABOEBO[...]

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Rv. +IWMPH[...]O

Ca mai sus; globulă înaintea
piciorului acvilei, c. p. e., c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,350 g

Fragmentară.

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 56.

236. Av. +IWMPH[...]OB

Între două cercuri de perle., ca
mai sus.

Rv. +IWMPH4ABOEA

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 15 mm 0,311 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 57.

237. Av. **†ΙΩΜΗΡΥΟΒΟΒΟΑ**

Rv. **†ΙΩΜΗΡΥΟΒΩΑ**

AR. 14, 5 mm 0,295 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 68.

238. Av. **†ΙΩΜΗΡΥΑΒΟΒΟ**

Rv. **†ΙΩΜΗΡΥΑΒΟΒ**

AR. 15 mm 0,345 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 61.

239. Av. **†ΙΩΜΗΡΥΑΒΟΒΟ**

Rv. **†ΙΩΜΗΡΥΑΒΟΒ**

AR. 15 mm 0,446 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 63.

240. Av. **†ΙΩΜΡΕΑΒΟΒΟ**

Rv. **†ΙΩΜΡ[...]]ΒΟΒ**

AR. 15 mm

Ca mai sus, două c. p.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i., fără
globulă.

Ca mai sus, dar globulă înaintea
picioarelor acvilei, c. p. e.

Între un c. p. e. și un c. l. i, ca
mai sus.

Ca mai sus; globula pe piciorul
acvilei, c. p. e.

Între două cercuri de perle., ca
mai sus.

într-un c. p., ca mai sus; cruce în
relief pe coif. În câmpul drept
doi **P** alăturați, fără globule.

Dublă frapă

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,

București

241. Av. **†ΙΩΜΡΒΔΒΟΕΒΟ**

Rv. **†ΙΩΜ | ΔΒΟΕ**

Între două c. p., ca mai sus.

Între un c. p. e. și un c. l. i, ca mai sus.

AR. 14 mm 0,423 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 65.

242. Av. **†Ι[...]ΒΟΕΒΟ**

Rv. **†ΙΩΜΡΒ | [...]ΔΒΟ**

În jurul unui c. p., ca mai sus.

Ca mai sus; cruce în relief pe coif.

AR. 14 mm 0,50 g

Colecția Dr. Aurel Metzulescu,

Craiova.

243. Av. **†ΙΩΜΡΛΔΒΟΕΒΟ**

Rv. **†ΙΩΜΡΔ | ΥΔ [...]**

Între un c. p. e. și un c. l. i, ca mai sus.

Ca mai sus.

AR. 13 mm 0,30 g

Colecția Muzeului Regional al

Olteniei, Craiova.

244. Av. **[...]ΙΩΜΡΗΔΒΟΕΒΟ**

Rv. **†ΙΩΜ[...]Υ | ΔΟΕΒΟ**

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

AR. 14, 5 mm 0,462 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 55.

245. Av. **†ΙΩΜΡΗΔΒΘΕΒ**

Rv. **†ΙΩΜΡΨ | ΔΒΘΕ**

AR. 15 mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,

București

246. Av. **†ΙΩΜΙΡΥΟΒΘΕΒ**

Rv. **†ΙΩΜΙΡ[...]ΟΒ[...]**

AR. 15 mm 0,256 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 67.

247. Av. **†ΙΩΜΡΗΥΔΒΘΕΔΒΟ**

Rv. **†ΙΩΜΡΗΥ | ΔΒΘΕ**

AR. 15 mm 0,268 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 54.

248. Av. **†ΙΩΜΡΗΥΔΒΘΕΔΟ**

Rv. **†ΙΩΜΡΗΥ | ΔΒΘΕ**

AR. 15 mm 0,340 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 51.

249. Av. **†ΙΩΜΡΗΥΔΒΘΕΔΟ**

Rv. **[...]ΩΜΡΗΥ | ΔΒΘΕ**

AR. 15 mm 0,375 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Între două c. l., ca mai sus.

Între două c. l., ca mai sus.

Ca mai sus, două c. p.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Între un c. p. e. și un c. l. i, ca mai sus.

Ca mai sus, două c. p.

Într-un c. p., ca mai sus.

În jurul unui c. p., ca mai sus.

Ca mai sus, c. p. e.

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 64.

250. Av. **†[...]ϣΔΒΘΞΑ**

Rv. **[...]Ρ | ΔΒΘΞ**

AR. 13, 5 mm 0,275 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 66.

251. Av. **†ΙΩΜΡΗ[...]ΒΘΑ**

Rv. **†ΙΩΜΡΥ | ΔΒΘΞΒΟ**

AR. 14 mm 0,350 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 49.

252. Av. **[...]ΗϣΔΒΘΑ**

Rv. **†ΙΩΜ[...] | ΔΒΘΑ**

AR. 14, 5 mm 0,332 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 70.

253. Av. **†ΙΩΜ[...]Β**

Rv. **†ΙΩΜΡΗΥ | ΔΒΘΞ**

AR. 14, 5 mm 0,350 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 53.

254. Av. **†ΙΩΜΡΗϣΑΘΞΑΔΟ**

Ca mai sus, două c. p.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Ca mai sus, două c. p.

Între un c. p. e. și un c. l. i, ca
mai sus.

Ca mai sus, două c. p.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Ca mai sus, c. p. e., c. l. i.

Ca mai sus, c. p. e.

Ca mai sus, două c. p.

Rv. **†ΙΩΜΡΗΥ | ΔΟΒΑ**

AR. 14, 5 mm 0,385 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 59.

255. Av. **†ΙΩΜΡΗΥΔΟΒΑΑ**

Rv. **†ΙΩΜΡΗΥ | ΔΒΟΕΒ**

AR. 14 mm 0,332 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 52.

256. Av. **†Ι[...]ΔΟΒΑΑ**

Rv. **†ΙΩΜΡΗΥ | ΔΒΟΑ**

AR. 14 mm 0,315 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 58.

Ca mai sus, globulă înaintea
picioarelor acvilei, c. p. e., c. l. i.

Între un c. p. e. și un c. l. i, ca
mai sus.

Între un c. p. e. și un c. l. i, ca
mai sus; fără globulă.

Ca mai sus, două c. p.

Ca mai sus; globulă înaintea
picioarelor acvilei, c. p. e., c. l. i.

Seria II-a: Π / S

(vezi fig. nr. 50)

257. Av. **†ΙΩ[...]ΒΟΕΒΟΑ**

Rv. **†ΙΩΜΡΗΥ | ΔΒΟΕΒΟ**

Între două c. p. Scut despicat, în
I-ul cartier 4 fascii, în al II-lea Π.

Într-un c. p., coif în profil spre

dreapta, deasupra lui, acvila cu
aripile închise și capul spre
stânga. În câmpul drept **S**.

AR. 15 mm 0,370 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 75.

258. Av. **†IΩMP[...]** **ΔBOΘB**

Rv. **†IΩMP[...]**

AR. 14 mm

Colecția Muzeului Al. Saint-Georges
al Fundației Regale.

259. Av. **†IΩMPH4ABOΘ**

Rv. **†IΩMPH | ΔBOΘ**

AR. 13 mm 0,550 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 77.

260. Av. **†IΩMPH4ABOΘ**

Rv. **†IΩMPH | ΔBO**

1. AR. 14 mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,

Între un c. p. e. și c. l. i, ca mai
sus.

Ca mai sus; cruce în relief pe
coif.

Ca mai sus; globulă pe scut și pe
linia ce-l despică. două c. p.

Ca mai sus, c. p. e.

În jurul unui c. l., ca mai sus;
globulă pe linia ce despică
scutul.

Într-un c. p., ca mai sus; cruce în
relief pe coif.

București

2. 13.5 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

261. Av. **†ΙΩΜΡΒΥΑΒΟΕ**

În jurul unui c. l., ca mai sus.
Globulă pe linia mediană a
scutului.

Rv. **†ΙΩΜΡΒ[...]**

Într-un c. l., ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Ir. Dimian.

262. Av. **†ΙΩΜΡΒΥΑΒΟΕ**

Ca mai sus; globulă pe scut și pe
linia ce-l despică. două c. p.

Rv. **†ΙΩΜΡ | ΔΒΟ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 13, 5 mm 0,413 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 81.

263. Av. **†ΙΩΜΡΗΥΑΒΟΑ**

Ca mai sus; globulă pe scut și pe
mediană. două c. l.

Rv. **†ΙΩΜΡΗ | ΔΒΟΑ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 13, 5 mm 0,275 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 79.

264. Av. **†ΙΩΜΡΗΥΑΒΟΑ**

Ca mai sus; două c. l.

Rv. **†ΙΩΜΡΗ | ΔΒΑ**

Ca mai sus, c. p. e. globulă în
fața picioarelor acvilei.

AR. 13, 5 mm 0,303 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 82.

265. Av. **†ΙΩΜΡΗϢΑΒΟ**

Rv. **†ΙΩΜΡΗ | ΔΒΟΕ**

AR. 13 mm 0,430 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 78.

266. Av. **†ΙΩΜΡΗϢ[...]**

Rv. **†ΙΩΜΡ | ΔΒΟΕ**

AR. 13 mm 0,317 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 80.

267. Av. **[...]ΙΩΜΡΗ[...]Δ**

Rv. **†ΙΩΜΡ | ϣΟΑΟ**

AR. 13 mm 0,300 g

Fragmentară

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 83.

268. Av. **†[...]ΔΒΟΑΑΟ**

Rv. **†ΙΩΜΡΗ | ϣΑΒΟ**

AR. 13 mm 0,415 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

Ca mai sus, două c. l.

Ca mai sus, c. p. e.

Ca mai sus, două c. l.

Ca mai sus, c. p. e.

Ca mai sus, două c. l.

Ca mai sus c. p. e.; fără globulă.

Ca mai sus, două c. l. Globulă
deasupra scutului.

Ca mai sus, c. p. e.

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 76.

269. Av. **†ΙΩΜΟΚΕΘΑΑ**

Rv. **[...]MP | ΔΒΟ**

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

270. Av. **†ΩδϐΙΙΙΒVO**

Rv. **†ΙΩ[...] | ΕΜΟ**

AR. 13 mm 0,33 g

Colecția Muzeului Al. Saint-Georges

al Fundației Regale.

Între două c. l., ca mai sus.

Între două c. l., ca mai sus; cruce
în relief pe partea inferioară a
coifului.

Între un c. p. e. și c. l. i, ca mai
sus.

Ca mai sus; cruce în relief pe
parte inferioară a coifului.

Seria III-a: X / M

(vezi fig. nr. 51)

271. Av. **†ΙΩΜΡΗΔΒΘΕ**

Rv. **†ΙΩΜΡΗ | ΔΒΘΕ**

Între două c. l. Scut despicat, în
I-ul cartier fasciat, în al II-lea **χ**.
Globulă pe mediană.

Coif în profil spre dreapta,
deasupra lui, acvila cu aripile
închise și capul spre stânga. În
câmpul drept **M**. Globulă
înaintea picioarelor acvilei, c. p.
e.

AR. 13 mm 0,372 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 73.

272. Av. **†ΙΩΜΡΑΡΑΒΟΕ**

În jurul unui c. l., ca mai sus;
globulă pe linia ce despică
scutul.

Rv. **†ΙΩΜΡΒ | ΑΒΟ**

Într-un c. p., ca mai sus; cruce în
relief pe partea inferioară a
coifului; fără globulă.

AR. 14 mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,
București

273. Av. **[...]ΙΩΜΥ**

Ca mai sus.

Rv. **[...]ΒΟΕ**

Într-un c. p., ca mai sus.

AR. 13 mm 0,32 g

Colecția Dr. Aurel Metzulescu,
Craiova.

274. Av. **†ΙΩΜΡΗΥΒΟΑΒΟ**

Ca mai sus, două c. p.

Rv. **†ΙΩΜΥ | ΑΒΟΕ**

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 13, 5 mm 0,330 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 72.

275. Av. **†ΙΩΜΡΗΥΑΒΟΒΟ**

Între două c. p., ca mai sus.

Rv. **†ΙΩΜΡ | [...] ΒΕΟ**

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

276. Av. **†ΙΩΜΡΗΥΑΘΒΟ**

Rv. **†ΙΩΜΡ | ΔΘΒΟ**

Între două c. p., ca mai sus.

Ca mai sus. globulă înaintea
picioarelor acvilei, c. p. e.

AR. 14 mm 0,345 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 71.

277. Av. **†ΙΩΜ[...]ΘΒΟ**

Rv. **†ΙΩΜΡ[...]Β**

Între două c. p., ca mai sus.

Într-un c. p., ca mai sus.

AR. 13 mm

Patină verde, mai ales pe revers;
moneta pare a fi de aramă. Colecția
Muzeului Școlii Normale “Ștefan
Velovan” din Craiova.

278. Av. **†ΙΩΜ[...]ΘΒΟ**

Rv. **†ΙΩΜΡ[...]Β**

Între două c. p., ca mai sus.

Într-un c. p., ca mai sus.

AR. 13 mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,
București

279. Av. **†ΙΩ[...]ΥΑΘΒ**

Rv. **†ΙΩΜΡ[...]Β**

Între două c. p., ca mai sus;
cruce în relief pe partea
inferioară a coifului.

Într-un c. p., ca mai sus.

AR. 12 mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,
București

Seria IV-a: C / Λ

(vezi fig. nr. 52)

280. Av. [...]ΙΩΜΗ (?) 4Δ

Între două c. p. Scut despicat, în I-ul cartier fasciat, în al II-lea C.

Rv. +ΙΩΜ[...]

Într-un c. p., coif în profil spre dreapta, cu o cruce în relief pe partea inferioară; deasupra lui, acvila cu aripile închise și capul spre stânga. În câmpul drept Λ.

AR. 14 mm 0,290 g

Fragmentară.

Colecția Cabinetului Numismatic al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 74.

281. Av. +ΙΩΜ | ΟΕΒΟΑ

Ca mai sus.

Rv. +[...] | 4ΔΒΟΕΒ

Ca mai sus.

AR. mm

C. Moisil, *Monedele lui Mircea cel Bătrân*, în „Convorbiri literare”, 41, 1908, 10, p. 418.

Secțiunea III-a: Legenda bilingvă

282. Av. +MINCZIVAIΔΑ

Între două c. p. Scut despicat, în I-ul cartier trei fascii, în al II-lea K; globulă pe linia ce despică

Rv. **†IWMPT̃Y I BOEBOA**

scutul.

În jurul unui c. p., coif în profil spre dreapta, cu o cruce în relief pe partea inferioară; deasupra lui, acvila cu aripile închise și capul spre stânga. În câmpul drept **K** precedat de o globulă.

AR. 14 mm 0,34 g

Colecția Academiei Române

Colecția N. Docan, nr. 16511.

Secțiunea IV-a: Abateri de la tipul comun

(vezi fig. nr. 53-54)

283. Av. **†IWN[...]M̃VNDZ•**

Într-un c. p. Scut despicat, în I-ul cartier patru fascii, în al II-lea **W**.

Rv. **†IWAṚṚVM̃VNDZ**

Într-un c. p. Acvila cu aripile închise și capul spre stânga. În câmpul drept **P**, sub picioarele acvilei.

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române

Donația dr. Bursztyn, nr. 32799.

284. Av. **†[...]T̃YABOE**

Scut despicat, în I-ul cartier patru fascii, în al II-lea plin. Globulă pe linia ce despică scutul.

Rv. **†IW[...]ΔBO**

Scut despicaț, în I-ul cartier trei
fascii, în al II-lea plin, timbrat
de acvila cu aripile închise și
capul spre stânga.

AR. 13 mm

Colecția Academiei Române.

Donația N. Docan, nr. 16527.

CLASA B. Ducați cu efigie

Secțiunea I-a: Rv. / Christ

Grupa unică.

Seria I-a: **†IWMΔVΔBO, cu variante**

(vezi fig. nr. 55)

285. Av. **†IWM | ΔVΔBO**

Într-un c. p., Mircea încoronat,
în picioare, din față, îmbrăcat
într-o haină lungă, strânsă la
mijloc și încheiată în trei
nasturi; deasupra pe umeri
poartă o mantie căptușită cu
blană. În mâna dreaptă ține o
spadă lată, în mâna stângă
globul cruciger.

*** ***

Rv. **IC – XC**

în câmp. Bustul lui Iisus
Christos, purtând în jurul
capului aureola cruciată,

binecuvântând cu mâna dreaptă
și strângând la piept
Evangeliiile cu mâna stângă.
Totul Într-un c. p.

AR. 15 mm 0,50 g
Colecția Av. Oct. Oct. Iliescu,
București.

286. Av. **ⲭⲓⲱⲙⲧⲱⲃⲟ**

*** ***

Rv. **IC – XC**

Într-un c. p., ca mai sus.

În câmp, ca mai sus, c. p. e.

1. AR. 16 mm 0,390 g

2. AR 0,425 g

3. AR 0,450

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 16.

287. Av. **ⲭⲓⲱⲙⲧⲱⲃⲟ**

Rv. **IC – XC**

AR. 15 mm

288. Av. **ⲭⲓⲱⲙ | ⲁⲩⲱⲃⲟ**

*** ***

Rv. **IC – XC**

AR. 15 mm 0,45 g

Colecția Av. Oct. Oct. Iliescu,
București.

Tezaurul de la Constanța - 1938.

Mircea ca mai sus.

Christ ca mai sus.

Într-un c. p., ca mai sus.

În câmp, Christ ca mai sus, însă
aureolă fără cruce, c. p.

289. Av. [...]IΩ[...] | ΔVABIO

* *

Rv. IC – XC

Într-un c. p., Mircea ca mai sus.

în câmp, c. p., ca mai sus.

AR. 15 mm

Muzeul Regiunii Porților de Fier

Turnu Severin

Tezaurul de la Bistrița, jud.

Mehedinți. Informație de la Prof. Al.

Bărcăcilă.

290. Av. [...]M[...]

Într-un c. p., ca mai sus.

Av. [...] | [...]

Într-un c. p., ca mai sus.

AR. 16 mm

Muzeul Regiunii Porților de Fier

Turnu Severin

Tezaurul de la Bistrița, jud.

Mehedinți.

Informație de la Prof. Al. Bărcăcilă.

Seria II-a: I | IΩM | bVABO, cu variante

(vezi fig. nr. 56)

291. Av. I | IΩM | bVABO

Într-un c. p., Mircea încoronat în picioare din față, îmbrăcat într-o haină lungă, strânsă la mijloc; deasupra pe umeri poartă o mantie îmblănită. Ține în mâna dreaptă o spadă, în mâna stângă

* *

Rv. IC – XC

*

AR. 16 mm 0,45 g

Colecția Av. Oct. Oct. Iliescu,

București.

Tezaurul de la Constanța, 1938.

292. Av. I | IWM | ΘΥΑΒΙΟ

*

Rv. IC – X[...]

AR. 16 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

D. A. Sturdza, *Magnum*

Etymologicum Romaniae, vol. III,

București, 1893, s. v. BAN, tab. A,

nr. V.

globul cu cruce.

în câmp. Bustul lui Christ, cu aureola cruciată în jurul capului, binecuvântând cu mâna dreaptă și ținând la piept cu mâna stângă Evangheliile. Totul într-un c. p.

Într-un c. p., Mircea ca mai sus.

Într-un c. p., Christ ca mai sus, aureola fără cruce.

Grupa I-a Rv. Legenda slavonă.

A. Mircea fără mantie

1. Atribut: buzduganul

(vezi fig. nr. 57)

293. Av. I | IWM I | PhVAB

Într-un c. p. e., Mircea încoronat în picioare din față, îmbrăcat într-o haină scurtă, fără mantie, ținând în mâna dreaptă un buzdugan rezemat pe umărul drept, în mâna stângă globul cruciger.

Rv. +IWM | PhVB

Într-un c. l. e. scut mic despicaț și înclinat spre dreapta, având în I-ul cartier patru fascii, în al II-lea plin; deasupra pe colțul al scutului un coif în profil spre dreapta, iar în vârful lui o acvilă cu aripile închise și capul spre stânga.

AR. 15 mm 0,456 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 17.

2. Atribut: lancea cu vârful oval

(vezi fig. nr. 58)

294. Av. O | IWM | PhV[...]B

Mircea ca mai sus, dar în mâna dreaptă ține o lance cu vârful oval înclinată spre stânga, c. p. e. Într-un c. l. e., ca mai sus.

Rv. +IWM | PhABO

AR. 15 mm 0,38 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 18.

B. Mircea cu mantie

Seria I-a. Rv. Scut despicat, în I-ul cartier fasciat, în al II-lea plin

(vezi fig. nr. 59)

295. Av. I | IWM | VAB

Într-un c. l. e., Mircea încoronat în picioare din față, îmbrăcat într-o haină lungă, strânsă la mijloc, pe umeri purtând mantia împlănită și ținând în mâna dreaptă o lance cu vârful ascuțit, în mâna stângă globul cruciger. Într-un c. l. e. scut mic despicat, în I-ul cartier patru fascii, în al II-lea plin, înclinat spre dreapta;

Rv. +I• | IWM | PVAB

deasupra lui pe colțul stâng un
coif în profil spre dreapta, având
în vârful acvila cu aripile închise și
capul spre stânga.

AR. 15 mm

Colecția Academiei Române

Donația M. Paucker.

296. Av. I | IWMI | B | VAB

Ca mai sus.

Rv. +I | IWMh | BPVAB

Ca mai sus.

AR. 15 mm 0,575 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 21.

297. Av. [...]WMB | B [...]

Ca mai sus.

Rv. +IW[...] | BVAB

Ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 22.

298. Av. I | IWMB | B | VAB

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. +IWMI | BVAB

Ca mai sus, c. p. e.

AR. 15 mm 0,475 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 19.

299. Av. I | IWMB | B | VABO

Ca mai sus.

Rv. +IWMB | BVAB

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,525 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 20.

300. Av. I | IWM| A |VAB

Ca mai sus.

Rv. +IWMǝ |ǝAB

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,55 g

Colecția Muzeului Alexandru Saint-

Georges al Fundațiilor Regale.

301. Av. I | IWM| ǝ |VAB

Ca mai sus, dar lancea cu un inel
la vârș.

Rv. +IWMǝ |ǝVAB

Ca mai sus.

AR. 13 mm 0,530 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 29.

302. Av. I | IWM | ǝ |VAB

Ca mai sus.

Rv. +IWM| ǝVAB

Ca mai sus.

1. AR. 15 mm 0,504 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 27.

2. AR 14, 5 mm

Colecția Academiei Române

Donația N. Docan, nr. 16534.

303. Av. I | IWM | ǝVAB

Ca mai sus.

Rv. +IWM |ǝVAB

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,44 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 23.

304. Av. I | IWM | ʒ | VΔB

Ca mai sus.

Rv. +IWM | ʒVΔB

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,432 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 24.

305. Av. I | IWM | ʒ | VΔB

Ca mai sus.

Rv. +IWM | ʒ (orizontal) VΔB

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,415 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 25.

306. Av. I | IWM | ʒ | VΔB

Ca mai sus.

Rv. +IW[...] | ʒʒVΔB

Ca mai sus.

AR. 15 mm 0,391 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 26.

307. Av. I | [...] | ʒ | VΔB

Ca mai sus.

Rv. +WMʒ | ʒV[...]

Ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 27.

308. Av. I | IWM | ʒ | VΔB

Ca mai sus, dar lancea are două
inele.

Rv. **⊕ | WM | hVAB**

Ca mai sus.

AR. 14, 5 mm 0,42 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 3.

**Seria II-a. Rv. Scut despicat, în I-ul cartier fascii, în al II-lea o
stea cu cinci raze**

(vezi fig. nr. 60)

1. Av. IWM | hVAB, cu variante

309. Av. **IWM | bVAB**

Mircea încoronat în picioare din
față, îmbrăcat într-o haină
lungă, strânsă la mijloc, pe
deasupra căreia poartă mantia
îmblănită, ținând în mâna
dreaptă o lance cu vârful ascuțit,
în mâna stângă globul cruciger.

Rv. **⊕ | WM | hVAB**

Scut despicat, fasciat în primul
cartier, în al II-lea o stea cu cinci
raze, înclinat spre dreapta; pe
colțul stâng, coif în profil spre
dreapta, deasupra lui acvila cu
aripile închise și capul spre
stânga.

AR. 14 mm 0,535 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 37.

310. Av. **ΙΩΜ | VΔB**

Ca mai sus.

Rv. **+ΙΩΜ | hVΔBO**

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,510 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 35.

311. Av. **ΙΩΜ | VΔB**

Ca mai sus.

Rv. **+ΙΩΜ | hVΔB**

Ca mai sus.

AR. mm

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 36.

312. Av. **ΙΩΜ | VΔB**

Ca mai sus.

Rv. **+ΙΩΜ | VΔBO**

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,480 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 34.

313. Av. **ΙΩΜ | VΔB**

Ca mai sus.

Rv. **[...]ΩΜ | VΔB**

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,420 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 33.

2. Av. I | IWM | h | VAB, cu variante

314. Av. I | IWM | h | VAB

Într-un c. p., Mircea încoronat în picioare din față, îmbrăcat într-o haină lungă, peste care poartă o mantie împlănită, ținând în mâna dreaptă lancea cu vârful ascuțit, în mâna stângă globul cruciger.

Rv. H | WM | hVAB

Scut despicat și înclinat spre dreapta, având în primul cartier patru fascii, în al II-lea o stea cu cinci raze; pe colțul stâng, coif în profil spre dreapta, deasupra lui acvila cu aripile strânse și capul spre stânga.

AR. 15 mm 0,48 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 1.

315. Av. I | IWM | h | VAB

Ca mai sus.

Rv. HWM | hVAB

Ca mai sus.

1. AR. 15 mm 0,52 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 30.

2. AR. 15 mm 0,50 g

3. AR. 15 mm 0,84 g

Ibidem.

316. Av. I | IWM | h | VAB

Ca mai sus.

Rv. +IWMh | [...]

Ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 31.

317. Av. I | IWM | hVAB

Ca mai sus.

Rv. +IWM | hVAB

Ca mai sus.

1. AR. 15 mm 0,44 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 32.

2. AR. 15 mm 0,42 g

Ibidem.

Seria III-a. Rv. Scut despicat, în I-ul cartier fascii, în al II-lea T

318. Av. IWM | VAB

Mircea încoronat în picioare din față, cu haină lungă și mantie îmblănită, ținând în mâna dreaptă lancea cu un inel la vârf, în mâna stângă globul cruciger.

Rv. +IWM | hVAB

Scut despicat și înclinat spre dreapta, având primul cartier fasciat, în al II-lea T; pe colțul stâng, coif în profil spre dreapta, deasupra lui, acvila cu

aripile închise și capul spre stânga.

AR. 14 mm 0,415 g
Colecția Cabinetului
Numismatic al Academiei
Române
C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 4.

**Seria IV-a. Rv. Scut despicat, în I-ul cartier stea cu cinci raze,
în al II-lea fasciat
(vezi fig. nr. 61)**

1. Legenda Av. IWM | h | VAB, cu variante

319. Av. IWM | h | VAB

Mircea încoronat în picioare din față
îmbrăcat cu haină lungă și mantie
îmblănită, ținând în mâna dreaptă
lancea cu un inel la mâner, în mâna
stângă globul cruciger.

Rv. +IWMbV | AB

Scut despicat și înclinat spre dreapta,
în primul cartier o stea cu cinci raze,
în al II-lea fasciat; pe colțul stâng, coif
în profil spre dreapta, iar deasupra lui,
acvila cu aripile închise și capul spre
stânga.

AR. 15 mm 0,57 g
Colecția Cabinetului
Numismatic al Academiei
Române
C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 40.

2. Av. I | IWM | hVAB, cu variante

320. Av. I | IWM | hVAB Ca mai sus, c. p. e.

Rv. +IWMbV | AB Ca mai sus, c. p. e.

AR. 15 mm 0,44 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 2.

321. Av. I | IWM | ə | VAB Ca mai sus.

Rv. +IWM | əbVAB Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române

Donația N. Docan, nr. 16543.

322. Av. I | IWM | hVAB Ca mai sus.

Rv. +IWM | hVAB Ca mai sus.

1. AR. 15 mm 0,51 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 38.

2. AR. 15 mm 0,48 g

Ibidem.

323. Av. [...]M | hVAB Ca mai sus.

Rv. +IWM | əVAB Ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 39.

324. Av. I | IWM | 9 | V[...]

Ca mai sus.

Rv. +IWM | əVΔB

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1914, 55.

325. Av. I | I[...]M | ə | [...]ΔB

Ca mai sus.

Rv. +IWM | əVΔB

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Academiei Române

Donația N. Docan, nr. 16542.

Grupa II-a. Rv. Legenda latină

Seria I-a. Rv. Scut despicat, în I-ul cartier fasciat, în al II-lea plin

326. Av. IWMP | VΔBOI

Mircea încoronat în picioare din față, îmbrăcat într-o haină lungă, strânsă la mijloc, fără mantie, ținând în mâna dreaptă o lance cu vârful ascuțit și inel la mâner, în mâna stângă globul cruciger.

Rv. +PƏTrU | SΔ ΔNB

Scut despicat și înclinat spre dreapta, în I-ul cartier patru fascii, în al II-lea plin; pe colțul

stâng un coif în profil spre dreapta, deasupra acvila cu aripile închise și capul spre stânga.

AR. 15 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 59.

327. Av. **ΙΩ[...]** | **ΥΑΒΟ**

Ca mai sus.

Rv. **†ΡΕΤΤΥ** | **ΣΕ ΔΝΒ**

Ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 58.

328. Av. **[...]ΩΜΡ** | **ΥΑΒΟ**

Ca mai sus.

Rv. **†ΡΕΤΤΥΣ** | **ΣΕ ΔΝΒ**

Ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 60.

329. Av. **ΙΩ[...]** | **ΡΥΑΒΟ**

Ca mai sus.

Rv. **†ΡΕΤΤΥΣ** | **[....]**

AR. 13 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 57.

330. Av. **ΙΩΜ** | **ΡΥΑΒΟ**

Ca mai sus.

Rv. **†ΡΕΤΤΥ** | **ΣΕ ΔΝΒΙ**

Ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 54.

331. Av. **ΙΩΜ | ΡΥΑΒΟ**

Ca mai sus.

Rv. **†ΡΕΤΡΥ | ΣΕ ΔΝΒ**

Ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 55.

332. Av. **ΙΩΜ | ΡΥΑΒΟ**

Ca mai sus.

Rv. **†ΡΕΤΡΥ | ΥΣΕ [...]**

Ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 56.

333. Av. **ΙΩΜΙ | ΡΥΑΒ**

Ca mai sus.

Rv. **†ΡΕΤΡΥΣΕ ΔΝΒΙ**

Ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 61.

334. Av. **ΙΩΜ | ΡΥΑΒ**

Ca mai sus.

Rv. **†ΡΕΤΡΥ | ΥΣΕ ΔΝΒ**

Ca mai sus.

AR. 15 mm 0,381 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 62.

Seria II-a. Rv. Scut despicat, în I-ul cartier plin, în al II-lea fasciat

(vezi fig. nr. 62)

335. Av. **IWMP | VAB**

C. p. e., Mircea încoronat în picioare din față, ținând în mâna dreaptă o lance cu vârful ascuțit și inel la mâner, în mâna stângă globul cruciger. E îmbrăcat într-o haină lungă, strânsă la mijloc, fără mantie.

Rv. **HPATRU | SE ANB**

C. p. e. Scut despicat și înclinat spre dreapta, în I-ul cartier plin, în al II-lea trei fascii; pe colțul stâng coif în profil spre dreapta, deasupra lui, acvila cu aripile închise și capul spre stânga.

AR. mm

Colecția av. Oct. Oct. Iliescu,
București.

336. Av. **IWM | PVABO**

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. **HPATRU | SE ANWX**

Ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

D. A. Sturdza, în *Magnum*

Etymologicum Romaniae, vol. III, s.

v. Ban, tab. C, nr. III.

337. Av. [...]MPI | VΔBO

Rv. +PQΓTΥ | ΣΙ [...]

AR. 14 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 57.

Ca mai sus.

Ca mai sus.

338. Av. ΙΩΜ | PVΔB

Rv. +PQΓTΥ | Σ[...]Δ[...]ΒΙ

Ca mai sus, lancea cu un inel.

Ca mai sus, dar acvila lipsește,
fiind înlocuită cu un obiect
nedistinct.

AR. 15 mm 0,43 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1911, 4.

**Seria III-a. Rv. Scut despicat, în I-ul cartier stea cu cinci raze,
în al II-lea fasciat
(vezi fig. nr. 63)**

339. Av. ΙΩΜΡ | VΔBO

Mircea încoronat în picioare din
față, îmbrăcat într-o haină scurtă,
fără mantie, ținând în mână
dreaptă o lance cu vârful ascuțit,
fără inel, în mâna stângă globul
cruciger.

Rv. [...] | ΣΛΔB

Scut despicat și înclinat spre
dreapta, în I-ul cartier o stea cu
cinci raze, în al II-lea fasciat; pe

colțul stâng coif în profil spre dreapta, deasupra lui, acvila cu aripile închise și capul spre stânga.

AR. 14 mm

Colecția Cabinetului Numismatic

al Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1914, 56.

**Seria IV-a. Rv. Scut despicat, în I-ul cartier cruce,
în al II-lea fasciat**

340. Av. **ΙΩΜΡ | V[...]**

Mircea încoronat în picioare din față, îmbrăcat într-o haină scurtă, fără mantie, ținând în mâna dreaptă o lance cu vârful ascuțit și cu inel la mâner, în mâna stângă globul cruciger.

Rv. **†ΠΕΤΡΥ | ΣΞ [...]**

Scut despicat și înclinat spre dreapta, în I-ul cartier o cruce, în al II-lea fasciat; pe colțul stâng coif în profil spre dreapta, deasupra lui, acvila cu aripile închise și capul spre stânga.

AR. 15 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 64.

341. Av. **ΙΩΜΡ | VAB[...]**

Ca mai sus.

Rv. **†ΡΑΤΡΥ | ΣΑΤΡ[...]**

Ca mai sus.

AR. 14 mm 0,386 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 63.

**Seria V-a. Rv. Scut despicat, în I-ul cartier Γ,
în al II-lea fasciat
(vezi fig. nr. 64)**

342. Av. **ΙΩΜΡ | VABO**

Mircea încoronat în picioare din față, îmbrăcat într-o haină scurtă, ținând în mâna dreaptă lancea cu vârful ascuțit și cu inel la mâner, în mâna stângă globul cruciger.

Rv. **[...] | ΥΣΛ ΑΝΙ**

Scut despicat și înclinat spre dreapta, în I-ul cartier Γ, în al II-lea fasciat; pe colțul stâng coif în profil spre dreapta, deasupra lui, acvila cu aripile închise și capul spre stânga.

AR. 15 mm 0,345 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 66.

343. Av. **ΙΩΜΡ | VABO**

Ca mai sus.

Rv. **ⲫⲉⲧⲣ | Ⲭⲥⲗ ⲁⲤ**

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 65.

344. Av. **Ⲭⲱⲙⲡ | ⲱⲁⲃⲐ**

Ca mai sus.

Rv. **[...] | Ⲭⲥⲗ ⲁⲛ**

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1914, 58.

345. Av. **Ⲭⲱⲙⲡ | ⲱⲁⲃⲓ**

Ca mai sus.

Rv. **ⲫⲉⲧⲣ | Ⲭⲥⲗ ⲁⲛ**

Ca mai sus.

AR. 16 mm 0,582 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 67.

346. Av. **Ⲭⲱⲙⲓ | ⲡⲱⲁⲃ**

Ca mai sus.

Rv. **ⲫⲉⲧⲣ | Ⲭⲥⲗ ⲁⲛ**

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 69.

347. Av. **Ⲭⲱⲙⲓ | ⲡⲱⲁⲃ**

Ca mai sus.

Rv. **ⲫⲉⲧⲣ | [...]**

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 70.

348. Av. [...]MP | VAB

Ca mai sus.

Rv. [...]r | USE AN

Ca mai sus.

AR. 15 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 68.

349. Av. IWM | PVAB

Ca mai sus.

Rv. +PCTr | USE A[...]

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 71.

350. Av. IWM | PVAB

Ca mai sus, dar lance fără inel.

Rv. +PCTr | USE AN[...]

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 74.

351. Av. IWM | PVAB

Ca mai sus.

Rv. +PCTr | USE [...]

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 73.

352. Av. IWM | PVAB

Ca mai sus.

Rv. [...]tr | [...]E ASI

Ca mai sus.

AR. 14 mm

Seria VI-a. Rv. Scut despicat, ambele cartiere fasciate

353. Av. **IWM | PVdABO**

Mircea încoronat în picioare din față, îmbrăcat în haină lungă, ținând în mâna dreaptă o lance cu un inel la mâner, în mâna stângă globul cruciger.

Rv. **†P̄rr | [...] ANBI**

Scut despicat și înclinat spre dreapta, fasciat în ambele cartiere; pe colțul stâng, coif în profil spre dreapta, deasupra lui, acvila cu aripile închise și capul spre stânga.

AR. 15 mm 0,50 g

Colecția Dr. Aurel Metzulescu,
Craiova.

**Seria I-a. Rv. Scut despicaț, în I-ul cartier fasciat, în al II-lea
plin**

(vezi fig. nr. 65)

354. Av. Fără legendă.

Cruce cu brațe ancorate, în
cantoane câte trei globule, c. p.

Rv. Fără legendă.

Scut despicaț, înclinat spre
dreapta, în I-ul cartier patru
fascii, în al II-lea plin; pe colțul
stâng, o acvila cu aripile închise
și capul spre stânga, către o
cruce. În câmpul drept trei
globule, c. p.

1. AR. 12 mm 0,210 g

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 50.

2. AR. 12 mm 0,262 g

Ibidem.

355. Av. Fără legendă.

Ca mai sus; în I-ul cartier o
cruce mică, în celelalte câte trei
globule.

Rv. Fără legendă.

Ca mai sus, dar în ambele
câmpuri câte trei globule.

AR. 12 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

D. A. Sturdza, în *Magnum*

Etymologicum Romaniae, s. v. Ban,

tabela A, nr. IV.

356. Av. Fără legendă.

Ca mai sus; în toate cantoanele
câte trei globule.

Rv. Fără legendă.

Ca mai sus, dar scutul are trei
fascii în I-ul cartier; în câmpul
drept trei globule, în câmpul
stâng o cruce mică. Cerc de
perle.

1. AR. 11 mm 0,22 g

Colecția Academiei Române

Donația N. Docan, nr. 16581.

2. AR. 10,5 mm 0,23 g, nr. 16386

**Seria II-a. Rv. Scut despicat, în I-ul cartier fascii,
în al II-lea stea cu cinci raze
(vezi fig. nr. 66)**

357. Av. Fără legendă.

Cruce cu brațe ancorate, în
cantoane câte trei globule.

Rv. Fără legendă.

Scut despicat, înclinat spre
dreapta, în I-ul cartier fasciat, în
al II-lea stea cu cinci raze; pe
colțul stâng acvila cu aripile
închise și capul spre stânga. În
câmpul stâng o cruce

AR. 12 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 53.

**Seria III-a. Rv. Scut despicat, în I-ul cartier plin,
în al II-lea fasciat
(vezi fig. nr. 67)**

358. Av. Fără legendă.

Cruce cu brațe ancorate, în
cantoane câte trei globule.

Rv. Fără legendă.

Scut despicat, înclinat spre
dreapta, în I-ul cartier plin, în al
II-lea patru fascii; pe colțul
stâng acvila cu aripile închise și
capul spre stânga. În câmpul
stâng o cruce.

AR. 11 mm

Colecția Cabinetului Numismatic al

Academiei Române C. Moisil, *op.*

cit., 1913, 51.

359. Av. Fără legendă.

Ca mai sus, c. p. e.

Rv. Fără legendă.

Ca mai sus, dar scutul are trei
fascii; în c. st. o cruce, în c. dr.

∴, c. p. e..

AR. 11 mm 0,23 g

Colecția Academiei Române

Donația N. Docan, nr. 16583.

**Seria IV-a. Rv. Scut despicat, în I-ul cartier stea cu cinci raze,
în al II-lea 4 fascii
(vezi fig. nr. 68-69)**

360. Av. Fără legendă.

Cruce cu brațe ancorate, în
cantoane câte trei globule.

Rv. Fără legendă.

Scut despicat, înclinat spre
dreapta, în I-ul cartier stea cu
cinci raze, în al II-lea patru fascii
și înclinat spre dreapta; pe colțul
stâng acvila cu aripile închise și
capul spre stânga. În câmpul
stâng o cruce.

1. AR. 12 mm 0,190 g

Colecția Cabinetului Numismatic al
Academiei Române

C. Moisil, *op. cit.*, 1913, 52.

2. 12 mm 0,205 g

3. 12 mm 0,240 g

4. 12 mm 0,252 g

Ibidem.

361. Av. Fără legendă.

Ca mai sus.

Rv. Fără legendă.

C. p. e., ca mai sus, dar scutul
are trei fascii; în c. dr. ∴, în c. st.
urmele unei cruci.

AR. 10,5 mm 0,23 g

Colecția Academiei Române

Donația N. Docan, nr. 16582.

CLASA D. MONETE CU NUMELE LUI DAN I PE REVERS¹

Seria I-a sigle K / K²

¹ [După cum o arată monedele ajunse până la noi, domnia comună a lui Dan I și Mircea a fost foarte agitată, fiind caracterizată printr-o concurență acerbă între cei doi frați și partizanii lor pentru supremație. Evoluția primei faze a acestui conflict este ilustrată de existența ducăților emiși în timpul domniei comune a lui Dan I și Mircea, pe care numele lui Mircea apare înscris pe revers, semn al statutului său de „asociat-junior”, cu o poziție subordonată. Vezi în acest sens O. Iliescu, *Domni asociați în Țările Române în secolul al XIV-lea și al XV-lea*, în *Studii și Cercetări de Istorie Medie*, 2, 1951, pp. 44-45 = Iliescu 1957 p. 304, seria I-a = MBR 89.

La scurtă vreme după aceea, probabil în cea de-a doua parte a anului 1386, raportul de forțe dintre partidele care-i sprijineau pe Dan I și pe Mircea s-a inversat, ultimul ajungând în poziția de „asociat-senior”, numele lui fiind înscris pe avers. Noua realitate politică din Țara Românească este dovedită de moneda descrisă de către O. Iliescu, *Catalog*, nr. 362.

Numărul foarte mic de piese din vremea domniei asociate cunoscute în prezent, ar putea constitui un indiciu al faptului că emisiunile au fost foarte reduse ca volum, ele având un pronunțat caracter de ceremonial și propagandă politică. După toate probabilitățile, situația durând puțină vreme, probabil câteva luni. Stilul monedelor dovedește faptul că acestea au fost bătute cu ștanțe realizate de aceiași meșteri care au lucrat și pentru Dan I și în aceleași oficine ale monetăriei, care vor continua să activeze și la începutul domniei lui Mircea ca domn singur stăpânitor (cele care au folosit siglele **Θ** – **P**; comune și pentru emisiunile lui Dan I, singur și **K** – **K**, comune pentru ducații cu legendă slavonă de la începutul domniei lui Mircea. EOT]

362. Av. **†IWMHPH4ABOEBOA**

Într-un c. l. e. scut despicaț, în I-ul cartier patru fascii, în al II-lea **K.**

Rv. **†IWAANO | VBOEBOA**

C. p. e., coif în profil spre dreapta, cu o cruce în relief pe partea inferioară; acvila cu aripile închise și capul spre stânga. În câmpul drept **K.**

AR. 15 mm 0,36 g

Tezaurul de la Bădila.

Colecția Muzeului Municipal –
donația Dr. Severeanu.

G. Severeanu, *Ducații Țării*

Românești cu numele a doi

domnitori, București, 1935, 1, p. 51.

² [Moneda descrisă la poziția nr. 362 din catalog corespunde cu cea prezentată Iliescu 1957 p. 304, seria a II-a = MBR 90. EOT]

**BIBLIOGRAFIA MONETĂRIEI LUI MIRCEA CEL BĂTRÂN ȘI A
STATELOR VECINE CARE AU INFLUENȚAT ACTIVITATEA
MONETARĂ A ȚĂRII ROMÂNEȘTI ÎN VREMEA SA -
BILANȚUL A 220 DE ANI DE CERCETĂRI
(1787-2007)**

Ernest Oberländer-Târnoveanu

Anonim [Johann Seivert, operă postumă ?], *Seltene Goldmünze des Johann Michael Woywodens der Walachen und Moldau, Kaiser Rudolphs Raths, Statthalters von Siebenbürgen und Obersten Befelhalbers der kaiserlichen Kriegsvölker, jenseits Siebenbürgen und in den dazu gehörigen Theilen*, în *Ungrisches Magazin*, 4, 1787, pp. 94-105
Anonim [I. Patzner], *Tárcza*, în *Történeti és Régészeti Értesítő*, 6, 1890, pp. 62-76

St. Avdev, *Monetnata sistema v srednovekovna Bălgarija prez XIII-XIV vek*, Sofia, 2005

St. Avdev, *Bălgarskite srednovekovni moneti*, Sofia, 2007

I. Barnea și Șt. Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*, vol. III, *Bizantini, români și bulgari la Dunărea de Jos*, București, 1971

Maria Bălăceanu și I. Stîngă, *Un tezaur de monede și podoabe din timpul lui Mircea cel Bătrân descoperit la Jiana Mare – Mehedinți*, în *Drobeta* (Buletin științific trimestrial. Muzeul Regiunii Porților de Fier), 1, 1994, 2, pp. 20-31

- Al. Bărcăcilă, *Tezaurul medieval de la Gogoși - Mehedinți*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 14, 1939, 113-114, pp. 125-134
- Al. Bărcăcilă, *Monede de la Cetatea medievală a Severinului*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 1, 1957, pp. 173-188
- Al. Bărcăcilă, *Monede, podoabe de metal și fragmente ceramice de la termele Drubetei și din cimitirul medieval suprapus*, în *Materiale și Cercetări Arheologice*, 5, 1959, pp. 769-794
- Adina Berciu-Drăghicescu, *Moneda în plata taxelor vamale în sec. XV-XVI în Țara Românească*, în *Cercetări Numismatice*, 2, 1979, pp. 129-148
- Adina Berciu-Drăghicescu și D. Ciobotea, *Aspecte ale circulației monetare în zona Olteniei (secolele XIV-XV)*, în *Analele Universității Craiova, Seria Filosofie-Sociologie-Istorie*, 6, 1981, pp. 22-34
- Adina Berciu Drăghicescu și D. Ciobotea, *Viața economică a Țării românești în epoca lui Mircea cel Mare*, în *Marele Mircea Voievod*, ed. I. Pătroiu, București, 1987, pp. 53-96
- C. Beșliu, V. Cojocaru, M. Constantinescu, V. Grecu, M. Ivașcu, E. Marincu, V. Mateiciuc, S. Spiridon, Paraschiva Stancu și Constanța Știrbu, *Determinarea compoziției unor monede medievale românești prin metode nucleare*, în *Cercetări Numismatice*, 4, 1982, pp. 41-93
- T. Bița, *A bătut Basarab I monedă ? Observații privind monedele de tip comun muntean atribuite lui Mircea cel Bătrân*, în *Cercetări istorice*, 18-20, 2002, pp. 69-81
- V. Boeresco, *La Roumanie après le Traité de Paris du 30 Mars 1856*, Paris, 1856 = *Acte și documente relative la renașterea României*, ed. G. Petrescu, D. A. Sturdza și D. C. Sturdza, vol. III, București, 1899, pp. 13-113.

I. Bogdan, *Documente slavo-române cu privire la relațiunile Țării Românești cu Brașovul și cu Țara Ungurească în sec. XV și XVI. Texte slave cu traduceri adnotațiuni istorice și o introducere asupra diplomatiei vechi românești de I. Bogdan, Profesor la Universitatea din București, Membru al Academiei Române*, vol. I, 1413-1508, București, 1905

C. Bolliac, *Daco-Romane (Tablou arheologic privitoriu la istoria Daco-României)*, (Tablou litografiat), București, f. d. (1861)

Brüder Egger, *Auctions-Catalog der von dem verstorbenen Herrn Karl Latour v. Thurmburg k. k. Hofrath und Director der k. k. Lotto-Direction I. P. in Wien hinterlassenen Münzen-und Medaillen-Sammlung. Erste abtheilung: Griechen. Römer Oesterreich-Ungarn (Böhmen, Ungarn, Siebenbürgen etc.). Russland. Polen. Portugal. Spanien. Frankreich. England. Norwegen. Schweden. Balkanstaaten*, Viena, 1898

Brüder Egger, *XI. Verkaufs-Catalog von Münzen und Medaillender Griecheer und Römer des Mittelalters und der Neuzeit. Zu den beigefügten Nettopreisen zu beziehen bei ...*, Viena, 1900

Elena Busuioc și D. Vâlceanu, *Ceramica din așezarea medievală de la Basarabi-Calafat*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie*, 27, 1976, 4, pp. 495-516

Gh. I. Cantacuzino, *Observații arheologice la Snagov*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie*, 48, 1997, 3, pp. 255-269

Gh. I. Cantacuzino, *Târgoviște – Ville et résidence princière*, în *Historia Urbana*, 5, 1997, 1, pp. 5-15

Gh. I. Cantacuzino, *Considerații privind necropola din jurul bisericii vechii Curți domnești din Câmpulung*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie*, 49, 1998, 2, pp. 181-193

Gh. Cantacuzino, *Puncte de vedere privind evoluția curții domnești din Târgoviște în secolele XIV-XV*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie*, 50,1999, 3-5, pp. 124-157

Gh. I. Cantacuzino, *Certains problèmes concernant les vestiges médiévaux de Drobeta-Turnu Severin*, în *Dacia*, N. S., 53-45, 1999-2001, pp. 159-182

Gh. I. Cantacuzino, Sp. Cristoceă, T. Mavrodin și Șt. Trâmbaciu, *Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice de la fosta Curte Domnească din Câmpulung, din anii 1975-1977*, în *Studii și Comunicări Câmpulung-Muscel*, 1, 1981, pp. 23-29

Gh. I. Cantacuzino, P. Diaconescu și C. Mihăescu, *Cercetări arheologice în zona centrală a orașului Târgoviște*, în *Materiale și Cercetări Arheologice*, Brașov, 1981, București, 1983, pp. 508-512

Gh. I. Cantacuzino, P. Diaconescu și G. Mihăescu, *Date arheologice asupra unor vestigii medievale din zona centrală a orașului Târgoviște*, în *Revista Muzeelor și Monumentelor*, seria Monumente Istorice și de Artă, 15, 1984, 2, pp. 35-42

I. Căndea, *Tezaurul de monede feudale de la Maraloiu, județul Brăila*, în *Danubius*, 8-9, 1979, pp. 165-178

I. Căndea, *Descoperiri monetare în jud. Brăila în sec. XIV-XIX*, în *Istros Buletinul Muzeului Brăilei Studii, comunicări, note*, 1, 1980, pp. 375-397

I. Căndea, *Cercetările arheologice de la mănăstirea Măxineni, județul Brăila (1976-1980)*, în *Istros Buletinul Muzeului Brăilei Studii, comunicări, note*, 2-3, 1981-1983, pp. 241-256

I. Căndea, *Brăila - Origini și evoluție până la jumătatea secolului al XVI-lea*, Brăila, 1995

D. Cernovodeanu, *Știința și arta heraldică în România*, București, 1977

- D. Cernovodeanu, *Les émissions monétaires armoriées des Princes de la Valachie aux XIVe et XVe siècles et leurs implications dans l'histoire de cette principauté*, în *Actes du 9ème Congrès Interantional de Numismatique*, Berne, Septembre 1979 (A. C. I. N.), ed. T. Hackens și R. Weiller, Louvain-la-Neuve-Luxembourg, 1982, vol. II, pp. 891-903
- D. Cernovodeanu, *Evoluțiile armeriilor Țărilor române de la apariția lor și până în zilele noastre (sec. XIII-XX)*, trad. Livia Sârbu, Brăila, 2005
- P. Chihaia, *Efigii monetare și portrete votive ale voievozilor Radu I și Mircea cel Bătrân*, în *Glasul Bisericii*, 27, 1968, 7, pp. 721-747
- P. Chihaia, *Efigiile monetare ale voievozilor Radu I și Mircea cel Bătrân*, în *Din cetățile de scaun ale Țării Românești*, București, 1974, pp. 161-191
- P. Chihaia, *Tradiții răsăritene și influențe occidentale în Țara Românească*, București, 1993
- V. Chirica și M. Tanaschi, *Repertoriul arheologic al județului Iași*, vol. I, Iași, 1984
- C. I. Condurachi, *Istoricul sistemelor monetare în Țările române până la 1867*, în *BSNR*, 26-28, 1933-1934, 81-82, pp. 27-59
- Maria Comșa, *Types d'habitations de caractère rural de la région comprise entre les Carpates Méridionales et le Danube aux XIIIe-XVIIe siècles*, în *Dacia*, N. S., 21, 1977, pp. 299-318
- N. Constantinescu, *Cercetările arheologice de la Cozia*, în *Mitropolia Olteniei*, 17.7-8, 1965, pp. 587-601
- N. Constantinescu, *La résidence d'Argeș des voivodes roumains des XIIIe et XIVe siècles. Problèmes de chronologie à la lumière des récentes recherches archéologiques*, în *Revue des Études Sud-Est Européennes*, 8, 1970, 1, pp. 5-31

- N. Constantinescu, *Curtea Domnească din Argeș, probleme de geneză și evoluție*, în *Buletinul Monumentelor Istorice*, 11.3, 1971, pp. 14-23
- N. Constantinescu, *Coconi - Un sat din Câmpia română în epoca lui Mircea cel Bătrân - Studiu arheologic și istoric -*, București, 1972
- N. Constantinescu, *Curtea de Argeș 1200-1400 – Asupra începuturilor Țării Românești*, București, 1984
- N. Constantinescu, *Cercetările arheologice de la Curtea domnească din Târgoviște*, în *Documente recent descoperite și informații arheologice*, București, 1987, pp. 69-78
- N. Constantinescu și C. Ionescu, *Asupra habitatului urban de la Târgoviște înainte de 1394. Repere din vatra Curții domnești*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie*, 31, 1980,1, pp. 53-75
- B. Constantinescu, V. Cojocaru și Roxana Bugoi, *Spre o abordare cât mai obiectivă în cercetarea numismatică prin analize compoziționale folosind metode nucleare*, în *Cercetări Numismatice*, 9-11, 2003-2005, pp. 389-404
- Valeria Costăchel, P. P. Panaitescu și A. Cazacu, *Viața feudală în Țara Românească și Moldova (sec. XIV-XVII)*, București, 1957
- G. Custurea, *Monede feudale românești descoperite în Dobrogea*, în *Peuce*, 8, 1980, pp. 497-498
- G. Custurea, *Unele considerații asupra circulației monetare în Dobrogea medievală (sec. XV-XVIII)*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 75-76, 1981-1982, 129-130, pp. 365-374
- G. Custurea, *Date noi cu privire la încetarea locuirii în așezarea de la Păcuiul lui Soare*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie*, 33, 1984, 2, pp. 238-239
- P. Diaconescu, *Cercetările arheologice la Curtea domnească din Târgoviște*, în *Valachica Studii și Cercetări de Istorie*, 15, 1997, pp. 53-70

- P. V. Diaconescu, *Târgoviște. Reședință și capitală a Țării Românești*, în *Valachica*, 19, 2006, pp. 85-107
- P. Diaconescu și C. Ionescu, *Cercetări arheologice în zona fostei străzi "Rapsodiei" din Târgoviște – Biserica Stelea Veche I.*, în *Materiale și Cercetări Arheologice*, A XIII-a sesiune anuală de rapoarte, Oradea, 1979, pp. 353-368
- P. Diaconu, *Monede rare și inedite din epoca feudală de început descoperite la Păcuiul lui Soare și împrejurimi*, în *SCIIV*, 15, 1964, 1, pp. 143-147
- P. Diaconu, *Contribuție la cunoașterea monedelor lui Ioan Terter, despotul Țării Dristrei*, în *Cercetări Numismatice*, 3, 1980, pp. 73-76
- M. Dimitrov, *Monetite ot Dionisopolis-Karvuna: Izvor za administrativnata, političeskata i stopanskata istorija na severozapadnoto Černomorie ot IV v. pr. Xr. do srednata na XV vek*, în *Dobrudža*, 12, 1995, *Numismatic and Sphragistic Contributions to Ancient and Medieval History of Dobroudja-International Symposium, Dobrich/1993*, pp. 173-179
- Violeta Dimova, *Nahodka ot srednovekovni moneti kraj grad Ruse*, în *Izvestija na Arheologičeski Institut*, 25, 1962, pp. 71-87
- N. Docan, *Studii privitoare la numismatica Țării Românești. I. Bibliografie și documente*, în *Analele Academiei Române - Memoriile Secțiunii Istorice*, 32, 1909-1910, pp. 450-567
- K. Dočev, *Moneti i parično obraštenie v Tărnovo XII-XIV v.*, Veliko Tărnovo, 1992
- K. Dočev, *Srednovekovni moneti ot Trapezica vŭv Veliko Tărnovo*, în *Numizmatika - Novi proučvanija. Dokladi ot Nacionalnata konferencija po numizmatika, provedena vŭv Veliko Tărnovo na 19.11.1994 g.*, Veliko Tărnovo, 1994, pp. 32-34

K. Dočev, *Monetite ot manastira „Velikata Lavra” „Sv. 40 Măčenici” văv Veliko Tărnovo*, în *Srednovekovno Tărnovo Arheologičeski proučvanija Jubileen Sbornik po slučaj tridest godini ot săzdavaneto na Filiala na Arheologičeskija Institut i Muzej pri Bălgarskata Akademija na Naukite Veliko Tărnovo 1974-2004*, ed. K. Totev, M. Robov și I. Aleksandrov, Veliko Tărnovo, 2004, pp. 144-198

I. T. Dragomir, *Cetatea medievală de la Enisala. Unelte, arme și obiecte de podoabă*, în *Danubius*, 6-7, 1972-1973, pp. 29-47

DRH D I = *Documenta Romaniae Historica, D*, vol. I, *Relațiile dintre Țările române (1222-1456)*, ed. Șt. Pascu, C. Cihodaru, K. G. Gündisch, D. Mioc și Viorica Pervain, București, 1977

V. Drâmbocanu și I. Rusu, *Contribuții la repertoriul descoperirilor monetare de pe teritoriul județului Buzău*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 70-74, 1976-1980, 124-128, pp. 609-614

B. Filipescu, *Cercetări în stațiunea arheologică Malu Roșu, com. Fierbinți-Târg, jud. Ialomița*, în *Cercetări Arheologice*, 7, 1984, pp. 129-135

B. Filov, *Novookriti starini*, în *Izvestija na Bălgarskoto Arheologičeskoto Družestvo*, 5, 1915, pp. 222-230

Fl. Firan și Al. Fireescu, *Craiova – Ghid de oraș*, București, 1982

Emil Fischer, *IX. Verzeichniss verkäuflicher Münzen und Medaillen (darunter der Groschenfund v. Rohrenreith [1899] welche zu den beigesetzten Einzelpreisen*, Viena, 1901

E. Fruchter și G. Mihaescu, *Mircea cel Mare și reședința domnească de la Târgoviște*, în *Revista Muzeelor și Monumentelor*, seria Monumente Istorice și de Artă, 23, 1986, 8, pp. 17-23

Dobрила Gaj-Popović, *Ceramic ussels in which were found medieval coins*, în *Balcanoslavica*, 3, 1974, pp. 49-57

- Dobрила Gaj-Popović, *Ostava srednjovekovnog novca sa Hajdučke Vodenice*, în Numizmatičar, 5, 1982, pp. 147-173
- La Galerie Numismatique Bogdan Stambuliu, Vente aux enchères, I, Swissôtel, Genève – Metropole, Samedi-Lundi, 22-24 Novembre, 2003*, Geneva, 2003
- La Galerie Numismatique Bogdan Stambuliu, Vente aux enchères, IV, Hôtel Noga Hilton, Genève, Dimanche, 28 Novembre, 2008*, Geneva, 2004
- I. Gedai, *Éremleletek. Fogaras megye*, în Numizmatikai Közlöny, 74-75, 1975-1976, p. 107
- G. Georgescu, *Monede găsite la Sân-Nicoară, Curtea de Argeș*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 70-76, 1976-1980, 120-124, pp. 317-319
- T. Gerasimov, *Kolektivni nahodki na moneti prez 1939*, în Izvestija na Bălgarskijat Arheologičeski Institut, 13, 1939, pp. 341-345
- T. Gerasimov, *Kolektivni nahodki na moneti prez poslednite godini*, în Izvestija na Bălgarskijat Arheologičeski Institut, 15, 1946, pp. 235-244
- T. Gerasimov, *Monetite ot dvoreca na Carevec*, în *Carevgrad Tărnov*, vol. I, *Dvorecăt na bălgarskite care prez utorata Bălgarska dăržava*, Sofia, 1973, pp. 197-258
- C. C. Giurescu, *Organizarea financiară a Țării Românești în vremea lui Mircea cel Bătrân*, în Academia Română – Memoriile Secțiunii Istorice, seria a 3-a, 7, 1926-1927, pp. 14-23
- C. C. Giurescu, *Întinderea Munteniei sub Mircea cel Bătrân*, în *Din trecut*, București, 1942, pp. 48-57
- C. C. Giurescu, *Istoria românilor*, vol. II, 1, ed. a IV-a, București, 1943
- C. C. Giurescu, *A Romanian tax with a Byzantine name*, în JEEH, 1, 1972, pp. 121-127

D. C. Giurescu, *Relațiile economice ale Țării Românești cu țările Peninsulei balcanice din secolul al XIV-lea până la mijlocul secolului al XVI-lea*, în *Romanoslavica*, 11, 1965, pp. 167-186

D. C. Giurescu, *Țara Românească în secolele XIV și XV*, București, 1973
Al. Grecu (P. P. Panaitescu), *Relațiile Țării Românești și ale Moldovei cu Ragusa, sec. XV-XVIII*, în *Studii – Revistă de Istorie*, 2, 1949, 4, pp. 105-124

Maria Grigoruță, *Monede de la Mircea cel Bătrân descoperite la București*, în *Materiale de istorie și muzeografie*, 8, 1971, pp. 247-252

Maria Grigoruță, *Emisiuni monetare de la Mircea cel Bătrân*, în *Izvoare arheologice bucureștene*, 1, București, 1978, pp. 50-52

Maria Grigoruță, *Descoperiri monetare medievale pe șantierelor arheologice bucureștene*, în București. *Materiale de Istorie și Muzeografie*, 10, 1980, pp. 209-213

Ph. Grierson, *The Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks and Whittemore Collection*, vol. V, *Michael VIII to Constantine XI 1258-1453*, part 1-2, Washington, 1999

Despina Guguș și A. Măgureanu, *Index de la revue Dacia 1924-1998*, în *Dacia*, N. S., 43-45, 1999-2001, pp. 243-279

J. Hampel, *Magyarhoni régészeti leletek repertoriuma*, în *Archaeologiai Közlemények*, 12, 1878, pp. 131-136

Nesemnat [L. Huszár], *Az Országos Magyar Történeti Múzeum Éremtára jelentősebb új szerzeményei 1941-ben*, în *Numizmatikai Kozlöny*, 41, 1942, p. 65

L. Huszár, *Münzkatalog Ungarn von 1000 bis heute*, Budapest și München, 1979

O. O. Iliescu, *Siglele de pe monedele Țării Românești*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 16, 1942, 121-122, pp. 10-16

- O. O. Iliescu, *Monete de aramă de la Mircea cel Bătrân?*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 18, 1944, 131-132, pp. 25-27
- O. O. Iliescu, *Cu privire la monetele lui Mircea cel Bătrân*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 19, 1945, 133-134, pp. 278-281
- O. Iliescu, *Domni asociați în Țările Române în secolul al XIV-lea și al XV-lea*, în *Studii și Cercetări de Istorie Medie*, 2, 1951, pp. 39-60
- O. Iliescu, *Cu privire la problema realizării unui corpus al monedelor feudale românești*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, 1, 1956, pp. 287-323
- O. Iliescu, *Îndreptări și întregiri mărunte cu privire la unele emisiuni monetare feudale ale Țărilor Române*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 1, 1957, pp. 217-240
- O. Iliescu, *Despre manuscrisul unui vechi Corpus al monedelor Moldovei și Țării Românești*, în *Studii și Cercetări de Bibliologie*, 2, 1957, pp. 302-314
- O. Iliescu, *Numismatica medievală și modernă a țării noastre, oglindită în colecțiile restituite de la Moscova*, în *Studii asupra tezaurului restituit de U.R.S.S.*, București, 1958, pp. 15-32
- O. Iliescu, *Emisiuni monetare ale Țării Românești din secolele al XIV-lea și al XV-lea*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 2, 1958, pp. 303-344
- O. Iliescu, *Însemnări privitoare la descoperiri monetare (II)*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 2, 1958, pp. 447-463
- O. Iliescu, *Monede medievale și moderne: sigilii românești. Medalii moderne*, în *Expoziția tezaurului restituit de Uniunea Sovietică București 1956-1957 / Muzeul de Artă al Republicii Populare Române/*, București, 1959, pp. 13-19

O. Iliescu, *Cabinetul numismatic.*, în *Studii și Cercetări de Bibliologie*, 3, 1960, pp. 504-507

O. Iliescu, *Creația de artă în colecțiile Cabinetului Numismatic. Nouă decenii de la întemeierea colecțiilor 1871 – 1961, 24 februarie – 24 martie 1962 /Biblioteca Academiei Republicii Populare Române, Cabinetul Numismatic/*, București, 1962

O. Iliescu, *Cabinetul Numismatic al Bibliotecii Academiei R. P. Române în pragul celui de-al X-lea deceniu de la întemeierea colecțiilor sale*, în *Studii și Cercetări de Bibliologie*, 5, 1963, pp. 179-197

O. Iliescu, *Monedele în circulație în perioada de trecere la feudalism și în feudalism*, în C. C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I, București, 1964, pp. 59-110; 346-396 (Anexele I-III)

O. Iliescu, *Cel dintâi simpozion de numismatică feudală românească*, în *Studii*, 18, 1965, 5, pp. 1154-1155

O. Iliescu, *Le symposion de numismatique médiévale roumaine Bucarest, 13 mai 1965*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 4, 1965, 5, pp. 1062-1063

O. Iliescu, *L'hyperpère byzantin au Bas-Danube du XIe au XVe siècles*, în *Revue des Études Sud-Est Européennes*, 7, 1969, 1, pp. 109-119

O. Iliescu, *Moneda în România 491-1864*, București, 1970

O. Iliescu, *L'héritage de l'idée impériale byzantine dans la numismatique et la sigillographie roumaines au Moyen Âge*, în *Byzantina*, 3, 1971, pp. 255-276

O. Iliescu, *Bibliografia numismaticii românești*, în *Studii și Cercetări de Bibliologie*, 12, 1972, pp. 239-252

O. Iliescu, *Monede medievale și moderne (emise până la 1800)*, în *Creșterea Colecțiilor Caiet Selectiv de Informare*, 39-40, ianuarie-iunie, 1972, pp. 37-40

- O. Iliescu, *Les pays sud-est européens*, în *A survey of numismatic reserches 1966-1971*, vol. II, *Medieval and Oriental numismatics*, ed. J. Ivon și H. W. Brown, New York, 1973, pp. 278-303
- O. Iliescu, *Ducații Țării Românești cu numele lui Basarab voievod*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 6, 1975, pp. 139-152
- O. Iliescu, *Însemnătatea operei științifice a profesorului Constantin Moisil*, în *Memoriile Secției de Științe Istorice, Seria a IV-a*, 1, 1975-1976, pp. 171-177
- O. Iliescu, *Monede medievale și moderne descoperite la Păcuiul lui Soare în anii 1956-1974*, în vol. P. Diaconu și Silvia Baraschi, *Păcuiul lui Soare*, vol. II, *Așezarea medievală (secolele XIII – XV)*, București, 1977, pp. 148-163
- O. Iliescu, *Un tezaur de monede de la Mircea cel Bătrân găsit în R. S. F. Iugoslavia*, în *Cercetări Numismatice*, 1, 1978, pp. 29-31
- O. Iliescu, *Ducați necunoscuți emiși de voievozi ai Țării Românești în secolul al XV-lea*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 77-78, 1983-1985, 131-134, pp. 257-289
- O. Iliescu, *Un ducat rar emis de Mircea cel Bătrân*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 8, 1984, pp. 85-87
- O. Iliescu, *Les hyperpères de Vlaïcou Voda*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 24, 1985, 2, pp. 209-216
- O. Iliescu, *Le droit monétaire dans les pays roumains aux XIVe-XVe siècles*, în *Nummus et historia*, Varșovia, 1985, pp. 195-203
- O. Iliescu, *Ducații de cruciadă ai lui Mircea cel Bătrân*, în *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos*, 5-8, 1985-1989, pp. 179-188
- O. Iliescu, *La naissance d'une idée politique: Byzance après Byzance*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 25, 1986, 1-2, pp. 35-44

O. Iliescu, *Cu privire la tezaurul de la Văcăreni (jud. Tulcea)*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 80-85, 1986-1991, 134-139, pp. 117-123

O. Iliescu, *Vlad Ier, Voievode de Valachie: le règne, le sceau et les monnaies*, în Revue Roumaine d'Histoire, 27, 1988, 1-2, pp. 73-105

O. Iliescu, *Monedele Țării Românești și ale Moldovei la Marea Neagră (secolele XIV-XV)*, în Revista istorică, S. N., 1, 1990, 6, pp. 649-656

O. Iliescu, *Démètre Sturdza et la numismatique roumaine*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 77-78, 1992-1993, 140-141, pp. 17-58

O. Iliescu, *Probleme de numismatică medievală românească*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 88-89, 1994-1995, 142-143, pp. 108-109

O. Iliescu, *Ultimele emisiuni monetare proprii în Țara Românească. Modificări aduse sistemului monetar în Moldova*, în C. C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, ed. a 2-a, vol. I, București, 1997, pp. 63-93

O. Iliescu, *Monetary systems used on Romania's territory during Antiquity and Middle Ages*, în *130 Years since the Establishment of the Modern Romanian Monetary System*, ed. M. Isărescu, București, 1997, pp. 45-57

O. Iliescu, *False probleme de numismatică medievală românească*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 92-97, 1998-2003, 146-151, pp. 195-206

O. Iliescu, *Ultimele emisiuni monetare proprii în Țara Românească. Modificări aduse sistemului monetar în Moldova*, în C. C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, ed. a 2-a, vol. I, București, 1997

O. Iliescu, *Monetary systems used on Romania's territory during Antiquity and Middle Ages*, în *130 Years since the Establishment of the Modern Romanian Monetary System*, ed. M. Isărescu, București, 1997, pp. 45-57

O. Iliescu, *False probleme de numismatică medievală românească*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 92-97, 1998-2003, 146-151, pp. 195-206

O. Iliescu, *Istoria monedei în România (c. 1500 î. e. n. – 2000) Cronologie – Bibliografie – Glosar*, București, 2002

O. Iliescu și G. Foit, *Un tezaur de monede moldovenești din prima jumătate a secolului al XV-lea, descoperit la Suceava*, în *Arheologia Moldovei*, 5, 1967, pp. 145-167

N. Iorga, *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XV^esiècle*, vol. I, Paris, 1899

N. Iorga, *Domnii români după portrete și fresce contemporane*, Sibiu, 1930

N. Iorga, *Histoire des Roumains et de la Romanité Orientale*, vol. IV, *Les chevaliers*, București, 1937

Elena Isăcescu, *Monede medievale și moderne (emise până la 1800)*, în *Caiet Selectiv de Informare asupra Creșterii Colecțiilor Bibliotecii Academiei R. P. R.*, 8. iulie-decembrie, 1963, pp. 338-370 (pp. 340-343, nr. 354-381)

Elena Isăcescu, *Monede medievale și moderne (emise până la 1800)*, în *Creșterea Colecțiilor Caiet selectiv de informare*, 13-14, 1965, Iulie-Decembrie, pp. 45-49, nr. 253-314

Elena Isăcescu, *Tezaurul datând din sec. XIV-XV de la Turnu Severin*, în *Creșterea Colecțiilor Caiet selectiv de informare*, 13-14, 1965, Iulie-Decembrie, pp. 52-57, nr. 324-383

Elena Isăcescu, *Un alt tezaur monetar găsit la Păcuiul lui Soare*, în Studii și Cercetări de Numismatică, 6, 1975, pp. 253-157

Elena Isăcescu, *Schei Braşov – Biserica Sf. Nicolae Campania arheologică 1975 (lotul I)*, în *Monede medievale şi moderne Monede găsite pe şantierele arheologice ale Direcţiei Patrimoniului Cultural Naţional*, în Creşterea Colecţiilor Caiet selectiv de informare, 51. ianuarie-iunie, 1975, pp. 39-87

Elena Isăcescu, *Monedele atribuite lui Nicolae Redwitz*, în Studii și Cercetări de Numismatică, 7, 1980, pp. 99-107

IR = *Istoria Românilor*, vol. IV, *De la universalitatea creştină la Europa „patriilor”*, ed. Şt. Ştefănescu, C. Mureşanu, T. Teotoi, Bucureşti 2001

V. Ivanišević, *Novčarstvo srednjovekovne Srbije*, Belgrad, 2001

C. Ionescu, *Consideraţii asupra arhitecturii şi urbanismului oraşului Târgovişte în a doua jumătatea a veacului al XIV-lea*, în Revista Muzeelor şi Monumentelor, seria Monumente Istorice şi de Artă, 14, 1983, 2, pp. 65-70

I. Jordanov, *“Čuždi” moneti v paričnija pazar na srednovekoven Šumen (XIII-XIV v.)*, în Godišnik na Muzejte ot Severna Bălgarija, 1, 1975, pp. 141-152

I. Jordanov, *Numizmatičnata kolekcija na Arheologičeskija muzej Balčik – istoričeski izvor za istorijata na grada i okolnostite mu*, în Balčik – drevnost i sâvremie, Balčik, 1990, pp. 49-56

S. Jordanov, *Srednovekovnite moneti v Rusensko*, în *Moneti ot Rusenskija kraj*, Ruse, 1998

Jordanka Jurukova, *Monetnite nahodki, otkriti v Bălgaria prez 1973 i 1974 g.*, în *Arheologija*, 1978, 2, pp. 72-77

Jordanka Jurukova, *Monetnite nahodki, otkriti v Bălgaria prez 1977 i 1978 g.*, în *Arheologija*, 1979, 4, p. 64

- Jordanka Jurukova, *Monetnrite nahodki, otkriti v Bălgaria prez 1980 g.*, în *Arheologija*, 1982, 1, pp. 62-65
- Jordanka Jurukova, *Monetnrite nahodki, otkriti v Bălgaria prez 1981 g.*, în *Arheologija*, 1983, 1-2, pp. 113-117
- Jordanka Jurukova, *Monetnrite nahodki, otkriti v Bălgaria prez 1982 g.*, în *Arheologija*, 1985, 2, pp. 58-64
- L. Kakucs, *Legăturile Societății de Istorie și Arheologie din Timișoara cu Academia Română din București*, în *Tibiscus, Istorie*, 5, 1979, pp. 313-316
- F. Király, *A szabadszállási Zsigmond korabeli éremlelet*, în *Numizmatikai Közlöny*, 50-51, 1951-1952, pp. 27-37
- Lj. Kovačević, *O natpisu na najstarijim vlaški novcima. Prilog rumunskoj numizmatici*, în *Starinar*, 2, 1907, pp. 48-60
- C. Kunz, *Di un piccolo ripostiglio di monete*, în *Miscellanea numismatica*, II, Veneția, 1867 = *RIN*, 1, 1897, pp. 87-92
- S. Lambrino, *Săpăturile arheologice din Ținutul Dunărea-de-Jos*, în *Revista Istorică Română*, 9, 1939, pp. 498-502
- L. Lazarov, *Pogled vărhu monetnata cirkulacija v dnešnite bălgarski zemi pred XV vek (spored dannite ot kolektivnite nahodki)*, în *Numizmatika i Sfragistika*, 1-2, 1992, pp. 33-51
- L. Lazarov, *Danni za monetnata cirkulacija na Provadijskata krepост (Po materiali ot Dălgopolskija muzej)*, Veliko Tărnovo, 2001
- O. Luchian, *Țara Românească*, în G. Buzdugan, O. Luchian și C. C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, București, 1977
- G. Manolescu, *Moneta lui Vlad Dracul*, în *Revista din Iași*, 1, 1908, 4, pp. 210-212
- T. Martinovici, *Platoul din fața Cetății de scaun Sectorul A*, în *Materiale și Cercetări Arheologice*, 5, 1959, pp. 594-599

- R. Maschio și S. Cîrstocea, *Tezaurul de monede medievale românești și bizantine din sec. XIV-XV descoperit la ansamblul feudal Glavacioc, jud. Argeș*, în *Cercetări Numismatice*, 5, 1983, pp. 69-81
- R. Maschio și Sp. Crîstocea, *Monede emise de Mircea cel Bătrân descoperite în biserica fostei mănăstiri Tutana, jud. Argeș*, în *Argessis, Studii și Comunicări*, seria Istorie, 10, 2001, pp. 87-91
- C. N. Mateescu, *Contribuție la studiul monedelor lui Mircea cel Bătrân: Un ducat descoperit la Vădastra*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, 3, 1960, pp. 279-286
- J. N. Mănescu, *Cu privire la originea stemei Țării Românești*, în *Cercetări Numismatice*, 5, 1983, pp. 183-195
- Gh. Mănucu Adameșteanu, *Considerații finale asupra locuirii medievale (secolele XIV-XV) de la Aegyssus, jud. Tulcea*, în *Materiale și Cercetări Arheologice, A XVII-a sesiune anuală de rapoarte, Ploiești, 1983*, București, 1993, partea a II-a, pp. 439-454
- Gh. Mănucu Adameșteanu, *Raport final asupra locuirii medievale timpurii de la Aegyssus-Tulcea*, în *Peuce*, 11, 1995, pp. 363-372
- F. Medeleț și Nicoleta Toma, *Muzeul Banatului. File de cronică. 1872-1918*, vol. I, Timișoara, 1997
- D. M. Metcalf, *Some comments on the metrology of the coins of Ivan Aleksandur and of Ivan Stratsimir*, în *Studii și Cercetări Numismatice*, 6, 1975, pp. 127-138
- D. M. Metcalf, *Coinage in South-Eastern Europe 820-1396*, Londra, 1979
- G. Mihăescu, și E. Fruchter, *Geneza orașului medieval Târgoviște*, în *Dâmbovița – Vatră de istorie. Culegere de articole dedicate aniversării a 2050 de ani de la constituirea primului stat dac centralizat și independent sub conducerea lui Burebista*, Târgoviște, 1980, pp. 64-70
- I. A. Mirnik, *Coin hoards in Jugoslavia*, Londra, 1981

- I. A. Mirnik, *Jugoslavia*, în *A survey of numismatic research 1978-1984*, vol. I, *Ancient, medieval and modern numismatics*, ed. M. Price, E. Besly, D. MacDowall, M. Jones și A. Oddy, Londra, 1986, pp. 644-657
- B. Mitrea, *Découvertes monétaires en Roumanie (1975) (XIX)*, în *Dacia*, N. S., 20, 1976, pp. 287-293
- B. Mitrea, *Découvertes monétaires en Roumanie 1977 (XXI)*, în *Dacia*, N. S., 22, 1978, pp. 363-369
- B. Mitrea, *Tezaurul de la Văcăreni*, în *Magazin Istoric*, 12, 1978, 4, p. 59
- B. Mitrea, *Découvertes monétaires en Roumanie 1979 (XXII)*, în *Dacia*, N. S., 23, 1979, pp. 371-376
- B. Mitrea, *Découvertes monétaires en Roumanie - 1979 (XXIII)*, în *Dacia*, N. S., 24, 1980, pp. 371-378
- B. Mitrea, *Découvertes monétaires en Roumanie - 1980 (XXIV)*, în *Dacia*, N. S., 25, 1981, pp. 381-390
- B. Mitrea, *Découvertes monétaires en Roumanie: 1981, 1982, 1983 (XXV, XXVI et XXVII)*, în *Dacia*, N. S., 28, 1984, 1-2, pp. 183-190
- B. Mitrea, *Découvertes monétaires en Roumanie - 1984 (XXXVIII)*, în *Dacia*, N. S., 29, 1985, 1-2, pp. 171-174
- B. Mitrea, *Découvertes monétaires en Roumanie - 1985 (XXIX)*, în *Dacia*, N. S., 30, 1986, pp. 191-193
- B. Mitrea și V. Umlauf, *Două tezaure vechi românești descoperite în jud. Dîmbovița*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 80-85, 1986-1991, 134-139, pp. 125-132
- B. Mitrea și Gh. Poenaru Bordea, *Découvertes monétaires en Roumanie - 1988 (XXXII)*, în *Dacia*, N. S., 33, 1989, pp. 259-266
- B. Mitrea și Gh. Poenaru Bordea, *Découvertes monétaires en Roumanie - 1990 (XXXIV)*, în *Dacia*, N. S., 35, 1991, pp. 215-228

- F. Mîrtzu, *Vlad Uzurpatorul, domn la Curtea de Argeș*, în Studii și Comunicări Muzeul Curtea de Argeș, 1990, pp. 46-50
- C. Moisil, *Monede vechi românești găsite în Dobrogea – (Tezaurul de la Bădila)*, în Convorbiri Literare, 40, 1906, 12, pp. 1117-1122
- C. Moisil, *Cele mai vechi monede muntene (Fragment din “Excursiuni arheologice în Dobrogea”)*, în Convorbiri Literare, 42, 1908, 5, pp. 413-419
- C. Moisil, *Monedele lui Mircea cel Mare. (Fragment din “Excursiuni arheologice în Dobrogea”)*, în Convorbiri Literare, 42, 1908, 10, pp. 588-594
- C. Moisil, *Colecțiunea numismatică*, în Biblioteca Academiei Române - Creșterea Colecțiunilor, 19. Octombrie-Decembrie, 1911, pp. 362-385
- C. Moisil, *Colecțiunea numismatică*, în Biblioteca Academiei Române, Creșterea colecțiunilor, 23, 1913, Octomvrie-decemvrie, pp. 194-231
- C. Moisil, *Considerațiuni asupra monedelor lui Mircea cel Bătrân*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 10, 1913, 20, pp. 37-56
- C. Moisil, *Colecțiunea numismatică*, în Biblioteca Academiei Române, Creșterea colecțiunilor, 25, Octombrie-Decembrie, 1914, pp. 140-183
- C. Moisil, *Efigiile monetare ale domnilor români*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 12, 1915, 25, pp. 126-142
- C. Moisil, *Monete vechi românești inedite sau puțin cunoscute*, în Analele Academiei Române - Memoriile Secțiunii Istorice, 38, 1915, pp. 55-77
- C. Moisil, *Numismatica Dobrogei*, în Arhiva Dobrogei, 1, 1916, pp. 112-153
- C. Moisil, *Monede vechi găsite în săpăturile de la Curtea-de-Argeș*, în Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, 10-16, 1917-1923, pp. 150-152

C. Moisil, *Contribuțiuni la originea cuvântului „ban”*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 15, 1920,33-36, pp. 24-37

C. Moisil, *Numismatica și descoperirile de la Curtea de Argeș*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 1, 1920,6-7, pp. 37-41

C. Moisil, *Istoria monedei în România – Expunere sumară – 7. Monedele lui Dan I și Mircea cel Bătrân*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 2, 1921, 4-5, pp. 25-28

C. Moisil, *Monetăria Țării Românești în timpul dinastiei Basarabilor. Studiu istoric și numismatic*, în *Anuarul Institutului de Istorie Națională*, 1, 1924-1925, pp. 107-159 și extras, Cluj, 1924, pp. 1-54

Nesemnlat [C. Moisil], *Tezaure de monete vechi românești*, Comunicare la Societatea Numismatică Română, la data de 30.V.1926, menționată în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 7, 1927, 69-70, pp. 32

C. Moisil, *Introducere în numismatica Dobrogei, în 1878-1928 Cincizeci de ani de viața românească* Publicație tipărită cu prilejul semicentenarului reanexării Dobrogei, București, 1928, pp. 145-175

C. Moisil, *Dobrotici și Mircea cel Bătrân, în 1878-1928 Cincizeci de ani de viața românească. Publicație tipărită cu prilejul semicentenarului reanexării Dobrogei*, București, 1928, pp. 305-314

C. Moisil, *Cabinetul Numismatic al Academiei Române*, în *Boabe de grâu*, 4, 1933, 12, pp. 705-726

Cronicar [C. Moisil], *Congresul și expoziția de numismatică și arheologie din Craiova*, în *Cronica Numismatică și Arheologică*, 10, 1934, 98-99, p. 70

C. Moisil, *Primele monede românești*, în *Monedele României*, în *Enciclopedia României*, vol. I, *Statul*, București, 1938, pp. 98-124

C. Moisil, *Stema României*, în *Enciclopedia României*, vol. I, *Statul*, București, 1938, pp. 107-109

C. Moisil, *Stemele primelor monede românești*, în Academia Română - Memoriile Secțiunii Istorice, 21-22, 1939-1940, pp. 77-88

C. Moisil, *Probleme de numismatică românească 1. Sistemul monetar din Țara Românească și Moldova la înființarea monetărilor naționale 2. Monede mărunte din veacul al XIV-lea*, în Academia Română - Memoriile Secțiunii Istorice, 21-22, 1939-1940, pp. 237-246

C. Moisil, *Sigiliile lui Mircea cel Bătrân*, în Revista Arhivelor, 6-7, 1944-1945, pp. 256-286

C. Moisil, *Vechile monetării din România. Istoric – Organizare – Activitate monetară*, în *Monetăria Națională – Zece ani de activitate, 1935-1945*, București, 1945, pp. 25-30

C. Moisil, *Statistica tezaurelor monetare intrate din anul 1920 până la 31 decembrie 1946 (urmare)*, în Biblioteca Academiei Române Buletin Lunar, 2, 1947, 4-5, pp. 31-34

C. Moisil, *Statistica tezaurelor monetare intrate din anul 1920 până la 31 decembrie 1946 (urmare și sfârșit)*, în Biblioteca Academiei Române Buletin Lunar, 2, 1947, 6-12, pp. 3-5

C. Munteanu, O. Dudău și D. T. Apostol, *Monede din colecția Muzeului Castel Bran*, în *Monedă și comerț în Sud-Estul Europei, I, Lucrările întâlnirii din anul 2007 Sibiu – Capitală culturală europeană – Coins and Commerce in the South-East of Europe – Proceedings of the 2007 Meeting Sibiu – European capital of culture*, Sibiu, 2007, pp. 233-244

Luminița Munteanu și Mariana Beldie Dumitrache, *Rezultatele cercetărilor arheologice de la biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului – Etapa 1975*, în Revista Muzeelor și Monumentelor, 45, 1976, 1, pp. 52-56

P. V. Năsturel, *Interpretarea mobilelor eraldice de pe monedele Țării Românești*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 11, 1914, 21, pp. 19-23

E. Nicolae, *Moneda otomană în Țările Române în perioada 1451-1512*, Chișinău, 2003

E. Nicolae și A. Popescu, *Descoperiri monetare de la Dridu, jud. Ialomița*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 88-89, 1994-1995, 142-143, pp. 291-296

Șt. Nicolaescu, *Vechimea Mânăstirii Snagov*, în București, 1, 1935, pp. 108-112

Corina Nicolescu, *Istoria costumului de curte în Țările Române*, București, 1970

E. Oberländer-Târnoveanu, *Cronica descoperirilor monetare din nordul Dobrogei*, în Peuce, 8, 1980, pp. 499-513

E. Oberländer-Târnoveanu, *Quelques remarques sur les émissions monétaires médiévales de la Dobroudja méridionale aux XIVe-XVe siècles*, în Revue Roumaine d'Histoire, 27, 1988, 4, pp. 107-122

E. Oberländer-Târnoveanu, *La mer Noire et le Bas - Danube - axes du commerce européen aux XIIIe-XVe siècles (une approche numismatique du problème)*, în *Medieval Europe 1992, A Conference on Medieval Archaeology in Europe, 21st-24th September 1992 at the University of York*, vol. 5, *Exchange and Trade*, York, 1992, pp. 59-63

E. Oberländer-Târnoveanu, *De la "perperi ad sagium Vecine „la „părpăr". Monede de cont de origine bizantino-balcanică în Țara Românească (secolele XIII-XIX)*, în *130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, coord. M. Isărescu, București, 1997, pp. 98-187

E. Oberländer-Târnoveanu și Irina Oberländer-Târnoveanu, *Aspecte ale civilizației geto-dacice din Dobrogea în lumina cercetărilor din așezarea de la Sarichioi (sec. IV-II î.e.n.)*, în Peuce, 8, 1980, pp. 77-142

R. Ocheșeanu, *Despre semnificația reprezentării voievodului Radu I în armură pe monedele Țării Românești*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 86-87, 1992-1993, 140-141, pp. 139-142

R. Ocheșeanu, *Locul și semnificația imaginii Domnului Nostru Iisus Christos pe monedele Țării Românești*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 142-143, 1994-1995, 142-143, pp. 109-114

R. Ocheșeanu, *Smațurile scutului Basarabilor și semnificația lor istorică*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 90-91, 1996-1997, 144-145, pp. 195-202

A. Ouvaroff, *Recherches sur les antiquités de la Russie méridionale et des côtes de la Mer Noire*, Paris, 1860

P. I. Panait, *Contribuții arheologice la cunoașterea satului în sec. al XV-lea pe teritoriul de azi al Bucureștilor*, în București Materiale de Istorie și Muzeografie, 1, 1964, pp. 219-228

P. I. Panait, *Șantierul arheologic Băneasa-Străulești. Așezarea feudală*, în Cercetări arheologice în București, 2, 1965, pp. 190-222

P. I. Panait, *Începuturile orașului București în lumina cercetărilor arheologice*, în București. Materiale de Istorie și Muzeografie, 5, 1967, pp. 7-24

P. I. Panait, *Cercetarea arheologică a culturii materiale din Țara Românească în secolul al XIV-lea*, în SCIV, 22, 1971, 2, pp. 247-261

P. I. Panait, *Prezențe monetare în vatra satului Măicănești pe Colentina – București (sec. XIV-XV)*, în Fațetele istoriei. Existențe, identități, dinamici Omagiu academicianului Ștefan Ștefănescu, ed. T. Teotoi, B. Murgescu și Șarolta Solcan, București, 2000, pp. 151-156

- P. I. Panait și A. Ștefănescu, *Relațiile orașului București cu satele învecinate în secolele XIV-XVI*, în *Cercetări Arheologice în București*, 3, 1981, pp. 107-129
- P. P. Panaitescu, *Minele de aramă ale lui Mircea cel Bătrân*, în *Revista Istorică Română*, 7, 1937, pp. 125-134.
- P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrân*, București, 1944 (ed. a II-a, ed. Gh. Lazăr, București, 2004)
- F. Pap, *Repertoriul numismatic al Transilvaniei și Banatului secolele 11-20 Despre circulația monetară în Transilvania și Banat în secolele 11-20 – The numismatic repertory of Transylvania and Banat (11th-20th Century)*, Cluj-Napoca, 2002
- T. Papasima, *Monede medievale românești din colecția Muzeului Județean Călărași*, în *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos*, 3-4, 1987, pp. 175-178
- Gh. Papuc, *Câteva monede feudale din Țara Românească și Moldova, descoperite în Dobrogea*, în *Pontica*, 3, 1970, pp. 391-395
- V. Parušev, *Srednovekovni moneti ot Kaliakra*, în *Izvestija na Narodnija Muzej Varna*, 26 (41), 1990, pp. 140-147
- Katiușa Pârvan, *Un nou tezaur monetar de la Mircea cel Bătrân, descoperit la Galiciuica, jud. Dolj*, în *Cercetări Numismatice*, 4, 1982, pp. 123-131
- Katiușa Pârvan, *Câteva date despre tezaurul din secolele XIV-XV descoperit la Roșiorii de Vede, jud. Teleorman*, în *Cercetări Numismatice*, 6, 1990, pp. 151-161
- Katiușa Pârvan, *Ducații munteni descoperiți la Mănăstirea Cocoș, județul Tulcea*, în *Cercetări Numismatice*, 9-11, 2003-2005, pp. 215-223
- VI. Penčev, *Srednovekovni bălgarski moneti*, în J. Jurukova și VI. Penčev, *Bălgarski srednovekovni pečati i moneti*, Sofia, 1990

- V. Penčev, *Otnovo za kolektivnata nahodka ot srebărni srednovekovni moneti, namerena kraj grad Ruse prez 1955 g.*, în *Izvestija na Nacionalnija Istoričeski Muzej*, 14, 2004, pp. 119-149.
- Gh. Poenaru Bordea și B. Mitrea, *Découvertes monétaires en Roumanie - 1991 (XXXV)*, în *Dacia*, N. S., 36, 1992, pp. 199-206
- Gh. Poenaru Bordea și B. Mitrea, *Découvertes monétaires en Roumanie - 1992 (XXXVI)*, în *Dacia*, N. S., 37, 1993, pp. 307-320
- Gh. Poenaru Bordea, *Découvertes monétaires en Roumanie - 1994-1996 (XXXVIII-XL)*, în *Dacia*, N. S., 40-42, 1996-1998, pp. 425-466
- A. Pohl, *Pénzverés Nagy Lajos korában*, în *Numizmatikai Közlöny*, 80-81, 1981-1982, pp. 71-77
- A. Pohl, *Zsigmond király pénzverése (1387-1437)*, în *Numizmatikai Közlöny*, 66-67, 1967-1968, pp. 43-56
- A. Pohl, *Münzzeichen und Meisterzeichenauf Ungarischen Münzen des Mittelalters (1300-1540)*, Budapest-Graz, 1982
- D. Popescu, *Săpăturile arheologice în Republica Socialistă România în anul 1964*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche*, 16, 1965, 3, pp. 587-604
- D. Popescu, *Săpăturile arheologice în Republica Socialistă România în anul 1965*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche*, 17, 1966, 4, pp. 709-725
- D. Popescu, *Les fouilles archéologiques dans la République Socialiste de Roumanie*, în *Dacia*, 13, 1969, pp. 507-537
- Gh. Popilian, *Tezaurul medieval de la Basarabi*, în *Academia Republicii Socialiste România Centrul de Istorie, filologie și etnografie Craiova, Comunicări, Seria Numismatică*, 2, 1968, pp. 3-22
- T. Rădulescu, *Tezaurul monetar de la Bâzdâna, jud. Dolj (secolele XIV-XV)*, în *Oltenia Studii și Comunicări, Arheologie, Istorie, Etnografie*, 3, 1981, pp. 89-95

- T. Rădulescu, *Un nou lot din tezaurul monetar de la Bâzdâna – Dolj (secolele XIV-XV)*, în *Oltenia Studii și Comunicări, Arheologie, Istorie, Etnografie, Artă*, 5-6, 1984-1986, pp. 61-64
- T. Rădulescu, *Contribuții la studiul emisiunilor Țării Românești de la începutul secolului al XV-lea în lumina tezaurului de la Basarabi-Dolj*, în *Oltenia, NS*, 1, 1998, pp. 182-209
- T. Rădulescu și P. Turturică, *Tezaurul de monede și podoabe feudale de la Schela Cladovei-Mehedinți (sec. XIV–XV)*, în *Arhivele Olteniei, S.N.*, 3, 1984, pp. 70-88
- J. J. von Reichel, *Die reichelsche Münzsammlung in St. Petersburg*, vol. IX, St Petersburg (datat în 1843, dar probabil tipărit efectiv numai în 1850)
- I. Rengjeo, *Novci bosanskih banova i kraljeva*, în *Glasnik Hrvatskog Državnog Muzeja*, 55, 1943, pp. 237-291
- I. Rengjeo, *Corpus mittelalterlichen Münzen von Kroatien, Slavonien, Dalmatien und Bosnien*, Graz, 1959
- L. Réthy, *A Dobóczy-féle oláh éremgyűjtemény. Második befejező közlés*, în *Archaeologiai Értesítő, S. N.*, 8, 1887, pp. 310-319
- L. Réthy, *Redwitz Miklós szörény bán érmei*, în *Archaeologiai Értesítő, N. S.*, 11, 1891, pp. 193-198
- L. Réthy, *Adalékok a Havaselvi vajdaság numizmatikájához*, în *Archaeologiai Értesítő, S. N.*, 12, 1892, pp. 433-436
- L. Réthy, *Déli-szláv és oláh érmek a Weifert-féle gyűjteménben*, în *Archaeologiai Értesítő*, 15, 1895, pp. 243-245
- D. V. Rosetti, *Săpăturile arheologice de la Snagov (1 mai-1 iunie 1933)*, în *Revista Istorică Română*, 3, 1933, 2-3, pp. 217-226
- D. V. Rosetti, *Săpăturile arheologice de la Snagov (1 iunie – 30 octombrie 1933) I., II, Tombes à l'incinération de l'âge du fer et de*

l'époque romaine dans la région de Bucarest, III. Miscellanea, Publicațiile Muzeului Municipiului București, 2, 1935

L. Roșu și Gh. Popilian, *Tezaurul medieval de la Șușița*, în *Revista Muzeelor*, 1, 1964, 3, pp. 326-330

A. Sacerdoțeanu, *Despre un sigiliu al lui Mircea cel Bătrân. O rectificare sigilografică*, în *Revista Muzeelor*, 5, 1968, 5, pp. 443-445

A. Schulek, *Vegyesházi királyaink pénzei és korrendjük. II. A budai pénzverésről Károly Roberttől, Zsigmondig, Horváth Henrik dr. művészettörténeti értekezése kapcsán.*, în *Numizmatikai Közlöny*, 30-31, 1931-1932, pp. 48-70

C. Secășeanu, *Numismatica. Noțiuni de numismatică greacă, dacă, romană, bizantină și românească, cuprinzând o hartă și o planșă cu monede*, București, 1934

C. C. Secășeanu, *Istoria monedei românești de la întemeiere până la domnia M. S. Regelui Carol al II-lea Note publicate în revista "Răsăritul" No 5-6 din 1938*, București, 1938 (pe pagina de gardă semnat

C. C. Secășeanu, iar la începutul și sfârșitul articolului doar C. Secășeanu), pp. 3-8

C. Secășeanu, *Numismatica medievală și modernă cuprinzând 60 ilustrațiuni în text*, București, 1942

C. C. Secășeanu, *Monetele Țării Românești*, în *Almanahul Curentul pe anul 1943*, București, 1942, pp. 129-132

G. Severeanu, *Despre moneda lui Radu I (1380-1385) cu tipul cavalerului și varietățile sale*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 16, 1921, 40, pp. 113-118

G. Severeanu, *Efigia monetară a lui Radu I Basarab*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 18, 1923, 48, pp. 110-113

- G. Severeanu, *Moneda lui Vlad I-îu, domn al Țărei Românești de la 1395/96 la 1397 decemurie*, în Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, 36, 1933, pp. 1-4
- G. Severeanu, *Monedele lui Dan I Basarab, domn al Țării Românești 1384-1386*, în București, 1, 1935, pp. 242-258
- G. Severeanu, *Ducații Țării Românești cu numele a doi domnitori*, în București, 1, 1935, pp. 48-52
- G. Severeanu, *Ducații Țării Românești cu numele a doi domnitori: Vlad I și Mircea I*, în București, 1, 1935, pp. 259-264
- G. Severeanu, *Monetele lui Petru Mușat găsite într-un tezaur de monete de la Mircea cel Bătrân*, în Revista muzeului municipiului București, 3, 1937, 2, pp. 67-73
- G. Severeanu, *Donățiunea Romulus P. Voinescu*, în Bucureștii. Revista muzeului municipiului București, 3, 1937, 2, pp. 75-93
- A. Smaranda, *Monedele voievodului Vlad I Basarab, Domnul Țării Românești (?-1397) și semnificația lor*, în Valachica Studii și Cercetări de Istorie, 15, 1997, pp. 49-51
- I. Spîru, *Informații asupra circulației monetare în județul Teleorman în secolele XIV-XIX*, în BSNR, 70-74, 1976-1980, pp. 651-655
- I. Stîngă, *Contribuții privind dezvoltarea economico-socială a Țării Românești la sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul secolului al XV-lea în lumina unor descoperiri monetare în județul Mehedinți*, în Drobeta, 6, 1985, pp. 145-151
- I. Stîngă, *Contribuții privind circulația monedelor moldovenești în Țara Românească*, în Buletinul Societății Numismatice Române, 80-85, 1986-1991, 134-139, pp. 133-136

- I. Stîngă, *Contribuții privind existența unei monetării la Cetatea Severinului în timpul lui Mircea cel Bătrân*, în Drobeta (Buletin științific trimestrial. Muzeul Regiunii Porților de Fier), 1, 1994, 1, pp. 7-9
- I. Stîngă, *Circulația monetară la Cetatea Severinului (secolele XIII-XVI)*, în Cercetări Numismatice, 7, 1996, pp. 149-154
- I. Stîngă, *Cetatea Severinului și tezaurele sale (secolele XIV-XV) Tezaurul de la Dudașul Schelei, Drobeta Turnu Severin, Reșița-Drobeta Turnu Severin*, 2002
- I. Stîngă, *Sud-Vestul Țării Românești la sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul secolului al XV-lea. Noi contribuții privind importanța europeană, strategică și economică a zonei*, în Argessis, Studii și Comunicări, seria Istorie, 14, 2005, pp. 291-299
- S. Strećković, *Akches*, vol. I, *Orhan Gazi - Murad II - 699 - 848 AH*, Belgrad, 1999
- Adriana Stoia, *Les fouilles archéologiques en Roumanie (1973-1974)*, în Dacia, N. S., 19, 1975, pp. 269-307
- D. A. Sturdza, *Uebersicht der Münzen und Medaillen des Fürtenstums Romanien (Moldau und Walachei)*, în Numismatische Zeitschrift, 4, 1872, pp. 44-129 și broșură separată, publicată în 1874 (86 pp.)
- D. A. Sturdza, *Memoriu asupra numismaticei românești*, în Analele Societății Academice Române, Secțiunea II, Memorii și Notițe, 10, 1878, pp. 155-171
- D. A. Sturdza, *Bibliografia numismaticii române*, în Analele Societății Academice Române Secțiunea II Memorii și Notițe, 11, 1879, pp. 105-164
- D. A. Sturdza, *Banii moldovenești și muntenesci*, în B. Petriceicu-Hașdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*, vol. III, București, 1974, ed. Gr. Brâncuș, s. v. "ban", col. 2428-46

- G. Székely, *15.-16. századi dénárlelet Kunfehértó határából*, în *Halasi Múzeum Emlékkönyv a Thorma János Múzeum 125. évfordulójára*, ed. A. Szakál, Kiskunhalas, 1999, pp. 365-400
- A. Ștefănescu, *Un sat domnesc pe Colentina: Mănești-Buftea*, în *Izvoare arheologice bucureștene*, București, 1978, pp. 53-58
- A. Ștefănescu, *Cercetările de la Mănești-Buftea, Materiale și Cercetări Arheologice, A XIV-a sesiune anuală de rapoarte, Tulcea, 1980*, pp. 626-631
- A. Ștefănescu, *Contribuții arheologice la începuturile locuirii feudale la Buftea*, în *Cercetări Arheologice în București*, 3, 1981, pp. 179-184
- A. Ștefănescu, *Note privind cercetarea arheologică a necropolelor din secolele XIV-XV de la Mănești-Buftea*, în *Cercetări Arheologice în București*, 4, 1992, pp. 343-349
- A. Ștefănescu, *Contribuții la cercetarea necropolelor III (secolele XIV-XV) și IV (secolele III-IV) de la Mănești-Buftea*, în *Materiale și Cercetări Arheologice, A XVII-a sesiune anuală de rapoarte, Ploiești, 1983*, București, 1993, partea a II-a, pp. 479-483
- A. Ștefănescu, *Note privind cercetarea arheologică a necropolelor din secolele XIV-XV de la Mănești-Buftea*, în *Cercetări Arheologice în București*, 4, 1992, pp. 343-349
- Șt. Ștefănescu, *Țara Românească de la Basarab I „Întemeietorul” până la Mihai Viteazul*, București, 1970
- Șt. Ștefănescu, *Țara Românească până la Mircea cel Bătrân*, în *Istoria Românilor*, IV, *De la universalitatea creștină la Europa „patriilor”*, ed. Șt. Ștefănescu, C. Mureșanu, T. Teotoi, București, 2001, pp. 274-278
- Șt. Ștefănescu, *Mircea cel Bătrân*, în *Istoria Românilor*, IV, *De la universalitatea creștină la Europa „patriilor”*, ed. Șt. Ștefănescu, C. Mureșanu, T. Teotoi, București, 2001, pp. 278-290

Constanța Știrbu, *Effigies conventionelles et effigies-portrait dans l'art monétaire de la Valachie et de la Moldavie du XIVe au XVIIIe siècles*, în *La numismatique source de l'histoire de l'art et des idées. Travaux présentés au XVe Congrès International des Sciences Historiques, Bucarest, 11 Août 1980, avec une préface de Robert A. G. Carson, publiés sous la rédaction de O. Iliescu*, București, 1981, pp. 75-87

Constanța Știrbu, *Colecția de monede medievale românești Dr. Rudolf Gassauer*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 75-6, 1981-1982, 129-130, pp. 315-349

Constanța Știrbu, *Roumanie*, în *A survey of numismatic research 1978-1984*, vol. I, *Ancient, medieval and modern numismatics*, ed. M. Price, E. Besly, D. MacDowall, M. Jones și A. Oddy, Londra, 1986, pp. 601-635

Constanța Știrbu și Paraschiva Stancu, *Monede din tezaurul de la Rachelu, aflate în colecția MIRSR și importanța lor istorică*, în *BSNR*, 66-69, 1973-1975, 121-123, pp. 143-166

Constanța Știrbu și Paraschiva Stancu, *Observații asupra emisiunilor monetare ale Țării Românești (1365-1418) pe baza analizelor prin metode nucleare*, în *Cercetări Numismatice*, 4, 1982, pp. 57-93

Constanța Știrbu și Paraschiva Stancu, *Date noi privind emisiunile monetare ale lui Mircea cel Mare*, în *Marele Mircea Voievod – Monografie*, ed. I. Pătroiu, București, 1987, pp. 97-118

C. M. Tătulea, *Cercetări în cimitirul medieval de la Portărești, jud. Dolj*, în *Oltenia-Studii și Comunicări*, 3, 1981, pp. 47-60

V. Teodorescu, I. Jercan, Iulia Stănescu, D. Lichiardopol, Maria Ignat și E. Stănescu, *Muzeul de Arheologie și Istorie Prahova*, în *Revista Muzeelor*, 14, 1977, 4, pp. 3-17

R. Theodorescu, *Bizanț, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești*, București, 1974

D. Tudor, *Obiecte de metal din Drobeta, descoperite în săpăturile lui D. G. Butculescu (1883) și Gr. G. Tocilescu (1896-1899)*, în *Drobeta*, 2, 1976, pp. 117-137

D. Tudor, *Oltenia romană*, ed. a IV-a, București, 1978

Susan Tyler-Smith, *A parcel of Wallachian and Bulgarian coins of the late fourteenth/early fifteenth century*, în *Numismatic Chronicle*, 154, 1994, pp. 277-283

D. Țeicu, *Observații privind necropola medievală de la Turnu Severin*, în *Drobeta*, 11-12, 2002, pp. 174-183

Ecaterina Țințăreanu și C. Beda, *Date preliminare asupra tezaurului de la Balta Sărată, com. Crângeni, jud. Teleorman*, în *Cercetări Numismatice*, 5, 1984, pp. 83-84

A. Ulrich, *Geldpolitik und Geldverkehr in Ungarn während der Herrschaft Sigismunds*, în *Das Zeitalter König Sigismunds in Ungarn und Deutschen Reich*, ed. Schmidt, Tillmann și Péter, Debrecen, 2000, pp. 121-132

V. Umlauf, *Criterii de ordin heraldic pentru determinarea domnitorilor emitenți din epoca medievală a numismaticii românești*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, 75-76, 1981-1982, 129-130, pp. 351-363

V. A. Urechia, *Raportul către Adunarea Deputaților privitor la stabilirea definitivă a Armorialelor țării*, București, 1868 (Tablou litografiat), însoțit de o *Anexă la Raportul Comitetului Delegților de Secțiuni asupra Proiectului de lege pentru modificarea armelor Țării*, ANIC Achiziții noi, MMDCCCLXXXII/7

Ana-Maria Velter, *Câteva probleme de numismatică românească – monedele atribuite lui Nicolae Redwicz*, în *Cercetări Numismatice*, 3, 1980, pp. 93-115

Ana-Maria Velter, *Probleme mai vechi și mai noi de numismatică medievală românească. Completări la Corpus Nummorum Valahorum*, în *Cercetări Arheologice în București*, 6, 2005, pp. 329-333

Ana-Maria Velter, *Descoperiri monetare izolate din București (1364-1867)*, în Gh. Mănucu-Adameșteanu, Ana-Maria Velter, Katiușa Pârvan și A. Vilcu, *Monede medievale și moderne descoperite în București și în împrejurimi (secolele XIV-XIX) Monnaies médiévales et modernes découvertes à Bucarest et ses environs (XIVe-XIXe siècles)*, București, 2005, pp. 53-88

Ana-Maria Velter, Katiușa Pârvan și A. Vilcu, *Catalog*, în Ana-Maria Velter, Gh. Mănucu-Adameșteanu, Ana-Maria Velter, Katiușa Pârvan și A. Vilcu, *Monede medievale și moderne descoperite în București și în împrejurimi (secolele XIV-XIX) Monnaies médiévales et modernes découvertes à Bucarest et ses environs (XIVe-XIXe siècles)*, București, 2005, pp. 247-575

A. Veress, *Originea stemelor țărilor române*, în *RIR*, 1, 1931, 3, pp. 225-232

E. Vîrtosu, *Din sigilografia Moldovei și Țării Românești*, în *Documente privind istoria României, Introducere*, vol. II, București, 1956

E. Vîrtosu, *Titulatura domnilor și asocierea la domnie în Țara Românească și Moldova până în secolul al XVI-lea*, București, 1960

Ljubinka Vuković, *Ostava novca vlašskog vojevode Mirče Staroga*, în *Numizmatičar*, 2, 1979, pp. 157-172

[J. Weszerle], *Tabulae nummorum Hungaricorum – Weszerle József hátrahagyott érmészeti táblái*, Pesta, 1873.

Leopold Welzl von Wellenheim, *Verzeichniss der Münz-und Medaillen-Sammlung des kaiserl. Konigl: Hofrathes und Mitgliedes gelehrten Gessellschaften, Herrn Leopold Welzl von Wellenheim*, Viena, 1845

Ženja Žekova, *Săstojanie na monetnata cirkulacija v srednovekovnija Šumen, predi i sled zavladjavaneto mu ot osmancite (30-te godini na XIV v. – 1444)*, în *Izvestija na Istoričeski Muzej Šumen*, 12, 2004, pp. 139-157

Ženja Žekova, *Moneti i monetno obrăștenie v srednovekoven Šumen*, Šumen, 2006

Ženja Žekova, *Circulația monedelor muntene și moldovenești în Bulgaria (secolele XIV-XV)*, în *Cercetări Numismatice*, 12-13, 2006-2007, pp. 247-257

Ženja Žekova, *Kolektivna nahodka ot regiona na Tărgoviște v kolekciia "Vasil Haralanov"*, în *Tărgoviște i Tărgoviškija kraj v bălgarskata istorija*, sub tipar.

Monede străine

Foreign coins

fig. nr. 1. Ungaria, Carol Robert de Anjou, dinar reformat
Hungary, Charles Robert of Anjou, reformed denier

fig. nr. 2. Ungaria, Carol Robert de Anjou, dinar banal reformat
Hungary, Charles Robert of Anjou, reformed banal denier

fig. nr. 3. Ungaria, Carol Robert de Anjou, gros
Hungary, Charles Robert of Anjou, groat

fig. nr. 4. Ungaria, Carol Robert de Anjou, florin
Hungary, Charles Robert of Anjou, florin

fig. nr. 5. Ungaria, Ludovic I de Anjou, dinar
Hungary, Louis I of Anjou, denier

fig. nr. 6. Ungaria, Ludovic I de Anjou, dinar
Hungary, Louis I of Anjou, denier

fig. nr. 7. Ungaria, Ludovic I de Anjou, florin
Hungary, Louis I of Anjou, florin

fig. nr. 8. Ungaria, Ludovic I de Anjou, florin
Hungary, Louis I of Anjou, florin

fig. nr. 9. Ungaria, Ludovic I de Anjou, florin
Hungary, Louis I of Anjou, florin

fig. nr. 10. Ungaria, Maria I de Anjou, florin (av)
Hungary, Maria I, florin (obv.)

fig. nr. 11. Ungaria, Sigismund I, dinar (imitație produsă în
Țara Românească?) /Hungary, Sigismund I, denier
(imitation produced in Wallachia?)

fig. nr. 12. Bulgaria, Theodor Svetoslav, gros
Bulgaria, Theodore Svetoslav, groat

fig. nr. 13. Bulgaria, Ivan Alexander, gros
Bulgaria, Ivan Alexander, groat

fig. nr. 14. Bulgaria, Ivan Alexander și Mihail Asan, gros
Bulgaria, Ivan Alexander and Michael Asen, groat

fig. nr. 15. Bulgaria Țaratul de Târnovo, Ivan Šišman, gros
Bulgaria Tsardom of Târnovo, Ivan Šišman, groat

fig. nr. 16. Bulgaria Țaratul de Vidin, Ivan Stračimir, gros
Bulgaria Tsardom of Vidin, Ivan Stračimir, groat

fig. nr. 17. Serbia, Ștefan Dušan rege, gros
Serbia, Stephen Dušan King, groat

fig. nr. 18. Serbia, Ștefan Dušan împărat, gros
Serbia, Stephen Dušan Emperor, groat

fig. nr. 19. Serbia, Ștefan V Uroš împărat, gros
Serbia, Stephen V Uroš Emperor, groat

fig. nr. 20. Moldova, Petru I, gros
Moldavia, Peter I, groat

**Monede ale principilor
Țării Românești
dinainte de Mircea cel Bătrân**

**Coins of the Wallachian princes
before Mircea the Elder**

fig. nr. 21. Țara Românească, Vladislav I Vlaicu, ducat cu legendă slavonă
Wallachia, Vladislav I Vlaicu, ducat with Slavonic inscription

fig. nr. 22. Țara Românească, Vladislav I Vlaicu, ducat cu legendă latină
Wallachia, Vladislav I Vlaicu, ducat with Latin inscription

fig. nr. 23. Țara Românească, Vladislav I Vlaicu, ducat cu legendă latină
Wallachia, Vladislav I Vlaicu, ducat with Latin inscription

fig. nr. 24. Țara Românească, Vladislav I Vlaicu, ducat cu legendă slavonă
Wallachia, Vladislav I Vlaicu, ducat with Slavonic inscription

fig. nr. 25. Țara Românească, Vladislav I Vlaicu, ban
Wallachia, Vladislav I Vlaicu, ban

fig. nr. 26. Țara Românească, Radu I, ducat cu legendă slavonă
Wallachia, Radu I, ducat with Slavonic inscription

fig. nr. 27. Țara Românească, Radu I, ducat cu legendă slavonă
Wallachia, Radu I, ducat with Slavonic inscription

fig. nr. 28. Țara Românească, Radu I, ducat cu legendă latină
Wallachia, Radu I, ducat with Latin inscription

fig. nr. 29. Țara Românească, Radu I, ducat cu legendă latină și
reprezentarea principelui în armură / Wallachia, Radu I,
ducat with Latin inscription and the representation of the
Prince in knight armour

fig. nr. 30. Țara Românească, Dan I, ducăt cu legendă slavonă
Wallachia, Dan I, ducăt with Slavonic inscription

fig. nr. 31. Țara Românească, Dan I, ban
Wallachia, Dan I, ban

Monedele lui Mircea cel Bătrân

The coins of Mircea the Elder

fig. nr. 32. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă latină, clasa A, secțiunea I-a, grupa I-a
Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Latin inscription, class A, 1st section, 1st group

fig. nr. 33. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă latină, clasa A, secțiunea I-a, grupa a II-a, seria I-a
Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Latin inscription, class A, 1st section, 2nd group, 1st series

fig. nr. 34. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă latină, clasa A, secțiunea I-a, grupa a II-a, seria a II-a
Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Latin inscription, class A, 1st section, 2nd group, 2nd series

fig. nr. 35. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă latină, clasa A, secțiunea I-a, grupa a III-a, seria I-a Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Latin inscription, class A, 1st section, 3rd group, 1st series

fig. nr. 36. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă latină, clasa A, secțiunea I-a, grupa a III-a, seria a III-a Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Latin inscription, class A, 1st section, 3rd group, 3rd series

fig. nr. 37. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă latină, clasa A, secțiunea I-a, grupa a III-a, seria a V-a Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Latin inscription, class A, 1st section, 3rd group, 5th series

fig. nr. 38. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă latină, clasa A, secțiunea I-a, grupa a IV-a, seria a II-a Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Latin inscription, class A, 1st section, 4th group, 2nd series

fig. nr. 39. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă latină, clasa A, secțiunea I-a, grupa a IV-a, seria a III-a Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Latin inscription, class A, 1st section, 4th group, 3rd series

fig. nr. 40. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă latină, clasa A, secțiunea I-a, grupa a V-a, seria a III-a Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Latin inscription, class A, 1st section, 5th group, 3rd series

fig. nr. 41. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă latină, clasa A, secțiunea I-a, grupa a V-a, seria a IV-a
Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Latin inscription, class A, 1st section, 5th group, 4th series

fig. nr. 42. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă latină, clasa A, secțiunea I-a, grupa a V-a, seria a V-a
Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Latin inscription, class A, 1st section, 5th group, 5th series

fig. nr. 43. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă latină, clasa A, secțiunea I-a, grupa a V-a, seria a VI-a
Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Latin inscription, class A, 1st section, 5th group, 6th series

fig. nr. 44. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă latină, clasa A, secțiunea I-a, grupa a V-a, seria a VII-a Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Latin inscription, class A, 1st section, 5th group, 7th series

fig. nr. 45. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă latină, clasa A, secțiunea I-a, grupa a V-a, seria a IX-a Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Latin inscription, class A, 1st section, 5th group, 9th series

fig. nr. 46. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă latină, clasa A, secțiunea I-a, grupa a V-a, seria a XI-a Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Latin inscription, class A, 1st section, 5th group, 11th series

fig. nr. 47. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă slavonă, clasa A, secțiunea a II-a, grupa I-a
Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Slavonic inscription, class A, 2nd section, 1st group

fig. nr. 48. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă slavonă, clasa A, secțiunea II-a, grupa a II-a
Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Slavonic inscription, class A, 2nd section, 2nd group

fig. nr. 49. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă slavonă, clasa A, secțiunea a II-a, grupa a III-a, seria I-a
Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Slavonic inscription, class A, 2nd section, 3rd group, 1st series

fig. nr. 50. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă slavonă, clasa A, secțiunea a II-a, grupa a III-a, seria a II-a
Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Slavonic inscription, class A, 2nd section, 3rd group, 2nd series

fig. nr. 51. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă slavonă, clasa A, secțiunea a II-a, grupa a III-a, seria a III-a
Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Slavonic inscription, class A, 2nd section, 3rd group, 3rd series

fig. nr. 52. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă slavonă, clasa A, secțiunea a II-a, grupa a III-a, seria a IV-a
Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Slavonic inscription, class A, 2nd section, 3rd group, 4th series

fig. nr. 53. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă slavonă, secțiunea a IV-a, abateri revers fără coif
Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Slavonic inscription, 4th section, errors reverse without helmet

fig. nr. 54. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat de tip comun cu legendă slavonă, secțiunea a IV-a, abateri avers și revers identic
Wallachia, Mircea the Elder, common type ducat with Slavonic inscription, 4th section, errors identical obverse and reverse

fig. nr. 55. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat cu efigie, clasa B, secțiunea I-a, seria I-a
Wallachia, Mircea the Elder, ducat with portrait class B, 1st section, 1st series

fig. nr. 56. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat cu efigie, clasa B,
secțiunea I-a, seria a II-a
Wallachia, Mircea the Elder, ducat with portrait class B,
1st section, 2nd series

fig. nr. 57. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat cu efigie, clasa B,
secțiunea a II-a, grupa I-a A. 1
Wallachia, Mircea the Elder, ducat with portrait class B,
2nd section, 1st group A. 1

fig. nr. 58. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat cu efigie, clasa B,
secțiunea a II-a, grupa I-a A. 2
Wallachia, Mircea the Elder, ducat with portrait class B,
2nd section, 1st group A. 2

fig. nr. 59. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat cu efigie, clasa B, secțiunea a II-a, grupa I-a B, seria I-a
Wallachia, Mircea the Elder, ducat with portrait class B, 2nd section, 1st group B, 1st series

fig. nr. 60. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat cu efigie, clasa B, secțiunea a II-a, grupa I-a B, seria a II-a
Wallachia, Mircea the Elder, ducat with portrait class B, 2nd section, 1st group B, 2nd series

fig. nr. 61. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat cu efigie, clasa B, secțiunea a II-a, grupa I-a B, seria a IV-a
Wallachia, Mircea the Elder, ducat with portrait class B, 2nd section, 1st group B, 4th series

fig. nr. 62. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat cu efigie, clasa B, secțiunea a II-a, grupa a II-a B, seria a II-a
Wallachia, Mircea the Elder, ducat with portrait class B, 2nd section, 2nd group B, 2nd series

fig. nr. 63. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat cu efigie, clasa B, secțiunea a II-a, grupa a II-a B, seria a III-a
Wallachia, Mircea the Elder, ducat with portrait class B, 2nd section, 2nd group B, 3rd series

fig. nr. 64. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ducat cu efigie, clasa B, secțiunea a II-a, grupa a II-a B, seria a V-a
Wallachia, Mircea the Elder, ducat with portrait class B, 2nd section, 2nd group B, 5th series

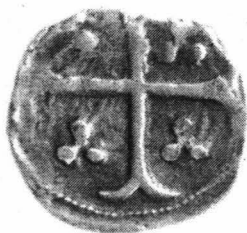

fig. nr. 65. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ban, seria I-a
Wallachia, Mircea the Elder, ban, 1st series

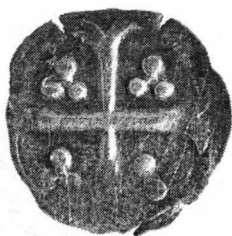

fig. nr. 66. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ban, seria a II-a
Wallachia, Mircea the Elder, ban, 2nd series

fig. nr. 67. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ban, seria a III-a
Wallachia, Mircea the Elder, ban, 3rd series

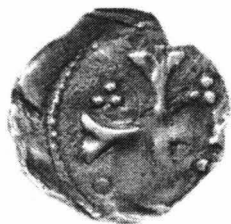

fig. nr. 68. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ban, seria a III-a, variantă corespunzătoare ducăților cu “lance oblică”
Wallachia, Mircea the Elder, ban, 3rd series, variant corresponding to the ducats with “oblique spear”..

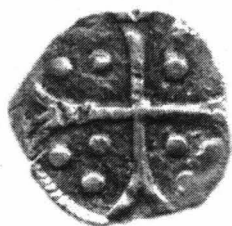

fig. nr. 69. Țara Românească, Mircea cel Bătrân, ban, seria a IV-a
Wallachia, Mircea the Elder, ban, 4th series

**Imitații după monedele
lui Mircea cel Bătrân**

**Imitation of the coins
of Mircea the Elder**

fig. nr. 70. Țara Românească, imitației a ducăților de tip comun cu
legendă latină ai lui Mircea cel Bătrân
Wallachia, imitation of the common type ducats with
Latin inscription of Mircea the Elder

fig. nr. 71. Țara Românească, imitației a ducăților de tip comun cu
legendă latină ai lui Mircea cel Bătrân
Wallachia, imitation of the common type ducats with
Latin inscription of Mircea the Elder

fig. nr. 72. Țara Românească, imitației a ducăților de tip comun cu
legendă latină ai lui Mircea cel Bătrân
Wallachia, imitation of the common type ducats with
Latin inscription of Mircea the Elder

fig. nr. 73. Țara Românească, imitației a ducăților de tip comun cu legendă slavonă ai lui Mircea cel Bătrân
Wallachia, imitation of the common type ducats with Slavonic inscription of Mircea the Elder

fig. nr. 74. Țara Românească, imitației a ducăților cu efigie ai lui Mircea cel Bătrân, grupa a II-a, seria a V-a
Wallachia, imitation of the ducats with portrait of Mircea the Elder, 2nd group, 5th series

**Monedele urmașilor lui
Mircea cel Bătrân**

**Coins of the successors of
Mircea the Elder**

fig. nr. 75. Țara Românească, Vlad I, ducat
Wallachia, Vlad I, ducat

fig. nr. 76. Țara Românească, Mihail I, ducat
Wallachia, Michael I, ducat

fig. nr. 77. Țara Românească, Dan al II-lea, ducat
Wallachia, Dan II, ducat

fig. nr. 78. Țara Românească, Vladislav al II-lea, ducat
Wallachia, Vladislav II, ducat

fig. nr. 79. Țara Românească, Laiotă Basarab, ducat
Wallachia, Laiotă Basarab, ducat

CUPRINS

Ernest Oberländer-Târnoveanu, <i>Octavian Iliescu – cercetător al monetăriei medievale românești</i>	7
<i>Lista contribuțiilor științifice ale lui Octavian Iliescu privind activitatea monetară și circulația monetară în spațiul românesc (sec. XI-XVI)</i>	17
Nota editorilor	29
Prefață	37
 Partea I^a	
Despre monetele lui Mircea cel Bătrân	39
 I - Prezentarea figurii și a domniei Marelui Voievod	41
1. Evenimente politice mai de seamă în domnia lui Mircea	41
2. Viața economică sub domnia lui Mircea	45
 II - Sistemul monetar	57
1. Adoptarea definitivă a sistemului dinarilor ungurești	57
2. Speciile monetare emise	71
3. Variațiuni în titlul și greutatea monetelor emise în domnia lui Mircea	78
4. Monete de aramă de la Mircea?	89
 III - Concluzii	101

1. Privire generală. Tipuri monetare	101
2. Considerațiuni asupra concepției artistice și a evoluției tipului monetar	107
3. Clasificarea monetelor	111
4. Legenda. Variațiile ei	141

IV - Monetăriile Țării Românești sub Mircea cel Bătrân 147

V - Tezaure cuprinzând monete de la Mircea 153

1. Tezaure publicate până astăzi	153
2. Descoperiri de piese izolate	158
3. Tezaurele ca aspect al circulației monetare contemporane	161
4. Răspândirea geografică	163

VI – Încheiere 165

Partea a II-a

Catalogul monetelor lui Mircea cel Bătrân 167

Câteva lămuriri	169
Catalogul monetelor lui Mircea cel Bătrân	175

Anexă

Ernest Oberländer-Târnoveanu, <i>Bibliografia monetăriei lui Mircea cel Bătrân și a statelor vecine care au influențat activitatea monetară a Țării Românești în vremea sa - Bilanțul a 220 de ani de cercetări (1787-2007)</i>	281
Ilustrații	317

CONTENT

Ernest Oberländer-Târnoveanu, <i>Octavian Iliescu – Researcher of the Romanian medieval coinage</i>	7
<i>The list of the scholarly contributions of Octavian Iliescu regarding the coinage and monetary circulation in the Romanian Countries (11th-16th century)</i>	17
Editors' note	29
Forewords	37

1st Part

On the coinage of Mircea the Elder	39
---	----

I - The presentation of figure and of the reign of the Great Voieводе	41
--	----

1. The most important political events during the reign of Mircea the Elder	41
2. The economic life during Mircea's reign	45

II - The monetary system	57
---------------------------------------	----

1. The final adoption of the system of the Hungarian deniers	57
2. The monetary denominations in use	71
3. Variations of the title and the weight of the coins struck during Mircea's reign	78

4. Did have existed copper coins during Mircea's reign?	89
III - Conclusions	101
1. Overviews. The monetary types	101
2. Some considerations on the artistic conception and on the evolution of the monetary types	107
3. The classification of the coinage	111
4. The monetary inscriptions and their variations	141
IV - The Wallachian mints during the reign of Mircea the Elder	147
V - Hoards containing Mircea's issues	153
1. Coin hoards so far edited	153
2. Single finds	158
3. The hoards as witnesses of the contemporary monetary currency	161
4. The geographical pattern of the diffusion of the coin finds	163
VI – Conclusions	165
2nd Part	
The catalogue of the coins of Mircea the Elder	167
Some explanations	169
The catalogue of the coins of Mircea the Elder	175

Apendix

Ernest Oberländer-Târnoveanu, The bibliography of the numismatic literature regarding the coinage of Mircea the Elder and of the neighbouring countries, which have influenced the Wallachian coinage during his times (An overview of 220 years of researches - 1787-2007)	281
Illustrations	317

Tipar : S.C. "PAPER PRINT INVEST" S.A.

Brăila, Șos. Baldovinești nr. 20

Tel./ Fax. 0239/ 610 210

MUZEUL BRĂILEI

Editând acest volum, aducem un modest prinos celui care a contribuit atât de mult la dezvoltarea numismaticii românești în cursul celei de a doua jumătăți a secolului XX. Lucrarea este o formă de a mulțumi pentru cele învățate de la dascălul nostru “informal”, pentru permanentele sale încurajări și sprijinul generos pe care le-am primit de la Octavian Iliescu timp de peste 30 de ani.

Ernest Oberländer-Târnoveanu

ISBN: 978-973-1871-14-1

<https://biblioteca-digitala.ro>